

4. Sõnastada sisuliselt omavahel seotud eelnõu §-d 1-286 alljärgnevalt:

1. peatükk
Üldsätted

§ 1. Seaduse reguleerimis- ja kohaldamisala

(1) Käesolev seadus reguleerib riigikaitse rahu- ja sõjaaegset korraldust, kriisiolukorraks, sealhulgas selle lahendamiseks välja kuulutatud eriolukorraks, erakorraliseks seisukorraks ja sõjaseisukorraks valmistumist ja nende olukordade lahendamist, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni korraldust, Eesti Vabariigi osalemist rahvusvahelises sõjalises koostöös, elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise õiguslikke aluseid ning järelevalvet ja vastutust.

(2) Käesolevas seaduses sätestatud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesoleva seaduse erisusi.

(3) Käesolevas seaduses sätestatud riigivastutusele kohaldatakse riigivastutuse seadust ja võlaõigusseadust, arvestades käesoleva seaduse erisusi.

(4) Käesolevat seadust ei kohaldata kriisiennetusmeetmete ning kriisilahendusmeetmete ja -õiguste rakendamisele finantskriisi ennetamise ja lahendamise seaduse § 1 lõikes 1 nimetatud isiku suhtes, kui tema finantsolukord on halvenenud või võib kiiresti halveneda või on tõenäoline, et ta on maksejõuetu või võib muutuda lähitulevikus maksejõuetuks põhjusel, mis ei ole seotud eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra väljakuulutamisega vastavalt käesoleva seaduse §-le 26, 28 või 30, või kui on oht eelnimetatud paragrahvide alusel välja kuulutatavate olukordade tekkeks.

§ 2. Riigikaitse ja elanikkonnakaitse

(1) Riigikaitse on Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse, tema maa-ala, territoriaalmere ja õhuruumi lahutamatu ja jagamatu terviklikkuse ning julgeoleku ja põhiseadusliku korra kindlustamine, tagades seejuures elanikkonnakaitse ja ühiskonna toimimise.

(2) Elanikkonnakaitse on riigi ja ühiskonna tegevused, mis toetavad inimeste valmisolekut kriisiolukorra ajal ise toime tulla, kaitsevad inimesi kriisiolukordadest tulenevate ohtude eest ja abistavad nende tagajärgedega toimetulemisel.

§ 3. Kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise ning riigikaitse põhimõtted

(1) Kriisiolukorraks valmistub ja seda lahendab ning riigikaitset tagab iga asutus, isik ja põhiseaduslik institutsioon oma pädevuse kohaselt lähimuse põhimõtet arvestades võimalikult madalal tasandil.

(2) Riigikaitse tagamisel lähtutakse riigikaitse laiast käsitusest, mille järgi riiki kaitstakse ja selleks valmistatakse, kasutades kõiki riigi käsutuses olevaid sõjalisi ja mittesõjalisi võimeid ja ressursse ning kaasates kogu ühiskonna ning kõik vahendid ja varud.

(3) Riiki kaitstakse nii maal, õhus, merel, kosmoses kui ka küberruumis avalduvate ohtude ja informatsioonilise mõjutustegevuse eest.

(4) Asutused ja isikud teevad kriisiolukorraks valmistumiseks ja selle lahendamiseks ning riigikaitse tagamiseks koostööd ning pakuvad üksteisele abi.

§ 4. Kriisiolukord ja kriisiolukorraks valmisolek

(1) Kriisiolukord on olukord, mille võib kehtestada või mis loetakse tekkinuks juhul, kui on oht riigi julgeolekule või põhiseaduslikule korrale või on vaja osaleda käesoleva seaduse § 139 punktis 1 nimetatud kollektiivse enesekaitse operatsioonil (niisugune kriisiolukord edaspidi *riigikaitseiline kriisiolukord*) või kui on vaja lahendada tsiviilkriisi ning kui:

1) lähimuse põhimõttest tulenevalt pädev asutus või isik ei saa või ei saa õigel ajal kriisi lahendada või ohtu tõrjuda või selleks valmistuda ja vaja on Vabariigi Valitsuse tasandil tagada mitme asutuse või isiku tegevuse ühtsus ja koordineeritus;

2) olukorda ei ole võimalik lahendada käesolevas seaduses sätestatud juhtimiskorraldust rakendamata või isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid kohaldamata ning

3) vaja läheb tavapärasest rohkem võimeid, sealhulgas personali, vahendeid ja varusid.

(2) Tsiviilkriis on loodusõnnetus, inimtegevusest põhjustatud katastroof, nakkushaiguse levik või elutähtsa teenuse katkestus, mis põhjustab tõsiseid ja ulatuslikke häireid ühiskonna toimimises või ohustab vahetult paljude inimeste elu ja tervist või põhjustab suure varalise, majandusliku või keskkonnakahju.

(3) Nakkushaigus käesoleva seaduse tähenduses on nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduses sätestatud nakkushaigus ning veterinaarseaduses sätestatud loomataud.

(4) Kriisiolukorra kehtestab Vabariigi Valitsus või see loetakse tekkinuks käesoleva seaduse §-s 25 sätestatud tingimustel ja korras.

(5) Kriisiolukorra lahendamiseks võib käesoleva seaduse 5. peatüki 2. jaos sätestatud tingimustel ja korras välja kuulutada eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra.

(6) Kriisiolukorraks valmisolek on seisund, kus asutused, isikud ja põhiseaduslikud institutsioonid on kriisiolukorraks valmistunud ning võimelised seda lahendama.

2. peatükk

Kriisiolukorraks valmistumine

§ 5. Riigikaitse strateegilised arengudokumendid

(1) Riigikaitse strateegilised arengudokumendid on julgeolekustrateegia ja riigikaitse arengukava.

(2) Julgeolekustrateegia on poliitika põhialused riigieelarve seaduse tähenduses ja on aluseks valdkondlikele strateegiatele ja arengukavadele.

(3) Julgeolekustrateegias esitatakse julgeolekupoliitika põhimõtted, kirjeldatakse julgeolekukeskkonda ja ohte ning määratakse julgeoleku tagamise ja laia riigikaitse edendamise eesmärgid ning tegevussuunad.

(4) Riigikogu asjaomased komisjonid arutavad julgeolekustrateegiat enne selle Vabariigi Valitsuses heakskiitmist.

(5) Vabariigi Valitsus kiidab julgeolekustrateegia heaks ja esitab selle Riigikogule.

(6) Riigikaitse arengukava on valdkonna arengukava riigieelarve seaduse tähenduses. See lähtub julgeolekustrateegiast ja koostatakse laia riigikaitse võimete ühtseks planeerimiseks.

(7) Riigikaitse arengukava koostatakse riigieelarve seaduses sätestatust ja selle § 20 lõike 5 alusel antud määruses valdkonna arengukava kohta kehtestatud korrast lähtudes.

§ 6. Riigikogu, Vabariigi President ja Riigikaitse Nõukogu

(1) Riigikogu ja Vabariigi President täidavad põhiseaduses ja teistes seadustes sätestatud ülesandeid.

(2) Riigikaitse Nõukogu on Vabariigi Presidendi juures tegutsev nõuandev organ.

(3) Riigikaitse Nõukogu arutab kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise, sealhulgas riigikaitse seisukohalt olulisi küsimusi ning avaldab nende kohta arvamust.

(4) Vabariigi President moodustab Riigikaitse Nõukogu, mille koosseisu kuuluvad Riigikogu esimees, Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimees ja väliskomisjoni esimees, peaminister, riigikaitsega seotud valdkondade eest vastutavad ministrid ning Kaitseväe juhataja.

(5) Riigikaitse Nõukogu koosseisu ja töökorra kehtestab ning seda juhib Vabariigi President.

§ 7. Vabariigi Valitsuse ülesanded

Vabariigi Valitsus:

1) kujundab kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise poliitika;

2) kehtestab riigikaitse arengukava ning tagab selle asjakohasuse;

3) kehtestab riigi kriisiplaani ning tagab selle asjakohasuse ja rakendamise;

4) kehtestab kriisiolukorra, otsustab selle lõpetamise ning hindab kriisiolukorra ajal selle aluseks olevaid asjaolusid seaduses sätestatud korras;

5) otsustab kriisiolukorra lahendamise eesmärgi ja prioriteetid;

6) määrab vajaduse korral kriisiolukorra lahendamise eest vastutava valitsusasutuse käesolevas seaduses sätestatud korras;

7) otsustab isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravate meetmete kohaldamise käesolevas seaduses sätestatud alustel ja korras;

8) täidab muid õigusaktides sätestatud ülesandeid kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel.

§ 8. Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon

(1) Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon (edaspidi *julgeolekukomisjon*) arutab riigi julgeoleku seisukohalt olulisi küsimusi ning täidab muid talle õigusaktidega määratud ja Vabariigi Valitsuse antud riigi julgeoleku ja riigikaitsega seotud ülesandeid.

(2) Julgeolekukomisjoni ülesanded, töökorra, koosseisu, julgeolekukomisjoni ülesannete täitmiseks vajalike alakomisjonide ja nõukogude moodustamise korra ning teiste osalistega koostöö korralduse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 9. Ministeeriumi ja Riigikantselei ülesanded

(1) Ministeerium korraldab kriisiolukorraks valmistumist oma valitsemisalas.

(2) Riigikantselei:

1) juhib üleriigilise riskianalüüsi koostamist;

2) juhib julgeolekustrateegia, riigikaitse arengukava ja riigi kriisiplaani koostamist;

3) koordineerib täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust;

4) juhib elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse strateegia koostamist.

(3) Riigikantselei hindab koostöös ministeeriumidega kriisiolukorraks valmisolekut kriisiülesannete alusel ning riigikaitse arengukavast ja riigi kriisiplaanist lähtudes ja teeb sellest ülevaate Riigikogu asjaomasele komisjonile.

§ 10. Kriisiolukorraks valmistumine kohalikul tasandil

(1) Valla- või linnavalitsus moodustab kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil alaliselt tegutseva omavalitsusüksuse kriisikomisjoni, kelle ülesanne on tagada kohaliku omavalitsuse üksuse valmisolek kriisiolukorraks.

(2) Valla- või linnavalitsus võib moodustada ühise kriisikomisjoni ühe või mitme kohaliku omavalitsuse üksusega.

(3) Omavalitsusüksuse kriisikomisjon:

1) koordineerib kriisiolukorraks valmistumist ja lahendamist kohaliku omavalitsuse üksuses;

2) täidab muid seadusest ja tema põhimäärusest tulenevaid ülesandeid.

(4) Omavalitsusüksuse kriisikomisjoni esimees on vallavanem või linnapea, kes kinnitab kriisikomisjoni koosseisu.

(5) Omavalitsusüksuse kriisikomisjoni ülesanded ja töökord sätestatakse põhimääruses, mille kehtestab valla- või linnavalitsus.

§ 11. Kriisiolukorraks valmistumine regionaalsel tasandil

(1) Regionaalsel tasandil Päästeamet:

1) nõustab kohaliku omavalitsuse üksusi, kaasates vajaduse korral teisi täidesaatva riigivõimu asutusi;

2) korraldab täidesaatva riigivõimu asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste vahelist koostööd ja teabevahetust;

3) juhib regionaalset kriisikomisjoni;

4) hindab koostöös asjaomaste asutustega kohaliku omavalitsuse üksuste kriisiolukorraks valmisolekut kriisiülesannete alusel.

(2) Täidesaatva riigivõimu asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste vaheliseks koostööks kriisiolukorraks valmistumisel ning selle lahendamisel moodustatakse alaliselt tegutsevad regionaalsed kriisikomisjonid.

(3) Regionaalsed kriisikomisjonid moodustab, nende koosseisu kinnitab, töökorra kehtestab ja ülesanded määrab Vabariigi Valitsus määrusega.

3. peatükk **Kriisiülesanded**

§ 12. Kriisiülesannete määramine ja täitmise otsustamine

(1) Kriisiolukorra lahendamiseks või lahendamise toetamiseks määratakse täidesaatva riigivõimu asutusele, kohaliku omavalitsuse üksusele, juriidilisele isikule ja füüsilisest isikust ettevõtjale püsivad kriisiülesanded.

(2) Püsiv kriisiülesanne on ülesanne, mis seondub täidesaatva riigivõimu asutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse põhiülesandega ning juriidilise isiku ja füüsilisest isikust ettevõtja tegevusala või eesmärgiga. Püsiv kriisiülesanne on ka elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldamine ja elutähtsa teenuse osutamine nii kriisiolukorra ajal kui ka enne seda.

(3) Ministeeriumi ja muu täidesaatva riigivõimu asutuse püsivad kriisiülesanded tulenevad talle Vabariigi Valitsuse seaduses, muus seaduses või seaduse alusel antud õigusaktides sätestatud ülesannetest ja vastutusvaldkonnast.

(4) Seaduse või selle alusel antud õigusaktiga, sealhulgas käesoleva seaduse § 19 alusel kehtestatud riigi kriisiplaaniga, võib täpsustada püsiva kriisiülesande sisu ning määrata selle täitmise aja, viisi, ulatuse ja muud tingimused.

(5) Peaminister määrab oma korraldusega lähtudes käesoleva seaduse § 19 alusel kehtestatud riigi kriisiplaanist ministri vastutusvaldkonnas olevad püsivad kriisiülesanded.

(6) Riigikogu komisjonil on õigus küsida ministrilt selgitusi tema vastutusvaldkonda kuuluvate püsivate kriisiülesannete täitmiseks valmistumise ning nende täitmise kohta.

(7) Kohaliku omavalitsuse üksuse püsiv kriisiülesanne määratakse seaduses ning vajaduse korral määratakse seaduses, selle alusel antud õigusaktiga või kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaanis püsiva kriisiülesande täitmise aeg, viis, ulatus ja muud tingimused.

(8) Juriidilise isiku ja füüsilisest isikust ettevõtja püsiv kriisiülesanne määratakse seaduses ning vajaduse korral määratakse seaduses, selle alusel antud õigusaktiga või kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaanis püsiva kriisiülesande täitmise aeg, viis, ulatus ja muud tingimused.

(9) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik peavad valmistuma neile määratud püsiva kriisiülesande täitmiseks, sealhulgas koostama riskianalüüsi ja kriisiplaani käesoleva seaduse §-des 18 ja 20 sätestatu kohaselt ning tagama, et neil on ülesande täitmiseks vajalikud võimed, kaasa arvatud personal, vahendid ja varud.

(10) Lisaks püsivatele kriisiülesannetele saab määrata kriisiolukorra ajal ka ühekordseid kriisiülesandeid käesoleva seaduse §-s 15 sätestatud korras.

(11) Kriisiolukorra ajal võib elutähtsa teenuse osutaja ja kohaliku omavalitsuse üksuse püsiva kriisiülesande täitma hakkamise või täitmise lõpetamise ning täitmise aja, viisi ja ulatuse, sealhulgas vähendatud ulatuses täitmise otsustada vastavalt:

1) elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja käesoleva seaduse § 82 lõikes 11 sätestatud tingimustel ja korras;

2) valla- või linnavalitsus.

(12) Kriisiolukorra ajal võib täidesaatva riigivõimu asutuse püsiva kriisiülesande täitma hakkamise või täitmise lõpetamise ning täitmise aja, viisi ja ulatuse, sealhulgas vähendatud ulatuses täitmise otsustada:

1) kriisiolukorra juht või tema volitatud haldusorgan juhul, kui otsus mõjutab kriisiolukorra lahendamise eesmärgi täitmist või Vabariigi Valitsuse tegevuse ühtsust ja koordineeritust kriisiolukorra lahendamisel;

2) selle asutuse juht juhul, kui ei esine käesoleva lõike punktis 1 sätestatud tingimusi ning seda ei ole sätestatud seaduses või seaduse alusel, sealhulgas riigi kriisiplaanis.

§ 13. Kohaliku omavalitsuse üksuse püsivad kriisiülesanded

(1) Kohaliku omavalitsuse üksuse püsivad kriisiülesanded on:

1) kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil evakuatsioonikohtade määramine ja kasutusele võtmine ja nende pidamine, kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil viibivate isikute ulatuslikule evakuatsioonile kaasaaitamine, teise kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumilt evakueeritud isikute vastuvõtmisele kaasaaitamine ning evakueeritud isikutele evakuatsioonikohas vähemalt toidu ja joogivee võimaldamine;

2) koduteenuse korraldamine;

- 3) väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse korraldamine;
- 4) asendushooldusteenuse korraldamine;
- 5) turvakoduteenuse korraldamine;
- 6) vältimatu sotsiaalabi tagamine;
- 7) abivajavate ja hädaohus olevate laste, sealhulgas perekonnast eraldatud või kriisiolukorra tõttu perekonnast lahutatud laste abistamine;
- 8) toimetulekutoetuse maksmine;
- 9) suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiu teenuse korraldamine;
- 10) alus-, põhi- ja keskhariiduse kättesaadavuse tagamine haridusasutustes, mille pidajaks on kohaliku omavalitsuse üksus;
- 11) oma haldusterritooriumil viibivate isikute ohuolukorrast teavitamise ja käitumisjuhiste andmise tagamine;
- 12) elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldamine käesoleva seaduse §-s 82 sätestatud ulatuses.

(2) Kohaliku omavalitsuse üksus peab olema valmis käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 1 kohaselt evakueeritutele abi osutama vähemalt kahe protsendi ulatuses oma elanike arvust.

§ 14. Kohaliku omavalitsuse üksusele kriisiülesannete täitmisega tekkinud kulude hüvitamine

- (1) Käesoleva seaduse § 13 lõike 1 punktides 1 ja 8 sätestatud riikliku ülesande täitmise kulud kaetakse riigieelarvest.
- (2) Käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktides 8, 9 ja 22 ning § 13 lõike 1 punktides 2–7 ja 9–11 sätestatud ülesande täitmise kulud kaetakse kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvest, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud juhul.
- (3) Käesoleva seaduse § 13 lõike 1 punktides 2–7 ja 9–11 sätestatud ülesande täitmise kulud kaetakse riigieelarvest ulatuses, milles need ületavad ülesande täitmise laadi, mahtu ning täitmisega seotud kulusid olulisel määral, või kui tegemist ei ole oma elanikele teenuse osutamise kuludega.
- (4) Käesoleva seaduse § 13 lõike 1 punktides 2–7 ja 9–11 sätestatud ülesande täitmise kulude riigieelarvest hüvitamise alused ning arvutusmetoodika kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 15. Ühekordne kriisiülesanne

- (1) Riigikaitse kriisiolukorra või eriolukorra ajal võib kriisiolukorra lahendamiseks või lahendamise toetamiseks anda füüsilisest isikust ettevõtjale ja juriidilisele isikule, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksusele, ühekordse kriisiülesande tema ülesandest, tegevusalast või eesmärgist lähtudes.
- (2) Ühekordne kriisiülesanne on käesoleva seaduse alusel riigikaitse kriisiolukorra või eriolukorra ajal üksikjuhtumil antud ülesanne, mis peab olema seotud füüsilisest isikust ettevõtja ja juriidilise isiku, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksuse põhitegevusega.
- (3) Riigikaitse kriisiolukorra ja eriolukorra ajal võib ühekordse kriisiülesande anda kriisiolukorra juht või tema volitatud kriisiolukorra lahendamise eest vastutav valitsusasutus. Riigikaitse kriisiolukorra ajal võivad anda ühekordse kriisiülesande ka Kaitsevägi ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus.
- (4) Riigikaitse kriisiolukorra ajal mitu ühekordset kriisiülesannet saanud füüsilisest isikust ettevõtja ja juriidiline isik, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksus, peavad nende täitmisel võimaluse korral eelistama riigi sõjalise kaitse tagamiseks antud ühekordset kriisiülesannet.

(5) Ühekordse kriisiülesande võib anda, kui:

- 1) ülesanne on vajalik riigikaitse kriisiolukorra või eriolukorra lahendamiseks või lahendamise toetamiseks;
- 2) ülesannet ei ole võimalik täita täidesaatva riigivõimu asutustel või vabatahtlikult kaasatavate isikute abil õigel ajal või piisavalt tulemuslikult ja
- 3) ülesannet ei ole võimalik täita seaduses või selle alusel määratud või täitma volitatud muul isikul.

(6) Ühekordse kriisiülesande andmisel tuleb määrata selle täitmise tähtaeg. Ühekordse kriisiülesande võib anda kuni kriisiolukorra lõppemiseni ja see ei tohi olla antud tingimuslikult.

(7) Ühekordse kriisiülesande täitmise takistusest ja selle põhjustest teavitab täitja viivitamata ülesande andjat.

(8) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud ühekordse kriisiülesande andja võib enne ülesande andmist kohaldada käesoleva seaduse § 122 lõikes 1 nimetatud menetlustoiminguid, et välja selgitada ühekordse kriisiülesande täitmise võime.

(9) Ühekordset kriisiülesannet ei anta põhiseaduslikule institutsioonile, välja arvatud kohaliku omavalitsuse üksusele.

(10) Ühekordse kriisiülesande täitmine lõpeb:

- 1) ülesande täitmise tähtaja möödumisel;
- 2) käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud ülesande andja otsusel;
- 3) füüsilisest isikust ettevõtja surma korral;
- 4) kui juriidiline isik lõpetab tegevuse.

4. peatükk

Kriisiolukorraks valmisoleku planeerimine

§ 16. Üleriigiline riskianalüüs

(1) Kriisiolukorra riski hindamiseks koostatakse üleriigiline riskianalüüs.

(2) Üleriigiline riskianalüüs on dokument, milles analüüsitakse kriisiolukorda põhjustada võivaid üleriigilisi ohte ning hinnatakse nende tõenäosust ja tagajärgi.

(3) Üleriigilise riskianalüüsi koostamiseks analüüsivad ohte ja hindavad riske oma pädevuse piires:

- 1) käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruses kindlaks määratud asutused;
- 2) Eesti Pank koostöös Finantsinspektsiooniga;
- 3) kohaliku omavalitsuse üksused oma riskianalüüsi koostamise käigus.

(4) Riigikantselei edastab üleriigilise riskianalüüsi Vabariigi Valitsusele teadmiseks.

(5) Üleriigilise riskianalüüsi nõuded ning selle koostamise ja muutmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 17. Kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüs

(1) Kohaliku omavalitsuse üksus koostab kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüsi.

(2) Kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüs on dokument, milles analüüsitakse kriisiolukorda põhjustada võivaid kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil avalduvaid ohte ning hinnatakse nende tõenäosust ja tagajärgi.

(3) Kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüsi nõuded ning selle koostamise ja muutmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 18. Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku ning põhiseadusliku institutsiooni riskianalüüs

(1) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja, ning põhiseaduslik institutsioon koostavad käesoleva seaduse §-s 16 nimetatud üleriigilisest riskianalüüsist lähtudes oma riskianalüüsi, milles analüüsitakse nii üleriigilises riskianalüüsis esitatud kui ka muid ohte asutuse, isiku või institutsiooni püsiva kriisiülesande täitmisele ja toimepidevusele.

(2) Kui sama elutähtsat teenust osutab mitu teenuse osutajat, võivad nad elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse koordineerimisel koostada ühise riskianalüüsi.

(3) Elutähtsa teenuse osutaja esitab riskianalüüsi kinnitamiseks elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutusele.

(4) Riigikantselei nõudmisel edastavad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asutus ja isik enda riskianalüüsi Riigikantseleile käesoleva seaduse § 9 lõikes 2 sätestatud ülesande täitmiseks.

(5) Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku riskianalüüsi nõuded ning selle koostamise ja muutmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(6) Käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel kehtestatud nõuded ja kord on Riigikogu Kantseleile, Vabariigi Presidendi Kantseleile, Riigikontrollile, Õiguskantsleri Kantseleile, Finantsinspektsioonile ja kohtuasutusele soovituslikud ning neis asutustes lähtutakse riskianalüüsi koostamisel käesolevast seadusest.

§ 19. Riigi kriisiplaan

(1) Riigi kriisiplaan on dokument, mis koostatakse eelkõige ohustsenaariumidest lähtudes riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu tõrjumiseks.

(2) Riigi kriisiplaan koostatakse ka üleriigilisest riskianalüüsist lähtudes suure mõjuga tsiviilkriisi lahendamiseks.

(3) Riigi kriisiplaani käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud eesmärgil koostatud osa on riigi kaitsetegevuse kava.

(4) Riigi kriisiplaanis määratakse eelkõige:

- 1) kriisiplaani kasutusele võtmise ja rakendamise tingimused ning kord;
- 2) Vabariigi Valitsuse eesmärgid ja prioriteedid kriisiolukorra lahendamisel;
- 3) täidesaatva riigivõimu asutuste püsivad kriisiülesanded ning vajaduse korral nende täitmise aeg, viis, ulatus ja muud tingimused;
- 4) täidesaatva riigivõimu asutuste peamised võimed kriisiülesannet täita ja kriisiülesande täitmise piirangud ning vajadus ümber korraldada oma tegevus ja ümber jaotada oma vahendid;
- 5) kriisiolukorra lahendamise eest vastutav valitsusasutus;
- 6) kriisiolukorra lahendamise juhtimise ja koostöö kord.

(5) Riigi kriisiplaani kehtestab Vabariigi Valitsus korraldusega.

(6) Riigi kriisiplaani nõuded ja selle koostamise, muutmise ning kasutusele võtmise ja rakendamise täpsema korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 20. Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku kriisiplaan

(1) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja ja kohaliku omavalitsuse üksus, koostavad üleriigilisest riskianalüüsist, oma riskianalüüsist ning riigikaitse puhul ohustsenaariumidest lähtudes kriisiplaani, milles on esitatud eelkõige:

- 1) kriisiplaani kasutusele võtmise ja rakendamise tingimused ning kord;
- 2) kriisiplaani rakendamiseks vajalikud tegevused ja lahendused;
- 3) kriisiplaani rakendamiseks vajalikud võimed, sealhulgas personal, vahendid ja varud;
- 4) kriisiplaani rakendamise juhtimine ja koostöö, sealhulgas rakendamisse kaasatavad asutused ja isikud;
- 5) avalikkuse teavitamine;
- 6) teabevahetus;
- 7) elanikkonnakaitse tegevused;
- 8) rahvusvahelise abi vajadus, kaasamine, vastuvõtmine ja kasutamine.

(2) Püsiva kriisiülesandega täidesaatva riigivõimu asutus ja kohaliku omavalitsuse üksus lähtuvad oma kriisiplaani koostamisel käesoleva seaduse § 19 alusel kehtestatud riigi kriisiplaanist.

(3) Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku kriisiplaan võetakse kasutusele:

- 1) kriisiolukorra ajal selle lahendamiseks või
- 2) enne kriisiolukorda seda põhjustada võiva ohu tõrjumiseks asutuse või isiku juhi otsusel, millega ta tuvastab, et selline oht esineb.

(4) Asutus ja isik, kes kaasatakse püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku kriisiplaani rakendamisse:

- 1) osaleb selle koostamisel;
- 2) tagab selle rakendamisel kriisiolukorra lahendamise eest vastutavale asutusele kokkulepitud võimed, sealhulgas personali, vahendid ja varud. Kaitsevägi ja Kaitseliit tagavad võimed juhul, kui see ei takista riigi sõjalist kaitsemist ning osalemist kollektiivses enesekaitstes või selleks valmistumist.

(5) Ministeerium võib koostada ühise kriisiplaani koos oma valitsemisala asutusega. Rahandusministeerium võib koostada ühise kriisiplaani koos Eesti Panga ja Finantsinspektsiooniga.

(6) Kui Eesti Pank ei ole koostanud käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel Rahandusministeeriumiga ühist kriisiplaani, esitab ta oma kriisiplaani arvamuse avaldamiseks Rahandusministeeriumile ja Finantsinspektsioonile.

(7) Kui sama elutähtsat teenust osutab mitu teenuse osutajat, võivad nad elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse koordineerimisel koostada ühise kriisiplaani.

(8) Elutähtsa teenuse osutaja peab lähtuma oma kriisiplaani koostamisel käesoleva seaduse § 82 lõike 6 alusel kehtestatud elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuetest.

(9) Elutähtsa teenuse osutaja esitab kriisiplaani kinnitamiseks elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutusele.

(10) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja kirjeldab oma kriisiplaanis ka elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks vajalikke tegevusi elutähtsa teenuse pikaajalise, raskete tagajärgedega või muu suure mõjuga katkestuse (edaspidi *ulatuslik katkestus*) või selle ohu korral.

(11) Kohaliku omavalitsuse üksus koostab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kriisiplaani oma haldusterritooriumi kohta. Kohaliku omavalitsuse üksused võivad koostada plaani ühiselt.

(12) Kohaliku omavalitsuse üksus kooskõlastab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kriisiplaani Sotsiaalkindlustusameti ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga ning esitab selle arvamuse avaldamiseks teistele asjassepuutuvatele osalistele ja lõplikuks kooskõlastamiseks Päästeametile.

(13) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asutus ja isik edastavad Riigikantselei nõudmisel oma kriisiplaani Riigikantseleile eri plaanide kooskõla tagamiseks. Riigisaladust ja salastatud välisteavet sisaldava kriisiplaani edastamisel tuleb järgida riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduses ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud nõudeid.

(14) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik teevad oma kriisiplaani elanikkonnakaitse tegevustes koostööd Päästeametiga.

(15) Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku kriisiplaani nõuded ning selle koostamise ja muutmise ning kasutusele võtmise ja rakendamise täpsema korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(16) Elutähtsa teenuse osutaja kriisiplaani nõuded ning selle koostamise ja muutmise ning kasutusele võtmise ja rakendamise täpsema korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 21. Finantssektori erand

Käesoleva seaduse §-des 16–20 sätestatud riskianalüüside ja kriisiplaanide finantssektorit puudutavas osas arvestatakse §-s 39 sätestatut.

§ 22. Kriisiolukorra lahendamise õppused

(1) Vabariigi Valitsus korraldab kriisiolukorraks valmisoleku ja valmiduse hindamiseks ning mitme asutuse ja isiku kriisiplaani samaaegse rakendamise harjutamiseks:

1) vähemalt kord aastas riigikaitse kriisiolukorra lahendamise õppuse;

2) vähemalt üks kord nelja aasta jooksul mitmest sündmusest põhjustatud kriisiolukorra lahendamise õppuse.

(2) Käesoleva seaduse § 20 alusel kriisiplaani koostav asutus ja isik ning Vabariigi Valitsus korraldavad õppusi, et kontrollida ja harjutada oma valmisolekut lahendada kriisiolukorda ning täita püsivaid kriisiülesandeid.

(3) Õppuste korraldamise sageduse, nende korraldamisele ja läbiviimisele esitatavad nõuded, õppusejärgsed tegevused ning õppuste kulude katmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 23. Toimepidevus ja valmisolekutasemed

(1) Toimepidevus on püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja ja kohaliku omavalitsuse üksuse, ning põhiseadusliku institutsiooni suutlikkus ja valmidus järjepidevalt toimida ning igal ajal oma ülesandeid täita ja teenuseid osutada.

(2) Elutähtsa teenuse toimepidevusena käsitatakse elutähtsa teenuse osutaja toimepidevust.

(3) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik ning põhiseaduslik institutsioon teevad toimepidevuse tagamiseks vähemalt järgmist:

1) määravad toimepidevuse tagamiseks vajalikud kriitilised tegevused;

2) maandavad riske ja otsustavad toimepidevuse taseme;

- 3) leiavad lahendused tegutsemiseks toimepidevuse ohtude, häirete ja katkestuste korral, sealhulgas võrgu- ja infosüsteemides, ning toimepidevuse taastamiseks;
- 4) määravad isikute kriisiroolid ja võimalikud asendused ning valmistavad isikuid ette nende täitmiseks;
- 5) määravad töökorralduse muutmise, sealhulgas turvalise side ja turvalise töökeskkonna ning nende kasutamise;
- 6) määravad toimepidevuse tagamise korralduse, rakendades selleks vajaduse korral valmisolekutasemeid;
- 7) tagavad vahendite ja varude olemasolu;
- 8) määravad vajaduse korral varuasukoha ja sinna ümberpaiknemise korralduse;
- 9) määravad toimepidevuse tagamiseks vajalikud objektid ning korraldavad nende kaitse ja nendel varjumise;
- 10) määravad käesolevas seaduses ja käesoleva paragrahvi lõike 9 alusel antud määruses sätestatud ülesannete täitmise eest vastutava isiku ning kontaktpunkti.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 10 nimetatud isiku ja kontaktpunkti kontaktandmed edastab püsiva kriisiülesandega asutus ja põhiseaduslik institutsioon Riigikantseleile, elutähtsa teenuse osutaja elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutusele, muu püsiva kriisiülesandega isik asjaomasele ministriumile ning kohaliku omavalitsuse üksus Päästeametile.

(5) Riigikantseleil on õigus küsida käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel edastatud kontaktandmeid elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajalt, asjaomaselt ministriumilt ja Päästeametilt.

(6) Käesolevas paragrahvis sätestatud ja selle alusel kehtestatud nõudeid toimepidevuse tagamisele kohaldatakse halduslepingus määratud ja püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalikus ulatuses ka isiku suhtes, kellele on halduslepinguga volitatud osaliselt või tervikuna püsiva kriisiülesande täitmine või täitmise tagamine.

(7) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik ning põhiseaduslik institutsioon harjutavad käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud nõuete täitmist.

(8) Valmisolekutasemeid rakendavad püsiva kriisiülesandega asutus ja isik ning põhiseaduslik institutsioon toimepidevuse tagamisel.

(9) Toimepidevuse tagamisel rakendatavad valmisolekutasemed ning nende kehtestamise ja muutmise korra ning toimepidevuse tagamiseks vajaliku objekti kaitse tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(10) Käesoleva paragrahvi lõike 9 alusel kehtestatud tingimused ja kord on Riigikogu Kantseleile, Vabariigi Presidendi Kantseleile, Riigikontrollile, Õiguskantsleri Kantseleile, Finantsinspeksioonile ja kohtuasutusele soovituslikud ning neis asutustes lähtutakse toimepidevuse tagamisel käesolevast seadusest. Kohaliku omavalitsuse üksus lähtub enda toimepidevuse tagamisel käesoleva paragrahvi lõike 9 alusel kehtestatud tingimustest ja korrast.

§ 24. Objektikaitse

(1) Objektikaitse on sellise maa-ala, ehitise või seadme kaitse, mille ründamine, hõivamine, kahjustamine või hävitamine takistab märkimisväärselt võimet või toob kaasa võimetuse täita kriisiülesannet.

(2) Objektikaitse hõlmab objekti füüsiliseks kaitseks vajalike meetmete rakendamist ja objekti valvet. Seaduses sätestatud alusel ja korras võib objektikaitset rakendada Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitseväe ning Kaitseliidu valvet.

(3) Maa-ala, ehitise või seadme võib määrata alaliselt või ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks, mille kaitse korraldamisel tuleb rakendada täiendavaid kaitsemeetmeid käesoleva paragrahvi lõike 7 alusel kehtestatud tingimustel ja korras.

(4) Maa-ala, ehitise või seadme määrab alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks ja alalise kaitse lõpetab Vabariigi Valitsus korraldusega.

(5) Maa-ala, ehitise või seadme määrab ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

(6) Sõjalise riigikaitse toimimisega seotud või Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutatava maa-ala, ehitise või seadme määrab ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

(7) Alaliselt ja ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti kaitsemeetmed ning nende rakendamise tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(8) Käesoleva paragrahvi lõike 7 alusel kehtestatavas määruses sätestatakse:

1) alaliselt või ajutiselt kaitstavate olulise tähtsusega objektide kategooriad, kaitsemeetmed ning nende rakendamise kord, sealhulgas objektide ohutasemed ja nende muutmise kord;

2) alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti riskianalüüsi ning turvaplaani koostamise, kooskõlastamise, kinnitamise ja muutmise kord;

3) ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramise kord ja ajutise kaitse tähtajad;

4) käesoleva seaduse § 131 lõikes 1 nimetatud isikuandmete töötlemise nõuded alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti kaitseabinõude kohaldamisel ja isikuandmete säilitamise täpsem tähtaeg.

5. peatükk **Kriisiolukord**

1. jagu **Kriisiolukorra kehtestamine**

§ 25. Kriisiolukorra kehtestamine ja tekkimine

(1) Kriisiolukorra kehtestab Vabariigi Valitsus korraldusega, välja arvatud juhul, kui kriisiolukord loetakse käesoleva paragrahvi lõigete 10 ja 11 alusel tekkinuks.

(2) Kriisiolukorra kehtestamisel käesoleva seaduse § 4 alusel lähtub Vabariigi Valitsus asjaomaste valitsusasutuste esitatud ohuhinnangutest ja muust asjassepuutuvast teabest.

(3) Vabariigi Valitsus hindab kriisiolukorra ajal järjepidevalt käesoleva seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud asjaolusid ja samas lõikes sätestatud tingimusi, teavitab nende muutustest asjaomaseid isikuid ja asutusi ning otsustab kriisiolukorra lõpetamise, kui need asjaolud ja tingimused on ära langenud, kui käesolevas peatükis ei ole sätestatud teisiti.

(4) Vabariigi Valitsus hindab riigikaitse kriisiolukorra kehtestamisel ja selle ajal asjaolusid, mille tõttu võib riigikaitse kriisiolukorra eesmärgiks saada valmistumine mobilisatsiooniks või sõjaseisukorra lahendamiseks või kollektiivse enesekaitse operatsiooni korraldamiseks.

(5) Vabariigi Valitsus teavitab kriisiolukorra kehtestamisest ja selle aluseks olnud asjaoludest ning kriisiolukorra lõppemisest viivitamata Riigikogu ja Vabariigi Presidenti. Riigikaitse kriisiolukorra kehtestamise kiidab heaks Riigikogu.

(6) Riigikaitse kriisilukorra kehtestamise heakskiitmise arutamine Riigikogus ei peata riigikaitse kriisilukorra ajaks ette nähtud juhtimiskorralduse rakendamist, kriisiülesannete täitmist ega kriisilukorra meetmete, piirangute ega nõuete kohaldamist.

(7) Riigikogu vaatab riigikaitse kriisilukorra kehtestamise heakskiitmise otsuse üle vähemalt iga kolme kuu järel. Riigikogu otsustab heakskiitmise lõpetada, kui riigikaitse kriisilukorra põhjused on ära langenud.

(8) Riigikogu heakskiitmata jätmise või heakskiitmise lõpetamise otsusest arvates lõpetatakse riigikaitse kriisilukorra ajaks ette nähtud kriisiülesannete täitmine ja piiravate meetmete kohaldamine.

(9) Eriolukorra väljakuulutamisel kehtestatakse ka kriisilukord, kui Vabariigi Valitsus ei ole enne kriisilukorda kehtestanud. Kui Vabariigi Valitsus on eriolukorra välja kuulutanud ühe või mitme maakonna või kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil vastavalt käesoleva seaduse § 26 lõikele 2, võib ta kehtestada kriisilukorra kas üksnes eriolukorra piirkonnas või laiemalt.

(10) Erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra väljakuulutamisel loetakse riigikaitse kriisilukord tekkinuks, kui Vabariigi Valitsus ei ole enne kriisilukorda kehtestanud.

(11) Mobilisatsiooni väljakuulutamisel loetakse riigikaitse kriisilukord tekkinuks juhul, kui Vabariigi Valitsus ei ole enne kriisilukorda kehtestanud ning kui on täidetud käesoleva seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud tingimused.

(12) Demobilisatsiooni ajal kehtib riigikaitse kriisilukord edasi juhul, kui on täidetud käesoleva seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud tingimused.

2. jagu

Eriolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra väljakuulutamine ning lõpetamine

1. jaotis

Eriolukorra väljakuulutamine ja lõpetamine

§ 26. Eriolukorra väljakuulutamine

(1) Vabariigi Valitsus võib loodusõnnetusest, katastroofist või nakkushaiguse levikust põhjustatud olukorra lahendamiseks välja kuulutada eriolukorra, kui seda ei ole võimalik lahendada ilma käesolevas seaduses eriolukorra ajaks ette nähtud juhtimisvolitusi rakendamata või isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid kohaldamata.

(2) Eriolukorra võib välja kuulutada kogu riigis või kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil või Vabariigi Valitsuse kindlaksmääratud maa-alal.

(3) Eriolukord võib sõjaseisukorra ja erakorralise seisukorra ajal kehtida üksnes juhul, kui eriolukord ei sõltu oluliselt riigikaitse kriisilukorrast ning neid saab lahendada üksteisest eraldi.

§ 27. Eriolukorra lõpetamine

(1) Vabariigi Valitsus hindab eriolukorra väljakuulutamise põhjused asjaolusid järjepidevalt ning teavitab nende muutustest asjaomaseid isikuid ja asutusi.

(2) Vabariigi Valitsus otsustab eriolukorra lõpetamise, kui eriolukorra väljakuulutamise põhjused asjaolud on ära langenud.

2. jaotis Erakorralise seisukorra väljakuulutamine ja lõpetamine

§ 28. Erakorralise seisukorra väljakuulutamine

(1) Riigikogu võib oma koosseisu hääلteenamusega kuulutada Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse ettepanekul Eesti põhiseaduslikku korda ähvardavast ohust põhjustatud olukorra lahendamiseks välja erakorralise seisukorra, kui seda ei ole võimalik lahendada ilma käesolevas seaduses erakorralise seisukorra ajaks ette nähtud juhtimisvolitusi rakendamata või isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid kohaldamata ning puudub alus käesoleva seaduse §-s 30 nimetatud sõjaseisukorra väljakuulutamiseks.

(2) Eesti põhiseaduslikku korda ähvardav oht võib eelkõige tuleneda:

- 1) Eesti põhiseadusliku korra vägivaldse kukutamise katsest;
- 2) terroristlikust tegevusest;
- 3) vägivaldse seotud kollektiivsest surveaktsioonist;
- 4) ulatuslikust vägivaldse seotud isikugruppide vahelisest konfliktist;
- 5) Eesti Vabariigi mõne paikkonna vägivaldsest isoleerimisest;
- 6) vägivaldse seotud pikaajalistest massilistest korratustest;
- 7) ulatuslikust illegaalsete relvaformeringute tegevusest.

(3) Erakorralise seisukorra võib välja kuulutada kuni kolmeks kuuks. Riigikogu võib erakorralist seisukorda vajaduse korral korduvalt pikendada kuni kolm kuud korraga.

(4) Erakorraline seisukord kehtib kogu riigis.

§ 29. Erakorralise seisukorra lõpetamine

(1) Vabariigi Valitsus hindab erakorralise seisukorra väljakuulutamise põhjutanud asjaolusid järjepidevalt ning teavitab nende muutustest asjaomaseid isikuid ja asutusi.

(2) Riigikogu otsustab Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse ettepanekul viivitamata erakorralise seisukorra lõpetada, kui selle väljakuulutamise põhjutanud asjaolud on ära langenud.

(3) Sõjaseisukorra väljakuulutamisel loetakse erakorraline seisukord lõppenuks.

3. jaotis Sõjaseisukorra väljakuulutamine ja lõpetamine

§ 30. Sõjaseisukorra väljakuulutamine

(1) Riigikogu kuulutab Vabariigi Presidendi ettepanekul Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse või territoriaalse terviklikkuse vastu suunatud relvastatud rünnakust või sellega samaväärsest rünnakust või agressioonist põhjustatud olukorra lahendamiseks välja sõjaseisukorra, kui seda ei ole võimalik lahendada ilma käesolevas seaduses sõjaseisukorra ajaks ette nähtud juhtimisvolitusi rakendamata või isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid kohaldamata.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud Eesti Vabariigi vastu suunatud agressiooni korral kuulutab Vabariigi President välja sõjaseisukorra, ootamata ära Riigikogu otsust.

(3) Sõjaseisukord kehtib kogu riigis.

§ 31. Sõjaseisukorra lõpetamine

- (1) Vabariigi Valitsus hindab sõjaseisukorra väljakuulutamise põhjutanud asjaolusid järjepidevalt ning teavitab nende muutustest asjaomaseid isikuid ja asutusi.
- (2) Riigikogu otsustab Vabariigi Presidendi ettepanekul viivitamata sõjaseisukorra lõpetada, kui selle väljakuulutamise põhjutanud asjaolud on ära langenud.

3. jagu

Mobilisatsioon ja demobilisatsioon

§ 32. Mobilisatsioon ja selle väljakuulutamise

- (1) Riigikogu kuulutab Vabariigi Presidendi ettepanekul viivitamata välja mobilisatsiooni Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse või territoriaalse terviklikkuse vastu suunatud relvastatud rünnaku või sellega samaväärse rünnaku või agressiooni või nende ohu korral või käesoleva seaduse § 139 punktis 1 nimetatud kollektiivse enesekaitse operatsioonil osalemiseks.
- (2) Mobilisatsioon on tegevuste kogum, mille käigus tagatakse Kaitseväge sõjaaja üksuste valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks.
- (3) Mobilisatsiooni käigus kohustatakse kaitseväekohustuslasi ja sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikohale (edaspidi *sõjaaja ametikoht*) nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikmeid asuma täitma sõjaaja ametikoha ülesandeid ning võetakse kaitseväeteenistusse vabatahtlikke.
- (4) Eesti Vabariigi vastu suunatud agressiooni korral kuulutab mobilisatsiooni välja Vabariigi President, ootamata ära Riigikogu otsust.
- (5) Kui mobilisatsioon kuulutatakse välja enne sõjaseisukorra väljakuulutamist, määrab Vabariigi Valitsus korraldusega mobilisatsiooni väljakuulutamise järel sõjalises tegevuses osaleva Kaitseväge isikkoosseisu suuruse või osalevad Kaitseväge sõjaaja üksused.

§ 33. Demobilisatsioon ja selle väljakuulutamise

- (1) Riigikogu kuulutab Vabariigi Presidendi ettepanekul viivitamata välja demobilisatsiooni, kui mobilisatsiooni väljakuulutamise põhjutanud asjaolud on ära langenud.
- (2) Demobilisatsioon on tegevuste kogum, mille tulemusena viiakse Kaitseväge sõjaaja üksused mobilisatsioonile eelnenud valmisolekusse.
- (3) Demobilisatsiooni käigus vabastatakse sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud tegevväelane tegevteenistusest või ta jätkab sõjaväelise auastmega rahuaja ametikoha ülesannete täitmist.
- (4) Demobilisatsiooni väljakuulutamise lõpetab mobilisatsiooni.
- (5) Demobilisatsiooni väljakuulutamisel otsustab Riigikogu demobilisatsiooni kestuse.

4. jagu

Kriisiolukorraga seotud otsuste jõustumine ja avaldamine ning teavitamiskohustus

§ 34. Kriisiolukorraga seotud otsuste jõustumine ja avaldamine

- (1) Kriisiolukorra kehtestamise ja selle lõpetamise ning riigikaitse kriisiolukorra kehtestamise heakskiitmise ja heakskiitmise lõpetamise otsus ning eriolukorra väljakuulutamise ja selle lõpetamise otsus, Riigikogu välja kuulutatud erakorralise ja sõjaseisukorra väljakuulutamise ning lõpetamise otsus, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni

väljakuulutamise otsus ning Vabariigi Presidendi sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni väljakuulutamise otsus jõustuvad allakirjutamisel, kui otsuses ei ole sätestatud hilisemat tähtpäeva.

(2) Kui õigusaktis eneses ei ole sätestatud teisiti, avaldatakse käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsus muutmata kujul:

- 1) viivitamata ja tasuta massiteabevahendis, arvestades käesoleva seaduse §-s 54 sätestatud;
- 2) Riigi Teataja seaduse § 9 lõikes 6¹ sätestatud korras.

§ 35. Rahvusvaheliste organisatsioonide, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni teavitamine

(1) Kui kriisiolukorra ajal kaldutakse kõrvale rahvusvahelise lepinguga võetud kohustustest, korraldab Välisministeerium Vabariigi Valitsuse eelneval heakskiidul rahvusvahelises lepingus ettenähtud teavitamise.

(2) Kui kriisiolukorra ajal on vaja rakendada isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid, mis võivad kahjustada siseturu toimimist Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 347 tähenduses, teavitatakse Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni sellistest piiravatest meetmetest enne nende rakendamist. Kui piiravaid meetmeid on vaja rakendada kohe, teavitatakse Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni nendest esimesel võimalusel.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud teavitamist korraldab minister, kelle vastutusvaldkonnas lõikes 2 nimetatud meetmeid rakendatakse.

(4) Kui Euroopa Liidu õiguses või Eesti õigusaktides on Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni teavitamist reguleeritud käesolevast paragrahvist erinevalt, kohaldatakse nendes õigusaktides sätestatud.

6. peatükk

Kriisiolukorra lahendamine

1. jagu

Kriisiolukorra lahendamise pädevus

§ 36. Kriisiolukorra lahendamise juhtimine

(1) Vabariigi Valitsus otsustab kriisiolukorra lahendamise eesmärgi, mille saavutamisele peavad kriisiolukorra lahendamise tegevused kaasa aitama.

(2) Kriisiolukorra juht on peaminister.

(3) Kriisiolukorra juht tagab Vabariigi Valitsuse tegevuse ühtsuse ja koordineerituse kriisiolukorra lahendamisel.

(4) Ministeerium tagab oma valitsemisala tegevuse ühtsuse ja koordineerituse teiste ministeeriumidega ning toetab oma valdkonnas kriisiolukorra lahendamise eest vastutavat asutust.

(5) Kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus on:

- 1) seaduses või riigi kriisiplaanis määratud kriisiolukorra lahendamise eest vastutav valitsusasutus;
- 2) elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel tema määratud asutus;
- 3) kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutus.

(6) Vabariigi Valitsus määrab kriisiolukorra lahendamise eest vastutava valitsusasutuse, kui seda ei ole seaduses või riigi kriisiplaanis määratud või kui mitme asutuse vastutusvaldkond kattub.

(7) Kriisiolukorrast lähtuvalt võib määrata ühe või mitu kriisiolukorra lahendamise eest vastutavat valitsusasutust.

(8) Iga isik ja asutus, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksus, peab kriisiolukorra ajal olema valmis täitma talle käesoleva seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, tagades esmajärjekorras kriisiülesannete täitmise.

(9) Iga isik ja asutus, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksus, peab riigikaitse kriisiolukorra ajal täitma võimaluse korral esmajärjekorras riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu tõrjumiseks või selleks valmistumiseks vajalikke ülesandeid ning tagama selleks vajaliku ressursi.

§ 37. Riigikantselei ja Päästeameti ülesanded kriisiolukorra lahendamisel

(1) Riigikantselei koordineerib täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust kriisiolukorra lahendamisel.

(2) Päästeameti ülesanne kriisiolukorra lahendamisel regionaalsel tasandil on toetada kriisiolukorra lahendamise eest vastutavat asutust koostöö ja teabevahetuse korraldamisega, nõustada kohaliku omavalitsuse üksusi ning juhtida regionaalset kriisikomisjoni.

(3) Päästeamet on sõltumata kriisiolukorra olemusest kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus elanikkonnakaitse tegevuste puhul ja koordineerib elanikkonnakaitse tegevuste õigeaegset rakendamist kriisiolukorra ajal.

§ 38. Vabariigi Valitsuse pädevus erakorralise ja sõjaseisukorra ajal

(1) Vabariigi Valitsus võib erakorralise ja sõjaseisukorra ajal:

1) peatada osaliselt või täielikult Vabariigi Valitsuse, ministri, valla- ja linnavolikogu või valla- ja linnavalitsuse määruse täitmise või kehtivuse, kui see takistab vahetult kriisiolukorra lahendamist;

2) tunnistada osaliselt või täielikult kehtetuks kriisiolukorra ajal antud ministri, valla- ja linnavolikogu või valla- ja linnavalitsuse määruse, kui see takistab vahetult kriisiolukorra lahendamist.

(2) Sõjaseisukorra ajal võib Vabariigi Valitsus lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule:

1) kehtestada ja sõlmida vahele või sõlmida rahulepingu ning esitada selle Riigikogule ratifitseerimiseks;

2) anda Kaitsevägele korralduse kehtestada või sõlmida lahinguväljal relvarahu või katkestada kehtestatud või sõlmitud relvarahu, kui vastane oma tegevusega ei täida selle tingimusi.

§ 39. Finantssektori erandid eriolukorra ja riigikaitse kriisiolukorra ajal

(1) Tingimusel, et finantssektori stabiilsust ja usaldusväärsust või kriitiliste funktsioonide jätkuvust ülemäära ei kahjustata, võib Vabariigi Valitsus finantssektorit puudutava eriolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal Finantsinspektsiooni seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud finantsjärelvalve subjektide suhtes otsustada:

1) kehtestada usaldatavusnõuded või muud sellised normatiivid;

2) kehtestada investeeringute tegemise tingimused, sealhulgas kohustuse osta riigi emiteeritavaid võlaväärtpabereid, välja arvatud finantsjärelvalve subjektile kohalduvate usaldatavusnormatiivide, kõlblike kohustuste minimaalse taseme nõude ja muude selliste nõuete täitmiseks vajalike investeeringute tegemise kohta;

- 3) kehtestada tingimused raamatupidamise kohta ning järelevalveliste aruannete koostamisele, esitamisele ja avalikustamisele;
- 4) keelata osaliselt või täielikult kasumist väljamaksete tegemise või kehtestada muid tingimusi finantsjärelevalve subjektis olulise osaluse omajatele;
- 5) keelata teatud tehingute või toimingute tegemise või seada neile piiranguid, sealhulgas piirata nende mahtu;
- 6) peatada täielikult või osaliselt korralduste osamaksete tegemise Tagatisfondi seaduse tähenduses Tagatisfondi osafondidesse;
- 7) kehtestada krediidasutuse osalise või täieliku moratooriumi või kindlustusandja erirežiimi ning vastavad tingimused ja korra või maksejõuetuse või tõenäolise maksejõuetuse, sealhulgas pankrotimenetluse ja täitemenetluse tingimused.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 5 sätestatud juhul on Vabariigi Valitsusel õigus korraldusega määrata:

- 1) raha ja muu tagasimakstava vahendi, pensionilepingu alusel väljamakstava summa, väärtpaberi ja muu sellise nõude tagastamise, väljamaksmise või muu rahuldamise tingimused;
- 2) krediidi andmise, tagasi maksmise ja tagamise tingimused;
- 3) antud krediidi intressi, krediidi kulukuse või muu sellise tasu ülemmäära või peatada viiviste või leppetrahvide maksmise;
- 4) kindlustuslepingu alusel väljamakstava summa vähendamise või maksetähtpäeva edasilükkamise, kindlustusvõtja jaoks kindlustusmaksu vähendamise või maksetähtpäeva edasilükkamise ja kindlustuslepingu ülesütlemise tingimused;
- 5) väärtpaberi emiteerimise, reguleeritud väärtpaberiturul või muus kauplemiskohas pakkumuse ja tehingu tegemise tingimused, samuti väärtpaberiarveldussüsteemis toimingute tegemise tingimused või kauplemiskohas kõigi väärtpaberitehingute tegemise peatamise;
- 6) maksetehingu ja rahasiirde tegemise tingimused, sealhulgas tingimused maksekontolt sularaha väljavõtmise piiramiseks või keelamiseks, maksejuhiste täitmise tähtaja pikendamise ja tugeva autentimise rakendamiseks;
- 7) väärtpaberite registri pidamise seaduses sätestatud väärtpaberite registris ja pensioniregistris toimingute tegemise tingimused;
- 8) muud tingimused, mis on konkreetset kriisiolukorda arvestades vajalikud.

(3) Vabariigi Valitsusel on õigus korraldusega eriolukorra ja riigikaitselise kriisiolukorra ajal Tagatisfondi seaduses sätestatud hüvitusjuhtumi korral ja kui see on konkreetset olukorda arvestades asjakohane ja vajalik, peatada või lükata edasi hüvitiste väljamaksmine ning täpsustada hüvitamise ja toetamise tingimusi.

(4) Käesolevas paragrahvis nimetatud Vabariigi Valitsuse korralduse võib kehtestada kuni kolmeks kuuks, olles ära kuulanud Finantsinspektsiooni ja Eesti Panga arvamuse. Lisaks kuulatakse käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud juhul ära ka Tagatisfond. Vabariigi Valitsus võib korralduse kehtivust pikendada korduvalt kuni kolm kuud korraga, kui see on olukorda arvestades asjakohane ja vajalik.

(5) Kui käesoleva paragrahvi lõigete 1, 3 ja 4 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse korraldus reguleerib Euroopa Liidu toimimise lepingu või Euroopa Keskpangade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja alusel Euroopa Keskpangale või Ühtsele Kriisilahendusnõukogule kuuluvate ülesannete täitmist, on Vabariigi Valitsusel õigus lõikes 1 nimetatud korraldus kehtestada juhul, kui Euroopa Keskpang või Ühtne Kriisilahendusnõukogu faktiliselt ei tegutse või ei saa kriisiolukorra põhjustanud asjaolude tõttu või muul põhjusel oma ülesandeid täita ega Eestis oma pädevust teostada.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud Euroopa Keskpanga või Ühtse Kriisilahendusnõukogu võimetus ülesandeid täita on muu hulgas selline olukord, kus Vabariigi

Valitsus on küsinud neilt vastavalt asutuse pädevusele ja Vabariigi Valitsuse korralduse reguleerimisalale arvamust, kuid ei ole seda tähtpäevaks saanud.

(7) Käesoleva paragrahvi lõigete 1, 3 ja 4 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse korraldust rakendab Finantsinspeksioon. Kui Finantsinspeksioonil tekib Vabariigi Valitsuse korralduse rakendamisel olukord, kus korraldus on vastuolus Euroopa Keskpanga või Ühtse Kriisilahendusnõukogu hilisema otsusega, rakendab Finantsinspeksioon Vabariigi Valitsuse korraldust sellises maksimaalses ulatuses, et tagatud on kooskõla Euroopa Keskpanga või Ühtse Kriisilahendusnõukogu hilisema otsusega.

§ 40. Kaitseväge pädevus riigikaitse kriisiolukorra ajal

(1) Kaitseväge võib riigikaitse kriisiolukorra ajal, sealhulgas selle lahendamiseks välja kuulutatud erakorralise ja sõjaseisukorra ajal, jätta täitmata järgmised seaduse alusel kehtestatud normid, kui see on riigi sõjaliseks kaitseks vältimatult vajalik:

- 1) relvade, lõhkematerjali ning lahing- ja laskemoona käitlemist reguleerivad õigusnormid;
- 2) ehitamist, ehitist ja selle osa ning ehitise kasutamist reguleerivad õigusnormid;
- 3) liikluse korraldamist ja liikluses osalemist reguleerivad õigusnormid;
- 4) dokumentide vorminõuded ja vormistamist reguleerivad menetlusnormid;
- 5) looduskaitset ja loodusressursside kasutamist reguleerivad õigusnormid;
- 6) avalik-õiguslikke lubasid, heakskiite ja nõusolekuid käsitlevad õigusnormid;
- 7) muud normid, välja arvatud riigisaladust ja salastatud välisteavet reguleerivad ja käesoleva seaduse alusel antud normid.

(2) Sõjaseisukorra või Eesti Vabariigi territooriumil toimuva relvakonflikti ajal võib Kaitseväge jätta täitmata seadused käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–6 sätestatud valdkondades, kui see on riigi sõjaliseks kaitseks vältimatult vajalik ning seadustes ettenähtud normide järgimise korral ei ole võimalik riigi iseseisvust ja sõltumatust kaitsta.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatu kohaldamisel tuleb järgida:

- 1) Eesti Vabariigi põhiseadust ja välislepingut;
- 2) seadust ja seaduse alusel kehtestatud norme niivõrd, kui see on sõjaseisukorra lahendamisel võimalik.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatu kohaldamisel ei või kalduda kõrvale rahvusvahelise humanitaarõiguse normide järgimisest.

(5) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatu kohaldamisest, mis võib ohustada kriisiolukorra ühtset lahendamist või teise asutuse, isiku või institutsiooni püsiva kriisiülesande täitmist, teavitab Kaitseväge esimesel võimalusel järgmiselt:

- 1) seaduse või Vabariigi Valitsuse õigusakti täitmata jätmisest Vabariigi Valitsust;
- 2) muu õigusakti täitmata jätmisest valdkonna eest vastutavat ministrit.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud juhul võib Vabariigi Valitsus või valdkonna eest vastutav minister nõuda, et Kaitseväge täidaks õigusakte, kui on alust arvata, et nende täitmine ei takista vahetult kriisiolukorra lahendamist.

(7) Kaitseväge juhataja või tema volitatud ülem võib peatada lahingutegevuse, kehtestada või sõlmida lahinguväljal relvarahu või katkestada kehtestatud või sõlmitud relvarahu, kui vastane oma tegevusega ei täida selle tingimusi.

§ 41. Ülesande ja kohustuse täitmata jätmine erakorralise, sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ning demobilisatsiooni ajal

(1) Haldusülesande täitja võib jätta täitmata temale seadusega, seaduse alusel või halduslepinguga määratud ülesande või kohustuse, kui selle täitmine on erakorralise või sõjaseisukorra või mobilisatsiooni või demobilisatsiooni tõttu ja sellega kaasnevaid asjaolusid arvestades võimatu.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaldamisel tuleb esmajärjekorras täita püsivad kriisiülesanded.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaldamisel ei või kalduda kõrvale rahvusvahelise humanitaarõiguse normide järgimisest.

§ 42. Teavitamine ja vaidluste lahendamine kriisiolukorra ajal

(1) Ministril tuleb viivitamata teavitada kriisiolukorra juhti ja teisi kriisi lahendamisel olulisi osalisi oma valitsemisala mis tahes kavatsusest ja meetmest, mis võivad mõjutada kriisiolukorra juhi korraldusi või kriisiolukorra lahendamise ühtsust.

(2) Haldusülesannete jaotuse ja täitmisega seotud vaidlused, mis tekivad kriisiolukorra ajal ministeeriumide, nende valitsemisalas olevate asutuste või muude avaliku võimu kandjate vahel või kohaliku omavalitsuse üksuste riiklike ülesannete üle, lahendatakse koostöös või ministrite vahel või lahendab need kriisiolukorra juht. Kohaliku omavalitsuse üksusel on võimalik pöörduda vaidluse lahendamiseks kohtusse.

2. jagu **Korralduste andmine**

§ 43. Kriisiolukorra juhi korralduste andmine kriisiolukorra ajal

(1) Kriisiolukorra juht võib kriisiolukorra ajal selle lahendamiseks anda käesoleva seaduse § 44 lõikes 1 sätestatud korralduse ministrile tema vastutusvaldkonnas. See korraldus on ministrile siduv.

(2) Kriisiolukorra juht võib anda käesoleva seaduse § 44 lõikes 1 sätestatud korralduse kriisiolukorra lahendamise eest vastutavale valitsusasutusele, kui minister ei ole käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel antud korraldust täitnud või õigel ajal täitnud. Korralduse täideviimise tagab kriisiolukorra lahendamise eest vastutav valitsusasutus, rakendades vajaduse korral käesolevas seaduses sätestatud volitusi.

§ 44. Kriisiolukorra ajal korralduste andmine

(1) Kriisiolukorra lahendamise eest vastutav valitsusasutus võib kriisiolukorra lahendamiseks anda täidesaatva riigivõimu asutusele, kohaliku omavalitsuse üksusele või muule avaliku võimu kandjale, välja arvatud ministeerium, haldusülesande õiguspäraseks ja otstarbekaks täitmiseks korralduse, arvestades nende asutuste ja isikute pädevust ning volitusi:

- 1) haldusakti andmiseks, halduslepingu sõlmimiseks või toimingute tegemiseks;
- 2) haldusakti või halduslepingu muutmiseks;
- 3) toimingute tegemise lõpetamiseks või keelamiseks;
- 4) haldusakti osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistamiseks või halduslepingu kehtetuks tunnistamiseks;
- 5) haldusakti või halduslepingu kehtivuse või toimingute tegemise osaliseks või täielikuks peatamiseks;
- 6) seaduses või seaduse alusel kehtestatud kohustuse muul viisil täitmiseks.

(2) Korralduse andmisel tuleb arvestada haldusülesande täitja pädevust, samuti võimalust korraldust täita. Korraldus peab sisaldama vajalikke põhjendusi ja muud asjakohast teavet ning olema proportsionaalne konkreetse olukorra lahendamiseks.

(3) Kaitsevägi võib anda käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korralduse riigikaitse kriisiolukorra ajal ka juhul, kui Kaitsevägi on valmistumas mobilisatsiooniks, demobilisatsiooniks, sõjaseisukorra lahendamiseks või kollektiivse enesekaitse operatsiooni korraldamiseks. Kui riigikaitse kriisiolukorra lahendamise eest vastutav valitsusasutus on Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet, võib talle anda korralduse üksnes tema juhi nõusolekul.

(4) Kaitseväge võib anda korralduse, välja arvatud kriisiolukorra juhi korraldus, Kaitseväge juhataja nõusolekul või tema volitatud ülema nõusolekul.

(5) Kaitseleiidule võib anda käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korralduse, välja arvatud kriisiolukorra juhi korraldus, Kaitseleidu ülema nõusolekul või tema volitatud ülema nõusolekul.

(6) Kohaliku omavalitsuse üksusele võib anda korralduse üksnes tema püsiva või ühekordse kriisiülesande täitmise raames, kui see on vältimatult vajalik.

(7) Eesti Pangale võib anda korralduse üksnes tema püsiva kriisiülesande täitmise raames, kui see on vältimatult vajalik. Finantsinspeksioonile korralduse andmisel tuleb lähtuda käesoleva seaduse §-st 39. Käesolev lõige ei kohaldu Eesti Panga ülesannetele, mida ta täidab Euroopa Keskpankade Süsteemi osana Euroopa Liidu toimimise lepingu ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja alusel, ega ülesannetele, mida ta täidab nõukogu määruse (EL) nr 1024/2013, millega antakse Euroopa Keskpangale eriülesanded seoses krediitiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalve poliitikaga (ELT L 287, 29.10.2013, lk 63–89), alusel ühtse järelevalvemehhanismi raames.

(8) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korralduse saanud täidesaatva riigivõimu asutus, kohaliku omavalitsuse üksus või muu avaliku võimu kandja teavitab korralduse andjat, kui talle antud korraldus on õigusvastane või ebaotstarbekas.

(9) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korralduse võib anda ka haldusaktiga või halduslepinguga või seadusega haldusülesannet täitma volitatud füüsilisele või eraõiguslikule juriidilisele isikule.

(10) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korraldus tuleb täita viivitamata, kui ei ole määratud teistsugust tähtaega.

(11) Kui mitme korralduse samaaegne täitmine ei ole võimalik, tuleb võimaluse korral esimesena täita riigi sõjalise kaitse tagamiseks antud korraldus.

(12) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud korraldus on iseseisvaks aluseks Finantsinspeksioonile Finantsinspeksiooni seaduse § 2 lõikes 1 sätestatud seaduses nimetatud ettekirjutuse tegemiseks või muu meetme rakendamiseks. Finantsinspeksioon võib korraldust täites kalduda kõrvale Finantsinspeksiooni seaduse § 2 lõikes 1 sätestatud õigusaktidest tulenevatest nõuetest nii palju, kui see on vajalik korralduse täitmiseks.

(13) Sobiva meetme valikule ega rakendamisele haldusakti või toiminguga ei kohaldata haldusmenetluse seadust.

(14) Käesoleva paragrahvi lõikes 12 nimetatud korralduse täitmiseks võib Finantsinspeksioon haldusakti anda viisil, kus adressaadile tehakse teatavaks üksnes haldusakti resolutiivosa. Haldusakti põhjendused tuleb sellisel juhul edastada adressaadile viie tööpäeva jooksul haldusakti resolutiivosa kehtima hakkamisest arvates.

(15) Korralduse andmisel tekkivad vaidlused lahendatakse käesoleva seaduse § 42 lõikes 2 sätestatud viisil.

(16) Finantsinspeksioon ei vastuta riigivastutuse seaduse ega muu õigusakti alusel, kui ta täidab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud korraldust.

§ 45. Korralduse täitmine

(1) Kui käesoleva seaduse § 44 lõikes 1 sätestatud korraldus on jäetud tähtpäevaks täitmata, võib korralduse andja täita enda antud korralduse selle saaja asemel ise järgmiselt:

- 1) annab haldusakti, sõlmib halduslepingu või teeb toimingut;
- 2) muudab haldusakti või halduslepingut;
- 3) lõpetab toimingut tegemise või tagab toimingut tegemisest hoidumise;
- 4) tunnistab haldusakti või halduslepingu osaliselt või täielikult kehtetuks;
- 5) peatab haldusakti või halduslepingu kehtivuse või toimingut tegemise;
- 6) täidab seaduses või seaduse alusel kehtestatud kohustuse muul viisil.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korralduse andja võib korralduse täita selle saaja asemel ise, kui tal on korralduse täitmiseks vajalikud teadmised, oskused ja võimed ning kui erakorralisest või sõjaseisukorrast tulenev oht riigi julgeolekule või avalikule korrale tuleb kõrvaldada viivitamata ning teine täidesaatva riigivõimu asutus, kohaliku omavalitsuse üksus või muu avaliku võimu kandja seda ei tee või ei tee piisavalt kiiresti ning korralduse täitmata jätmine takistab vahetult riigi sõjalist kaitset ja ohustab riigi julgeolekut või avalikku korda.

7. peatükk

Isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravad meetmed

1. jagu

Isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravate meetmete kohaldamine ning kaitsetagatised

§ 46. Isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravate meetmete kohaldamine

(1) Kriisiolukorra ajal võib isiku suhtes kohaldada käesoleva peatüki 2.–4. jaos ning §-des 77 ja 115 sätestatud põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid (edaspidi *piirav meede*) käesolevas seaduses sätestatud alustel ja korras.

(2) Kriisiolukord, sealhulgas selle lahendamiseks välja kuulutatud eriolukord, erakorraline ja sõjaseisukord, ei välista muu seaduse alusel isiku põhiõiguste ja -vabaduste piiramist.

(3) Piirava meetme kohaldamisel tuleb arvestada kooskõlas põhiseaduslike institutsioonide autonoomia põhimõttega käesoleva seaduse § 107 lõikes 3 nimetatud ametikoha ülesande täitmise vajadust ning järgida piiranguid, mis tulenevad Euroopa Liidu õigusest, Eestile siduvatest välislepingutest ja rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetest.

(4) Piirava meetme kohaldamisel võib kalduda kõrvale inimõigusi käsitleva välislepinguga võetud kohustustest, kui see on lubatud välislepingus ja piirangud on kooskõlas muude rahvusvahelise õiguse järgsete kohustustega.

§ 47. Proportsionaalsuse põhimõte

Piirava meetme kohaldamisel järgitakse järgmisi põhimõtteid:

- 1) kohaldada võib mitmest sobivast ja vajalikust meetmest seda, mis nii isikut kui ka üldsust eeldatavalt kõige vähem kahjustab;
- 2) kohaldada võib ainult sellist meetet, mis on proportsionaalne, arvestades meetmega taotletavat eesmärki ja kiireloomulist kohaldamist nõudvat olukorda, ja

3) meedet võib kohaldada vaid nii kaua, kui selle eesmärk on saavutatud või seda ei ole enam võimalik saavutada.

§ 48. Piirava meetme kehtivus

(1) Kriisiolukord, sealhulgas selle lahendamiseks välja kuulutatud eriolukord, erakorraline seisukord või sõjaseisukord, ei mõjuta seaduse alusel kehtestatud piiravate meetmete kehtivust.

(2) Kriisiolukorra ajal käesoleva seaduse alusel kohaldatud piirav meede kehtib kuni selle kehtetuks tunnistamiseni või muutub kehtetuks, kui kriisiolukord lõpeb. Kui piirava meetme eesmärk saavutatakse enne kriisiolukorra lõppemist või seda ei ole enam võimalik saavutada, tunnistab haldusorgan piirava meetme kohaldamise haldusakti kehtetuks või lõpetab meetme kohaldamise.

§ 49. Lepinguliste kohustuste rikkumise vabandatavus

(1) Füüsiline isik ei vastuta rahalise kohustuse täitmata jätmisest või mittenõuetekohasest täitmisest tuleneva lepingurikkumise eest, kui lepingurikkumise põhjustas:

- 1) käesoleva seaduse § 112 alusel palga või töötasu vähendamine;
- 2) käesoleva seaduse § 76 alusel rahaliste hüvitiste ja pensionide väljamaksmise peatamine või vähendamine;
- 3) riigikaitselise kriisiolukorra ajal sõjaaja ametikoha ülesannete täitma asumine.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud nimetatud füüsilise isiku kahjuks kõrvalekalduv kokkulepe on tühine.

§ 50. Täitemenetluse peatamine

(1) Kohtutäitur võib peatada füüsilise isiku suhtes rahaliste nõuete ning rahaliste ja varaliste karistuste sundtäitmise, kui füüsiline isik jättis täitedokumendi vabatahtlikult täitmata, sealhulgas rahatrahvi, rahalise karistuse ja varalise karistuse tasumata, või kokkulepitud maksegraafiku nõuetekohaselt täitmata käesoleva seaduse § 76 lõikes 1 või §-s 112 sätestatud põhjustel või riigikaitselise kriisiolukorra ajal isiku sõjaaja ametikoha ülesannete täitma asumisel.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel täitemenetluse peatamiseks esitab füüsiline isik avalduse.

2. jagu

Kriisiolukorra ajal kohaldatavad piiravad meetmed

§ 51. Sideteenuse ja sidevõrgule juurdepääsu piiramine

Vabariigi Valitsus või tema volitatud valitsusasutus võib eriolukorra või riigikaitselise kriisiolukorra ajal panna sideettevõtjale ettekirjutusega kohustuse piirata, arvestades olemasolevaid tehnoloogilisi lahendusi, lõppkasutajale sideteenuse osutamist või juurdepääsu sidevõrgule, kui see on vajalik erialukorra või riigikaitselise kriisiolukorra lahendamiseks.

§ 52. Liikumispiirang

(1) Vabariigi Valitsus või tema volitatud valitsusasutus võib kriisiolukorra ajal ajutiselt keelata isiku viibimise teatud kohas või kohustada teda sellest kohast lahkuma, samuti ajutiselt keelata isikul teatud kohast lahkumise ning kehtestada muid nõudeid ja tingimusi isikute liikumisele avalikus kohas, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.

(2) Kui liikumispiirang kehtestatakse määramata arvu isikute suhtes üldkorraldusena, teavitab meedet kohaldanud haldusorgan viivitamata avalikkust liikumise piiramise kohast ning selle kehtestamisest ja lõpetamisest.

(3) Võimaluse korral tuleb koht, kus liikumise piiramist kohaldatakse, arusaadavalt tähistada ja säilitada isiku juurdepääs tema elu- või tööruumile.

§ 53. Avaliku koosoleku pidamise ja ürituse korraldamise keelamine

Vabariigi Valitsus või tema volitatud valitsusasutus võib eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal keelata avaliku koosoleku pidamise või avaliku ürituse korraldamise, kui see on vajalik eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

§ 54. Teadete ja õigusaktide avaldamise kohustus

(1) Vabariigi Valitsus, kriisiolukorra juht, kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus, samuti nende volitatud isik võivad kriisiolukorra ajal kohustada massiteabevahendi valdajat, elektroonilise side ettevõtjat ning muud isikut avaldama või edastama, arvestades olemasolevaid tehnoloogilisi lahendusi, tasuta, muutmata kujul ja ettenähtud ajal kriisiolukorra lahendamiseks vajalikke teateid, käitumisjuhiseid ning käesolevas seaduses sätestatud juhul õigusakte.

(2) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja võib kriisiolukorra ajal kohustada massiteabevahendi valdajat, elektroonilise side ettevõtjat ning muud isikut avaldama või edastama tasuta, muutmata kujul ja ettenähtud ajal teate nende vastutada olevate sündmuste kohta, kui on vaja teavitada suurel hulgal inimesi ja jagada käitumisjuhiseid.

3. jagu

Riigikaitse kriisiolukorra ajal kohaldatavad piiravad meetmed

§ 55. Riigikaitse kriisiolukorra meetmed

(1) Riigikaitse kriisiolukorra ajal võib kohaldada käesoleva peatüki 2. jaos sätestatud meetmeid.

(2) Enne riigikaitse kriisiolukorra otsustamist kohaldatud käesoleva peatüki 2. jaos otsustatud meetmed kehtivad edasi riigikaitse kriisiolukorra ajal seni, kuni ei otsustata teisiti.

§ 56. Isikut tõendava dokumendi kaasas kandmine

Vabariigi Valitsus või tema volitatud valitsusasutus võib riigikaitse kriisiolukorra ajal kohustada isikut avalikus kohas kaasas kandma isikut tõendavat või muud isikusamasuse tuvastamist võimaldavat dokumenti, kui see on vajalik riigikaitse kriisiolukorra lahendamiseks.

§ 57. Kaitseväekohustuslase Eestist lahkumise piiramine

(1) Vabariigi Valitsus võib riigikaitse kriisiolukorra ajal mobilisatsiooni ettevalmistamiseks ja korraldamiseks kehtestada Eestist lahkumise keelu vähemalt 18-aastasele kaitseväekohustuslasele ning sõjaaja ametikohale nimetatud isikule, kui see on vajalik mobilisatsiooni korraldamiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud meetme kohaldamise korral on samas lõikes nimetatud isik, kes viibib väljaspool Eestit, kohustatud sellest viivitamata teavitama Kaitseressursside Ametit või Eesti Vabariigi välisesindust.

§ 58. Kriisiolukorra lahendamiseks vajaliku töökohustusega isiku Eestist lahkumise piiramine

(1) Vabariigi Valitsus võib riigikaitsealise kriisiolukorra ajal kehtestada Eestist lahkumise keelu kriisiolukorra lahendamiseks vajaliku töökohustusega isikule, kui tema Eestis viibimine on vajalik riigikaitsealise kriisiolukorra lahendamiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud meetme kohaldamise korral on samas lõikes nimetatud isik, kes viibib väljaspool Eestit, kohustatud sellest viivitamata teavitama tööandjat.

§ 59. Sõjarelvade kasutamine

Vabariigi Valitsus võib riigikaitsealise kriisiolukorra ajal anda Politsei- ja Piirivalveametile ning Kaitsepolitseiametile õiguse kasutada sõjarelvi, kui see on vajalik riigikaitsealise kriisiolukorra lahendamiseks.

4. jagu

Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal kohaldatavad piiravad meetmed

§ 60. Kriisiolukorra meetmete jätkumine

(1) Enne erakorralist või sõjaseisukorda otsustatud meede kehtib edasi erakorralise või sõjaseisukorra ajal, kui ei otsustata teisiti.

(2) Erakorralise seisukorra ajal otsustatud meede kehtib edasi sõjaseisukorra ajal, kui ei otsustata teisiti.

§ 61. Erakorralise ja sõjaseisukorra ajaks ette nähtud piirava meetme edasilükkamatu kohaldamine

(1) Vabariigi Valitsus võib erakorralise või sõjaseisukorra väljakuulutamise ettepaneku järel otsustada käesolevas peatükis sätestatud meetme rakendamise, kui see on vajalik Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse, tema maa-ala, territoriaalmere ning õhuruumi lahutamatu ja jagamatu terviklikkuse või põhiseadusliku korra kaitseks (edaspidi *edasilükkamatu piirav meede*).

(2) Kui Riigikogu otsustab jätta erakorralise või sõjaseisukorra välja kuulutamata, lõpetatakse edasilükkamatu piirava meetme kohaldamine viivitamata.

(3) Kahju, mis on tekitatud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsuse ja Riigikogu poolt erakorralise või sõjaseisukorra välja kuulutamata jätmise otsuse vahelisel ajal edasilükkamatu piirava meetme kohaldamisega, hüvitatakse isikule käesoleva seaduse 18. peatükis sätestatud tingimustel ja korras.

§ 62. Isiku põhiõiguste ja -vabaduste piiramine

(1) Kui sõjaseisukorra ajal on põhiseaduslikku korda või riigi julgeolekut ähvardava ohu tõrjumiseks või avaliku korra või inimeste elu ja tervise kaitseks vaja kohaldada isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravat meetet, mida seaduses ei ole sätestatud, ning kõik muud seaduses sätestatud piiravad meetmed on ammendunud, võib Vabariigi Valitsus otsustada kohaldada seaduses sätestamata piiravat meetet nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vajalik, tagades inimväärikuse põhimõtte järgimise. Piirata ei tohi õigusi ja vabadusi, mis on sätestatud Eesti Vabariigi põhiseaduse §-des 8 ja 11–18, § 20 lõikes 3, §-des 22 ja 23, § 24 lõigetes 2 ja 4, §-des 25, 27 ja 28, § 36 lõikes 2, §-des 40, 41 ja 49 ning § 51 lõikes 1.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel tehtud otsuse edastab Vabariigi Valitsus viivitamata Riigikogule. Riigikogu võib enda otsusega kiita Vabariigi Valitsuse käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel tehtud otsuse kas osaliselt või täielikult heaks. Piiravate meetmete kohaldamine lõpetatakse Riigikogu otsuse jõustumise päevale järgneval päeval.

§ 63. Keelutund

(1) Vabariigi Valitsus võib erakorralise või sõjaseisukorra ajal keelata kindlaksmääratud ajavahemikus avalikus kohas liikumise kogu riigis või suures osas riigi territooriumist (edaspidi *keelutund*), kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

(2) Keelutunni kehtestamisest võib ette näha erandeid ja sellele võib kehtestada kõrvaltingimusi.

§ 64. Ettevõtja, ühingu ja sihtasutuse tegevusele tingimuste seadmine või tegevuse peatamine

(1) Vabariigi Valitsus võib erakorralise või sõjaseisukorra ajal peatada osaliselt või täielikult äriühingu, füüsilisest isikust ettevõtja, mittetulundusühingu või sihtasutuse tegevuse või kehtestada nende tegevusele tingimusi, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

(2) Erakonna ning töötajate ja tööandjate ühingu tegevuse peatamise otsustab Riigikohus Vabariigi Valitsuse taotlusel viivitamata põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 65. Majandustegevuse piiramine

(1) Vabariigi Valitsus või tema volitatud valitsusasutus võib erakorralise või sõjaseisukorra ajal keelata osaliselt või täielikult teatud liiki või teatud tunnustele vastavate teenuste osutamise ning vallasasjade tootmise ja müügi, vallasasjade sisseveo riiki ja väljaveo riigist või teatud piirkonnast, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel vallasasja müügi piiramise korral võib muu hulgas kehtestada koguselisi piiranguid, samuti piiranguid müügi aja ja viisi kohta ning üldiste tunnuste alusel kindlaksmääratud isikute kohta, kellele vallasasja müüa võib.

(3) Vabariigi Valitsus või tema volitatud minister võib erakorralise või sõjaseisukorra ajal kehtestada müüdavate vallasasjade kogused, sundhinnad ja muud vajalikud tingimused ning nende müügi erikorra, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks, sealhulgas elanikkonnakaitse ja ühiskonna toimimise tagamiseks.

(4) Vabariigi Valitsus või tema volitatud minister võib kehtestada erakorralise või sõjaseisukorra ajal vallasasjade ostueesõiguse riigi kasuks, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

§ 66. Streikide ja töösulgude keelamine

Vabariigi Valitsus võib erakorralise või sõjaseisukorra ajal keelata streigid ja töösulud, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

§ 67. Teabe levitamise keelamine

(1) Vabariigi Valitsus või tema volitusel Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ja Kaitsevägi voivad erakorralise või sõjaseisukorra ajal

keelata osaliselt või täielikult teabe sõnas, trükis, pildis või muul viisil levitamise, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel võivad Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ja Kaitsevägi keelata teabe levitamise üksnes juhul, kui teabe levitamisega kaasneb oht avalikule korrale või oht riigi julgeoleku või riigi sõjalise kaitse tagamisele.

§ 68. Meediateenuse osutamise ja ajakirjandusväljaande väljaandmise piiramine

(1) Vabariigi Valitsus või tema volitusel Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ning Kaitsevägi võivad erakorralise või sõjaseisukorra ajal keelata osaliselt või täielikult meediateenuse osutamise ja ajakirjandusväljaande väljaandmise, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel võivad Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ning Kaitsevägi keelata meediateenuse osutamise ja ajakirjandusväljaande väljaandmise üksnes ulatuses, mis ohustab avalikku korda või riigi julgeoleku või riigi sõjalise kaitse tagamist.

§ 69. Infoühiskonna teenuste piiramine

(1) Vabariigi Valitsus või tema volitusel Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ning Kaitsevägi võivad erakorralise või sõjaseisukorra ajal keelata osaliselt või täielikult infoühiskonna teenuse osutamise, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel võivad Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ning Kaitsevägi keelata infoühiskonna teenuse osutamise üksnes ulatuses, mis ohustab avalikku korda või riigi julgeoleku või riigi sõjalise kaitse tagamist.

§ 70. Teabele juurdepääsu piiramine

(1) Vabariigi Valitsus või tema volitatud valitsusasutus võib erakorralise või sõjaseisukorra ajal piirata juurdepääsu teabele, mida avaliku teabe seaduse alusel ei või tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud alusel ei ole lubatud piirata teabele juurdepääsu kauem kui erakorralise või sõjaseisukorra lõppemiseni.

§ 71. Sidevahendite kasutamise piiramine

Vabariigi Valitsus või tema volitatud valitsusasutus võib erakorralise või sõjaseisukorra ajal piirata sidevahendite kasutamist, kui see on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks.

§ 72. Sõnumisaladuse õiguse piiramine

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võivad julgeolekuasutus ja Vabariigi Valitsuse volitusel Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsevägi piirata sõnumisaladuse õigust käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud toiminguga, kui see on erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks vältimatult vajalik.

(2) Sõnumisaladuse õiguse piiramiseks võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud haldusorgan teha teabe kogumisel järgmisi toiminguid:

- 1) vaadata läbi postisaadetist;
 - 2) kuulata või vaadata pealt või salvestada elektroonilise side võrgu kaudu edastatavat sõnumit või muud teavet;
 - 3) kuulata või vaadata pealt või salvestada muul viisil edastatavat teavet.
- (3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 2 ja 3 nimetatud toimingute tegemisel on lubatud varjatult siseneda hoonesse, ruumi, sõidukisse, piirdega alale või arvutisüsteemi juhul, kui see on toimingute eesmärgi saavutamiseks vältimatult vajalik.
- (4) Teabe kogumisel käesolevas paragrahvis sätestatud alusel kohaldatakse julgeolekuasutuse tegevusele julgeolekuasutuste seaduse §-des 21¹–32 sätestatud käesoleva seaduse §-dest 74 ja 75 tulenevate erisustega.
- (5) Teabe kogumisel käesolevas paragrahvis sätestatud alusel kohaldatakse Kaitseväge tegevusele Kaitseväge korralduse seaduse §-des 37–39 sätestatud käesoleva seaduse §-dest 74 ja 75 tulenevate erisustega.
- (6) Teabe kogumisel käesolevas paragrahvis sätestatud alusel kohaldatakse Politsei- ja Piirivalveametite tegevusele kriminaalmenetluse seadustiku §-des 126¹ ja 126¹⁰–126¹² ning politsei ja piirivalve seaduse §-des 7⁵¹–7⁵⁶ jälitustoimingute tegemise kohta sätestatud käesoleva seaduse §-dest 74 ja 75 tulenevate erisustega.

§ 73. Kodu, perekonna- ja eraelu puutumatus õiguse piiramine

- (1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võivad julgeolekuasutus ja Vabariigi Valitsuse volitusel Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitseväge piirata isiku õigust kodu, perekonna- ja eraelu puutumatusle käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud toiminguga, kui see on erakorralise või sõjaseisukorra lahendamiseks vältimatult vajalik.
- (2) Kodu, perekonna- ja eraelu puutumatus õiguse piiramiseks võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud haldusorgan teha järgmisi toiminguid:
- 1) isikut, asja või paikkonda varjatult jälgida;
 - 2) isikusamasust varjatult tuvastada;
 - 3) koguda elektroonilise side võrgu kaudu edastatavate sõnumite edastamise fakti, kestuse, viisi ja vormi ning edastaja või vastuvõtja isiku ja asukoha kohta andmeid;
 - 4) varjatult siseneda ruumi, hoonesse, piirdega alale, sõidukisse või arvutisüsteemi teabe varjatult kogumiseks, salvestamiseks või selleks vajalike tehniliste abivahendite paigaldamiseks ja eemaldamiseks;
 - 5) asja varjatult läbi vaadata ning vajaduse korral seda varjatult muuta, rikkuda või asendada.
- (3) Teabe kogumisel käesolevas paragrahvis sätestatud juhul kohaldatakse julgeolekuasutuse tegevusele julgeolekuasutuste seaduse §-des 21¹–32 sätestatud käesoleva seaduse §-dest 74 ja 75 tulenevate erisustega.
- (4) Teabe kogumisel käesolevas paragrahvis sätestatud juhul kohaldatakse Kaitseväge tegevusele Kaitseväge korralduse seaduse §-des 37–39 sätestatud käesoleva seaduse §-dest 74 ja 75 tulenevate erisustega.
- (5) Teabe kogumisel käesolevas paragrahvis sätestatud alusel kohaldatakse Politsei- ja Piirivalveametite tegevusele kriminaalmenetluse seadustiku §-des 126¹ ja 126¹⁰–126¹² ning politsei ja piirivalve seaduse §-des 7⁵¹–7⁵⁶ jälitustoimingute tegemise kohta sätestatud käesoleva seaduse §-dest 74 ja 75 tulenevate erisustega.

§ 74. Sõnumisaladuse ning kodu, perekonna- ja eraelu puutumatus õiguse piiramise kord

(1) Käesoleva seaduse § 72 lõigetes 2 ja 3 ning § 73 lõike 2 punktis 4 sätestatud toimingute tegemiseks annab loa halduskohtu esimees või tema määratud halduskohtunik julgeolekuasutuse, Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitseväge põhjendatud kirjaliku taotluse alusel.

(2) Loa andmine, pikendamine ja tühistamine otsustatakse viivituseeta, kohtuistungit korraldamata halduskohtumenetluse seadustiku haldustoiminguks loa andmise sätete kohaselt. Loa võib anda korraga kuni kolmeks kuuks ja seda võib pikendada iga kord kuni kolme kuu võrra.

(3) Edasilükkamatul juhul, kui käesoleva seaduse § 72 lõigetes 2 ja 3 ning § 73 lõike 2 punktis 4 sätestatud toiming on vaja teha viivitamata ning ei ole võimalik esitada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kirjalikku taotlust loa saamiseks, võib seda toimingut teha halduskohtu loal, mis on antud taasesitamist võimaldavas vormis.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud juhul esitab asutus toimingute tegemiseks põhjendatud ja taasesitamist võimaldava taotluse halduskohtu esimehele või tema määratud halduskohtunikule esimesel võimalusel. Halduskohtu esimees või tema määratud halduskohtunik otsustab toimingute jätkamise käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud loaga.

(5) Käesoleva seaduse § 73 lõike 2 punktides 1–3 ja 5 nimetatud toimingute tegemise otsustab asutuse juht või tema volitatud ametnik. Otsus kehtib, arvestades käesoleva seaduse § 48 lõikes 2 sätestatud, otsuses märgitud tähtaja jooksul, kuid mitte kauem kui kolm kuud.

(6) Pärast erakorralise või sõjaseisukorra lõppemist kehtib käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel antud luba ja lõike 5 alusel tehtud otsus julgeolekuasutuse suhtes kuni selles märgitud tähtaja möödumiseni, kui otsustamisel on tuvastatud, et selle alusel tehtav toiming on õigustatud ja vajalik ka julgeolekuasutuste seaduses sätestatud ülesande täitmiseks.

§ 75. Sõnumisaladuse ning kodu, perekonna- ja eraelu puutumatus õiguse piiramisest teavitamine

(1) Julgeolekuasutus, Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitseväge teavitavad isikut, kelle suhtes tehti käesoleva seaduse § 72 lõigetes 2 ja 3 või § 73 lõike 2 punktides 1, 4 ja 5 nimetatud toiming või kelle põhiõigusi ja -vabadusi nimetatud toiminguga oluliselt piirati ning kes on selle käigus tuvastatud, toimingute ajast ja liigist nelja kuu jooksul erakorralise või sõjaseisukorra lõppemisest arvates või pärast toiminguga kogutud teabe salastatuse kustumist.

(2) Isiku võib jätta käesoleva seaduse § 72 lõigetes 2 ja 3 või § 73 lõike 2 punktides 1, 4 ja 5 sätestatud toimingute ajast ja liigist teavitamata, kui teavitamine võib:

- 1) kahjustada oluliselt teise isiku seadusega tagatud õigusi ja vabadusi või seada teise isiku ohtu;
- 2) ohustada julgeolekuasutuse, Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitseväge vahendi, meetodi või taktika salajasust;
- 3) ohustada teabe allikat, variisikut või salajasele koostööle kaasatud isikut;
- 4) kahjustada julgeolekuasutuse, Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitseväge teabevahetust või koostööd välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooniga.

(3) Isiku võib toimingute teinud asutuse juhi või tema volitatud ametniku otsusel jätta teavitamata kuni käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud toimingute teavitamata jätmise aluse äralangemiseni.

(4) Käesoleva seaduse § 72 lõigetes 2 ja 3 või § 73 lõike 2 punktides 1, 4 ja 5 sätestatud toimingute ajast ja liigist ei teavitata isikut, kellest lähtuva riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu tõrjumiseks toimingute tehti ning kes ei asu Eestis või kelle asukoht ei ole tuvastatav.

(5) Kui erakorralise või sõjaseisukorra lõppemisest või toiminguga kogutud teabe salastatuse kustumisest on möödunud üks aasta ja käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud toimingust teavitamata jätmise alus ei ole ära langenud, otsustab toiminguteinud asutuse juht või tema volitatud ametnik isiku püsivalt teavitamata jätmise, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatud juhul.

(6) Kui erakorralise või sõjaseisukorra lõppemisest või käesoleva seaduse § 72 lõigetes 2 ja 3 või § 73 lõike 2 punktis 4 sätestatud toiminguga kogutud teabe salastatuse kustumisest on möödunud üks aasta ja käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud toimingust teavitamata jätmise alus ei ole ära langenud, taotleb toiminguteinud asutuse juht või tema volitatud ametnik hiljemalt 15 päeva enne nimetatud tähtaja möödumist halduskohtu esimehelt või tema määratud halduskohtunikult luba isiku püsivalt teavitamata jätmiseks. Loa andmine või sellest keeldumine otsustatakse halduskohtumenetluse seadustiku haldustoiminguks loa andmise sätete kohaselt.

§ 76. Rahaliste hüvitiste ja toetuste maksmise erandid

(1) Kui erakorralise või sõjaseisukorra ajal on vaja kasutada täiendavaid riigi rahalisi vahendeid riigi kaitsmiseks, sealhulgas riigi eelarvelise jätkusuutlikkuse tagamiseks, võib Vabariigi Valitsus vähendada rahaliste hüvitiste ja toetuste suurust või peatada nende maksmise käesolevas paragrahvis sätestatud tingimustel.

(2) Hüvitise ja toetuse puhul, millega tagatakse isiku asendussissetulek, võib nende ühe kuu eest makstavat summat vähendada kuni summani, mis võrdub töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud eelmise kalendriaasta kuu töötasu alammääraga. Asendussissetulekuks käesoleva seaduse tähenduses loetakse eelkõige järgmisi asendussissetulekuid:

- 1) pension, mida makstakse riikliku pensionikindlustuse seaduse või muu seaduse alusel;
- 2) rahvapensioni ja kahepoolse lepingu alusel makstava pensioni vahe, mida makstakse riikliku pensionikindlustuse seaduse § 42 lõike 5 alusel;
- 3) vanemahüvitis, mida makstakse perehüvitiste seaduse alusel;
- 4) töövõimetoetus, mida makstakse töövõimetoetuse seaduse alusel;
- 5) töötuskindlustushüvitis, hüvitis tööandja maksejõuetuse korral ja kindlustushüvitis koondamise korral, mida makstakse töötuskindlustuse seaduse alusel;
- 6) töötutoetus, mida makstakse tööturumeetmete seaduse alusel;
- 7) sotsiaaltoetus, mida makstakse sotsiaalhoolekande seaduse § 140 alusel;
- 8) ajutise töövõimetus hüvitised, mida makstakse ravikindlustuse seaduse alusel.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud rahalisi hüvitisi või toetusi, mis ei ole asendussissetulekud, võib vähendada või nende maksmise peatada.

(4) Toimetulekutoetust, mida makstakse sotsiaalhoolekande seaduse alusel, ei peatata ega vähendata käesoleva seaduse alusel.

(5) Perioodiliselt makstavaid hüvitisi ja toetusi võib haldusorgan andmete puudumise korral isikule maksta viimaste teadaolevate andmete alusel.

(6) Hüvitiste ja toetuste maksmise peatamise korral võib peatada ka nende määramise.

(7) Hüvitiste ja toetuste määramise peatamise korral võib haldusorgan peatada uute taotluste vastuvõtmise. Taotluste vastuvõtmise peatamise korral peatub ka seaduses sätestatud taotluste esitamise tähtaeg.

(8) Vähendatavate hüvitiste ja toetuste loetelu, hüvitiste ja toetuste vähendatuna maksmise perioodi ja vähendamise ulatuse ning peatatavate hüvitiste ja toetuste loetelu ja peatamise perioodi kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(9) Rahaliste hüvitiste ja toetuste vähendamise või peatamise hüvitamise ulatuse ja korra otsustab Riigikogu pärast erakorralise või sõjaseisukorra lõppu.

8. peatükk **Asja sundkasutus ja asja sundvõõrandamine**

§ 77. Asja sundkasutusse võtmine ja sundvõõrandamine

(1) Riigikaitse kriisiolukorra ja eriolukorra ajal võivad Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Päästeamet, Kaitsevägi ja Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutus võtta ajutiselt valitsusasutuse kasutusse isiku valduses oleva asja juhul, kui see on vältimatult vajalik riigikaitse kriisiolukorra ja eriolukorra lahendamiseks või lahendamise toetamiseks, sealhulgas ulatusliku evakuatsiooni, varjumise, lisaõppekogunemise, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni läbiviimiseks või käesoleva seaduse § 138 lõike 1 punktides 1 ja 3 sätestatud rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemiseks.

(2) Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Päästeamet, Kaitsevägi ja Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutus võivad sundkasutusse võetud asja anda teise püsiva kriisiülesandega asutuse, isiku või rahvusvahelise koostöö raames Eesti Vabariigi territooriumil viibivate välisriigi relvajõudude allkasutusse, kui see on vältimatult vajalik riigikaitse kriisiolukorra või eriolukorra lahendamiseks. Sellisel juhul vastutab sundkasutusse võetud asja allkasutaja tegevuse eest nagu enda tegevuse eest.

(3) Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Kaitsevägi, Päästeamet ja Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutus võivad käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel kasutusse võetava asja sundvõõrandada riigi omandisse, kui asi kasutamise käigus tõenäoliselt hävib või seda ei saa pärast kasutamist muul objektiivsel põhjusel isikule tagastada.

(4) Kui Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse, Kaitseväe, Päästeameti või Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutuse poolt käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel kasutusse võetud asi hävib või saab oluliselt kahjustada, loetakse asi sundvõõrandatuks hävimise või kahjustumise hetkest arvates.

(5) Vabariigi Valitsus võib otsustada, et Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Päästeamet, Kaitsevägi ja Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutus võivad võtta asja sundkasutusse ja sundvõõrandada enne riigikaitse kriisiolukorra või eriolukorra otsust, kui see on vältimatult vajalik ulatusliku evakuatsiooni, varjumise või lisaõppekogunemise korraldamiseks või käesoleva seaduse § 138 lõike 1 punktides 1 ja 3 sätestatud rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemiseks.

(6) Kui riigikaitse kriisiolukorda ega eriolukorda ei kehtestata, loetakse isikule käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel asja sundkasutusse võtmise või sundvõõrandamisega tekitatud kahju õigusvastase tegevuse tulemusena tekitatud kahjuks, mis hüvitatakse käesoleva seaduse 18. peatüki 1. jaos sätestatud tingimustel ja korras.

(7) Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Päästeamet, Kaitsevägi või Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutus võib isikut kohustada toimetama käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 3 nimetatud asja kindlaksmääratud kohta, kui muud vähem koormavad võimalused asja kohaletoimetamiseks puuduvad ning kohaletoimetamine ei sea isikut ohtu.

(8) Alates asja sundkasutusse võtmise haldusakti kehtima hakkamisest kuni selle kehtivuse lõppemiseni on isikul, kelle omandis või valduses see asi on, keelatud asja võõrandada või asjaõigusega koormata. Seda keeldu rikkuvad tehingud on tühised.

(9) Alates asja sundvõõrandamise haldusakti kehtima hakkamisest on haldusakti adressaadil keelatud sundvõõrandamise haldusaktis nimetatud asja võõrandada või asjaõigusega koormata. Seda keeldu rikkuvad tehingud on tühised.

(10) Asja sundkasutusse võtmisel ja sundvõõrandamisel võib Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Päästeamet, Kaitsevägi või Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutus kasutada vahetat sundi korrakaitseaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 78. Asja sundkasutusse võtmise ja sundvõõrandamise piirangud

(1) Sundkasutusse ei või võtta ega sundvõõrandada:

- 1) füüsilise isiku vara, mis on mõeldud tema toimetuleku tagamiseks, sealhulgas temale ja tema lähedastele vajalik toit, tema loomale vajalik sööt ning eluruumi kütmiseks üheks kütteperioodiks vajaminev kütus;
- 2) asja, mis on vältimatult vajalik teise isiku või asutuse kriisiülesande täitmiseks, sealhulgas vältimatult vajalik elutähtsa teenuse osutamiseks;
- 3) usulise ühenduse usulise talituse ja teenistuse korraldamiseks vajalikku vallasasja;
- 4) välisriigi esindusele või selles töötavale välisriigi isikule kuuluvat asja;
- 5) asja, mida rahvusvaheliste kokkulepete või rahvusvahelise õiguse normide alusel ei sundvõõranda ega võeta sundkasutusse.

(2) Sundkasutusse võtta ja sundvõõrandada võib:

- 1) kultuuriväärtusega asja või arhivaali vaid juhul, kui muul viisil ei ole võimalik riigikaitselist kriisiolukorda ja eriolukorda lahendada ning võimaluse korral välditakse kultuuriväärtuse hävimist või kahjustamist;
- 2) isiku kasutuses oleva eluruumi juhul, kui talle on tagatud asenduseluruum.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 2 ja 3 ning lõikes 2 sätestatud asja võib võtta sundkasutusse või sundvõõrandada riigikaitseliste kriisiolukorra ajal, kui muud võimalused riigi sõjalise kaitsevõime säilitamiseks puuduvad.

§ 79. Asja sundkasutusse võtmise ja sundvõõrandamise eelotsus

(1) Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Kaitsevägi ja Päästeamet võivad asja sundkasutusse võtmise või sundvõõrandamise kohustuse panemiseks määrata haldusaktiga kindlaks isikutele kuuluvad asjad, mis võivad olla vajalikud kriisiolukorra lahendamiseks (edaspidi *eelotsus*). Eelotsuse võib teha ka enne kriisiolukorda.

(2) Eelotsuses võib kehtestada järgmised kõrvaltingimused:

- 1) asja sundkasutusse andmise või sundvõõrandamise kohustuse täitmiseks vajalik lisakohustus, sealhulgas asja hooldamise ja säilitamise, asja kasutusse andmisest või võõrandamisest teavitamise, kvalifitseeritud spetsialisti rakendamise või muu kohustus;
- 2) asja sundkasutusse andmise või sundvõõrandamise kohustuse täitmise tingimus, selle tingimuse saabumisest teavitamise kord ja eelotsuse adressaadi kohustused tingimuse saabumisel seoses kohustuse täitmisega.

(3) Eelotsuses nimetatakse kohustuse adressaat, kohustusega seotud objekt, kohustuse liik ja sisu ning muud kohustuse täitmisega seotud asjaolud.

(4) Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Kaitsevägi ja Päästeamet võivad eelotsuse tegemiseks kohaldada käesoleva seaduse § 122 lõike 1 punktides 1, 3–5, 8 ja 9 nimetatud menetlustoiminguid, kui see on vältimatult vajalik ulatusliku evakuatsiooni, varjumise või lisaõppekogunemise korraldamiseks või käesoleva seaduse § 138 lõike 1 punktides 1 ja 3 sätestatud rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemiseks.

§ 80. Asja sundkasutusse võtmise ja sundvõõrandamise menetlus

- (1) Asja sundkasutusse võtmise või asja sundvõõrandamise haldusaktis nimetatakse kohustuse adreessaat, kohustusega seotud objekt, kohustuse liik ja sisu, kohustuse täitmise aeg ja koht ning muud kohustuse täitmisega seotud asjaolud.
- (2) Kui asja omanikku või valdajat ei õnnestu mõistlikest pingutustest hoolimata kindlaks teha, võidakse käesolevas jaos nimetatud kohustust kohaldada asja suhtes ilma haldusakti adreessaati kindlaks tegemata. Asi tagastatakse ja käesoleva seadusega ettenähtud õiglast hüvitist makstakse sel juhul isikule, kes tõendab enda õigust asjale.
- (3) Asja sundkasutuse lõppemisel tagastatakse asi selle sundkasutusse andnud isikule või muule õigustatud isikule.
- (4) Kui asi on muutunud kasutuskõlbmatuks, võib isik loobuda tagastatava asja vastuvõtmisest.
- (5) Tagastatava asja vastuvõtmisest loobumine ning asja üleandmine ja vastuvõtmine vormistatakse kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.
- (6) Asjade sundkasutusse võtmise ja sundvõõrandamise üle peetakse arvestust tsiviiltoetuse registris.

9. peatükk

Elutähtsad teenused ja nende toimepidevuse korraldaja kriisiülesanded

§ 81. Elutähtis teenus

- (1) Elutähtis teenus on teenus, millel on ülekaalukas mõju ühiskonna toimimisele ja mille katkemine ohustab vahetult inimeste elu või tervist või teise elutähtsa teenuse või üldhuviteenuse toimimist või tekitab suure keskkonnakahju ning mille katkemisel on oluline mõju riigi majandusele ja riigikaitsele.
- (2) Elutähtsat teenust käsitatakse tervikuna koos selle toimimiseks vajaliku taristu, kinnis- ja vallasasja, vahendite, varu, personali ning muu sellisega.
- (3) Elutähtsad teenused on:
 - 1) aeronavigatsiooniteenuse toimimine;
 - 2) andmesideteenuse toimimine;
 - 3) autentimine ja digitaalne allkirjastamine;
 - 4) avalik-õigusliku meediateenuse osutamiseks vajaliku ringhäälinguvõrgu teenuse toimimise tagamine;
 - 5) avalik-õigusliku meediateenuse toimimine;
 - 6) avaliku raudtee toimimine;
 - 7) elektriga varustamine;
 - 8) kaugküttega varustamine;
 - 9) kohaliku tee sõidetavuse tagamine;
 - 10) lennuväljade toimimine;
 - 11) maagaasiga varustamine;
 - 12) makseteenuse ja makseteenuste osutamise tehniliste tugiteenuste toimimine;
 - 13) mobiiltelefoniteenuse toimimine;
 - 14) ravimitega varustamine;
 - 15) riigitee sõidetavuse tagamine;
 - 16) sadamate toimimine;
 - 17) sularaharingluse toimimine;
 - 18) telefoniteenuse toimimine;

- 19) tervishoiuteenuste toimimine;
- 20) toiduga varustamine;
- 21) vedelkütusega varustamine;
- 22) veega varustamine ja kanalisatsiooni toimimine.

§ 82. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja

(1) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja on käesoleva paragrahvi lõike 5 punktides 3–7 nimetatud ministeerium, Eesti Pank või kohaliku omavalitsuse üksus, kelle püsiv kriisiülesanne on:

- 1) koordineerida elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamist;
- 2) nõustada elutähtsa teenuse osutajat;
- 3) kehtestada käesoleva paragrahvi lõike 6 alusel elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuded;
- 4) teha järelevalvet elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise üle;
- 5) kinnitada elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüs ja elutähtsa teenuse osutaja kriisiplaan;
- 6) korraldada õppusi käesoleva seaduse §-s 22 sätestatu kohaselt;
- 7) juhtida elutähtsa teenuse ulatusliku katkestuse või selle ohu lahendamist ning koostada käesoleva seaduse § 20 alusel oma kriisiplaan;
- 8) määrata oma ülesannete täitmise korraldamiseks kontaktisik ja edastada tema kontaktandmed Riigikantseleile, samuti teavitada viivitamata Riigikantseleid kontaktisiku andmete muutumisest;
- 9) teavitada käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel asutuse määramisest ning edastada asutuse ja selle kontaktisiku andmed Riigikantseleile, samuti teavitada viivitamata Riigikantseleid nimetatud asutuse või selle kontaktisiku andmete muutumisest.

(2) Kohaliku omavalitsuse üksus edastab käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 8 ja 9 nimetatud andmed Päästeametile, samuti teavitab viivitamata Päästeametit andmete muutumisest.

(3) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja ülesanne elutähtsa teenuse ulatusliku katkestuse või selle ohu korral on juhtida nimetatud olukorra lahendamist käesoleva seaduse §-s 20 sätestatud kriisiplaani kohaselt.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 2 ja 4–7 nimetatud ülesandeid võib täita lõike 5 punktides 3–7 nimetatud ministeeriumi määratud tema valitsemisala asutus või kohaliku omavalitsuse üksuse määratud ametiasutus. Käesoleva paragrahvi lõike 5 punktides 3–7 nimetatud ministeeriumi minister võib määrusega anda lõike 1 punktides 2 ja 4–7 nimetatud ülesanded teise ministeeriumi valitsemisala asutusele.

(5) Elutähtsa teenuse toimepidevust korraldavad püsiva kriisiülesandena:

- 1) Eesti Pank käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktides 12 ja 17 nimetatud teenuseid;
- 2) kohaliku omavalitsuse üksus käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktides 8, 9 ja 22 nimetatud teenuseid;
- 3) Regionaal- ja Põllumajandusministeerium käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktis 20 nimetatud teenust;
- 4) Sotsiaalministeerium käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktides 14 ja 19 nimetatud teenuseid;
- 5) Justiits- ja Digiministeerium käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktides 2, 3, 13 ja 18 nimetatud teenuseid;
- 6) Kliimaministeerium käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktides 1, 6, 7, 10, 11, 15, 16 ja 21 nimetatud teenuseid;
- 7) Kultuuriministeerium käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktides 4 ja 5 nimetatud teenuseid.

(6) Elutähtsa teenuse kirjelduse ja toimepidevuse nõuded kehtestab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja juht või kohaliku omavalitsuse üksuse organ määrusega.

(7) Käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud nõuded kehtestatakse arvestades nii tsiviilkriisi kui ka riigikaitse kriisiolukorda.

(8) Riigikaitse kriisiolukorra lahendamiseks vajalike teenuste tagamiseks arvestab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud nõuete kehtestamisel Kaitseministeeriumi kindlaksmääratud sõjalise riigikaitse vajadust.

(9) Käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud kirjelduses ja nõuetes sätestatakse vähemalt:

1) teenuse kirjeldus ehk see, millise teenuse osa kohta elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuded kehtivad;

2) nõuded teenuse järjepidevaks toimimiseks, teenuse katkestuse ennetamiseks, teenuse taastamiseks pärast katkestust ning teenuse piiramise põhimõtted nii enne kriisiolukorda kui ka eri kriisiolukordades;

3) vajaduse korral nõuded selle kohta, kui kriisiülesande täitmist toetavaid teenuseid ostetakse sisse;

4) tingimused, mille puhul on tegemist elutähtsa teenuse ulatusliku katkestusega või selle ohuga ning mille lahendamist korraldab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja;

5) elutähtsa teenuse planeerimata katkestusest, katkestuse ohust, elutähtsa teenuse toimepidevust oluliselt häirivast sündmusest või sellise sündmuse toimumise vahetust ohust ja kriisiolukorrast teavitamise kord ning nende sündmuste kohta üksikasjaliku aruande esitamise tingimused ja kord;

6) vajaduse korral maksimaalne lubatud tähtaeg elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuete täitmiseks arvates isiku määramisest elutähtsa teenuse osutajaks.

(10) Käesoleva paragrahvi lõike 9 punktis 5 nimetatud teavitamise ja üksikasjaliku aruande tingimuste seadmisel peab lähtuma vähemalt:

1) sündmusest mõjutatud kasutajate arvust ja osakaalust;

2) sündmuse kestusest;

3) sündmusest mõjutatud geograafilisest piirkonnast, võttes arvesse geograafilise piirkonna eraldatust.

(11) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja võib panna elutähtsa teenuse osutajale ettekirjutusega kohustuse osutada elutähtsat teenust käesoleva paragrahvi lõike 6 alusel kehtestatud nõuetest erineval viisil ja erinevas ulatuses ning rakendada ettekirjutuse täitmiseks käesoleva seaduse § 166 lõikes 1 nimetatud sunnivahendeid, kui see on vajalik selle teenuse ulatusliku katkestuse ärahoidmiseks või pärast ulatuslikku katkestust teenuse taastamiseks ning elutähtsa teenuse osutaja on suuteline erinevalt käesoleva paragrahvi lõike 6 alusel kehtestatud nõuetest teenust osutama.

§ 83. Elutähtsa teenuse osutaja

(1) Elutähtsa teenuse osutaja on isik, kes täidab käesoleva seaduse § 81 lõikes 3 elutähtsa teenusena määratud ülesannet.

(2) Seadusega määratakse kindlaks tingimused, mille esinemise korral võib ettevõtjana tegutseva isiku määrata elutähtsa teenuse osutajaks.

(3) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus annab haldusakti isiku elutähtsa teenuse osutajaks määramise kohta 30 päeva jooksul isiku elutähtsa teenuse osutaja tingimustele vastavusest teada saamisest arvates.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud haldusaktis määrab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus muu hulgas tähtpäeva, mis ajaks peab elutähtsa teenuse osutaja:

1) koostama riskianalüüsi ja kriisiplaani käesoleva seaduse §-des 18 ja 20 sätestatu kohaselt, arvestades, et riskianalüüs peab olema koostatud üheksa kuu ja kriisiplaan kümne kuu jooksul elutähtsa teenuse osutajaks määramisest arvates;

2) korraldama esimest korda käesoleva seaduse §-s 22 nimetatud õppuse;

3) täitma käesoleva seaduse § 82 lõike 6 alusel ja käesoleva paragrahvi lõikes 11 ning muudes õigusaktides kehtestatud toimepidevuse nõudeid, ning seejuures peab elutähtsa teenuse osutaja arvestama, et käesoleva paragrahvi lõike 11 punktis 5 ja küberturvalisuse seaduses sätestatud nõude täitmise tähtaeg ei oleks pikem kui viis aastat elutähtsa teenuse osutajaks määramisest arvates.

(5) Enne käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud haldusakti andmist võib elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus küsida Riigi Infosüsteemi Ametilt arvamust küberturvalisuse seaduses sätestatud nõuete täitmise ja käesoleva paragrahvi lõike 11 punktis 5 sätestatud kohustuse täitmise tähtaja määramise kohta.

(6) Elutähtsa teenuse osutajate üle peetakse arvestust tsiviiltoetuse registris. Elutähtsa teenuse osutajate üle arvestuse pidamiseks vajalikud andmed esitab registrisse ja uuendab need kord aastas hiljemalt 31. detsembriks elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 7 sätestatud.

(7) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja kannab käesoleva paragrahvi lõigetes 3 ja 10 sätestatud andmed elutähtsa teenuse osutajaks määramise või selle lõpetamise kohta tsiviiltoetuse registrisse viie tööpäeva jooksul haldusakti elutähtsa teenuse osutajale teatavaks tegemisest arvates.

(8) Elutähtsa teenuse osutajate üle arvestuse pidamiseks esitatavate andmete täpsema koosseisu ja nende töötlemise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(9) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja edastab käesoleva paragrahvi lõigetes 3 ja 10 nimetatud haldusakti teadmiseks Riigi Infosüsteemi Ametile viie tööpäeva jooksul haldusakti elutähtsa teenuse osutajale teatavaks tegemisest arvates.

(10) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikut ei loeta enam elutähtsa teenuse osutajaks, kui isik ei vasta elutähtsa teenuse osutaja tingimustele ja elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja on teinud sellekohase haldusakti isikule teatavaks. Haldusakti jõustumise järel ei kohaldata isiku suhtes elutähtsa teenuse osutaja kohta sätestatud.

(11) Elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud:

1) tagama enda osutatava elutähtsa teenuse toimepidevuse, sealhulgas tagama teenuse järjepideva toimimise ja selle kiire taastamise tehnilise rikke ning tarne ja teise elutähtsa teenuse katkestuse korral, sealhulgas kriisiolukorra ajal;

2) teavitama viivitamata, kuid mitte hiljem kui 24 tundi pärast sündmusest teada saamist, elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajat või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutust § 82 lõike 9 punktis 5 nimetatud sündmusest ning esitama üksikasjaliku aruande ühe kuu jooksul sündmuse lõpust arvates;

3) andma elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutusele tema nõudmisel teavet elutähtsa teenuse osutamise kohta;

4) rakendama elutähtsa teenuse toimepidevust tagavaid meetmeid, sealhulgas vähendama sõltuvust teistest elutähtsatest teenustest, olulisematest tarnijatest või muudest lepingupartneritest või tütarettvõtetest ning infosüsteemidest tehniliste süsteemide, lepingute, personali ja muude

teenuse osutamiseks oluliste vahendite dubleerimise, alternatiivsete lahenduste kasutamise, vajalike vahendite omamise ja nende varumise ning muu sellise kaudu;

5) tagama juhul, kui elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks vajalikud andmed või seadmed asuvad välisriigis, elutähtsa teenuse toimepidevuse dubleerivate vahendite ja tehnoloogiliselt alternatiivsete lahenduste abil ajal, kui välisriigis asuvatele andmetele või seadmetele juurdepääsuks kasutatav tavapärane elektroonilise side teenus või võrk ei toimi;

6) korraldama enda osutatava elutähtsa teenuse toimepidevuse kontrollimiseks õppusi käesoleva seaduse §-s 22 sätestatud korras;

7) koostama riskianalüüsi ja kriisiplaani käesoleva seaduse §-des 18 ja 20 sätestatu kohaselt;

8) täitma käesoleva seaduse § 23 lõikes 7 sätestatud ja § 82 lõike 6 alusel kehtestatud toimepidevuse nõudeid;

9) esitama kord aastas elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutusele ülevaate elutähtsa teenuse katkestuse ja häire vältimiseks ning § 82 lõike 6 alusel kehtestatud toimepidevuse nõuete täitmiseks rakendatud ja rakendatavatest meetmetest;

10) regulaarselt korraldama töötajatele koolitusi, et suurendada nende teadlikkust elutähtsa teenuse toimepidevusest, rakendatud meetmetest ja toimimisest kriisiolukorras või seda põhjustada võiva ohu korral ning käesoleva seaduse § 91 lõike 1 tähenduses elanikkonnakaitsest;

11) teavitama elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajat või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutust sündmusest, millel on või võib olla oluline mõju elutähtsa teenuse osutajatele ja elutähtsate teenuste osutamise jätkamisele ühes või mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis;

12) määrama käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmise korraldamiseks kontaktisiku ning edastama tema kontaktandmed elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutusele;

13) täitma muid õigusaktides elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks sätestatud kohustusi.

§ 84. Euroopa Liidu oluline elutähtsa teenuse osutaja

(1) Euroopa Liidu oluline elutähtsa teenuse osutaja on käesoleva seaduse § 83 lõike 3 alusel elutähtsa teenuse osutajaks määratud isik, kes osutab muu hulgas samu või sarnaseid elutähtsaid teenuseid kuuele või enamale Euroopa Liidu liikmesriigile või kuues või enamas Euroopa Liidu liikmesriigis ja kes on määratud Euroopa Liidu elutähtsa teenuse osutajaks käesolevas paragrahvis sätestatud tingimustel ja korras (edaspidi *Euroopa Liidu oluline elutähtsa teenuse osutaja*).

(2) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja teavitab elutähtsa teenuse osutajat tema vastavusest Euroopa Liidu olulise elutähtsa teenuse osutaja tunnustele 15 päeva jooksul käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tingimustest teada saamisest arvates.

(3) Elutähtsa teenuse osutaja esitab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud teate saamisest arvates 15 päeva jooksul andmed selle kohta, millises Euroopa Liidu liikmesriigis ja milliseid elutähtsaid teenuseid ta osutab.

(4) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja edastab käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud teabe Riigikantseleile 15 päeva jooksul teabe saamisest arvates. Riigikantselei edastab nimetatud teabe Euroopa Komisjonile, kes otsustab elutähtsa teenuse osutaja vastavuse käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tunnustele.

(5) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja edastab elutähtsa teenuse osutajale Euroopa Komisjoni otsuse Euroopa Liidu oluliseks elutähtsa teenuse osutajaks määramise kohta ning teavitab elutähtsa teenuse osutajat sellega kaasnevatest kohustustest ja kuupäevast, millest alates need kohustused tema kohta kehtivad.

§ 85. Taustakontroll elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisel

(1) Taustakontrolli eesmärk on tagada nende isikute usaldusväärsus, kes täidavad lepingu või muul alusel olulisi ülesandeid, mis on seotud:

- 1) elutähtsa teenuse toimepidevust tagava infosüsteemi, samuti toimepidevust tagava taristu läbipääsu- või valvesüsteemi arendamise või haldamisega;
- 2) elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks vajalikule territooriumile, ehitistele, teabele või kontrollisüsteemidele ligipääsuga;
- 3) elutähtsa teenuse toimepidevuse planeerimise, investeringute või riskihaldusega.

(2) Elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsis täpsemalt kindlaks määrama need käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise seisukohalt olulised ülesanded, mida täitva füüsilise isiku suhtes on taustakontrolli tegemine eesmärgipärane.

(3) Elutähtsa teenuse osutaja võib teha taustakontrolli üksnes selle füüsilise isiku suhtes, keda usaldatakse täitma käesoleva paragrahvi lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesannet, mis on kinnitatud käesoleva seaduse § 82 lõike 1 punkti 5 kohaselt elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsis.

(4) Taustakontrolli tegemisel kontrollitakse isikusamasust ja andmeid isiku karistatuse kohta. Elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud andmeid kontrollima enne, kui isik asub täitma käesoleva paragrahvi lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesannet, ja ülesande täitmise ajal iga kahe aasta tagant.

(5) Kui esineb põhjendatud kahtlus, et isikul võivad esineda käesoleva seaduse § 86 lõigetes 1 ja 2 sätestatud töötamise piirangud, või suureneb isiku vastutus ülesannete täitmisel, võib taustakontrolli teha vähem kui kahe aasta tagant.

(6) Elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud teavitama kontrollitavat isikut taustakontrolli tegemise alusest ja eesmärgist ning tema isikuandmete töötlemisest enne esmakordse taustakontrolli tegemist.

(7) Elutähtsa teenuse osutaja kontrollib taustakontrolli tegemise eesmärgil karistatuse andmeid, kasutades selleks taustakontrolli teenust.

(8) Taustakontrolli teenus töötleb isiku üldandmeid, isiku töökoha andmeid, karistatuse andmeid ja karistusregistri päringu andmeid. Taustakontrolli teenuse andmeid säilitatakse kaks aastat.

(9) Taustakontrolli teenuse vastutav töötleja on Riigikantselei.

(10) Täpsemad nõuded taustakontrolli teenusele, sealhulgas teenuse vastutava ja volitatud töötleja ülesanded, täpsema andmekoosseisu, andmeandjad ja saadavad andmed, teenusele juurdepääsu võimaldamise tingimused ning muud korralduslikud küsimused kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(11) Käesolevas paragrahvis sätestatud kohaldatakse ka elutähtsa teenuse osutajaga lepingulises suhtes oleva juriidilise isiku töötaja suhtes, keda usaldatakse täitma lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesannet.

§ 86. Töötamise piirangud elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisel

(1) Käesoleva seaduse § 85 lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesandeid ei või elutähtsa teenuse osutaja anda täita isikule, keda on karistatud karistusseadustiku 8. ja 15. peatükis sätestatud kuriteo või Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/541 terrorismivastase võitluse kohta, millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/475/JSK ning muudetakse nõukogu otsust 2005/671/JSK (ELT L 88, 31.03.2017, lk 6–21), sätestatud samaväärses kuriteo

toimepanemise eest, kui selle kuriteo karistusandmed ei ole karistusregistrist karistusregistri seaduse kohaselt kustutatud.

(2) Elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud kontrollima, kas käesoleva seaduse § 85 lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesannet on sobiv anda täita isikule, keda on karistatud tahtlikult toimepandud kuriteo eest, mille karistusandmed ei ole karistusregistrist karistusregistri seaduse kohaselt kustutatud.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhul võib elutähtsa teenuse osutaja isiku usaldusvääruse hindamisel arvestada üksnes neid karistatuse andmeid, mis on kindlaksmääratud ülesande täitmise seisukohast olulised.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud asjaolude ilmumise korral on elutähtsa teenuse osutajal õigus nõuda temaga lepingulises suhtes oleva juriidilise isiku töötaja asendamist või käesoleva seaduse § 85 lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesande täitmist muul kohasel viisil.

§ 87. Nõuandemissioon

(1) Nõuandemissioon on Euroopa Komisjoni tehtav kontroll elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise nõuete täitmise ja toimepidevuse tagamiseks kohaldatud meetmete üle Euroopa Liidu olulise elutähtsa teenuse osutaja juures (edaspidi *nõuandemissioon*).

(2) Nõuandemissioon viiakse läbi Euroopa Komisjoni algatusel või Euroopa Liidu liikmesriigi või -riikide või elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja esitatud põhjendatud taotluse alusel. Nõuandemissiooniks peab andma nõusoleku elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja.

(3) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja väljastab Euroopa Komisjonile nõuandemissiooni korraldamiseks järgmise teabe:

- 1) Euroopa Liidu olulise elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsi asjaomased osad;
- 2) Euroopa Liidu olulise elutähtsa teenuse toimepidevuseks rakendatud meetmete loetelu;
- 3) Euroopa Liidu olulise elutähtsa teenuse osutaja suhtes tehtud järelevalvemenetluses tuvastatud teave ning järelevalve käigus rakendatud meetmed.

(4) Euroopa Liidu oluline elutähtsa teenuse osutaja ja tema elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja annavad nõuandemissiooniks Euroopa Komisjoni volitatud esindajatele juurdepääsu nõuandemissiooni korraldamiseks ning elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks vajalikule teabele, ehitistele ja süsteemidele, välja arvatud juhul, kui see ohustaks riigi julgeolekut.

(5) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja esitab Euroopa Komisjoni määratud tähtaja jooksul Euroopa Komisjonile ja liikmesriikidele, kus Euroopa Liidu olulise elutähtsa teenuse osutaja teenust osutab, ülevaate nõuandemissiooni järel Euroopa Liidu olulise elutähtsa teenuse osutaja juures rakendatavatest meetmetest või nende muutmisest.

§ 88. Asutustevaheline koostöö, teavitamine ja aruandlus

(1) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus, Riigi Infosüsteemi Amet, Päästeamet ja Riigikantselei teevad igakülgset koostööd ja vahetavad omavahel teavet elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse, neid mõjutavate ohtude, riskide ja toimepidevuse tagamiseks rakendatud meetmete ning toimunud sündmuste kohta, samuti asjaomast teavet, mis on vajalik järelevalvemenetluseks. Asutused ja isikud hoiavad saladuses neile edastatud teavet, mille kohta on antud teada, et tegemist on äri- või ametisaladusega.

(2) Finantsinspeksioon ja Riigi Infosüsteemi Amet vahetavad vastastikku teavet käesoleva seaduse § 81 lõike 3 punktides 12 ja 17 nimetatud elutähtsaid teenuseid osutavate elutähtsa

teenuse osutajate toimepidevuse, neid mõjutavate ohtude, riskide, toimepidevuse tagamiseks rakendatud meetmete ja toimunud sündmuste kohta, samuti asjaomast teavet, mis on vajalik järelevalvemenetluseks, arvestades Finantsinspeksiooni seadusest tulenevate piirangutega.

(3) Kohaliku omavalitsuse üksus esitab kord aastas Päästeametile kokkuvõtva aruande enda korraldatava elutähtsa teenuse osutajatega seotud käesoleva seaduse § 83 lõike 11 punktis 2 nimetatud sündmustest, sealhulgas teabe sündmuste arvu, laadi ja rakendatud meetmete kohta.

(4) Kui sündmusel on või võib olla oluline mõju elutähtsate teenuste osutamise jätkamisele kuues või enamal Euroopa Liidu liikmesriigis, teavitab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus, kelle vastutusvaldkonda mõjutatud elutähtsa teenuse osutaja jääb, sündmusest viivitamata või kuni 24 tunni jooksul Riigikantseleid, kes omakorda teavitab viivitamata Euroopa Komisjoni.

(5) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus peab teavitama teise Euroopa Liidu liikmesriigi kontaktpunkti sündmusest, kui sellel on või võib olla oluline mõju elutähtsa teenuse osutajatele ja elutähtsate teenuste osutamise jätkamisele selles Euroopa Liidu liikmesriigis.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asutused esitavad kord aastas Riigikantseleile kokkuvõtva aruande elutähtsa teenuse osutajatega seotud käesoleva seaduse § 83 lõike 11 punktis 2 nimetatud sündmustest, sealhulgas teabe sündmuste arvu, laadi ja rakendatud meetmete kohta. Kohaliku omavalitsuse üksuste korraldatavate elutähtsate teenuste kohta esitab kokkuvõtva aruande Päästeamet. Riigikantselei koostab saadud teabe põhjal koondaruande ja esitab selle Euroopa Komisjonile.

§ 89. Elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse strateegia

(1) Elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse suurendamiseks koostatakse elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse strateegia.

(2) Elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse strateegia on dokument, milles kirjeldatakse pikaajalisi elutähtsate teenuste toimepidevuse suurendamise eesmäärke ja nende saavutamiseks võetavaid meetmeid.

(3) Elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse strateegia nõuded ning selle koostamise ja muutmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 90. Sõltumatu audit

(1) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja, tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus või Finantsinspeksioon võib tellida omal kulul sõltumatu auditi või kohustada elutähtsa teenuse osutajat läbima sõltumatu auditi elutähtsa teenuse toimepidevuse ja rakendatud meetmete asjakohasuse hindamiseks ning katma auditiga seotud kulud. Sõltumatu audiitor valitakse elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse või Finantsinspeksiooni ja elutähtsa teenuse osutaja kokkuleppel.

(2) Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja, tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus või Finantsinspeksioon võib kohustada elutähtsa teenuse osutajat läbima käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud sõltumatu auditi ja katma auditiga seotud kulud vähemalt ühe järgmise aluse esinemisel:

1) elutähtsa teenuse osutaja on jätnud elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutusele kinnitamiseks esitamata toimepidevuse riskianalüüsi või kriisiplaani käesoleva seaduse §-des 18 ja 20 sätestatud korras;

2) elutähtsa teenuse osutaja on jätnud täitmata käesoleva seaduse § 82 lõike 6 alusel kehtestatud toimepidevuse nõuded elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse määratud tähtpäevaks;

3) on toimunud korduvad elutähtsa teenuse toimepidevust oluliselt häirivad sündmused või kriisiolukord.

(3) Elutähtsa teenuse osutaja on käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud sõltumatu auditi läbimise kohustuse täitnud, kui ta on läbinud viimase 12 kuu jooksul omal algatusel või muu isiku nõudmisel samaväärse auditi. Elutähtsa teenuse osutaja omal algatusel või muu isiku nõudmisel läbitud audit loetakse samaväärseks kas tervenisti või üksnes ühtiva osa ulatuses.

(4) Elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud väljastama elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja, tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse või Finantsinspektsiooni nõudmisel määratud tähtpäevaks omal kulul varem tehtud auditi tulemused ja tõendid elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks rakendatud meetmete kohta.

10. peatükk **Elanikkonnakaitse**

§ 91. Elanikkonnakaitse tegevused

(1) Elanikkonnakaitse tegevused on eelkõige elanikkonnakaitse koolitused, ohuteavitus, päästetööd, ulatuslik evakuatsioon, varjumine, esmaabi ja katastroofimeditsiin, vältimatu sotsiaalabi, psühhosotsiaalne abi kriisides ning muu inimestele hädavajalik abi.

(2) Elanikkonnakaitse tegevusteks planeerivad Päästeamet, kohaliku omavalitsuse üksus ja muud elanikkonnakaitse tegevuste eest vastutavad asutused varu.

§ 92. Avalikkuse teavitamine ja elanikkonnakaitse koolitus

(1) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik on kohustatud avalikkust teavitama ning jagama käitumisjuhiseid tema vastutada olevate sündmuste kohta nii enne kriisiolukorda kui ka selle ajal.

(2) Päästeamet koordineerib avalikkusele üldiste elanikkonnakaitse käitumisjuhiste ja teabe andmist ning elanikkonnakaitse koolituste korraldamist.

(3) Elanikkonnakaitse koolituse eesmärk on suurendada inimese valmisolekut kriisis iseseisvalt toime tulla.

(4) Avaliku sektori asutus korraldab kord kahe aasta jooksul ametnikele ja töötajatele elanikkonnakaitse koolituse.

(5) Nõuded elanikkonnakaitse koolitusele ja koolitajale kehtestab sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister määrusega.

§ 93. Viivitamatu ohuteate edastamine

(1) Paljude inimeste elu või tervist või riigi julgeolekut ohustava vahetult eelseisva või juba toimuva sündmuse või selle lõppemise korral edastatakse avalikkusele viivitamatu ohuteate, millega antakse juhised ohutuks tegutsemiseks, sealhulgas varjumiseks või ulatuslikuks evakuatsiooniks. Viivitamatu ohuteate edastamiseks kasutatakse riikliku ohuteavituse süsteemi EE-ALARM (edaspidi *EE-ALARM*).

(2) EE-ALARM käesoleva seaduse tähenduses on protokollide, protsesside ja tehnoloogiate kogum elanikkonnale viivitamatu ohuteate edastamiseks.

(3) Viivitamatu ohuteate edastamiseks valmistumist koordineerib Päästeamet. Koordineerimine hõlmab muu hulgas ohuteavituse kanalite kasutamise üldpõhimõtete väljatöötamist ja ajakohastamist ning avalikkuse teadlikkuse suurendamist. Viivitamatu ohuteate edastamiseks valmistumise koordineerimisel teeb Päästeamet koostööd Häirekeskuse ning muu asjaomase asutuse ja isikuga.

(4) EE-ALARM-iga on kohustatud liituma:

- 1) massiteabevahendi valdaja, elektroonilise side ettevõtja ja riikliku mobiilirakenduse valdaja, kelle teenust tarbib vähemalt 10 000 lõppkasutajat;
- 2) avalikus ruumis paikneva elektroonilise teabeekraani valdaja, kelle ekraani ööpäevane eeldatav kontaktide arv ületab 10 000 inimest (edaspidi koos *edastaja*).

(5) EE-ALARM-i kaudu viivitamatu ohuteate edastamise võib otsustada valitsusasutus ja kriisiolukorra ajal ka kriisiolukorra juht, kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus või tema volitatud isik.

(6) Häirekeskus vahendab edastajale viivitamatu ohuteate üldjuhul EE-ALARM-i kaudu. EE-ALARM-i rikke korral vahendab Häirekeskus selle edastajale viivitamata muul viisil ning edastaja edastab selle avalikkusele viivitamata muul kokkulepitud viisil.

(7) EE-ALARM-i võib lisaks käesoleva paragrahvi lõigetes 5 ja 8 sätestatule kasutada järgmistel juhtudel:

- 1) Vabariigi Valitsuse või tema määratud valitsusasutuse otsusel käesoleva seaduse § 22 lõikes 1 nimetatud õppusel;
- 2) Kaitseväge otsusel kaitseväeteenistuse seaduse § 69 lõigetes 3 ja 3¹ nimetatud sõjaväelisel väljaõppel;
- 3) Päästeameti otsusel EE-ALARM-i testimiseks.

(8) Sireeniseadme kaudu viivitamatu ohuteate edastamise võivad otsustada Päästeamet, Kaitseväge, Kaitsepolitsei, Politsei- ja Piirivalveamet ja Keskkonnaamet ning kriisiolukorra ajal ka kriisiolukorra juht, kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus ja tema volitatud isik.

(9) Sireeniseade käesoleva seaduse tähenduses on EE-ALARM-i tehnoloogiline osa, mis on omavahel ühendatud seadmete kogum, mille eesmärk on esitada heliga viivitamatut ohuteadet.

(10) Päästeamet korraldab sireeniseadme kasutuselevõttu.

(11) Sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega:

- 1) viivitamatu ohuteate edastamise ning selleks valmistumise tingimused ja korra;
- 2) EE-ALARM-iga liitumise ning sellega seotud kulude hüvitamise tingimused ja korra;
- 3) sireeniseadme kasutuselevõtu, haldamise ning testimise tingimused ja korra.

§ 94. Varjumine

(1) Varjumist korraldab Päästeamet. Varjumise korraldamine hõlmab varjumiseks valmistumist, sealhulgas avalikkuse teadlikkuse suurendamist ja teavitamist. Varjumise korraldamisel teeb Päästeamet koostööd kohaliku omavalitsuse üksuse ning asjaomase asutuse ja isikuga, kes aitavad oma pädevuse piires varjumist korraldada.

(2) Varjumine käesoleva seaduse tähenduses on vahetu kõrgendatud ohu korral ohustatud alal viibiva isiku ajutine ümberpaiknemine sobivasse ruumi või ehitisse või seal püsimine elu ja tervise kaitseks.

(3) Päästeamet ning Politsei- ja Piirivalveamet võivad varjumise tagamiseks kohaldada korrakaitse seaduse §-des 30, 32, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud riikliku

järelevalve erimeetmeid ning vahetut sundi korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras. Korrakaitseseaduse §-s 44 sätestatud viibimiskeeldu võib kohaldada üle 12 tunni Päästeameti päästkeskuse juhi või Politsei- ja Piirivalveameti prefekti loal.

(4) Päästeamet võib korrakaitseseaduse §-s 48 sätestatud riikliku järelevalve erimeetme kohaldamisel läbi vaadata üksnes isiku riided ja riietes oleva või kehal kantava asja. Isiku keha ja kehaõõnsuste läbivaatus on keelatud.

(5) Kui Eesti Vabariigi vastu suunatud agressiooni või selle toimumise vahetu ohu korral ei saa Päästeamet ega Politsei- ja Piirivalveamet varjumist tagada, võib Kaitsevägi kohaldada edasilükkamatu pädevuse alusel käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud meetmeid, kui see on vajalik riigi sõjaliseks kaitsmiseks või selleks valmistumiseks.

(6) Kaitseväge edasilükkamatu pädevus lõpeb, kui on ära langenud asjaolud, mis takistasid Päästeametil ning Politsei- ja Piirivalveametil varjumist tagada.

§ 95. Varjend

(1) Hoone omanik rajab varjendi hoonesse või selle vahetusse lähedusse.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud ei kohaldata ajutisele ehitisele.

(3) Varjend käesoleva seaduse tähenduses on hoone või selle osa, mis on rajatud varjumiseks ja mille konstruktsioon kaitseb inimest plahvatuse ning sellega kaasneva lööklaine, laialipaiskuva eseme ja õhusaaste, sealhulgas ioniseeriva kiirguse eest. Varjendid jagunevad avalikeks ja mitteavalikeks.

(4) Avalik varjend rajatakse, kui püstitatakse hoone, mille kasutusotstarbe tõttu külastavad seda rahvahulgad või mille suletud netopind on vähemalt 10 000 ruutmeetrit.

(5) Mitteavalik varjend rajatakse, kui püstitatakse:

1) niisugune elamu või mitteilamu, mille suletud netopind on vähemalt 1200 ruutmeetrit;

2) tööstus- ja laohoone, mille suletud netopind on vähemalt 1500 ruutmeetrit.

(6) Kui hoone vastab nii käesoleva paragrahvi lõikele 4 kui ka 5, rajatakse avalik varjend.

(7) Avalikule varjendile tagatakse ligipääs varjumiseks igapähele. Mitteavalik varjend on ette nähtud eelkõige konkreetse hoone kasutajale.

(8) Varjendi omanik korraldab varjendi varjumiseks kasutuselevõtu 72 tunni jooksul Vabariigi Valitsuse asjakohasest otsusest arvates. Edasilükkamatul juhul otsustab varjendi varjumiseks kasutusele võtmise Päästeamet või Kaitsevägi.

(9) Käesoleva paragrahvi lõikes 8 nimetatud otsuses võib Vabariigi Valitsus või edasilükkamatul juhul Päästeamet või Kaitsevägi, arvestades eelkõige hoone kasutamise otstarvet, kohustada tagama mitteavalikule varjendile ligipääsu igapähele.

(10) Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega:

1) nõuded varjendile, selle suurusele ja mahutavusele ning kontrollile ja hooldusele;

2) varjendi rajamise kohustusega hoonete täpsema loetelu hoone kasutamise otstarbe ning vajaduse korral hoone tavapärase kasutajate arvu järgi.

§ 96. Varjumisplaani koostamine

(1) Hoone omanik koostab varjumisplaani käesoleva seaduse § 95 lõigetes 4 ja 5 sätestatud hoone kohta, millele on antud kasutusluba.

(2) Varjumisplaanis hinnatakse hoones varjumise võimalusi, välja arvatud varjendi rajamise kohustusega hoone puhul, ning kirjeldatakse varjumiseks valmistumist, varjumise korraldamist ja varjumiskindluse suurendamist.

(3) Nõuded varjumisplaanile ja varjumisplaani koostamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 97. Varjumiskoht

(1) Varjumiskoht käesoleva seaduse tähenduses on niisugune ehitis või selle osa või ajutine ehitis, mis on kohandatud varjumiseks ja mille konstruktsioon kaitseb inimest vähemalt plahvatusesga kaasneva laialipaiskuva eseme eest.

(2) Varjumiskohad jagunevad avalikeks ja mitteavalikeks. Avalikule varjumiskohale tagatakse ligipääs varjumiseks igaühele. Mitteavalik varjumiskoht on ette nähtud eelkõige konkreetse hoone kasutajale.

(3) Kui hoonesse ei ole rajatud varjendit, kohandab käesoleva seaduse § 96 lõikes 1 sätestatud hoone omanik võimaluse korral hoone või selle osa varjumiskohaks.

(4) Varjumiskoht võetakse varjumiseks kasutusele käesoleva seaduse § 95 lõike 8 kohaselt. Varjumiskoha kasutusele võtmise otsuses võib Vabariigi Valitsus või edasilükkamatul juhul Päästeamet või Kaitsevägi, arvestades eelkõige hoone kasutamise otstarvet, kohustada tagama mitteavalikule varjumiskohale ligipääsu igaühele.

(5) Hoone või selle osa varjumiskohaks kohandamise põhimõtted kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 98. Ulatuslik evakuatsioon

(1) Ulatuslik evakuatsioon on inimeste elu või tervist ähvardava ohu korral suure hulga inimeste ajutine ümberpaigutamine ohustatud alalt ohutusse asukohta.

(2) Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise otsustab Vabariigi Valitsus. Edasilükkamatul juhul otsustab ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise Päästeamet.

(3) Ulatuslikuks evakuatsiooniks valmistumist ja selle läbiviimist korraldab Päästeamet ning selles osaleb Politsei- ja Piirivalveamet.

(4) Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimisel võivad Päästeamet ning Politsei- ja Piirivalveamet kohaldada korrakaitseaduse §-des 30, 32, 35, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ja vahetut sundi korrakaitseaduses sätestatud alustel ja korras. Korrakaitseaduse §-s 44 sätestatud viibimiskeeldu võib kohaldada üle 12 tunni Päästeameti päästkeskuse juhi või Politsei- ja Piirivalveameti prefekti loal.

(5) Päästeamet võib korrakaitseaduse §-s 48 sätestatud riikliku järelevalve erimeetme kohaldamisel läbi vaadata üksnes isiku riided ja riides oleva või kehal kantava asja. Isiku keha ja kehaõõnsuste läbivaatus on keelatud.

(6) Ulatuslikuks evakuatsiooniks valmistumise, selle läbiviimise ja kohaliku omavalitsuse üksuse sellele kaasaaitamise nõuded, tingimused ja korra ning nõuded evakuatsioonikohtadele kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(7) Kui Eesti Vabariigi vastu suunatud agressiooni või selle toimumise vahetu ohu korral ei saa Päästeamet ega Politsei- ja Piirivalveamet ulatuslikku evakuatsiooni läbi viia, võib Kaitsevägi kohaldada edasilükkamatu pädevuse alusel käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud meetmeid, kui see on vajalik riigi sõjaliseks kaitsmiseks või selleks valmistumiseks.

(8) Kaitseväge edasilükkamatu pädevus lõpeb, kui on ära langenud asjaolud, mis takistasid Päästeametil ning Politsei- ja Piirivalveametil ulatuslikku evakuatsiooni läbi viia.

11. peatükk **Riigi tegevusvaru**

§ 99. Riigi tegevusvaru moodustamine, haldamine ja kasutamine

(1) Riigi tegevusvaru (edaspidi käesolevas peatükis tegevusvaru) on kriisiolukorras valmistumisel ja selle lahendamisel elanikkonnakaitse ning ühiskonna toimimise tagamiseks vajalikud tooted. Tegevusvaru on selle haldaja omandis või on haldaja selle omandamise või kasutamise taganud varem sõlmitud lepingutega.

(2) Varustuskindluse tagamiseks vajalik ehitis ja tehniline taristu (edaspidi tegevusvaru taristu) on kriisiolukorras valmistumisel ja selle lahendamisel elanikkonnakaitse ning ühiskonna toimimise tagamiseks vajalikud hooned, rajatised ja tehnilised seadmed, mis on kas selle haldaja omandis või on haldaja selle kasutamise taganud varem sõlmitud lepingutega.

(3) Tegevusvaru haldaja on riigi äriühing, kelle põhikirjalise tegevuse eesmärk on tegevusvaru moodustamine ja haldamine ning selle kasutusele võtmise korraldamine.

(4) Tegevusvaru haldaja koordineerib asutuste ja isikute püsivate kriisiülesannete täitmiseks vajaliku mittesõjalise rahvusvahelise abi küsimist ja vastuvõtmist juhul, kui see ei ole mõne teise asutuse või isiku pädevuses.

(5) Tegevusvaru haldaja püsivad kriisiülesanded on käesoleva paragrahvi lõigetes 3 ja 4 sätestatud ülesanded.

(6) Tegevusvaru moodustamise aluseks on:

- 1) seadus;
- 2) Vabariigi Valitsuse otsus;
- 3) tegevusvaru haldaja otsus.

(7) Tegevusvaru ja tegevusvaru taristu moodustamise, omandamise, haldamise, uuendamise ning kasutusele võtmise kulu kaetakse riigieelarve vahenditest, seaduse alusel ettenähtud vahenditest, tegevusvaru või tegevusvaru taristu müügist saadud vahendite arvelt või tegevusvaru haldaja omatulust.

(8) Tegevusvarusse kuuluva vedelkütusevaru moodustamist, haldamist ja kasutusele võtmist reguleerib vedelkütusevaru seadus.

(9) Tegevusvarusse kuuluva toiduvaru moodustamist ja kasutusele võtmist reguleerib toiduseadus.

(10) Tegevusvarusse kuuluva strateegilise gaasi varu haldamist reguleerib maagaasiseadus.

(11) Tegevusvarusse kuuluva ravimivaru käitlemist reguleerib ravimiseadus.

(12) Tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatud riigi tegevusvaru moodustamist, haldamist ja kasutusele võtmist reguleerib tervishoiuteenuste korraldamise seadus.

§ 100. Tegevusvaru hoidmine

(1) Tegevusvaru hoitakse viisil, mis tagab selle säilimise, juurdepääsetavuse ja kättesaadavuse selle hoiukohast.

(2) Tegevusvaru hoitakse Eestis, kui Vabariigi Valitsus ei otsusta teisiti.

(3) Tegevusvaru haldaja hoiab enda omandis olevat varu ise või annab tegevusvaru või selle osa hoiule juriidilisele isikule hoiulepingu alusel.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud hoiulepingus peavad olema kindlaks määratud vähemalt:

- 1) tegevusvaru asukoha aadress;
- 2) tegevusvaru identifitseerimist võimaldav tunnus;
- 3) tegevusvaru hoidmise tingimused;
- 4) tegevusvaru uuendamise tingimused;
- 5) tegevusvaru hoiukohast väljastamise tehnilised tingimused;
- 6) tegevusvaru hoidmise kontrollimise kord;
- 7) lepingu tähtaeg ja lepingu maksimaalne maksumus;
- 8) meetmed teenuse tagamiseks elutähtsa teenuse katkemise korral.

(5) Tegevusvaru moodustamise ja haldamise kohustuse täitmiseks võib tegevusvaru haldaja sõlmida tähtjalise lepingu, mille alusel juriidiline isik võtab endale tegevusvaru või selle osa moodustamise ja haldamise kohustuse ning tegevusvaru haldajal on õigus kokkulepitud tingimustel omandada lepinguga hõlmatud tegevusvaru (edaspidi *delegeeritud tegevusvaru*).

(6) Delegeeritud tegevusvaru lepingus sätestatakse lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatule:

- 1) tegevusvaru haldaja õigus lepinguga hõlmatud tegevusvaru omandada igal ajal kogu lepingu kehtivusaja jooksul;
- 2) tingimus, et tegevusvaru omandamise korral on tagatud tegevusvaru kättesaadavus tegevusvaru haldajale lepingus sätestatud aja jooksul;
- 3) tegevusvaru omandamisel makstava hinna kujundamise meetoodika.

§ 101. Tegevusvaru kasutusele võtmine

(1) Tegevusvaru kasutusele võtmise otsustab Vabariigi Valitsus.

(2) Olukorras, mis eeldab vahetut tegutsemist ohu korral, võib tegevusvaru kasutusele võtmise otsustada tegevusvaru haldamise eest vastutav minister, teavitades sellest viivitamata Vabariigi Valitsust.

(3) Olukorras, mis eeldab vahetut tegutsemist ohu korral, võib seadmete tegevusvaru kasutusele võtmise otsustada tegevusvaru haldaja, teavitades sellest viivitamata tegevusvaru haldamise eest vastutavat ministrit, esitades käesoleva paragrahvi lõike 4 punktides 1–3 nimetatud teabe.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud otsuses esitatakse:

- 1) tegevusvaru kasutusele võtmise põhjus;
- 2) kasutusele võetava tegevusvaru nomenklatuur ja kogus;
- 3) tegevusvaru kasutusele võtmise tingimused;
- 4) kasutusele võetud tegevusvaru taastamise tingimused.

(5) Tegevusvaru haldamise eest vastutav minister võib kehtestada määrusega tegevusvaru kasutusele võtmise tingimused.

(6) Tegevusvaru kasutusele võtmiseks väljaostmise kulud, mis tekivad varu haldajale, rahastatakse Vabariigi Valitsuse reservist.

§ 102. Tegevusvaruga seotud riigihanked

Tegevusvaru, sealhulgas käesoleva seaduse § 99 lõigetes 8–12 sätestatud varu, tegevusvaru taristu ja varustuskindlusega seotud riigihankeid võib käsitada riigi olulise julgeolekuhuvi kaitsmisega seotud riigihangetena riigihangete seaduse § 169 lõike 1 punktide 2 ja 3 tähenduses.

§ 103. Tegevusvaru andmed

- (1) Tegevusvaru haldaja peab tegevusvaru kohta üksikasjalikku ja pidevat arvestust.
- (2) Tegevusvaru arvestus sisaldab teavet hoiukohtade asukoha kohta ning hoiukohtade kaupa teavet tegevusvaru koosseisu, koguse, aegumise tähtpäeva ja tegevusvaru omaniku kohta.

§ 104. Tegevusvaru uuendamine ja vähendamine

Tegevusvaru haldaja omandis oleva tegevusvaru uuendamisel ja vähendamisel müüakse tegevusvaru turuhinnaga, välja arvatud siis, kui tegevusvaru vähendatakse käesoleva seaduse §-s 101 sätestatud juhul.

12. peatükk **Kaitsetööstus**

§ 105. Kaitsetööstusettevõtja püsiv kriisiülesanne

- (1) Kaitsetööstusettevõtja käesoleva paragrahvi tähenduses on käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel määratud juriidiline isik, kes tegeleb sõjalise kauba tootmisega või osutab sellise kaubaga seotud tehnilist abi.
- (2) Kaitsetööstusettevõtja püsiv kriisiülesanne on riigikaitse kriisiolukorra ajal sõjalise kauba tootmine ja tehnilise abi osutamine strateegilise kauba seaduse tähenduses.
- (3) Sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega püsiva kriisiülesandega kaitsetööstusettevõtja määramise täpsemad tingimused ja korra ning püsiva kriisiülesande täitmise täpsemad nõuded.

13. peatükk **Kriisiolukorra lahendamiseks vajalikud kohustused**

1. jagu **Töökohustus**

§ 106. Kriisiolukorra lahendamiseks vajalik töökohustus

- (1) Kriisiolukorra lahendamiseks vajalik töökohustus on töö- või teenistussuhtest tulenev kohustus, mis on vahetult seotud asutuse või isiku püsiva kriisiülesande või põhiseadusliku institutsiooni ülesande täitmisega (edaspidi ka *töökohustus*).
- (2) Töökohustus käesoleva seaduse tähenduses ei ole tegevvälase poolt sõjaaja ametikoha ülesannete täitmine, ajateenistus, reservteenistus ega asendusteenistus.

§ 107. Kriisiülesandega ameti- ja töökoht

- (1) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik ning põhiseaduslik institutsioon tagavad, et neil on kriisiolukorra lahendamiseks ja püsiva kriisiülesande täitmiseks olemas vajalik personal, kes on teadlik oma kriisiroolist ning kellel on asjakohased teadmised, oskused ja hoiakud.
- (2) Asutuse ja isiku püsiva kriisiülesande ning põhiseadusliku institutsiooni ülesande täitmise tagamiseks võib kindlaks määrata kriisiülesandega ameti- ja töökohad, millel oleval isikul on töökohustus.
- (3) Kriisiülesandega ametikoht on Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, Euroopa Parlamendi liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, riigisekretäri, riigi peaprokuröri, Riigikohtu esimehe ja riigikohtuniku, ringkonna-, maa- ning halduskohtu

esimehe, Eesti Panga Nõukogu esimehe ja Eesti Panga presidendi, Finantsinspektsiooni juhatuse liikme, vallavanema ning linnaepea ametikoht.

(4) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik ning põhiseaduslik institutsioon võivad lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud ametikohtadele määrata kriisiülesandega ameti- ja töökohti ning nimeliselt või erialaselt nendel töötamise kohustusega isikuid oma kriisiplaani olemasolul selles määratud tingimustel ja ulatuses niivõrd, kui see on sobiv ja vältimatult vajalik selleks, et tagada püsiva kriisiülesande või põhiseadusliku institutsiooni ülesande täitmiseks vajalik personal.

(5) Elutähtsa teenuse osutaja tarnija, muu lepingupartner ja tütarettevõtte võivad määrata kriisiülesandega töökohti ning nimeliselt või erialaselt nendel töötamise kohustusega isikuid elutähtsa teenuse osutaja kriisiplaanis määratud tingimustel ja ulatuses niivõrd, kui see on sobiv ja vältimatult vajalik selleks, et tagada elutähtsa teenuse toimepidevus. Nende töökohtade ja isikute määramine ei tohi mõjutada isiku sõjaaja ametikoha ülesannete täitmisele asumist ja täitmist ning neile ei kohaldata kaitseväeteenistuse seaduse § 70 lõikes 4, § 80¹¹ lõike 1 punktis 3 ja § 156¹¹ lõike 2 punktis 3 sätestatut.

§ 108. Töökohustuse tekkimine, rakendamine ja täitmine

(1) Töökohustus tekib isiku kriisiülesandega ameti- või töökohale asumisel või tema ameti- või töökoha määramisel kriisiülesandega ameti- või töökohaks, arvestades käesoleva paragrahvi lõike 11 alusel antud määrusega kehtestatud tingimusi.

(2) Töökohustuse tekkimisest teavitatakse isikut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kriisiülesandega ameti- või töökohale asumisel või tema ameti- või töökoha määramisel kriisiülesandega ameti- või töökohaks.

(3) Kui käesoleva seaduse § 107 lõike 4 alusel on tekkinud töökohustus sõjaaja ametikohale nimetatud isikul, kes on Kaitseväe hinnangul vältimatult vajalik lisaõppekogunemise, mobilisatsiooni, demobilisatsiooni või sõjaseisukorra ajal tema sõjaaja ametikoha ülesannete täitmisel, selgitab Kaitseressursside Amet koostöös Kaitseväe ja püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku või põhiseadusliku institutsiooniga välja, kas ja millistel tingimustel on võimalik isikut sõjaaja ametikohal või kriisiülesandega ameti- või töökohal asendada.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud juhul selgub, et isikut ei ole võimalik tema sõjaaja ametikohal asendada, võib Kaitseressursside Amet kehtestada Kaitseväe ettepanekul käesoleva paragrahvi lõike 11 alusel antud määrusega kehtestatud tingimustest lähtudes tähtajalise piirangu isiku töökohustuse rakendamisele ja täitmisele sõjaaja ametikoha ülesannete täitmise ajal. Kaitseressursside Amet võib Kaitseväe ettepanekul otsustada piirangut pikendada, kui käesoleva paragrahvi lõikest 3 lähtudes selgub, et piirangu kehtestamise alus ja asjaolud püsivad.

(5) Käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel kehtestatud piirang lõpeb isiku asumisel käesoleva seaduse § 107 lõikes 3 nimetatud kriisiülesandega ametikohale.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud otsusest teavitatakse isikut, kelle suhtes otsus tehti, ning püsiva kriisiülesandega asutust või isikut või põhiseaduslikku institutsiooni kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.

(7) Töökohustust võib rakendada ja täita kriisiolukorra ajal ning käesoleva seaduse § 139 punktis 1 nimetatud kollektiivse enesekaitse operatsioonil osalemiseks väljakuulutatud mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal.

(8) Käesoleva seaduse § 107 lõike 4 alusel tekkinud töökohustuse rakendamise kohta teeb püsiva kriisiülesandega asutus või isik või põhiseaduslik institutsioon kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis otsuse.

(9) Käesoleva seaduse § 107 lõike 4 alusel tekkinud töökohustuse rakendamisel ja täitmisel arvestatakse käesoleva paragrahvi lõike 11 alusel antud määrusega kehtestatud töökohustuse rakendamise ja täitmise piiramise tingimusi, lõikes 8 nimetatud otsust ja lõikes 4 nimetatud piirangut.

(10) Käesoleva paragrahvi lõigete 3 ja 4 rakendamisel tekkivad vaidlused lahendatakse koostöös Riigikantseleiga asjakohaste asutuste, isikute ja institutsioonide või ministrite vahel, lähtudes käesoleva paragrahvi lõike 11 alusel antud määrusega kehtestatud korrast.

(11) Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramise ja lõpetamise ning nende üle arvestuse pidamise tingimused ja korra, töökohustuse rakendamise ja täitmise piiramise täpsemad tingimused ning sellega seotud vaidluste lahendamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(12) Vabariigi Valitsus võib kehtestada nimeliselt või erialaselt kriisiülesandega ameti- ja töökohtade ning nendel töötamise kohustusega isikute loetelu.

§ 109. Töökohustusest vabastamine

Töökohustusest on vabastatud:

- 1) alla 18-aastane isik;
- 2) puuduva töövõimega isik;
- 3) Eestis välismaalaste seaduse § 43 lõigetes 1 ja 2 sätestatud alustel viibiv isik.

§ 110. Töökohustuse lõppemine

(1) Töökohustus lõpeb:

- 1) ametikohalt vabastamisel või töölepingu lõppemisel;
- 2) kui ameti- või töökoht ei ole enam kriisiülesandega ameti- või töökoht.

(2) Kui käesoleva seaduse § 107 lõike 4 alusel tekkinud töökohustusega isik soovib kriisiolukorra ajal enda ametikohalt vabastamist või oma töölepingu üles öelda, esitab ta tööandjale avalduse hiljemalt 60 kalendripäeva ette.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud isik võib nõuda etteteatamistähtaega järgimata erakorralist kriisiülesandega ametikohalt vabastamist või töölepingu lõpetamist asutuse- või tööandjapoolse olulise rikkumise tõttu eelkõige siis, kui:

- 1) isikut on koheldud ebaväärikalt või ähvardatud sellega või lubatud teha seda kolmandatel isikutel;
- 2) oluliselt on viivitatud põhipalga või töötasu maksmisega;
- 3) teenistuses või töö jätkamine on seotud reaalse ohuga isiku kõlbelisusele ja heale nimele.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud isik võib nõuda etteteatamistähtaega järgimata erakorralist kriisiülesandega ametikohalt vabastamist või töölepingu lõpetamist mõjuval põhjusel, eelkõige kui tema tervises seisund või perekondlikud kohustused ei võimalda tal ameti- või töökohal ettenähtud tööd teha.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud isik võib nõuda erakorralist kriisiülesandega ametikohalt vabastamist või töölepingu lõpetamist üksnes mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ta ülesõttlemise aluseks olnud asjaolust teada sai või pidi teada saama.

2. jagu Töö- ja teenistussuhete erandid

§ 111. Täiendavate töö- ja teenistusülesannete täitmise kohustus

(1) Täidesaatva riigivõimu asutusega, kohaliku omavalitsuse ametiasutuse või selle hallatava asutusega või muu avaliku võimu kandjaga töö- või teenistussuhtes olevale töötajale ja ametnikule võib ametisse nimetamise ja töölepingu sõlmimise õigust omav isik või tema volitatud isik anda juhul, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks või lahendamise toetamiseks, täiendavaid ühekordseid töö- või teenistusülesandeid (edaspidi *täiendav töö- või teenistusülesanne*), mille täitmise kohustus ei tulene töölepingust, ametijuhendist ega õigusaktidest, kui töötajal või ametnikul on selle töö- või teenistusülesande täitmiseks vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud täiendava töö- või teenistusülesande andmisel ei kohaldata töölepingu seaduse § 12 ja § 17 lõiget 1 ning avaliku teenistuse seaduse § 52 lõikeid 1 ja 3, sealhulgas ametijuhendi muutmist ja ametniku nõusoleku küsimist.

(3) Töötaja ja ametniku võib ilma tema nõusolekuta ja vastuvõtva asutusega kokkuleppel saata käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud täiendavat töö- või teenistusülesannet täitma teise ametiasutuse või isiku juurde ning väljapoole tema alalist töö- või teenistusk kohta. Nii töötaja kui ka ametniku võib saata täitma nii töötaja tööülesandeid kui ka ametniku teenistusülesandeid. Sõltuvalt täiendava töö- või teenistusülesande täitmise mahust on isik sellisel juhul kas täielikult või osaliselt vabastatud oma alalise töö- või teenistuskoha ülesannetest ning ta on kohustatud täitma teise ametiasutuse või isiku suuniseid, korraldusi ja töökorraldust ulatuses, mis on vajalik täiendava töö- või teenistusülesande täitmiseks.

(4) Täiendava töö- või teenistusülesande täitmise ajaks säilitatakse töötajale töötasu ja ametnikule palk. Töötajale maksab töötasu ning ametnikule palka edasi tööandja, kellega töötajal on tööleping sõlmitud või kelle juurde on ametnik teenistusse nimetatud.

(5) Ületunnitöö arvestust peab ja selle hüvitab asutus või isik, kelle ülesande täitmise tõttu ületunnitöö tekkis.

(6) Töötajale ja ametnikule, kes täidab täiendavat töö- või teenistusülesannet väljaspool oma alalise töö- või teenistuskoha kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumi, hüvitab sõidu- ja majutuskulu see asutus või isik, kelle tõttu sõidu- ja majutuskulu tekkisid.

(7) Kui töötaja või ametnik täidab töö- või teenistusülesandeid käesoleva paragrahvi alusel teise ametiasutuse või isiku juures, tagab töötervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmise ametiasutus või isik, kelle juures töötaja või ametnik töö- või teenistusülesandeid täidab.

(8) Tööandja täidab erakorralise või sõjaseisukorra ajal töötervishoiu- ja tööohutusalaseid kohustusi niivõrd, kui võrd see on olukorda arvestades võimalik.

(9) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 3 nimetatud kohustuse panemisel ja selle täitmisel arvestatakse olulisi asjaolusid, mis võivad takistada töötajal ja ametnikul täiendava töö- või teenistusülesande täitmist või selle täitmist väljaspool alalist töö- või teenistusk kohta.

(10) Töötajal või ametnikul on õigus keelduda täiendava töö- või teenistusülesande täitmisest, kui tööandja jätab käesoleva paragrahvi lõikes 9 sätestatud tingimuse täitmata.

(11) Riigikaitse kriisiolukorra ja eriolukorra ajal kohaldatakse käesolevas paragrahvis sätestatud ka töösuhtele käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud püsiva kriisiülesandega isiku juures, kui töötaja töötab kriisiülesandega töökohal, ja ühekordse kriisiülesandega isiku juures, kui tööandja on ühepoolselt määranud isiku kriisiülesannet täitma.

§ 112. Töötasu ja palga maksmise erandid kriisiolukorra ajal

- (1) Riigieelarvest rahastatava asutuse ja isiku juures töötava töötaja töötasu ja ametniku palka võib ühepoolset vähendada riigikaitse kriisiolukorra ajal, kui riigi rahaliste võimaluste puudumise tõttu vähendatakse riigieelarvest rahastatava asutuse ja isiku eelarvet ning samal ajal on vaja jätkata riigi toimimiseks vajalike ülesannete täitmist või teenuste osutamist.
- (2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asutus ja isik võivad riigikaitse kriisiolukorra ajal töötaja töötasu ühepoolset vähendada, kui on vaja vähendada tööjõukulusid, et jätkata riigi toimimiseks vajalike ülesannete täitmist või teenuste osutamist hoolimata eelarve tulude vähenemisest ja on ammendunud teised võimalused eelarve kulude vähenemiseks.
- (3) Töötasu ja palga ühepoolse vähendamise korral ei tohi töötaja töötasu ja ametniku palka vähendada võrdeliselt rohkem, kui on vähenenud asutuse ja isiku eelarve.
- (4) Töötasu ja palga ühepoolse vähendamise korral ei tohi töötasu ja palk olla väiksemad kui töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud töötasu alammäär.
- (5) Pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud olukorra lõppemist tuleb töötaja töötasu ja ametniku palk mõistliku aja jooksul taastada endises suuruses.
- (6) Töötasu ja palga vähendamine ei ole lubatud, kui asutus või isik annab laenu teisele isikule, sealhulgas oma ema- või tütarrettevõtjale, või perioodil, mille eest makstakse kasumiosa, välja arvatud riigile laenu andmise või kasumiosa riigieelarvesse kandmise korral.
- (7) Käesolevas paragrahvis sätestatud ei kohaldata käesoleva seaduse § 107 lõikes 3 nimetatud kriisiülesandega ametikohal olevale isikule.

§ 113. Tööaja erandid

- (1) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik ning põhiseaduslik institutsioon võivad riigikaitse kriisiolukorra ja eriolukorra ajal kehtestada kriisiülesandega töö- või ametikohal olevale isikule töölepingu seaduses, avaliku teenistuse seaduses ja avaliku teenistuse eriliikide ametnikele kohaldatavates seadustes sätestatud erineva tööaja korralduse, erinevad nõuded töö-, puhke- ja valveaja kohaldamisele ja kestusele ning erinevad piirangud ööajal ja riigipühal tehtavale tööle, sõltumata poolte kokkuleppes või isiku nõusolekust. Seejuures tuleb arvestada isiku perekondlike asjaolude, tervises seisundi ja muu asjas sepuutuvaga.
- (2) Kriisiülesannet täitvale isikule tagatakse 24 tunni kohta vähemalt kuus tundi puhkeajaga, millest neli tundi puhkeajaga peab olema katkematu, ning seitsmepäevase ajavahemiku jooksul vähemalt 36 tundi järjestikust puhkeajaga.
- (3) Käesolevas paragrahvis sätestatud võib kohaldada ka sõjaväelise auastmega rahuaja ametikoha ülesandeid täitvale tegevälasele.
- (4) Käesolevas paragrahvis sätestatud ei kohaldata käesoleva seaduse § 107 lõikes 3 nimetatud kriisiülesandega ametikohal olevale isikule.

§ 114. Põhipuhkuse katkestamine

- (1) Püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku või põhiseadusliku institutsiooni töötaja ja ametniku põhipuhkuse võib tööandja ühepoolset katkestada või edasi lükata töölepingu seaduse § 69 lõikes 5 sätestatud alusel, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.
- (2) Eriolukorra või erakorralise või sõjaseisukorra ajal põhipuhkuse katkestamise või edasilükkamise korral ei hüvitata töötajale ja ametnikule puhkuse katkestamisest või edasilükkamisest tekkinud kulusid.

(3) Kasutamata jäänud puhkuseosa saab kasutada tööandjaga kokkulepitud ajal.

(4) Käesolevas paragrahvis sätestatud ei kohaldata käesoleva seaduse § 107 lõikes 3 nimetatud kriisiülesandega ametikohal olevale isikule.

3. jagu Kodanikukohustuse täitmine

§ 115. Kodanikukohustus

Riigikaitse kriisiolukorra ja eriolukorra ajal on kodanikukohustus töö- või teenistussuhteväline üksikjuhtumil tehtav vajalik töö. Kodanikukohustust ei saa rakendada tööandja ja töötaja vahelisest või sellesarnasest suhtest tulenevale tööle. Kodanikukohustuse täitmise eelduseks ei ole erialase väljaõppe või hariduse omamine.

§ 116. Kodanikukohustuse täitmine

(1) Riigikaitse kriisiolukorra ja eriolukorra ajal võivad valitsusasutus ja kohaliku omavalitsuse üksus füüsilise isiku suhtes, kes ei täida kriisiülesandega ameti- või töökoha ülesandeid või kelle kriisiolukorra aegsed kohustused ei tulene muust seadusest või halduslepingust, rakendada kodanikukohustust, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks ning:

- 1) kodanikukohustust rakendada sooviv asutus ei saa ise või vabatahtlikuna kaasatud isiku abil õigel ajal või piisavalt tulemuslikult ülesannet täita ja
- 2) kodanikukohustuse täitmine ei tekita ebaproportsionaalselt suurt ohtu seda täitvale isikule ega tema varale ega ole vastuolus isiku muude seadusest tulenevate kohustustega.

(2) Kodanikukohustuse rakendamise otsustamisel tuleb arvesse võtta isiku terviseseisundit ja muid olulisi asjaolusid, mis võivad mõjutada töö tegemist.

(3) Kodanikukohustust võib rakendada kuni 48 tundi. Kodanikukohustuse rakendamise kestus ei või ületada töö tegemiseks või ülesande täitmiseks vajalikku aega. Kodanikukohustuse rakendamine ei saa olla tingimuslik.

(4) Kodanikukohustust täitvale isikule peab olema tagatud mõistlik puhkeaeg ja võimalikult ohutu töökeskkond.

(5) Isikuid võib kohustada ilmuma kodanikukohustust täitma koos vajalike töövahendite ja sõidukitega, kui need on olemas. Asjakohase kohustuse saab panna käesoleva seaduse § 77 lõikes 1 nimetatud asja sundkasutusse võtmiseks ja sundvõõrandamiseks pädev asutus.

(6) Kodanikukohustuse rakendamine vormistatakse kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Vahetut reageerimist nõudvas olukorras võib kodanikukohustuse täitmise korralduse anda suuliselt.

§ 117. Kodanikukohustuse täitmisest vabastamine

(1) Kodanikukohustuse täitmisest on vabastatud:

- 1) välismaalane, kes rahvusvahelise lepingu või rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normide alusel on vabastatud töökohustusest;
- 2) alla 18-aastane isik;
- 3) rase ja naissoost isik ajal, millal tal on töölepingu seaduse kohaselt õigus emapuhkusele;
- 4) puuduva töövõimega isik;
- 5) Eestis välismaalaste seaduse § 43 lõigetes 1 ja 2 sätestatud alusel viibiv isik;
- 6) alla 14-aastast last kasvatav üks lapsevanem, last tegelikult kasvatav isik või hooldaja;

- 7) raske või sügava puudega isik;
- 8) puudega isiku hooldaja hoolduskohustuse täitmise ajal;
- 9) sõjaaja ametikoha ülesandeid täitev kaitseväelane;
- 10) kriisiülesandega ameti- või töökohal olev isik, kui kodanikukohustuse täitmine takistab kriisiülesande täitmist.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isik võib vabatahtlikult osaleda kodanikukohustusena tehtava töö tegemisel.

§ 118. Kodanikukohustust täitva isiku õigused

(1) Kodanikukohustust täitva isikuga ei või tööandja lõpetada töölepingut või teenistussuhet põhjusel, et isik täidab kodanikukohustust.

(2) Kodanikukohustust täitval isikul on õigus saada õiglast hüvitist käesoleva seaduse §-s 162 sätestatud tingimuste kohaselt.

(3) Kodanikukohustuse täitmise takistusest ja selle põhjustest teavitab isik viivitamata kodanikukohustuse rakendajat või tema volitatud isikut.

(4) Kui isik kodanikukohustuse täitmisel hukkub või sureb selle käigus saadud vigastuse või haigestumise tagajärjel, korraldab riik isiku matuse või katab isiku matuse korraldamise kulu.

§ 119. Kodanikukohustuse täitmise lõppemine

Kodanikukohustuse täitmine lõpeb:

- 1) kriisiolukorra lõppemisega;
- 2) tähtaja möödumisel;
- 3) kodanikukohustuse rakendaja või tema volitatud isiku otsusel;
- 4) isiku surma korral.

14. peatükk **Haldusmenetluse erandid**

§ 120. Tähtaja peatamine

(1) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal võib haldusorgan peatada seadusest tuleneva tähtaja kulgemise, kui ta ei ole suuteline tähtaja jooksul andma määrust või haldusakti, tegema toimingut või sõlmima halduslepingut erakorralise või sõjaseisukorra tõttu.

(2) Haldusorgan võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud juhul tähtaja kulgemise peatada erakorralise või sõjaseisukorra lõpuni ja kõige kauem kolmeks kuuks pärast erakorralise või sõjaseisukorra lõppemist.

§ 121. Isiku ja asutuse kohustused haldusmenetluse läbiviimisel

Riigikaitse kriisiolukorra ajal on käesolevas seaduses sätestatud piirava meetme kohaldamisel haldusmenetluses isikul ja asutusel järgmised kohustused:

- 1) viivitamata esitada ja teatavaks teha tasuta või omal kulul tema käsutuses olevad menetluses tähtsust omavad tõendid ja andmed;
- 2) anda tasuta või omal kulul menetlusosalisena seletus, tunnistajana ütlus või eksperdina arvamus;
- 3) tagada tasuta või omal kulul haldusorganile juurdepääs territooriumile, ehitisele, ruumile, piiratud või tähistatud kinnisasjale või vallasasjale;
- 4) abistada haldusorganit territooriumi, ehitise, ruumi või vallasasja läbivaatamisel;

- 5) abistada haldusorganit proovi või näidise võtmisel, mõõtmise tegemisel või talle kuuluva looma kinnipidamisel ja ohjeldamisel;
- 6) ilmuda haldusorgani määratud ajal ja kohta menetlustoimingu tegemiseks või istungi pidamiseks.

§ 122. Haldusorgani volitused haldusmenetluse läbiviimisel

(1) Käesoleva seaduse §-s 121 nimetatud kohustusega isikul tuleb lisaks haldusmenetluse seaduses sätestatud muude menetlustoimingute tegemisele taluda haldusorgani poolt haldusmenetluses vajalike asjaolude väljaselgitamiseks ning tõendite kogumiseks kohaldatavaid järgmisi menetlustoiminguid:

- 1) isiku peatamine küsitlemiseks, kui on alust arvata, et isikul on haldusmenetluse läbiviimiseks olulist teavet;
- 2) isiku toimetamine ütluste või seletuste võtmiseks ametiruumi, kui on alust arvata, et isikul on haldusmenetluse läbiviimiseks olulist teavet;
- 3) isikusamasuse tuvastamine isikut tõendava dokumendi alusel või küsitlemise teel;
- 4) vallasasja läbivaatus meeleliselt või tehnilise vahendi abil, sealhulgas uste avamine ja muude takistuste kõrvaldamine;
- 5) olukorra jäädvustamine pilti või heli salvestava seadmega;
- 6) proovide ja näidiste võtmine, mõõtmiste või ekspertiisi tegemine;
- 7) vallasasja hoiule võtmine;
- 8) territooriumile, ehitisse või ruumi sisenemine, sealhulgas uste ja väravate avamine või muude takistuste kõrvaldamine;
- 9) territooriumi, ehitise või ruumi läbivaatamine, sealhulgas seal asuva vallasasja läbivaatamine ning uste ja väravate avamine või muude takistuste kõrvaldamine.

(2) Käesoleva seaduse §-s 121 nimetatud kohustuse täitmise tagamiseks võib haldusorgan kohaldada § 166 lõikes 1 nimetatud sunnivahendit.

(3) Käesoleva seaduse § 121 punktides 3–5 sätestatud kohustuse täitmise tagamiseks võib haldusorgan kohaldada vahetut sundi korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu.

(4) Haldusorgan võib teha käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud menetlustoimingu tegemise ülesandeks muule haldusorganile, kellel on haldusmenetluses samad volitused.

§ 123. Haldusakti ja muu dokumendi kättetoimetamine

(1) Kui haldusakt, kutse, teade või muu dokument on vajalik riigikaitse kriisiolukorra lahendamiseks, loetakse see isikule kättetoimetatuks, kui riigikaitse kriisiolukorra lahendamise tõttu ei olnud võimalik kasutada muid kättetoimetamise viise ja seda on tehtud ühel järgmistest viisidest:

- 1) haldusmenetluse seaduse §-s 25 sätestatud viisil;
- 2) haldusakt või muu dokument avaldatakse olemasolevatest tehnoloogilistest lahendustest lähtudes interneti uudisteportaalil, muul asjakohasel veebilehel või asjakohases arvuti- või sidevõrgus;
- 3) haldusakt või muu dokument avaldatakse tele- ja raadioprogrammides ajavahemikul kell 7.00–22.00 vähemalt kolm korda, kusjuures avaldamiskordade vahele peab jääma vähemalt üks tund;
- 4) haldusakt või muu dokument avaldatakse vähemalt ühes üleriigilises ajalehes.

(2) Kui kättetoimetamine ei ole käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud viisil võimalik, võib haldusorgan haldusakti, kutse, teate või muu dokumendi isikule kätte toimetada muul viisil, mis tagab haldusakti või muu dokumendi kättesaamise.

(3) Riigikaitse kriisiolukorra ajal selle lahendamiseks antava haldusakti, kutse, teate või muu dokumendi võib haldusorgan isikule kätte toimetada igal ajal ja ükskõik kus kohas.

(4) Kui riigikaitse kriisiolukorra ajal haldusakti kättetoimetamine enne käesoleva seaduse alusel piirava meetme kohaldamist ei võimalda saavutada selle eesmärki, võib haldusorgan toimetada haldusakti kätte piirava meetme kohaldamise, selle asendustäitmise või haldusorgani poolt täitmise käigus või viivitamata pärast seda.

(5) Edasilükkamatul juhul võib haldusorgan riigikaitse kriisiolukorra ajal teha teatavaks või toimetada kätte üksnes haldusakti resolutiivosa, kui muud moodi ei ole võimalik. Haldusakti adressaadi, kolmanda isiku, vait lahendava haldusorgani või kaebust lahendava halduskohtu taotlusel esitab haldusorgan viivitamata haldusakti põhjendused.

§ 124. Menetlusosalise õiguste piiramine

(1) Kui riigikaitse kriisiolukorra lahendamiseks võetava piirava meetme kohaldamine tuleb otsustada viivitamata, menetlusosaline ei ole teada või meede puudutab määramata hulka isikuid või paljusid isikuid, kelle kindlakstegemine ei ole mõistliku aja jooksul võimalik, ning on alust arvata, et menetlusosaliste õiguste tagamine ei mõjuta asja otsustamist, võib haldusorgan:

- 1) jätta menetlusosalise menetluse alustamisest teavitamata;
- 2) piirata selgituskohustuse täitmist või asendada selle üldise teabe andmisega;
- 3) piirata dokumentide või toimikuga tutvumise võimaldamist;
- 4) piirata vastuväidete esitamist või jätta menetlusosalised ära kuulamata.

(2) Kui haldusorgan on haldusmenetluses piiranud menetlusosaliste õigusi vastavalt käesoleva paragrahvi lõikele 1, võib menetlusosaline esitada mõistliku aja jooksul pärast haldusaktist teada saamist oma valduses olevad tõendid ja teha teatavaks asjas tähtsust omavad asjaolud koos haldusmenetluse uuendamise taotlusega.

§ 125. Haldusakti vormistamine

(1) Edasilükkamatutel või paljudel juhtudel võib haldusorgan riigikaitse kriisiolukorra lahendamiseks anda haldusakti suulises või muus vormis. Võimaluse korral salvestab või protokollib haldusorgan suulises või muus vormis antud haldusakti andmise, selle sisu ja adressaadile teatavaks tegemise.

(2) Haldusorgan võib vormistada haldusakti pealdisena taotlusel või muul dokumendil (edaspidi *resolutsioon*). Resolutsioon peab sisaldama otsustuse põhisisu, allkirja, ametniku nime ja ametinimetust ning kuupäeva.

(3) Haldusakti võib vormistada resolutsioonina, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) haldusorgan rahuldab menetlusosalise taotluse täies ulatuses;
- 2) haldusorgan lahendab asja üksnes taotluse andmete alusel;
- 3) haldusorgan lõpetab oma algatusel alustatud haldusmenetluse;
- 4) haldusaktiga keeldutakse isiku taotluse rahuldamisest;
- 5) edasilükkamatutel või paljudel juhtudel.

§ 126. Rahvusvahelise organisatsiooni teavitamine piirava meetme kohaldamisest

Kui käesoleva seaduse alusel kehtestatud piirava meetme kohaldamine toob kaasa rahvusvaheliste organisatsioonide teavitamise kohustuse, edastab haldusorgan piirava meetme kohaldamise haldusakti teadmiseks teavitamise kohustust täitvale asutusele.

§ 127. Konkureeriva kohustuse kehtivus kriisiolukorra ajal

(1) Käesoleva seaduse alusel haldusakti andmisel selgitab haldusorgan välja adressaadi kohustused, mis võivad takistada tal haldusaktist tuleneva kohustuse täitmist või muuta selle täitmise võimatuks (edaspidi *konkureeriv kohustus*). Adressaat on kohustatud tegema haldusorganile teatavaks kõik konkureerivad kohustused.

(2) Esmajärjekorras tuleb täita riigikaitse kriisiolukorra lahendamiseks antud haldusakt.

(3) Kui konkureerivate kohustuste täitmine ei ole õiguslikult välistatud, kuid adressaadil ei ole võimalik või ei ole määratud ajal võimalik kohustusi samal ajal täita, võib haldusorgan koostöös konkureeriva kohustuse pannud haldusorganiga määrata kindlaks, millist kohustust on adressaat kohustatud täitma.

(4) Kui kokkulepet ei saavutata, lahendatakse vaidlus käesoleva seaduse § 42 lõikes 2 sätestatud viisil.

(5) Pärast käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel esmajärjekorras täidetava kohustuse väljaselgitamist haldusakti andmisel haldusorgan:

- 1) tunnistab konkureeriva kohustuse kehtetuks;
- 2) peatab konkureeriva kohustuse täitmise;
- 3) võtab konkureeriva kohustuse täitmise üle;
- 4) jätab haldusakti kavandatud kujul andmata;
- 5) kõrvaldab konkureeriva kohustuse muul viisil.

§ 128. Vaide esitamise ja läbivaatamise tähtaeg

Riigikaitse kriisiolukorra lahendamist puudutav vaie lahendatakse 60 päeva jooksul vaide kättesaamisest arvates haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Tähtaega võib pikendada kuni 60 päeva võrra.

15. peatükk

Kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel vajaliku teabe töötlemine ja andmekogud

1. jagu

Teabe töötlemise üldnõuded ja juurdepääsupiiranguga teave

§ 129. Teabe saamise õigus kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel

(1) Kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel on püsiva kriisiülesandega asutusel ja isikul, sealhulgas elutähtsa teenuse osutajal ja kohaliku omavalitsuse üksusel, ning põhiseaduslikul institutsioonil õigus saada oma ülesannete täitmiseks vajalikku teavet, sealhulgas avaliku teabe seaduse tähenduses asutatud andmekogusse (edaspidi *andmekogu*) kantud andmeid, mis ei ole isikuandmed, ja seaduse alusel asutusesiseseks kasutamiseks tunnustatud muud teavet, kui selle teabe väljastamist või teabele juurdepääsu õigust ei ole muu õigusaktiga reguleeritud.

(2) Teabe taotlemisel käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud alusel teatatakse teabevaldajale teabe töötlemise alus ja eesmärk ning teabe taotlemise põhjus, väljastatav andmestik ja

väljastamise tähtaeg, korduval väljastamisel ka kestus. Väljastatud teavet ei tohi edastada kolmandatele isikutele teabevaldaja loata.

(3) Valitsusasutus, kelle valduses on ohuhinnang või muu tsiviilkriise ja riigikaitset puudutav teave, peab selle edastama Vabariigi Valitsusele, asjaomastele valitsusasutustele, Vabariigi Presidendile, Riigikogu esimehele ja asjaomastele Riigikogu komisjonidele, kui see on vajalik kriisiolukorraks valmistumiseks või selle lahendamiseks ning selle teabe väljastamist või teabele juurdepääsu õigust ei ole muu õigusaktiga piiratud.

§ 130. Teabe asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamine

(1) Teabevaldaja on kohustatud tunnistama asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks:

1) teabe kriisiolukorraks valmistumise või selle lahendamise kohta juhul, kui selle avalikuks tulek kahjustaks kriisiolukorra lahendamist või püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja ja kohaliku omavalitsuse üksuse, ning põhiseadusliku institutsiooni toimepidevust;

2) teabe käesoleva seaduse alusel kohaldatud asja sundkasutusse võtmise ja asja sundvõõrandamise kohta, kui selle avalikuks tulek kahjustaks kriisiolukorra lahendamist või riigi julgeolekut;

3) teabe, mille avalikuks tulek ohustaks alaliselt või ajutiselt kaitstavat olulise tähtsusega objekti või lihtsustaks sellevastase ründe toimepanemist;

4) teabe riigi tegevusvaru, sealhulgas tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatud riigi tegevusvaru suuruse ja vahendite koguse kohta ning selle kasutuselevõtmise ulatuse ja tingimuste kohta, kui selle avalikuks tulek kahjustaks kriisiolukorra lahendamist või riigi julgeolekut;

5) teabe riigi tegevusvaru, sealhulgas tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatud riigi tegevusvaru moodustamise, haldamise ning vahendite soetamise kohta, kui selle avalikuks tulek võib ohustada riigi varustuskindlust või julgeolekut.

(2) Teabevaldaja võib asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks tunnistada riigi tegevusvaru, sealhulgas tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatud riigi tegevusvaru moodustamise, haldamise ning vahendite soetamisega seotud teabe, kui selle avalikuks tulek võib mõjutada varu moodustamist või vahendite soetamist.

(3) Käesolevas paragrahvis nimetatud asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teabele juurdepääsu piirang kehtib kümme aastat. Kui juurdepääsupiirangu kehtestamise põhjus püsib, võib asutuse juht pikendada selle teabele juurdepääsu piirangu tähtaega viie aasta kaupa, kuid mitte kauemaks kui 30 aastaks teabele juurdepääsu piirangu kehtestamisest arvates.

2. jagu Isikuandmete töötlemine

§ 131. Isikuandmete töötlemine

(1) Kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus ja piiravat meetet kohaldav haldusorgan võivad kriisiolukorra ajal käesolevas seaduses sätestatud piirava meetme kohaldamise, järelevalve tegemise ja muude kriisiolukorra lahendamiseks vajalike toimingute eesmärgil töödelda isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid.

(2) Kriisiolukorra ajal on kriisiolukorra lahendamise eest vastutaval asutusel ja piiravat meetet kohaldaval haldusorganil oma ülesannete täitmiseks õigus erandkorras ja käesoleva paragrahvi lõigetes 3–5 sätestatud tingimustel saada kriisiolukorra lahendamiseks vajalikke andmekogusse kantud isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid ka juhul, kui andmekogu pidamist reguleerivas õigusaktis ei ole sätestatud kriisiolukorra lahendamise eest vastutava asutuse või

piiravat meetet kohaldava haldusorgani õigust neid andmeid kriisiolukorra lahendamiseks saada.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud olukorra tekkimisel hindab enne andmete väljastamist Andmekaitse Inspeksioon nelja kalendripäeva jooksul taotluse esitamisest arvates andmete väljastamise alust, eesmärki, andmekoosseisu minimaalsust ja andmete säilitamise vajadust, kaasates andmekogu vastutava töötleja. Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal annab Andmekaitse Inspeksioon hinnangu kahe kalendripäeva jooksul.

(4) Isikuandmete väljastamise andmekogust otsustab käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud olukorra tekkimisel andmekogu vastutav töötleja esimesel võimalusel, võttes arvesse Andmekaitse Inspeksiooni hinnangut.

(5) Käesoleva paragrahvi lõigetes 3 ja 4 sätestatud ei kohaldata ning vastutav töötleja väljastab lõikes 2 nimetatud andmed kriisiolukorra lahendamise eest vastutavale asutusele või piiravat meetet kohaldavale haldusorganile viivitamata, kui see on kriisiolukorra lahendamise eest vastutava asutuse või piiravat meetet kohaldava haldusorgani põhjendusel edasilükkamatult vajalik kõrgendatud ohu tõrjumiseks või riigikaitselise kriisiolukorra lahendamiseks. Vastutav töötleja teavitab andmete väljastamisest esimesel võimalusel Andmekaitse Inspeksiooni.

§ 132. Andmesubjekti õiguste piiramine

(1) Kriisiolukorra ajal võivad kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus ja piiravat meetet kohaldav haldusorgan teabe töötlemisel piirata järgmisi andmesubjekti õigusi:

- 1) saada teada tema isikuandmete automatiseeritud või automatiseerimata töötlemisest, sealhulgas sellest, milliseid isikuandmeid töödeldakse, samuti töötlemise eesmärki, õiguslikku alust, ulatust ja põhjust;
- 2) saada teada tema isikuandmete vastuvõtjaid ja avaldatavate isikuandmete kategooriaid ning teavet selle kohta, kas tema isikuandmed edastatakse kolmandale riigile või rahvusvahelisele organisatsioonile;
- 3) saada teada tema isikuandmete töötlemise tehnilistest ja korralduslikest kaitsemeetmetest ning juurdepääsupiirangutest;
- 4) tutvuda kogutud ja töödeldavate isikuandmetega;
- 5) nõuda tema isikuandmete töötlemise piiramist;
- 6) nõuda tema isikuandmete ülekandmist;
- 7) saada teada isikuandmetega seotud rikkumisest.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmesubjekti õigusi võib piirata juhul, kui piiramata jätmine võib:

- 1) kahjustada kriisiolukorra lahendamise eest vastutava asutuse või piiravat meetet kohaldava haldusorgani käesolevas seaduses sätestatud ülesande täitmist;
- 2) kahjustada andmesubjekti või teise isiku õigusi ja vabadusi.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmesubjekti õigusi võib piirata kuni käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud aluse äralangemiseni.

§ 133. Isikuandmete töötlemine alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti kaitsel

(1) Käesoleva seaduse alusel määratud alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdajal on õigus töödelda objekti külastava või teenindava isiku tuvastamise või isikusamasuse kontrollimise eesmärgil järgmisi andmeid:

- 1) isiku üldandmed;
- 2) isikut tõendava dokumendi number ja kehtivusaeg;

- 3) isiku kasutatava sõiduki registreerimisnumber, kui isik sisenes objektile sõidukiga;
4) saabumise ja lahkumise kuupäev ja kellaeg.

(2) Alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdaja säilitab andmeid vähemalt 12 kuud, kuid mitte kauem kui kümme aastat nende tekkimisest arvates. Sõjalise riigikaitse toimimisega seotud või Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutatava objekti valdaja säilitab andmeid vähemalt kümme aastat, kuid mitte kauem kui 25 aastat nende tekkimisest arvates.

(3) Säilitatud andmeid võib lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud eesmärgile töödelda riigi julgeoleku tagamise, süütegude menetlemise ning riikliku ja haldusjärelevalve tegemise eesmärgil.

(4) Andmete säilitamistähtaaja möödumisel on objekti valdaja kohustatud andmed kustutama ja hävitama.

§ 134. Isikuandmete töötlemine elutähtsa teenuse osutaja poolt taustakontrolli tegemisel

(1) Elutähtsa teenuse osutajal on taustakontrolli tegemise eesmärgil õigus saada:

- 1) kontrollitava isiku üldandmeid ja isikut tõendava dokumendi andmeid, sealhulgas õigus saada neid andmeid elutähtsa teenuse osutajaga lepingulises suhtes olevalt isikult, kelle töötaja täidab käesoleva seaduse § 85 lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesannet;
- 2) karistusregistrist andmeid isiku karistatuse kohta.

(2) Karistusseadustiku 8. ja 15. peatükis nimetatud kuritegude puhul väljastatakse karistusregistrist üksnes teave kehtiva karistuse olemasolu kohta.

(3) Käesoleva seaduse § 86 lõikes 2 nimetatud kuritegude kohta väljastatakse karistusregistrist kehtivate karistuste andmed. Andmed väljastatakse üksnes juhul, kui karistusregistris ei ole isikul karistusseadustiku 8. ja 15. peatükis nimetatud kuritegude eest kehtivaid karistusi.

(4) Enne taustakontrolli esmakordset tegemist peab kontrollima käesoleva seaduse § 85 lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesannet täitva isiku samasust isikut tõendava dokumendi alusel.

(5) Elutähtsa teenuse osutaja võib käesoleva seaduse § 85 lõike 2 alusel kindlaksmääratud ülesannet täitvalt isikult nõuda dokumendi esitamist selle kohta, kas välisriigi õiguskaitseorgan on teda kriminaalkorras karistanud, kui see on vajalik § 86 lõigetes 1 ja 2 sätestatud asjaolude kontrollimiseks.

3. jagu Andmekogud

§ 135. Tsiviiltoetuse register

(1) Tsiviiltoetuse register on andmekogu, mille eesmärk on koondada ja hoida tsiviilkriisi lahendamiseks ja riigikaitseks vajalike vahendite, asutuste ja isikutega seotud andmeid, sealhulgas pidada arvestust:

- 1) vastuvõtva riigi toetuse osutamiseks ning tsiviil-sõjaliseks koostööks vajalike vahendite üle;
- 2) kriisiolukorra ja muude sündmuste lahendamiseks vajalike vahendite üle;
- 3) elutähtsa teenuse osutajate ning kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramise õigusega isikute ja asutuste üle;
- 4) asjade sundkasutusse võtmise ja sundvõõrandamise, ühekordsete kriisiülesannete ning tegevusvaru üle.

(2) Tsiviiltoetuse registri vastutavad töötajad on Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus ja Päästeamet.

(3) Tsiviiltoetuse registri põhimääruse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(4) Tsiviiltoetuse registri põhimääruses sätestatakse:

- 1) registri kaasvastutavate töötlejate ja volitatud töötleja ülesanded;
- 2) registrisse kogutavate andmete täpsem koosseis;
- 3) andmeandjad ja nende edastatavad andmed;
- 4) andmevahetus teiste andmekogudega;
- 5) andmete registrisse kandmise ja õigsuse tagamise kord;
- 6) andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 7) andmete säilitamise täpsem tähtaeg;
- 8) muud korraldusküsimused.

(5) Tsiviiltoetuse registris töödeldakse järgmisi isikuandmeid:

- 1) vastuvõtva riigi toetust korraldava valitsusasutuse esindaja üldandmed ja ametikoht;
- 2) asja sundkasutusse võtva ja sundvõõrandava ametiisiku üldandmed, töökoha või ametikoha nimetus, tööpiirkond ja ülesanded;
- 3) kriisiülesande saaja üldandmed;
- 4) vara või objekti omaniku, valdaja, vastutava kasutaja, hoonestaja ja kontaktisiku üldandmed;
- 5) riigi tegevusvaru hoidja üldandmed;
- 6) registritoimingu teinud isiku üldandmed.

(6) Tsiviiltoetuse registri andmeid säilitatakse kuni andmete ajakohasuse lõppemiseni. Käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud isikuandmeid säilitatakse kuni kümme aastat andmete registrisse kandmisest arvates.

§ 136. Mobilisatsiooniregister

(1) Mobilisatsiooniregister on andmekogu, milles peetakse arvestust Kaitseväge sõjaaja üksuste koosseisu, nende ettevalmistuse ja varustuses olevate materiaalsete vahendite üle.

(2) Mobilisatsiooniregistri vastutav töötleja on Kaitseministeerium.

(3) Mobilisatsiooniregistri põhimääruse kehtestab mobilisatsiooni ettevalmistamise ja korraldamise eest vastutav minister määrusega.

(4) Mobilisatsiooniregistri põhimääruses sätestatakse:

- 1) registri vastutava ja volitatud töötleja ülesanded;
- 2) registrisse kogutavate andmete täpsem koosseis ja isikuandmete säilitamise täpsem tähtaeg;
- 3) andmeandjad ja nende edastatavad andmed;
- 4) andmevahetus teiste andmekogudega;
- 5) andmete registrisse kandmise ja õigsuse tagamise kord;
- 6) andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 7) andmete, mis ei ole isikuandmed, säilitamise tähtajad;
- 8) muud korraldusküsimused.

(5) Mobilisatsiooniregister sisaldab järgmisi andmeid:

- 1) sõjaaja üksuse ja selle ettevalmistuse andmed;
- 2) sõjaaja üksuse koosseisus oleva isiku ja üksusele vajaliku väljaõppega reservis oleva isiku üldandmed, hariduse, väljaõppe, töö- või ametikoha, veregrupi, tervisenõuetele vastamise, mobilisatsioonist ja lisaõppekogunemisel osalemise kohustusest vabastamise, riigisaladusele juurdepääsu loa ja Eestist lahkumise piirangu andmed;
- 3) registrile juurdepääsu õigust omava isiku üldandmed;
- 4) sõjaaja üksuse varustatuse andmed.

(6) Mobilisatsiooniregistrisse kantud isikuandmeid säilitatakse andmete registri digitaalsesse arhiivi kandmisest arvates järgmiselt:

- 1) isikut tuvastavad andmed ja andmed isiku kaitseväeteenistuse käigu kohta kuni 50 aastat;
- 2) kõik teised registrisse kantud isikuandmed kuni kümme aastat.

(7) Mobilisatsiooniregistrisse kantud isikuandmed kantakse registri digitaalsesse arhiivi pärast isiku kaitseväekohustuse lõppemist või isiku surma.

§ 137. Kaitseplaneerimise infosüsteem

(1) Kaitseplaneerimise infosüsteem on andmekogu, milles peetakse arvestust riigikaitse planeerimise ning kaitsevõime korraldamisega seotud andmete, rahu- ja sõjaaja äriprotsesside haldamise, rahu- ja sõjaaja võimete ning ressursside, hankevajaduse kavandamise ja eelarveliste otsuste tegemise ning Kaitseministeeriumi valitsemisala strateegiliste andmevarade üle.

(2) Kaitseplaneerimise infosüsteemi vastutav töötleja on Kaitseministeerium.

(3) Kaitseplaneerimise infosüsteemis töödeldakse järgmisi isikuandmeid:

- 1) isiku üldandmed;
- 2) isiku hariduse ja töökogemuse andmed;
- 3) isiku kaitseväekohustuslase tervisenõuetele vastavuse andmed.

(4) Kaitseplaneerimise infosüsteemi põhimääruse kehtestab sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister määrusega, milles sätestatakse:

- 1) infosüsteemi ülesehitus;
- 2) infosüsteemi vastutava ja volitatud töötleja ülesanded;
- 3) infosüsteemi kogutavate andmete täpsem koosseis ja isikuandmete säilitamise täpsem tähtaeg;
- 4) andmeandjad ja nende edastatavad andmed;
- 5) andmevahetus teiste andmekogudega;
- 6) andmete registrisse kandmise ja õigsuse tagamise kord;
- 7) andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 8) muud korraldusküsimused.

(5) Kaitseplaneerimise infosüsteemi andmeid säilitatakse tähtajatult, kui põhimääruses ei ole sätestatud lühemat tähtaega. Kaitseplaneerimise infosüsteemi kantud isikuandmeid säilitatakse pärast isiku kaitseväekohustuse lõppemist või surma järgmiselt:

- 1) isikut tuvastavad andmed ja andmed isiku kaitseväeteenistuse käigu kohta kuni 50 aastat;
- 2) kõik teised registrisse kantud isikuandmed kuni kümme aastat.

16. peatükk

Rahvusvaheline sõjaline koostöö

1. jagu

Rahvusvahelise sõjalise koostöö üldnõuded

§ 138. Rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemine

(1) Rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemine on:

- 1) Kaitseväge kasutamine rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil;
- 2) Kaitseväge osalemine rahvusvahelisel sõjalisel õppusel;
- 3) välisriigi relvajõududele Eesti Vabariigi territooriumil ajutise viibimise võimaldamine seadusega sätestatud alustel ja korras;
- 4) rahvusvahelise sõjalise peakorterit staatuse tunnustamine, peakorterit tegevuses osalemine ja selle tegevuse toetamine;

5) Eesti Vabariigi, rahvusvahelise organisatsiooni ja välisriigi ühiste kaitse- ja julgeolekuprojektide kavandamine, elluviimine ning selleks abi andmine ja vahendamine ning riigihangete korraldamine.

(2) Põhja-Atlandi lepingu artiklite 4 ja 5 rakendamise korra ning Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõike 7 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 222 rakendamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus korraldusega.

(3) Käesolevas peatükis sätestatud ei kohaldata kaitseväelasele, kes töötab Eesti Vabariigi välisesinduses, ega välisriigi relvajõudude liikmele, kes töötab välisriigi diplomaatilises esinduses või konsulaarasutuses.

(4) Rahvusvahelises sõjalises koostöös kasutab Kaitsevägi jõudu Kaitseväe korralduse seaduses sätestatud korras.

(5) Käsuõigus antakse üle ja võetakse vastu Kaitseväe korralduse seaduses sätestatud korras.

(6) Välisriigis viibivale kaitseväelasele, Kaitseväega töösuhtes olevale muule isikule ja temaga kaasas olevale ülalpeetavale kohaldatakse Eesti õigusakte niivõrd, kui võrd see on kooskõlas välislepinguga ning rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega.

(7) Eesti Vabariigi territooriumil viibivale välisriigi relvajõudude liikmele ning välisriigi relvajõude saatvale nende teenistuses olevale tsiviilisikule ja tema ülalpeetavale kohaldatakse Eesti õigusakte niivõrd, kui võrd see on kooskõlas välislepinguga ning rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega.

(8) Eesti Vabariigi territooriumil viibivate välisriigi relvajõudude asjaomane ametiasutus ja ametiisik võivad Eesti Vabariigis teostada oma riigi relvajõudude liikme ning tema ülalpeetava suhtes distsiplinaar- ja kriminaaljurisdiktsiooni, kui selline õigus on neile antud selle riigi õigusaktidega ja kui see on kooskõlas asjakohase välislepinguga ning rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega.

(9) Kaitsevägi sõlmib sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutava ministri või tema volitatud isiku nõusolekul rahvusvahelisi kokkuleppeid.

(10) Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus korraldab ühiste kaitse- ja julgeolekuprojektide kavandamisel ja elluviimisel ning muu hulgas sõjalise abi andmiseks ja vahendamiseks riigihankeid.

§ 139. Rahvusvaheline sõjaline operatsioon

Rahvusvaheline sõjaline operatsioon on:

1) Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja artiklis 51 tunnustatud õigusel põhineva välislepinguga või muul viisil seaduslikult võetud kohustuse täitmiseks korraldatav kollektiivse enesekaitse operatsioon (edaspidi *kollektiivse enesekaitse operatsioon*);

2) Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja VI või VII peatükis sätestatu alusel rahu ja julgeoleku säilitamise või taastamise eesmärgil korraldatav sõjaline operatsioon ning rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega kooskõlas olev muu sõjaline operatsioon (edaspidi *muu rahvusvaheline sõjaline operatsioon*).

2. jagu

Rahvusvaheline sõjaline koostöö väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi

§ 140. Kaitseväe kasutamine kollektiivse enesekaitse operatsioonil

(1) Kaitseväe kasutamise kollektiivse enesekaitse operatsioonil otsustab Riigikogu järgmiselt:

- 1) ratifitseerib kollektiivse enesekaitse põhimõtet sätestava välislepingu;
 - 2) teeb asjakohase otsuse, kui käesoleva lõike punktis 1 nimetatud välislepingut ei ole sõlmitud.
- (2) Korralduse alustada osalemist ja lõpetada üksuste osalemine kollektiivse enesekaitse operatsioonil annab Kaitseväele Vabariigi Valitsus.
- (3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

§ 141. Kaitseväge kasutamine muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil

- (1) Kaitseväge kasutamise muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil otsustab Riigikogu igal üksikjuhul eraldi otsusega, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatud erandeid.
- (2) Riigikogu ei tee Kaitseväge kasutamise kohta muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil eraldi otsust, kui kohustus kasutada Kaitseväge sellisel operatsioonil tuleneb ratifitseeritud välislepingust.
- (3) Kaitseväge kasutamise muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või selle liikmesriigi või Euroopa Liidu kiirreageerimisjõudude koosseisus otsustab Riigikogu enne Kaitseväge üksuse asumist kiirreageerimisvalmidusse. Riigikogu määrab rahvusvahelise organisatsiooni või liikmesriigi, kelle kiirreageerimisjõudude koosseisus Kaitseväge üksus tegutseb, ning nende kaitseväelaste piirarvu, kes võivad konkreetsetel rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osaleda.
- (4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud Riigikogu otsuse või välislepingu alusel annab sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister kooskõlastatult välissuhtlemise valdkonna eest vastutava ministriga Kaitseväele korralduse alustada osalemist või lõpetada osalemine muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil. Korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.
- (5) Riigikogu määrab otsusega igaks aastaks nende kaitseväelaste piirarvu, kes võivad osaleda kiireloomulise vajaduse korral riigi julgeoleku huvides muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil.
- (6) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud Riigikogu otsuse alusel annab Kaitseväele korralduse alustada osalemist või lõpetada osalemine muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Vabariigi Valitsus, võttes arvesse Riigikogu riigikaitsekomisjoni seisukohta. Korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusele ning Riigikogu riigikaitsekomisjoni ja väliskomisjoni esimeestele.
- (7) Rahvusvahelise organisatsiooni või rahvusvahelise sõjalise peakorteri juurde kaitseväteenetuse seaduse § 115 lõike 1 punktide 1 ja 4 alusel lähetatud tegevväelane võib selle rahvusvahelise organisatsiooni või rahvusvahelise sõjalise peakorteri koosseisus osaleda muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil.

§ 142. Väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi toimuva Eesti Vabariigi, rahvusvahelise organisatsiooni ja välisriigi ühise kaitse- ja julgeolekuprojekti kavandamisel ning elluviimisel Kaitseväge osalemise otsustamine

- (1) Kaitseväge osalemise väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi toimuva Eesti Vabariigi ja rahvusvahelise organisatsiooni või välisriigi ühise kaitse- ja julgeolekuprojekti kavandamisel ja elluviimisel otsustab sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister.
- (2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel tehtud otsus, millega kaasneb Kaitseväge alaliste või ajutiste üksuste lähetamine väljapoole Eesti Vabariigi territooriumi, tehakse teatavaks Vabariigi

Presidendile, Vabariigi Valitsusele, Riigikogu juhatusele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

§ 143. Väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi toimuval rahvusvahelisel sõjalisel õppusel Kaitseväe osalemise otsustamine

Kaitseväe osalemise väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi toimuval rahvusvahelisel sõjalisel õppusel otsustab sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister.

3. jagu

Rahvusvaheline sõjaline koostöö Eesti Vabariigi territooriumil

§ 144. Välisriigi relvajõudude viibimine Eesti Vabariigi territooriumil

Välisriigi relvajõud võivad käesolevas seaduses sätestatud alustel ajutiselt viibida Eesti Vabariigi territooriumil, kui selle eesmärk on:

- 1) osalemine rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil;
- 2) osalemine rahvusvahelisel sõjalisel õppusel;
- 3) osalemine rahvusvahelise sõjalise peakorteri tegevuses;
- 4) transiit;
- 5) ühiste kaitse- ja julgeolekuprojektide kavandamine ja elluviimine.

§ 145. Välisriigi relvajõudude Eesti Vabariiki saabumine, Eesti Vabariigis viibimine ja Eesti Vabariigist lahkumine

(1) Välisriigi relvajõudude Eesti Vabariiki saabumiseks on vajalik käesoleva seaduse alusel antud luba. Loa võib anda kas ühe- või mitmekordseks piiriületuseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud loa alusel kannab Politsei- ja Piirivalveamet dokumenti, mille välisriigi relvajõudude liige ja tema ülalpeetav esitavad riigipiiri ületamisel või hiljem esimesel võimalusel, märke Eestis viibimise aluse ja aja kohta. Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud loa pikendamisel või uue loa andmisel kannab Politsei- ja Piirivalveamet dokumenti uue märke.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud märged ei tehta välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava esitatud dokumenti, kui välisriigi relvajõudude Eestis viibimise eesmärk on osaleda rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil või kui märke tegemine ei ole praktilistel põhjustel võimalik.

(4) Välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava riigipiiri ületamisel esitatud dokumenti kantava Eestis viibimise aluse ja aja märke vormi kehtestab sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister määrusega.

(5) Välisriigi relvajõudude, välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava piiriületusest ning relvajõudude sõidukite ja kauba üle piiri toimetamisest teavitamise korra kehtestab sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister määrusega.

§ 146. Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele riigis viibimise loa andmine

(1) Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele ajutise riigis viibimise loa andmise otsustab:

- 1) Vabariigi Valitsus korraldusega, kui Eesti Vabariik ja asjaomane välisriik on kollektiivse enesekaitse põhimõtet sisaldava lepingu osalised;
- 2) käesoleva lõike punktis 1 nimetatud välislepingu puudumise korral Riigikogu otsusega.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 1 alusel antud korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusesele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 2 alusel tehtud otsus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile ja Vabariigi Valitsusele.

(4) Käesolevas paragrahvis sätestatud korda kohaldatakse ka välisriigi relvajõudude Eesti Vabariigi territooriumil ajutisele viibimisele, mille eesmärk on osaleda muu riigi territooriumil korraldataval sõjalisel operatsioonil.

§ 147. Välisriigi relvajõududele Eesti Vabariigi territooriumil viibimise loa andmine muudel juhtudel

Sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister võib anda välisriigi relvajõududele käskkirjaga loa viibida ajutiselt Eesti Vabariigi territooriumil järgmistel eesmärkidel:

- 1) osalemine Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel õppusel;
- 2) osalemine Eesti Vabariigi territooriumil asuva rahvusvahelise sõjalise peakorteri tegevuses;
- 3) ühise kaitse- ja julgeolekuprojekti elluviimine Eesti Vabariigi territooriumil.

§ 148. Välisriigi relvajõudude transiit

(1) Välisriigi relvajõudude transiit käesoleva seaduse tähenduses on välisriigi relvajõudude viibimine Eesti Vabariigi territooriumil selle maismaaosa läbimiseks, välja arvatud käesoleva seaduse § 146 lõikes 4 sätestatud juhul.

(2) Välisriigi relvajõududele transiidiloo andmise, kui Eesti Vabariik ja asjaomane välisriik on kollektiivse enesekaitse põhimõtet sisaldava lepingu osalised, otsustab sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister.

(3) Kui Eesti Vabariigi ja välisriigi vahel ei ole sõlmitud kollektiivse enesekaitse põhimõtet sisaldavat lepingut, otsustab relvajõududele transiidiloo andmise:

- 1) sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga, kui üksuse isikkoosseisus on kuni 2000 liiget;
- 2) Vabariigi Valitsuse korraldusega, kui üksuse isikkoosseisus on 2001 kuni 5000 liiget;
- 3) Riigikogu otsusega, kui üksuse isikkoosseisus on rohkem kui 5000 liiget.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 nimetatud käskkirja ja punktis 2 nimetatud korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusesele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

(5) Riigikogu võib käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 nimetatud käskkirja ja punktis 2 nimetatud korralduse kehtivuse peatada ja teha uue otsuse.

§ 149. Välisriigi relvajõudude õigus kasutada jõudu

(1) Käesoleva seaduse § 146 alusel Eesti Vabariigi territooriumil viibivad välisriigi relvajõud võivad Eesti Vabariigi territooriumil kasutada jõudu rahvusvahelise sõjalise operatsiooni eesmärkide saavutamiseks.

(2) Käesoleva seaduse §-de 147 ja 148 alusel Eesti Vabariigi territooriumil viibivad välisriigi relvajõud võivad kasutada jõudu, kui see on vajalik Kaitseväge toetamiseks rahuajal väljastpoolt Eesti Vabariigi territooriumi Eesti Vabariigi vastu suunatud ründe tõrjumisel. Jõu kasutamise alustamine otsustatakse Kaitseväge korralduse seaduse § 46 lõikes 2 sätestatud korras.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud õiguse kasutamise korral teeb Riigikogu või Vabariigi Valitsus käesoleva seaduse § 146 alusel viivitamata otsuse välisriigi relvajõudude edasise viibimise kohta Eesti Vabariigi territooriumil.

(4) Välisriigi relvajõud lähtuvad Eesti Vabariigi territooriumil jõe kasutamisel välislepingutest, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetest ja normidest, rahvusvahelise organisatsiooni ja asjaomase välisriigi kehtestatud jõe kasutamise korrast ning Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse antud õigustest ning seatud piirangutest.

§ 150. Välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava Eesti Vabariigis viibimise seaduslik alus

(1) Käesoleva seaduse § 145 lõikes 1 sätestatud luba on seaduslik alus ainult Eesti Vabariigi territooriumil viibimiseks.

(2) Välisriigi relvajõudude liikme ülalpeetaval on õigus Eestis viibida koos välisriigi relvajõudude liikmega, kes viibib Eestis käesoleva seaduse § 145 lõikes 1 sätestatud loa alusel. Ülalpeetaval on lubatud Eestis viibida ja töötada nimetatud loa kehtivusajal.

(3) Välislepingus sätestatud juhul võib sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister lubada ülalpeetaval viibida ja töötada Eestis loa kehtivusajast kauem.

(4) Käesoleva seaduse tähenduses on isik ülalpeetav, kui see tuleneb välislepingust.

§ 151. Rahvusvahelises sõjalises koostöös osalev muu isik

Välislepinguga võetud kohustuste täitmiseks kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 144–148 ja 150 välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava kohta sätestatud ka välisriigi relvajõude saatvale nende teenistuses olevale tsiviilisikule, välisriigi relvajõudude lepingupartneri töötajale, rahvusvahelise sõjalise õppeasutuse personali liikmele ja õppurile, rahvusvahelise sõjalise peakorterite personali liikmele, peakorterite lepingupartneri töötajale ning nimetatud isikute ülalpeetavatele.

§ 152. Lennu- ja laevaloa väljastamine

(1) Välisriigi sõjalaevale Eesti territoriaal- või sisevetesse või piiriveekogu Eestile kuuluvasse osasse sisenemise loa (edaspidi *laevaluba*) ning välisriigi riiklikule õhusõidukile Eesti õhuruumi sisenemise, Eesti Vabariigi territooriumil maandumise või üle territooriumi lendamise loa (edaspidi *lennuluba*) annab sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister või tema volitatud isik.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud laevaloa ja lennuloa andmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud luba võib olla ühe- või mitmekordne.

17. peatükk **Sõjavangide kohtlemine**

§ 153. Sõjavang

Sõjavangina käsitatakse käesoleva seaduse tähenduses sõjavangide kohtlemise 12. augusti 1949 Genfi (III) konventsiooni artikli 4 punktides a ja b nimetatud isikuid.

§ 154. Sõjavangide kinnipidamine

(1) Sõjavangide kinnipidamine toimub Kaitseministeeriumi, Justiits- ja Digiministeeriumi ning nende valitsemisala asutuste koostöös.

(2) Kaitseministeerium korraldab sõjavangide transpordi ja lühiajalise kinnipidamise ning vastutab sellega seotud tegevuste eest.

(3) Justiits- ja Digiministeerium võimaldab kasutada vangla taristut sõjavangide kinnipidamiseks ja korraldab pikaajalist kinnipidamist.

(4) Sõjavangide pikaajaliseks kinnipidamiseks kasutatakse vanglaid. Sõjavangi pikaajalisel kinnipidamisel võib kohaldada vangistusseaduses sätestatud kinnipeetava suhtes kohaldatavaid julgeoleku tagamise meetmeid, mis ei ole vastuolus sõjavangide kohtlemise 12. augusti 1949 Genfi (III) konventsiooni nõuetega. Kui vanglaid ei ole võimalik kasutada, määratakse sõjavangide pikaajalise kinnipidamise koht Vabariigi Valitsuse korraldusega.

(5) Sõjavangide kinnipidamise ning asutustevahelise koostöö tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(6) Käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel kehtestatud määruses sätestatakse:

1) käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asutuste täpsemad ülesanded sõjavangide lühiajalisel ja pikaajalisel kinnipidamisel;

2) sõjavangide kinnipidamiseks kasutatavad kohad, sealhulgas kinnipidamiskohtade määramise kord;

3) toimingud, mida tehakse enne ja pärast sõjavangide pikaajalise kinnipidamise kohta viimist;

4) sõjavangide transpordi korraldamine;

5) nõuded sõjavangide kinnipidamist korraldavale personalile;

6) nõuded sõjavangide üle arvestuse pidamisele;

7) muud sõjavangide kinnipidamise korraldamiseks vajalikud tingimused ja nõuded.

§ 155. Sõjavangide üle arvestuse pidamine ja andmete töötlemine

(1) Kinnipeetud sõjavangide üle peetakse arvestust kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste andmekogu sõjavangide andmestikus.

(2) Sõjavangide üle arvestuse pidamisele ja sõjavangidega seotud andmete töötlemisele kohaldatakse vangistusseaduse § 5¹ lõike 1 punktis 8, lõikes 2 ja lõike 3 punktis 1, § 5² lõigetes 7, 8 ja 8¹, § 5³ lõigetes 12 ja 21 ning §-s 5⁴ sätestatud.

§ 156. Distsiplinaarmenetlus

Sõjavangide distsiplinaarmenetlusele kohaldatakse kaitseväeteenistuse seaduse 10. peatüki sätteid ulatuses, milles need ei ole vastuolus sõjavangide kohtlemise 12. augusti 1949 Genfi (III) konventsiooniga.

§ 157. Sõjavangide tervishoiuteenuste korraldamine

(1) Sõjavangidele, keda peetakse kinni vanglas, korraldab tervishoiuteenuste osutamise Tervisekassa riigieelarveliste võimaluste piires vangistusseaduse §-de 49 ja 52 alusel.

(2) Sõjavangidele, keda peetakse kinni mujal kui vanglas, osutatakse tervishoiuteenuseid Vabariigi Valitsuse korraldusega kehtestatud tingimustel ja korras.

18. peatükk **Riigivastutuse erandid**

1. jagu **Riigivastutuse erandid kriisiolukorra ajal**

§ 158. Riigivastutuse erandid riigikaitse kriisiolukorra ajal

- (1) Riigikaitse kriisiolukorra ajal tekitatud kahju hüvitatakse käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud tingimustel ja korras.
- (2) Kahju ei hüvitata, kui seaduses on ette nähtud õiglase hüvitise või sotsiaalse tagatise maksmine, samuti kui käesoleva seadusega on kahju hüvitamine välistatud.

§ 159. Kahju hüvitamine riigikaitse kriisiolukorra ajal

- (1) Isikul on õigus nõuda sellise kahju hüvitamist, mille on talle õigusvastaselt tekitanud haldusorgan või kodanikukohustust täitev isik või seaduse alusel kaasatud muu isik, või selle asemel õigusvastaste tagajärgede kõrvaldamist.
- (2) Õiguspäraselt tekitatud kahju ei hüvitata. Isik võib taotleda käesoleva seaduse § 162 alusel õiglase hüvitise maksmist.
- (3) Kahju kannatanud isikule hüvitab kahju selle hüvitamiseks kohustatud isik. Kahju hüvitamiseks kohustatud isik määratakse kindlaks riigivastutuse seaduse §-s 12 sätestatud korras. Kui kahju tekitas füüsiline isik, kes täitis ühekordset kriisiülesannet, hüvitab kahju ühekordse kriisiülesande määranud asutus.
- (4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud kahju hüvitamiseks kohustatud isik võib sõltumata kahju kannatanud isiku tahtest kõrvaldada kahju põhjustanud haldusaktiga või teatud toiminguga tekitatud õigusvastased tagajärjed.

§ 160. Hüvitatav kahju riigikaitse kriisiolukorra ajal

- (1) Isikule hüvitatakse otsene varaline kahju. Varaline kahju hüvitatakse rahas.
- (2) Kui isikul jääb tema suhtes õigusvastaselt kohaldatud piirava meetme tõttu saamata tulu, mille saamine riigikaitse kriisiolukorra ajal oleks asjaoludest hoolimata olnud tõenäoline, ning selle hüvitamata jätmine oleks isiku suhtes erakordselt ebaõiglane, võib isik nõuda kahju hüvitamist. Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal tekkinud saamata jäänud tulu ei hüvitata.
- (3) Õigusvastaselt isiku surma põhjustamise, isikule kehavigastuse tekitamise, isiku tervise kahjustamise, piinamise, julma või alandava kohtlemise või isikult ebaseaduslikult vabaduse võtmise korral võib isik nõuda mittevaralise kahju hüvitamist. Mittevaralise kahju hüvitist võib nõuda ka isiku lähedane võlaõigusseaduse § 134 lõikes 3 sätestatud juhul.
- (4) Hüvitise suuruse määramisel lähtutakse riigivastutuse seaduse §-st 13.

§ 161. Kahju hüvitamise kord riigikaitse kriisiolukorra ajal

- (1) Kahju hüvitamiseks võib esitada taotluse kahju tekitanud haldusorganile kolme aasta jooksul arvates päevast, millal isik kahjust teada sai või pidi teada saama. Nimetatud tähtaeg peatub riigikaitse kriisiolukorra ajaks.
- (2) Kui kahju tekitas füüsiline isik, kes täitis kodanikukohustust, või juriidiline isik, kes täitis haldusorgani volitusel haldusülesannet, esitatakse taotlus haldusorganile, kes määras kodanikukohustuse või andis volituse haldusülesande täitmiseks.

(3) Kahju hüvitamise taotluse lahendab haldusorgan ühe aasta jooksul taotluse saamisest arvates.

(4) Kahju hüvitamise, sealhulgas selle asemel õigusvastaste tagajärgede kõrvaldamise täpsemad tingimused, ulatuse ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

2. jagu Õiglane hüvitis

§ 162. Õiglase hüvitise maksmine

(1) Haldusorgan maksab isikule õiglase hüvitise eelkõige kodanikukohustuse, ühekordse kriisiülesande ja käesoleva seaduse § 163 alusel otsustatud erandi rakendamisel ning isikule kuuluva asja sundkasutusse võtmisel ja sundvõõrandamisel ning olukorras, kus konkreetset isikut on koormatud teistega võrreldes palju rohkem.

(2) Õiglase hüvitise saamiseks peab isik esitama taotluse. Isik võib loobuda õiglasest hüvitisest.

(3) Õiglast hüvitist makstakse rahas, kui käesolevas seaduses või selle alusel antud õigusaktis ei ole sätestatud teisiti. Õiglase hüvitise asemel võib isikule määrata muu toetuse või abi, kui muu toetus või abi tagaks isikule parema toimetuleku, või isiku huvide kahjustamise hüvitada muul sobivamal viisil.

(4) Isikule hüvitatakse kodanikukohustuse täitmine õiglasel ulatusel. Isikule ei maksta õiglast hüvitist ulatusel, milles tööandja säilitab isikule kohustuse täitmise ajaks tema senise töötasu või palga. Isikule ei hüvitata saamata jäänud tulu.

(5) Isikule hüvitatakse ühekordse kriisiülesande täitmisega tekkinud otsesed kulud õiglasel ulatusel. Õiglast hüvitist ei maksta ulatusel, milles ühekordse kriisiülesandega isikul on võimalik hüvitist saada mujalt, või kui kahju tekkis lahingutegevuse käigus.

(6) Isikule hüvitatakse asja sundkasutusse võtmise või sundvõõrandamisega tekkinud otsesed kulud õiglasel ulatusel. Isikule ei maksta õiglast hüvitist juhul kui tal on võimalik hüvitist saada mujalt, kui kahju tekkis lahingutegevuse käigus või asi võeti sundkasutusse või sundvõõrandati seetõttu, et isik jättis täitmata seadusest tulenevad nõuded, või kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

(7) Kui sundkasutusse võetud asi on muutunud kasutamiskõlbmatuks, võib õiglase hüvitise asendada samaväärse asjaga.

(8) Kodanikukohustuse täitmise eest maksab õiglast hüvitist avaliku võimu kandja, kes selle määras.

(9) Õiglase hüvitise maksmise täpsemad tingimused, ulatuse ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 163. Õiglane hüvitis makseteenuse osutajatele

(1) Vabariigi Valitsus otsustab maksta õiglast hüvitist järgmistel juhtudel, kui makseteenuste osutajale on tekkinud kahju:

1) olukorras, kus makseteenuste toimimise valdkonna elutähtsa teenuse osutaja on võimaldanud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse § 3 lõike 1 punktides 3, 4 ja 7 nimetatud makseteenuse osutamisel kasutada isikut tõendavasse dokumenti kantud digitaalset tuvastamist võimaldavat sertifikaati, mille kehtivust ei ole kriisiolukorrast tulenevalt võimalik kontrollida;

2) olukorras, kus krediidasutus ja välisriigi krediidasutuse Eesti filiaal on võimaldanud krediidasutuste seaduse § 87¹ lõike 1 alusel võrguühenduseta kaardipõhiste maksetehingute tegemist.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud juhtudel makstakse hüvitist, kui on täidetud järgmised tingimused:

1) kahju on tekkinud elutähtsa teenuse osutamisel Vabariigi Valitsuse poolt väljakuulutatud kriisiolukorra ajal ning kriisiolukord on otseselt mõjutanud finantsteenuste toimimist;

2) kahju on põhjustanud kriisiolukorra tarbeks seadusega, Eesti Panga määrusega või Vabariigi Valitsuse korraldusega võrguühenduseta kaardipõhiste maksetehingute tegemisele või teenuse kasutaja isikusamasuse tuvastamisele kehtestatud täiendavate nõuete rakendamisega kaasnevate riskide realiseerumine;

3) elutähtsa teenuse osutaja on rakendanud mõistlikke pingutusi kaasnevate riskide maandamiseks;

4) elutähtsa teenuse osutaja on rakendanud mõistlikke pingutusi rahalise kohustuse sissenõudmiseks kahju tekitajalt, kuid see ei ole nelja kuu jooksul kahju tekkimisest arvates õnnestunud.

(3) Õiglase hüvitise taotlemise ning maksmise täpsemad tingimused, korra ja ulatuse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

3. jagu

Kahju hüvitamine rahvusvahelises sõjalises koostöös

§ 164. Rahvusvahelise sõjalise koostöö käigus tekitatud kahju hüvitamine

(1) Rahvusvahelise sõjalise koostöö käigus tekitatud kahju hüvitatakse välislepingus sätestatud tingimustel ja korras. Kahju hüvitamisel kohaldatakse riigivastutuse seadust, kui see ei ole vastuolus Riigikogu ratifitseeritud välislepinguga.

(2) Rahvusvahelise sõjalise koostöö käigus tekitatud kahju hüvitamise otsustab Kaitsevägi, kui seadusest või välislepingust ei tulene teisiti.

(3) Kaitsevägi võib välislepingu või ametkondliku välislepingu alusel või kui see on vajalik riigi välissuhtluse ja rahvusvahelise sõjalise koostöö huvides, hüvitada kahju, mille eest Eesti riik ei vastuta.

(4) Rahvusvahelise sõjalise koostöö käigus tekitatud kahju hüvitamise nõude menetlemise, kahju hüvitamise ja hüvitisest loobumise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

19. peatükk **Järelevalve**

1. jagu **Riiklik järelevalve**

§ 165. Riikliku järelevalve ülesande täitmise ja erimeetme kohaldamise õiguse volitamine

- (1) Vabariigi Valitsus võib määrusega volitada valitsusasutuse täitma riikliku järelevalve ülesannet käesolevas seaduses või muus seaduses sätestatud püsiva kriisiülesande täitmise üle, kui seadusega ei ole antud seda ülesannet muule valitsusasutusele.
- (2) Vabariigi Valitsus võib määrusega volitada valitsusasutuse täitma riikliku järelevalve ülesannet käesolevas seaduses sätestatud piirava meetme täitmise üle ja kohaldama korrakaitseaduses sätestatud riikliku järelevalve erimeedet.
- (3) Vabariigi Valitsus võib käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määruses kindlaks määrata valitsusasutuse, kes võib piirava meetme täitmise üle riikliku järelevalve ülesande tegemisel kasutada vahetut sundi korrakaitseaduses sätestatud alustel ja korras.
- (4) Korrakaitseaduses sätestatud erimeetme ja vahetu sunni kohaldamise ülesannet ei või valitsusasutus määrata isikule, kellel puuduvad selleks vajalikud teadmised ja oskused.

§ 166. Haldussunnivahendi kohaldamine

- (1) Riikliku järelevalve tegija võib rakendada ettekirjutuse täitmiseks asendustäitmist või sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär füüsilise isiku suhtes on 9600 eurot ja juriidilise isiku suhtes 30 000 eurot.
- (2) Vabariigi Valitsus või tema volitatud valitsusasutus võib sõjaseisukorra ajal ajutiselt võtta üle ettevõtte valduse, kui juriidiline isik ei täida temale piirava meetme täitmise tagamisel ettekirjutusega pandud kohustust.

§ 167. Riikliku järelevalve tegemine kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel

- (1) Käesolevas seaduses või selle alusel kehtestatud kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise nõuete täitmise üle tehakse riiklikku järelevalvet järgmiselt:
 - 1) käesoleva seaduse § 82 lõike 6 alusel kehtestatud toimepidevuse nõuete, § 83 lõikes 11, § 85 lõigetes 3 ja 4 ning § 86 lõikes 1 ning seaduses ja selle alusel sätestatud elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuete täitmise üle teeb riiklikku järelevalvet elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema käesoleva seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutus ning finantsjärelevalve subjektide suhtes Finantsinspeksioon;
 - 2) käesoleva seaduse § 24 lõike 7 alusel kehtestatud ajutiselt või alaliselt kaitstavate olulise tähtsusega objektide, välja arvatud sõjalise riigikaitse toimimisega seotud ja Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutuses olevad objektid, kaitse nõuete täitmise üle teeb riiklikku järelevalvet Kaitsepolitseiamet;
 - 3) käesoleva seaduse § 95 lõigete 4 ja 5 ja § 96 lõike 1 nõuete ning § 95 lõike 10, § 96 lõike 3, § 97 lõike 5 ja § 98 lõike 6 alusel kehtestatud nõuete täitmise üle teeb riiklikku järelevalvet Päästeamet.
- (2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 sätestatud riikliku järelevalve tegemiseks võib Kaitsepolitseiamet kohaldada julgeolekuasutuste seaduses isikuandmete töötlemise kohta sätestatud.

§ 168. Riikliku järelevalve erimeetmed kriisiolukorras valmistumise ja selle lahendamise nõuete täitmise tagamisel

Riikliku järelevalve tegemisel võib käesoleva seaduse § 165 lõikes 1 ja §-s 167 sätestatud haldusorgan kohaldada korra- ja kaitsemeetmete §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51, 52 ja 53 sätestatud erimeetmeid korra- ja kaitsemeetmete §-des sätestatud alustel ja korras.

§ 169. Riikliku järelevalve tegemine piiravate meetmete täitmise tagamisel

(1) Käesolevas seaduses sätestatud piirava meetme täitmise üle teeb riiklikku järelevalvet piiravat meetet kohaldanud valitsusasutus või Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutus, kui käesolevas paragrahvis ei ole sätestatud teisiti.

(2) Käesoleva seaduse §-des 57 ja 58 sätestatud piirava meetme täitmise üle teeb riiklikku järelevalvet Politsei- ja Piirivalveamet riigipiiri seaduses sätestatud alustel ja korras.

(3) Käesoleva seaduse §-s 65 sätestatud vallasasjade riiki sisseveo ja riigist väljaveo tingimuste järgimise kontrollimisel teevad riiklikku järelevalvet Maksu- ja Tolliamet ning Politsei- ja Piirivalveamet riigipiiri seaduses ja tollialastes õigusaktides sätestatud alustel ja korras.

§ 170. Riikliku järelevalve erimeetme kohaldamine piiravate meetmete üle järelevalve tegemisel

Piiravat meetet kohaldanud valitsusasutus või Vabariigi Valitsuse volitatud muu valitsusasutus võib piirava meetme täitmise üle riikliku järelevalve tegemisel kohaldada temale käesoleva seaduse § 165 lõike 2 alusel määrusega volitatud riikliku järelevalve erimeetmeid korra- ja kaitsemeetmete §-des sätestatud alustel ja korras.

§ 171. Vahe- ja vahetunni kohaldamine piiravate meetmete üle järelevalve tegemisel

Kui piirava meetme täitmise tagamine muu haldussunnivahendiga ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik, võib piirava meetme täitmise üle riikliku järelevalve tegemisel kohaldada vahetunni Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitsei- ja Kaitsevägi ja käesoleva seaduse § 165 lõike 2 alusel Vabariigi Valitsuse määratud valitsusasutus korra- ja kaitsemeetmete §-des sätestatud alustel ja korras.

2. jagu
Haldusjärelevalve

§ 172. Haldusjärelevalve tegemine

(1) Käesoleva seaduse § 15 alusel antud ühekordse kriisiülesande täitmise üle teeb haldusjärelevalvet ülesande andnud haldusorgan või tema volitatud haldusorgan.

(2) Käesoleva seaduse § 24 lõike 7 alusel kehtestatud ajutiselt või alaliselt kaitstavate olulise tähtsusega objektide kaitse nõuete täitmise üle teeb haldusjärelevalvet Kaitsepolitsei- ja Kaitsevägi ning sõjalise riigikaitse toimimisega seotud ja Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutuses olevate objektide korral Kaitsevägi.

(3) Käesoleva seaduse § 82 lõike 6 alusel kehtestatud toimepidevuse nõuete, § 83 lõikes 11, § 85 lõikes 3 ja 4 ning § 86 lõikes 1 sätestatud nõuete täitmise üle teeb haldusjärelevalvet elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema § 82 lõike 4 alusel määratud asutus.

(4) Käesoleva seaduse § 95 lõikes 4 ja 5 ja § 96 lõikes 1 sätestatud nõuete ning § 95 lõike 10, § 96 lõike 3, § 97 lõike 5 ja § 98 lõike 6 alusel kehtestatud nõuete täitmise üle teeb haldusjärelevalvet Päästeamet.

(5) Haldusjärelevalve tegija võib lisaks Vabariigi Valitsuse seaduse § 75² lõikes 1 sätestatud haldusjärelevalve meetmetele teha ettekirjutuse järelevalvatava tegevuse õiguspäraseks ja otstarbekaks täitmiseks.

(6) Ettekirjutuse täitmiseks võib rakendada asendustäitmist või sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär füüsilise isiku suhtes on 9600 eurot ja juriidilise isiku suhtes 30 000 eurot.

(7) Käesolevas paragrahvis sätestatud haldusjärelevalve tegemisel võivad Kaitsepolitsei ja Kaitseväge kohaldada vastavalt julgeolekuasutuste seaduses või Kaitseväge korralduse seaduses isikuandmete töötlemise kohta sätestatud.

§ 173. Haldusjärelevalve tegemine kohaliku omavalitsuse üksuse püsiva kriisiülesande täitmise üle

(1) Käesoleva seadusega kohaliku omavalitsuse üksusele pandud püsiva kriisiülesande täitmise ja selleks valmistumise üle tehakse haldusjärelevalvet järgmiselt:

1) käesoleva seaduse § 13 lõike 1 punktides 1 ja 11 sätestatud ülesannete täitmise üle teeb haldusjärelevalvet Päästeamet;

2) käesoleva seaduse § 13 lõike 1 punktides 2–9 sätestatud ülesannete täitmise üle teeb haldusjärelevalvet Sotsiaalkindlustusamet;

3) käesoleva seaduse § 13 lõike 1 punktis 10 sätestatud ülesande täitmise üle teeb haldusjärelevalvet Haridus- ja Teadusministeerium.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud haldusorgan võib haldusjärelevalve tegemisel kohaldada Vabariigi Valitsuse seaduse § 75² lõikes 1 sätestatud haldusjärelevalve meetmeid ja teha ettekirjutuse kohaliku omavalitsuse üksusele pandud ülesande õiguspäraseks täitmiseks.

(3) Ettekirjutuse kohaliku omavalitsuse üksusele pandud ülesande õiguspäraseks ja otstarbekaks täitmiseks võib teha juhul, kui vastava ülesande täitmise laadi ja mahtu arvestades on tegemist riikliku kohustusega.

(4) Ettekirjutuse täitmiseks võib rakendada asendustäitmist või sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär on 30 000 eurot.

3. jagu

Järelevalve õigusaktide põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse üle kriisiolukorra ajal

§ 174. Järelevalve kriisiolukorra ajal tehtud otsuste üle

(1) Järelevalvet selle üle, kas kriisiolukorra kehtestamise ja lõpetamise, eriolukorra, erakorralise ja sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni väljakuulutamise ja lõpetamise ning nende pikendamise ning Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele riigis viibimise loa andmise otsused vastavad põhiseadusele, seadustele ja välislepingutele, teeb õiguskantsler.

(2) Järelevalvet selle üle, kas kriisiolukorra lõpetamata jätmine ja kriisiolukorra ajal vastu võetud üldkorralduste kehtetuks tunnistamata jätmine ja nende kehtetuks tunnistamine on õiguspärane, teeb õiguskantsler.

(3) Kui õiguskantsler leiab, et käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud otsus on kas täielikult või osaliselt põhiseaduse, seaduse või välislepinguga vastuolus, esitab ta viivitamata vastava otsuse tegijale taotluse viia otsus vastavusse põhiseaduse, seaduse või välislepinguga. Kui otsuse tegija seda õiguskantsleri määratud tähtaja jooksul ei tee, on õiguskantsleril õigus

pöörduda Riigikohtu poole taotlusega peatada otsuse kehtivus kuni selle põhiseaduse, seaduse või välislepinguga kooskõlla viimiseni.

(4) Riigikohus lahendab taotluse põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse 3. peatükis sätestatud korras.

§ 175. Järelevalve kriisiolukorra ajal vastu võetud õigustloova akti ja üldkorralduse üle

(1) Järelevalvet kriisiolukorra ajal vastu võetud õigustloova akti ja üldkorralduse põhiseadusele, seadustele ja välislepingutele vastavuse üle teeb õiguskantsler õiguskantsleri seaduses ettenähtud tingimustel ja korras.

(2) Kui õiguskantsler leiab, et kriisiolukorra ajal vastu võetud õigustloov akt või üldkorraldus ei vasta kas täielikult või osaliselt põhiseadusele, seadusele või välislepingule, teeb ta akti või üldkorralduse vastu võtnud organile ettepaneku viia akt või üldkorraldus või selle säte 20 päeva jooksul kooskõlla põhiseaduse, seaduse või välislepinguga.

(3) Kui õigustloova akti või üldkorralduse vastu võtnud organ ei ole õiguskantsleri määratud tähtaja jooksul akti või üldkorraldust põhiseaduse, seaduse või välislepinguga kooskõlla viinud, teeb õiguskantsler viivitamata Riigikohtule ettepaneku tunnistada õigustloov akt või üldkorraldus või selle säte kehtetuks.

(4) Riigikohus lahendab taotluse põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse 2. peatükis sätestatud korras.

20. peatükk **Vastutus**

§ 176. Elutähtsa teenuse osutaja kohustuste rikkumine

(1) Elutähtsa teenuse osutajale käesoleva seaduse § 83 lõike 11 punktides 1–7 ja 10 ning § 86 lõikes 1 kehtestatud kohustuste rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

§ 177. Kriisiolukorra lahendamiseks antud haldusakti täitmata jätmine

(1) Käesoleva seaduse 7. peatüki 2.–4. jaos sätestatud piirava meetme kohaldamise kohta antud haldusakti täitmata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut või arestiga.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

§ 178. Kriisiülesande täitmata jätmine ja selle väiksemas ulatuses või tingimustele mittevastav täitmine

(1) Kriisiülesande täitmata jätmise või selle väiksemas ulatuses või tingimustele mittevastava täitmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut või arestiga.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

§ 179. Kodanikukohustuse täitmata jätmise ja selle täitmise võimatusest teatamata jätmise

(1) Kodanikukohustuse mõjuva põhjusega täitmata jätmise või selle täitmise võimatusest teatamata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teo eest, kui isikut on varem karistatud sama teo eest, – karistatakse arestiga.

§ 180. Kriisiolukorra lahendamiseks vajaliku töökohustuse täitmata jätmise kriisiülesandega ameti- või töökohal

(1) Kriisiülesandega ameti- või töökohal kriisiolukorra lahendamiseks vajaliku töökohustuse täitmata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teo eest, kui isikut on varem karistatud sama teo eest, – karistatakse arestiga.

§ 181. Asja sundkasutusse võtmise ja asja sundvõõrandamise takistamine

(1) Asja sundkasutusse võtmise või asja sundvõõrandamise takistamise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

§ 182. Kriisiolukorra lahendamiseks vajaliku asja sundkasutusse andmise ja asja sundvõõrandamise kohustuse täitmata jätmise

(1) Kriisiolukorra lahendamiseks vajaliku asja sundkasutusse andmise või asja sundvõõrandamise kohustuse täitmata jätmise või selle täitmise võimatusest teatamata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud väärteo katse on karistatav.

§ 183. Alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti füüsilise kaitse nõuete rikkumine

(1) Alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti füüsilise kaitse nõuete rikkumise eest objekti valdaja töötaja või ametniku poolt – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

§ 184. Menetlus

(1) Käesoleva seaduse §-des 176 ja 177 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on Politsei- ja Piirivalveamet.

(2) Käesoleva seaduse §-s 178 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on ministeerium, kelle valitsemisalasse kuuluv kriisiülesanne täitmata jäetakse. Ministeerium võib oma valitsemisalas määrata ametiasutused, kes selle ministeeriumi valitsemisalas toimunud kriisiülesannete rikkumistega seoses väärteomenetlust läbi viivad.

(3) Käesoleva seaduse §-s 179 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on kodanikukohustuse täitmise kohustuse pannud valitsusasutus.

(4) Käesoleva seaduse §-s 180 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on:

- 1) ministeerium, kelle valitsemisalasse kuulub küsimus, mille lahendamiseks kriisiülesandega ameti- või töökoht on moodustatud;
- 2) valla- ja linnavalitsus tema korraldatava elutähtsa teenuse osutaja juures moodustatud kriisiülesandega ameti- või töökoha korral;
- 3) Politsei- ja Piirivalveamet käesoleva seaduse § 107 lõikes 3 nimetatud kriisiülesandega ametikoha korral.

(5) Kui käesoleva seaduse §-s 178 sätestatud väärteo on toime pannud kohtunik, arutab väärteoasja maakohus.

(6) Käesoleva seaduse §-des 181 ja 182 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on:

- 1) Politsei- ja Piirivalveamet, välja arvatud käesoleva lõike punktides 2 ja 3 sätestatud juhul;
- 2) Kaitsevägi, kui asja võtab sundkasutusse või sundvõõrandab Kaitsevägi või Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus;
- 3) Päästeamet, kui asja võtab sundkasutusse või sundvõõrandab Päästeamet.

(7) Käesoleva seaduse §-s 183 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on:

- 1) Kaitsepolitseiamet;
- 2) sõjalise riigikaitse toimimisega seotud ja Kaitseministeeriumi valitsemisalasse oleva julgeolekuasutuse kasutuses oleva objekti korral Kaitsevägi.

21. peatükk **Rakendussätted**

§ 185. Üleminekusätted

(1) Enne 2024. aasta 18. oktoobrit käesoleva seaduse § 83 lõike 2 tingimustele vastavad isikud loetakse elutähtsa teenuse osutajaks päevast, kui nad esmakordselt vastasid hädaolukorra seaduse ja § 83 lõike 2 tähenduses tingimustele, mille täitmise korral loeti ettevõtjana tegutsev isik elutähtsa teenuse osutajaks.

(2) Enne käesoleva seaduse jõustumist hädaolukorra seaduse alusel haldusaktiga elutähtsa teenuse osutajaks määratud isikud loetakse käesoleva seaduse tähenduses elutähtsa teenuse osutajaks nende määramisest arvates.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud isikute kohta ei koostata käesoleva seaduse § 83 lõikes 3 nimetatud haldusakti ja nende suhtes kohaldatakse hädaolukorra seaduses sätestatud kohustuse täitmise tähtaegu.

(4) Enne käesoleva seaduse jõustumist hädaolukorra seaduse alusel kinnitatud elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüs ja plaan kehtib kuni käesoleva seaduse § 18 lõike 3 alusel riskianalüüsi ja § 20 lõike 9 alusel kriisiplaani kinnitamiseni.

(5) Elutähtsa teenuse osutaja teeb käesoleva seaduse §-s 85 nimetatud taustakontrolli esmakordselt kuue kuu jooksul pärast käesoleva seaduse nõuetele vastava elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsi kinnitamist.

(6) Enne käesoleva seaduse jõustumist riigikaitseaduse alusel kehtestatud riigikaitse strateegiline arengudokument kehtib kuni käesoleva seaduse § 5 lõike 2 alusel riigikaitse strateegilise arengudokumendi kehtestamiseni.

(7) Enne käesoleva seaduse jõustumist hädaolukorra seaduse alusel koostatud elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse strateegia kehtib kuni käesoleva seaduse §-s 89 nimetatud elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse strateegia ajakohastamiseni.

(8) Hädaolukorra seaduse § 9¹ alusel koostatud üleriigiline riskianalüüs kehtib kuni käesoleva seaduse § 16 lõikes 1 nimetatud üleriigilise riskianalüüsi koostamiseni.

(9) Riigikaitseaduse § 7 lõike 4 alusel kehtestatud riigi kaitsetegevuse kava kehtib kuni käesoleva seaduse § 19 lõike 1 alusel riigi kriisiplaani kehtestamiseni.

(10) Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksus, koostab käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud nõuetele vastava riskianalüüsi ja kriisiplaani 2027. aasta 31. detsembriks.

(11) Enne käesoleva seaduse jõustumist koostatud hädaolukorra lahendamise plaanid kehtivad kuni käesoleva seaduse ja selle alusel kehtestatud nõuetele vastavate kriisiplaanide koostamise ja kinnitamiseni.

(12) Käesoleva seaduse § 95 lõigetes 4 ja 5 sätestatud varjendi rajamise nõuet ei kohaldata hoonele, mis on püstitatud või mille ehitusloa taotlus või ehitusteatis püstitamiseks on esitatud enne 2026. aasta 1. juulit.

(13) Varjumisplaan koostatakse käesoleva seaduse § 96 lõikes 1 nimetatud hoone kohta:

1) kasutusloa olemasolu korral hiljemalt 2027. aasta 1. juuliks;

2) kasutusloa puudumise korral kasutusloa taotlemise hetkeks.

(14) Võimaluse korral kohandatakse varjumiskoht käesoleva seaduse § 97 lõikes 3 nimetatud hoonesse või selle osasse:

1) kasutusloa olemasolu korral hiljemalt 2028. aasta 1. juuliks;

2) kasutusloa puudumise korral kasutusloa taotlemise ajaks.

(15) Enne käesoleva seaduse jõustumist riigikaitseaduse ja selle alusel antud õigusaktide kohaselt määratud riigikaitsealase töökohustusega ameti- ja töökohad loetakse kriisiülesandega ameti- ja töökohtadeks, nendel olevate isikute töökohustus jätkub kuni selle lõppemiseni käesolevas seaduses ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud korras ning selle rakendamist ja täitmist ei saa käesoleva seaduse § 108 lõike 4 alusel ning lõike 11 alusel antud määrusega kehtestatud tingimustest lähtudes tähtajaliselt piirata, välja arvatud juhul, kui seda tehakse käesoleva seaduse jõustumisest arvates nelja kuu jooksul või kui riigikaitsealase kriisiolukorra ajal ei otsusta Vabariigi Valitsus teisiti.

(16) Enne käesoleva seaduse jõustumist riigikaitseaduse § 84 lõike 2 alusel määratud alaline riigikaitseobjekt loetakse käesoleva seaduse § 24 lõikes 3 nimetatud alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks.

(17) Käesoleva seaduse § 93 lõikes 4 nimetatud edastaja on kohustatud EE-ALARM-iga liituma hiljemalt 2028. aasta 1. juuliks.

(18) Tegevusvaru haldaja täidab käesoleva seaduse § 99 lõikes 4 sätestatud ülesannet alates 2027. aasta 1. jaanuarist.

§ 186. Abipolitseiniku seaduse muutmine

Abipolitseiniku seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 42¹ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Kriisiroll määratakse abipolitseinikule (edaspidi *kriisirolliga abipolitseinik*), kes annab nõusoleku abistada politseid enne kriisiolukorda, sealhulgas massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras, ja kriisiolukorra ajal (edaspidi *kriisi lahendamine*) ning kellel on ülesande täitmiseks vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud.”;

2) paragrahvi 42¹ lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõnad ”riigikaitse selise töökohustusega ameti- või töökohal” sõnadega ”kriisiülesandega ameti- või töökohal”;

3) paragrahvi 42³ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Kui kriisirolliga abipolitseinik nimetatakse sõjaaja ametikohale või kriisiülesandega ameti- või töökohale või tema ameti- või töökoht määratakse kriisiülesandega ameti- või töökohaks, peatub tema kriisirolliga abipolitseiniku staatus. Staatus peatumiseks esitab isik Politsei- ja Piirivalveametile avalduse.”;

4) paragrahvi 42³ lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Kriisirolliga abipolitseiniku staatus jätkub, kui isik vabastatakse kriisiülesandega ameti- või töökohalt või sõjaaja ametikohalt või tema ameti- või töökoht ei ole enam kriisiülesandega ameti- või töökoht. Staatus jätkamiseks esitab isik Politsei- ja Piirivalveametile avalduse.”.

§ 187. Advokatuuriseaduse muutmine

Advokatuuriseaduse 4¹. peatükki täiendatakse §-ga 64² järgmises sõnastuses:

”§ 64². Riigi õigusabi osutamine kriisiolukorra ajal

(1) Advokatuuri püsiv kriisiülesanne on korraldada kriisiolukorra ajal käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud kriisiülesande täitmist ning tagada see oma liikmete kaudu.

(2) Kriisiolukorraks käesoleva paragrahvi tähenduses on kriisiolukord kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses.

(3) Advokatuuri juhatus määrab püsiva kriisiülesande täitmiseks vajaliku arvu riigi õigusabi osutajaid ja nimetab kriisiolukorra ajal riigi õigusabi osutamise kohustusega isikud, kellele võib nimetatud kohustuse määrata kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 107 lõike 4 alusel kriisiülesandega töökohale määramisele kohaldatavas korras.

(4) Riigi õigusabi osutamine füüsilisele isikule kriisiolukorra ajal on püsiv kriisiülesanne, mida täidab riigi õigusabi seaduse § 5 lõikes 1 nimetatud riigi õigusabi osutaja, kes on määratud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel.”.

§ 188. Alkoholiseaduse muutmine

Alkoholiseaduse § 36 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

”(4) Kriisiolukorra ajal selle lahendamise eesmärgil alkohoolse joogi jaemüügi õiguse peatamise otsus jõustub allakirjutamisel, kui selles ei sätestata hilisemat tähtpäeva.”.

§ 189. Asjaõigusseaduse muutmine

Asjaõigusseaduse § 158¹ lõike 1¹ kolmandas lauses asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 13¹ lõike 8” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 93 lõike 9”.

§ 190. Atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmine

Atmosfääriõhu kaitse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seadust täiendatakse §-ga 38¹ järgmises sõnastuses:

”§ 38¹. Õhukvaliteedi taseme hindamine kriisiülesandena

- (1) Käesolevas jaotises sätestatud õhukvaliteedi taseme hindamine on püsiv kriisiülesanne, mida täidab isik, kellega on sõlmitud käesoleva seaduse § 30 lõikes 5 nimetatud haldusleping.
(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ülesande täitmise nõuded kehtestab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.”;

2) paragrahvi 55 lõike 3 punktis 5 asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 13¹ lõike 8” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 93 lõike 9”;

3) seaduse 8. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”8. peatükk
Riiklik ja haldusjärelevalve”;

4) seaduse 8. peatükki täiendatakse §-ga 226¹ järgmises sõnastuses:

”§ 226¹. Haldusjärelevalve kriisiülesande täitmise üle

- (1) Käesoleva seaduse §-s 38¹ sätestatud kriisiülesande täitmiseks valmistumise üle teeb haldusjärelevalvet § 30 lõikes 5 nimetatud halduslepingus määratud asutus.
(2) Käesoleva seaduse §-s 38¹ sätestatud kriisiülesande täitmise õiguspärasuse ja otstarbekuse üle teeb haldusjärelevalvet Kliimaministeerium.
(3) Kliimaministeerium võib käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud järelevalve tegemisel:
1) teha ettekirjutuse kriisiülesande õiguspäraseks ja otstarbekaks täitmiseks;
2) rakendada ettekirjutuse täitmiseks kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 172 lõikes 6 nimetatud sunnivahendeid.”.

§ 191. Autoveoseaduse muutmine

Autoveoseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõikes 4 asendatakse sõna ”riigikaitse seaduse” sõnadega ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse”;

2) paragrahvi 1 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(5) Käesolevat seadust ei kohaldata autoveole, mida tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel riigikaitse kriisiolukorra ajal kriisiülesande või kodanikukohustuse täitmiseks.”;

3) paragrahvi 36 lõike 4 punkt 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”4) mida kasutatakse päästesündmuse lahendamiseks, kriisiolukorra ajal, sealhulgas sõidukit, mida kasutatakse mitteärilisel humanitaarabi veol;”.

§ 192. Avaliku teabe seaduse muutmine

Avaliku teabe seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 35 lõike 1 punktid 6–6² ja § 35 lõike 2 punkt 5 tunnistatakse kehtetuks;

2) paragrahvi 36 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud keeld ei kehti, kui teabele juurdepääsu piiratakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 70 lõike 1 alusel.”;

3) seadust täiendatakse §-ga 58⁴ järgmises sõnastuses:

”§ 58⁴. Teabe asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamine kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alusel

(1) Käesoleva seaduse § 35 lõike 1 punktide 6–6² ja § 35 lõike 2 punkti 5 kehtetuks muutumisest arvates jääb nende punktide alusel asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teabele juurdepääsu piirang kehtima vastavalt teabe asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamise ajal kehtinud nõuetele, kui teabele juurdepääsu piirangu kehtestamise põhjus püsib.

(2) Käesoleva seaduse § 35 lõike 1 punktide 6–6² ja § 35 lõike 2 punkti 5 kehtetuks muutumisest arvates võib teabevaldaja tunnistada selle teabe asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 130 sätestatud alusel ja tähtajaks, kui teabele juurdepääsu piirangu kehtestamise põhjus püsib.”.

§ 193. Avaliku teenistuse seaduse muutmise

Avaliku teenistuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 16 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

”(1¹) Kriisiolukorra ajal võib vaba ametikoha tähtajaliselt täita ilma konkursita, kui konkursi korraldamine ei ole olukorra kiireloomulisuse tõttu võimalik ja kui ametikoha täitmine on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.”;

2) paragrahvi 23 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

”(2¹) Kriisiolukorra ajal on ametisse nimetamise õigust omaval isikul õigus määratud ajaks ametisse nimetatud isiku nõusolekul tema teenistustähtaja lõppemisel pikendada teenistustähtaega, kui kriisiolukorrast tingituna ei ole võimalik ametikohta täita ja kui ametikoha täitmine on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks. Tähtaega võib pikendada kuni 90 kalendripäeva kriisiolukorra lõppemisest arvates.”;

3) paragrahvi 83 punkt 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”4) aja-, asendus- või reservteenistuses või mobilisatsioonikäsu alusel tegevteenistuses viibimise ajaks;”;

4) paragrahvi 83 punkt 5 tunnistatakse kehtetuks;

5) paragrahvi 100 lõiget 1 täiendatakse punktiga 6 järgmises sõnastuses:

”6) kes viibib aja-, asendus- või reservteenistuses või mobilisatsioonikäsu alusel tegevteenistuses.”.

§ 194. Eesti Panga seaduse muutmise

Eesti Panga seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Eesti Panga püsivad kriisiülesanded on:

1) käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1, 2 ja 5 sätestatud ülesanded;

2) Eesti Panga hallatavate maksesüsteemide toimimise tagamine;

3) finantssüsteemi stabiilsusele kaasaaitamine, sealhulgas finantskriiside lahendamisel osalemine;

4) elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja ülesannete täitmine.”;

2) paragrahvi 11² lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(6) Kui Eesti Panga Nõukogu esimehe või Eesti Panga presidendi volitused on lõppenud ennetähtaegselt, tuleb julgeolekukontroll Eesti Panga Nõukogu esimehe või Eesti Panga presidendi kandidaadi suhtes teostada kolme kuu jooksul käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud dokumentide saamisest arvates. Julgeolekukontrolli tegeva asutuse juhi loal võib julgeolekukontrolli tegemise tähtaega pikendada ühe kuu võrra, kui esineb riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 33 lõike 4 punktis 1 või 2 nimetatud asjaolu või kui ühe kuu jooksul on võimalik sama lõike punktis 3 või 4 nimetatud asjaolu ilmnemine. Julgeolekukontrolli teostamise tähtaja pikendamisest teavitatakse Vabariigi Presidenti, asjaomaseid valitsuskomisjone ning Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni.”.

§ 195. Eesti Rahvusringhäälingu seaduse muutmine

Eesti Rahvusringhäälingu seaduse § 5 lõikes 4 asendatakse tekstiosa ”Hädaolukorra seaduse § 36 lõike 2¹ punktis 1” tekstiosaga ”Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 5”.

§ 196. Ehitusseadustiku muutmine

Ehitusseadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) seadustikus asendatakse sõna ”riigikaitseobjekt” sõnadega ”alaliselt või ajutiselt kaitstav olulise tähtsusega objekt” vastavas käändes;

2) paragrahvi 97 lõikes 7 asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1¹ punktis 4” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 15”;

3) paragrahvi 97 lõige 8 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(8) Kohalikke teid korrashoidev ettevõtja on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 9 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja, kui kohaliku omavalitsuse üksus on ta haldusaktiga elutähtsa teenuse osutajaks määranud.”;

4) paragrahvi 97 täiendatakse lõikega 8¹ järgmises sõnastuses:

”(8¹) Käesoleva paragrahvi lõigetes 7 ja 8 nimetatud elutähtsa teenuse osutajate püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

5) paragrahvi 115 lõikes 1¹ asendatakse sõna ”hädaolukorra” sõnaga ”kriisiolukorra”;

6) paragrahvi 130 täiendatakse lõikega 14 järgmises sõnastuses:

”(14) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 97 lõikes 8¹ sätestatud elutähtsa teenuse osutamise nõuete täitmise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 197. Elektriturseaduse muutmine

Elektriturseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 21¹ senine tekst loetakse lõikeks 1 ning lõike 1 sissejuhatav lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 7 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja on:”;

2) paragrahvi 21¹ täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

”(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab püsivat kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

3) paragrahvi 60¹ lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(4) Üliväikest eraldatud võrku ei või rajada piirkonda, kus tarbija on elutähtsa teenuse osutaja või alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdaja.”;

4) paragrahvi 93 täiendatakse lõikega 4² järgmises sõnastuses:

”(4²) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 21¹ lõikes 2 sätestatud elutähtsa teenuse osutamise nõuete täitmise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 198. Elektroonilise side seaduse muutmine

Elektroonilise side seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 täiendatakse punktiga 46⁴ järgmises sõnastuses:

”46⁴) **ringhäälinguvõrgu teenus** on ringhäälinguvõrgu kaudu osutatav üldkasutatav elektroonilise side teenus, millega tehakse avalikkusele kättesaadavaks meediateenus;”;

2) paragrahvi 21¹ pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 21¹. **Raadiosageduste haldamine ja kasutamine riigikaitse kriisiolukorra ajal**”;

3) paragrahvi 21¹ lõigetes 1 ja 2 asendatakse tekstiosa ”kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra ajal” tekstiosaga ”riigikaitse kriisiolukorra ajal”;

4) paragrahvi 87 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(4) Teenuse osutaja, kelle teenust tarbib vähemalt 10 000 lõppkasutajat, on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktides 2, 13 ja 18 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja vastava teenuse puhul.”;

5) paragrahvi 87 täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

”(4¹) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

6) seadust täiendatakse §-ga 88¹ järgmises sõnastuses:

”§ 88¹. **Riigisisene rändlusteenus**

(1) Riigisisene rändlusteenus on rändlusteenus, millega elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutaja võimaldab teise elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutaja kliendil Eestis kasutada mobiiltelefoniteenust oma mobiilsidevõrgus.

(2) Riigisisese rändlusteenuse võib võtta kasutusele Vabariigi Valitsuse otsusel erakorralise või sõjaseisukorra ajal, kui on tekkinud mobiilsidevõrgu taristu pikaajaline, raskete tagajärgedega või muu suure mõjuga katkestus elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutamisel.

(3) Riigisisese rändlusteenuse osutamise lõpetamise korralduse annab Vabariigi Valitsus kohe, kui erakorraline seisukord või sõjaseisukord lõpeb või riigisisese rändlusteenuse osutamine pole enam vajalik.

(4) Riigisisese rändlusteenuse osutamisel lähtub elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutaja järgmisest:

1) võimaldab teise elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutaja kliendile minimaalselt vajalikus ulatuses juurdepääsu oma mobiilsidevõrgule juurdepääsuvõrgu tasandil ja vajaduse korral kogu riigi territooriumi ulatuses;

2) vajaduse korral rakendab kõne- ja andmesideliikluse või sidevõrgu haldamise meetmeid, mis on vajalikud teenuse toimepidevuse võimaldamiseks ulatuses, milles see on tehniliselt võimalik selleks lisakulusid tegemata;

3) võimaldab riigisisese rändlusteenuse kasutamisel tehniliselt võimalikus ja optimaalses ulatuses vähemalt 4G võrgus toimivat mobiilset kõnet, SMS-lühisõnumiteenust ja mobiilset andmesideteenust.

(5) Elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutaja võimaldab teise elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutaja kliendile riigisisese rändlusteenuse kasutamist tasuta.

(6) Elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutajale hüvitatakse riigisisese rändlusteenuse osutamisega kaasnevad põhjendatud kulud kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 162 ette nähtud õiglase hüvitise maksmise korda järgides.

(7) Riigisisese rändlusteenuse osutamise valmisoleku loomise riist- ja tarkvara maksumus ning nende hoolduskulud hüvitatakse elutähtsa mobiiltelefoniteenuse osutajale riigieelarvest Justiits- ja Digiministeeriumi eelarve kaudu. Riist- ja tarkvara soetamise või väljavahetamise vajadus, soetamise viis ning soetamise ja hoolduskulude maksumus kooskõlastatakse Justiits- ja Digiministeeriumiga enne riist- või tarkvara soetamist või väljavahetamist. Nimetatud kulud hüvitatakse vastavalt Justiits- ja Digiministeeriumi ning sideettevõtja vahel sõlmitud lepingule.

(8) Käesoleva paragrahvi lõikes 7 sätestatud kulude hüvitamise tingimused, ulatuse ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.”;

7) paragrahvis 90³ asendatakse tekstiosa ”Hädaolukorra seaduse § 36 lõike 2¹ punktis 2” tekstiosaga ”Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 4”;

8) paragrahvi 98 täiendatakse lõikega 10 järgmises sõnastuses:

”(10) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil on õigus ettekirjutusega nõuda, et sideettevõtja piiraks lõppkasutajale sideteenuse osutamist või sidevõrgule juurdepääsu, kui teenuse osutamine või juurdepääs kahjustab avalikku korda ähvardava olulise ohu väljaselgitamist või tõrjumist.”;

9) seaduse 9¹. peatükki täiendatakse §-ga 100⁶ järgmises sõnastuses:

”§ 100⁶. **Riigiside teenuste osutamiseks ja nende toimepidevuse tagamiseks asutatud riigi sihtasutuse, mille asutajaõigusi teostab Justiits- ja Digiministeerium, püsiv kriisiülesanne**

(1) Riigiside teenuste osutamiseks ja nende toimepidevuse tagamiseks asutatud riigi sihtasutuse, mille asutajaõigusi teostab Justiits- ja Digiministeerium, püsiv kriisiülesanne on tagada kriitilise tähtsusega side, mereraadioside ja operatiivraadioside teenuse toimimine vastavalt käesoleva seaduse §-des 100³–100⁵ sätestatud nõuetele ja teenuse osutamise lepinguga võetud kohustustele.

(2) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kriisiülesande täpsustused, selleks valmistumise ning selle täitmise nõuded, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.”;

10) paragrahvi 105¹ lõikes 1 asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse §-s 13¹” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 93”;

11) paragrahvi 133 täiendatakse lõikega 6¹ järgmises sõnastuses:

”(6¹) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 87 lõikes 4¹ ja §-s 100⁶ sätestatud kriisiülesande täitmise ja selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 199. Erakorralise seisukorra seaduse kehtetuks tunnistamine

Erakorralise seisukorra seadus tunnistatakse kehtetuks.

§ 200. Ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmine

Ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse § 15 lõikes 2¹ asendatakse sõnad ”hädaolukorra seadusest” sõnadega ”kriisiolukorra ja riigikaitse seadusest”.

§ 201. Euroopa Liidu kodaniku seaduse muutmine

Euroopa Liidu kodaniku seaduse § 1 lõikes 3 asendatakse sõna ”riigikaitse seaduse” sõnadega ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse”.

§ 202. Finantsinspektsiooni seaduse muutmine

Finantsinspektsiooni seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 6 täiendatakse lõikega 1⁵ järgmises sõnastuses:

”(1⁵) Inspektsiooni püsivad kriisiülesanded on:

1) järelevalve tegemine elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse üle kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 167 lõike 1 punkti 1 kohaselt;

2) finantskriisi lahendamine käesoleva seaduse § 2 lõike 3 kohaselt;

3) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisiolukorraks valmistumine ning kriisiolukorra lahendamisel osalemine ja sellega seonduvate ülesannete täitmine.”;

2) paragrahvi 18 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

”(2¹) Juhatus otsustab kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel Inspektsioonile antud korralduse täitmise.”;

3) paragrahvi 29 täiendatakse lõikega 5 järgmises sõnastuses:

”(5) Juhatus ei vastuta kahju eest, mis tekib käesoleva seaduse § 18 lõikes 2¹ nimetatud korralduse seaduspärase täitmisega.”;

4) paragrahvi 54 lõige 4⁷ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(4⁷) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud konfidentsiaalse teabe ja finantsjärelevalve tulemusi kajastavate dokumentide avaldamine kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel tegutsevatele asutustele ja isikutele ning Riigikantseleile on lubatud, kui see on vajalik nimetatud seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks, kusjuures need asutused või isikud

peavad hoidma järelevalvelise informatsiooni konfidentsiaalsust käesoleva seaduse § 34 kohaselt.”;

5) paragrahvi 58 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Inspeksioon ei vastuta kahju eest, mis tekib käesoleva seaduse § 18 lõikes 2¹ nimetatud korralduse seaduspärase täitmise.”.

§ 203. Hädaolukorra seaduse kehtetuks tunnistamine

Hädaolukorra seadus tunnistatakse kehtetuks.

§ 204. Isikuandmete kaitse seaduse muutmine

Isikuandmete kaitse seaduse § 53 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(5) Kui Andmekaitse Inspeksiooni juhi volitused on lõppenud enne tähtaja lõppu, tuleb julgeolekukontroll Andmekaitse Inspeksiooni juhi kandidaadi suhtes teha kolme kuu jooksul arvates käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud dokumentide saamisest. Julgeolekukontrolli tegeva asutuse juhi loal võib julgeolekukontrolli tegemise tähtaega pikendada ühe kuu võrra, kui esineb riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 33 lõike 4 punktis 1 või 2 nimetatud asjaolu või kui ühe kuu jooksul on võimalik sama lõike punktis 3 või 4 nimetatud asjaolu ilmnemine.”.

§ 205. Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmine

Isikut tõendavate dokumentide seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seaduses asendatakse läbivalt sõna ”riigikaitse seaduse” sõnadega ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse”;

2) paragrahvi 9⁴ lõikes 3¹ asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1 punktis 8” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 3”;

3) seadust täiendatakse §-ga 9⁷ järgmises sõnastuses:

”§ 9⁷. Elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne

(1) Käesoleva seaduse § 9⁴ lõikes 3¹ nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.

(2) Riiklikku järelevalvet käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elutähtsa teenuse osutamise nõuete täitmise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 206. Julgeolekuasutuste seaduse muutmine

Julgeolekuasutuste seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahv 10 tunnistatakse kehtetuks;

2) paragrahvi 21 lõike 2 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Kaitsepolitsei ameti politseiametnikul on oma ülesannete täitmisel kuriteo tõkestamiseks õigus kohaldada korrakaitse seaduse 3. peatüki 3. jaos sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ja vahetut sundi korrakaitse seaduses sätestatud alusel ja korras.”;

3) paragrahvi 25 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Isiku õigust tema poolt või temale posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatava sõnumi saladusele on lubatud julgeolekuasutusel piirata käesolevas paragrahvis ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 72 sätestatud juhul.”;

4) paragrahvi 26 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Julgeolekuasutus võib piirata isiku õigust kodu, perekonna- või eraelu puutumatusetele käesolevas paragrahvis ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 73 sätestatud juhul.”.

§ 207. Kaitseliidu seaduse muutmine

Kaitseliidu seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 4 lõike 1 punkt 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(7) tagab vajaduse korral alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti ja riigikaitse eesmärgil kasutatava vara valve;”;

2) paragrahvi 4 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2) Kaitseliitu võib kaasata riiklikku järelevalvesse korrakaitse seaduses sätestatud tingimustel ja korras.”;

3) paragrahvi 4 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks;

4) paragrahvi 4 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

”(6) Kaitseliidu püsivad kriisiülesanded on käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 2–4 ja 7 nimetatud ülesanded.”;

5) paragrahvi 8 lõiget 4–6 asendatakse sõna ”tegevliige” sõnaga ”liige” vastavas käändes;

6) paragrahvi 17 lõikes 6 asendatakse tekstiosa ”kõrgendatud kaitsevalmiduse, eriolukorra, erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ning demobilisatsiooni” tekstiosaga ”erialukorra ja riigikaitse kriisiolukorra”;

7) paragrahvi 17 lõikes 8 asendatakse tekstiosa „kõrgendatud kaitsevalmiduse, eriolukorra, erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni“ tekstiosaga „erialukorra ja riigikaitse kriisiolukorra“;

8) paragrahvi 25 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(6) Noorliiget ei või kaasata:

1) käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktides 2, 4, 7 ja 8 sätestatud Kaitseliidu ülesannete täitmise;

2) käesoleva seaduse § 4 lõikes 2 sätestatud riiklikku järelevalvesse;

3) käesoleva seaduse § 4 lõikes 3¹ nimetatud Kaitseväge ülesannete täitmise.”;

9) paragrahvi 26 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Toetajaliige võib osaleda käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktides 1–6 sätestatud Kaitseliidu ülesannete täitmisel ning lõike 2 alusel riiklikus järelevalves, samuti Kaitseliidu kriisiülesande täitmisel.”;

10) paragrahvi 27 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(4) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 2 sätestatud alusel valitud auliiget võib kaasata käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktides 1–6 sätestatud Kaitseliidu ülesannete täitmise ning

§ 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse, mis toimub ilma vahetu sunni kohaldamise volitusetähtaegsuse või kriisiolukorra lahendamise eesmärgil.”;

11) paragrahvi 33 lõikes 1 ja § 57 lõikes 1 asendatakse tekstiosa ”lõikes 2 nimetatud korrakaitseorgani ülesannete” tekstiosaga ”§ 4 lõike 2 alusel riiklikus järelevalves”;

12) paragrahvi 40 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:
”(2¹) Käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse kaasamisel võib kasutada kaasava korrakaitseorgani erivahendeid korrakaitse seaduses sätestatud tingimustel ja korras.”;

13) paragrahvi 57 lõikes 3 asendatakse tekstiosa ”lõikes 2 nimetatud korrakaitseorgani ülesande” tekstiosaga ”§ 4 lõike 2 alusel riiklikus järelevalves”;

14) paragrahvi 58 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
”(2) Kaitseliidu liikmel, kes Kaitseliidu koosseisus on kaasatud käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse, mis ei toimu erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, on vigastada saamise, haigestumise või hukkamise korral õigus ainult §-des 61, 64 ja 65 sätestatud tagatistele.”;

15) paragrahvi 58 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
”(4) Kaitseliidu liikmele, kes Kaitseliidu koosseisus on kaasatud käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse, mis toimub erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, või § 4 lõike 3¹ alusel käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud Kaitseväge ülesande täitmise, kohaldatakse kaitseväge teenistuse seaduse §-des 193–196 sätestatud tagatist.”;

16) paragrahvi 59 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
”(1) Käesoleva seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud ülesannete täitmisel ja lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse kaasamisel, mis toimub erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, tagab töötervishoiu ja tööohutuse nõuete järgimise Kaitseliit.
(2) Käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse ja lõikes 3¹ nimetatud Kaitseväge ülesannete täitmise kaasamisel tagab töötervishoiu ja tööohutuse nõuete järgimise kaasav ametiasutus.”;

17) paragrahvi 60 lõike 1 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
”Kaitseliidu liikme vigastada saamise ja hukkamise korral käesoleva seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud ülesannete täitmisel või lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse kaasamisel, mis toimub erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, korraldab töötervishoiu ja tööohutuse uurimise Kaitseliit.”;

18) paragrahvi 60 lõike 3 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
”Kaitseliidu liikme vigastada saamise ja hukkamise korral käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse kaasamisel, mis ei toimu erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, või lõikes 3¹ nimetatud Kaitseväge ülesannete täitmise kaasamisel korraldab töötervishoiu ja tööohutuse uurimise kaasav ametiasutus.”;

19) paragrahvi 60 lõige 4 tunnistatakse kehtetuks;

20) paragrahvi 60 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
”(5) Kaitseliidu liikme vigastada saamise korral käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktis 4 sätestatud Kaitseliidu ülesande täitmisel, lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse kaasamisel, mis toimub erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, ja lõike 3¹ punkti 2 alusel

õppekogunemisel ja lisaõppekogunemisel osalemisel hindab Kaitseliidu liikme tervise seisundit Kaitseväge juhataja määratud arst, et tuvastada püsiv töövõimetus ning meditsiiniline seos püsiva töövõimetus tekkimise ja teenistuskohustuse täitmisel saadud vigastuse vahel.”;

21) paragrahvi 60 lõige 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(7) Kaitseliidu liikme vigastada saamise korral käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse kaasamisel, mis ei toimu erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, tuvastab seose töövõime ulatuse ja teenistuskohustuse täitmisel saadud vigastuse vahel vajaduse korral Sotsiaalkindlustusamet avaliku teenistuse seaduse §-s 49¹ sätestatud korras.”;

22) paragrahvi 60¹ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Püsiv töövõimetus käesoleva seaduse tähenduses on rohkem kui 182 järjestikuse kalendripäeva jooksul esinev oluline funktsioonihäire, mis on tekkinud Kaitseliidu liikmena käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktis 4 sätestatud Kaitseliidu ülesande täitmisel või lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse kaasamisel, mis toimub erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, või lõikes 3¹ nimetatud Kaitseväge ülesannete täitmisel osalemisel teenistuskohustuse täitmise tõttu saadud vigastuse tagajärjel.”;

23) paragrahvi 61 lõige 4¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(4¹) Kui Kaitseliidu liige kaasatakse käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse, mis ei toimu erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, ja kui tal tuvastatakse selle käigus teenistuskohustust täites õnnetusjuhtumi või tema vastu toimepandud ründe või tema poolt süüteo tõkestamise või ohu tõrjumise tagajärjel saadud vigastuse või tekkinud haiguse tõttu ajutine töövõimetus või osaline või puuduv töövõime, maksab Kaitseliit riigieelarvest eraldatud rahaliste vahendite arvelt ühekordset hüvitist Kaitseministeeriumi otsuse alusel avaliku teenistuse seaduse § 49 lõigetes 6–11 sätestatud ulatuses ja korras.”;

24) paragrahvi 61 lõige 5¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(5¹) Kui Kaitseliidu liige kaasatakse käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse, mis ei toimu erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, ja kui ta selle käigus hukkub teenistuskohustust täites õnnetusjuhtumi või tema vastu toimepandud ründe või tema poolt süüteo tõkestamise või ohu tõrjumise tagajärjel, maksab Kaitseliit riigieelarvest eraldatud rahaliste vahendite arvelt ühekordset hüvitist Kaitseministeeriumi otsuse alusel avaliku teenistuse seaduse § 49 lõigetes 1, 2 ja 11 sätestatud ulatuses ja korras.”;

25) paragrahvi 64 lõike 1 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”)2) Kaitseliidu koosseisus, kaasatuna käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse, mis ei toimu erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil;”;

26) paragrahvi 64 lõige 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1¹) Käesolevas paragrahvis sätestatud korras hüvitatakse ravikulu ka Kaitseliidu liikmele, kui ta kaasatakse käesoleva seaduse § 4 lõike 2 alusel riiklikku järelevalvesse, mis ei toimu erakorralise seisukorra ajal selle lahendamise eesmärgil, ja kui ta selle käigus haigestub teenistuskohustust täites õnnetusjuhtumi, tema vastu toimepandud ründe või tema poolt süüteo tõkestamise või ohu tõrjumise tagajärjel.”;

27) paragrahvi 67 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”)5) Eriolukorra ja erakorralise seisukorra ajal võib Kaitseliidu liikmele, kes osaleb Kaitseliidu koosseisus kriisiolukorra lahendamisel korrakaitse seaduse § 82¹ lõike 2 punkti 2 alusel, maksta tasu.”;

28) paragrahvi 68 lõikes 1 asendatakse tekstiosa "ning lõikes 2 nimetatud korrakaitseorgani ülesannete ja lõikes 3¹ nimetatud Kaitseväe ülesannete täitmisel" tekstiosaga ", lõike 2 alusel riiklikus järelevalves ja lõikes 3¹ nimetatud Kaitseväe ülesannete täitmisel osalemisel";

29) paragrahvi 79 lõikes 4 asendatakse tekstiosa "punktides 1–4, 6 ja 7 nimetatud korrakaitseorgani ülesannete" tekstiosaga "alusel riiklikus järelevalves".

§ 208. Kaitseväe korralduse seaduse muutmine

Kaitseväe korralduse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seaduses asendatakse sõnad "riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister" sõnadega "sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister" vastavas käändes;

2) paragrahvi 3 lõike 1 punkt 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"3) osalemine rahvusvahelises sõjalises koostöös käesolevas seaduses ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud korras;"

3) paragrahvi 3 lõige 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(1¹) Kaitseväge võib kaasata riiklikku järelevalvesse korrakaitse seaduses sätestatud tingimustel ja korras.";

4) paragrahvi 3 lõiked 1²–3 tunnistatakse kehtetuks;

5) paragrahvi 37 lõike 1 sissejuhatav lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(1) Kaitseväel on õigus kaitseväeluure teostamiseks, relvastatud vastupanu ettevalmistamiseks ja korraldamiseks ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil koguda ja töödelda.";

6) paragrahvi 37 lõiget 1 täiendatakse punktiga 3¹ järgmises sõnastuses:

"3¹) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil kogutud teavet;"

7) paragrahvi 37 lõike 2 sissejuhatav lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(2) Kaitseväel on õigus kaitseväeluure teostamiseks, relvastatud vastupanu ettevalmistamiseks ja korraldamiseks ning teabe kogumisel kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule:"

8) paragrahvi 37 lõike 2 punktid 2 ja 3 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

"2) väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi tegutsemiseks ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil Eesti Vabariigi territooriumil isikuid küsitleda, kaasata isikut salajasse koostöösse, kasutada variandmeid ja konspiratsioonivõtteid, sealhulgas teeselda eraõiguslikku juriidilist isikut, tema struktuuriüksust või organit või äriühingu filiaali ning kasutada variisikut;

3) väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 73 sätestatud juhul ja viisil Eesti Vabariigi territooriumil isikuid varjatult jälgida.";

9) paragrahvi 37 lõige 2¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(2¹) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 2 sätestatud juhul teabe töötlemisel ei koguta ega töödelda teavet Eesti kodaniku kohta, välja arvatud isiku kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis antud nõusolekul ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil.";

10) paragrahvi 37 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 ning lõike 2 punktis 2 nimetatud viisil võivad teavet koguda üksnes Kaitseväe põhimääruses määratud Kaitseväe struktuuriüksused.”;

11) paragrahvi 37 lõike 6 sissejuhatav lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(6) Kaitseväeluure teostamisel, relvastatud vastupanu ettevalmistamisel ja korraldamisel ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil kogub ja töötleb Kaitsevägi teavet, sealhulgas isikuandmeid, kui see on vajalik kaitseväeluure teostamise või relvastatud vastupanu ettevalmistamise ja korraldamisega seotud ülesande täitmiseks, lähtudes järgmistest põhimõtetest.”;

12) paragrahvi 37 lõige 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(7) Kaitsevägi kasutab ainult kaitseväeluure teostamise, relvastatud vastupanu ettevalmistamise ja korraldamisega ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud viisil teabe kogumise ülesande täitmiseks seotud vajalikke abinõusid ja õigusi. Mitme võimaliku abinõu olemasolu korral kasutab ta sellist, mis isikute põhiõigusi võimalikult vähe kahjustab. Kasutada võib abinõu, mis ei kahjusta isiku põhiõigusi ülemäära võrreldes Kaitseväe taotletava eesmärgiga.”;

13) paragrahvi 37¹ lõiget 1 täiendatakse punktiga 6 järgmises sõnastuses:

”)6) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil teabe kogumise ülesande täitmiseks.”;

14) paragrahvi 37¹ lõige 4⁴ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”)4⁴) Kaitsevägi teavitab Kaitsepolitseiametit viivitamata käesoleva paragrahvi lõike 4² punktis 3 nimetatud toimingute tegemise otsusest, välja arvatud kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 73 sätestatud juhul.”;

15) paragrahvi 37¹ lõigetes 6² ja 7 asendatakse tekstiosa ”riigikaitse seaduse § 87⁵ alusel” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 164 alusel”;

16) paragrahvi 37² lõiget 1 täiendatakse punktiga 5 järgmises sõnastuses:

”)5) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil teabe kogumise ülesande täitmiseks.”;

17) paragrahvi 37³ lõiget 1 täiendatakse punktiga 6 järgmises sõnastuses:

”)6) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 72 ja 73 sätestatud juhul ja viisil teabe kogumise ülesande täitmiseks.”;

18) paragrahvi 43 lõike 1 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”)Käesoleva seaduse § 37 lõike 1 punktis 4 ja lõikes 2, § 37¹ lõike 4² punktis 3, §-s 41⁵ ja § 54¹ lõike 2 punktis 2 ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 72 lõikes 2 ja § 73 lõikes 2 sätestatud viisil kogutud teabe dokumenteerib Kaitsevägi teabetoimikutes.”;

19) paragrahvi 44 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Jõu kasutamine käesoleva seaduse tähenduses on Kaitseväe poolt füüsilise jõu, erivahendi, relva, lahingutehnika või muu Kaitseväe kasutuses oleva võime kasutamine riigi sõjalise kaitse ja julgeoleku tagamise eesmärgil või Kaitseväe ülesannete täitmisel rahvusvahelises sõjalises koostöös.”;

20) paragrahvi 48 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-des 140–142 nimetatud rahvusvahelises sõjalises koostöös osaledes võib Kaitsevägi teenistusülesande täitmisel kasutada jõudu vastavalt käesolevas paragrahvis ja käesoleva seaduse §-s 44 sätestatule:

- 1) enda või teise inimese vastu suunatud ründe tõrjumiseks;
- 2) Kaitseväge või koos Kaitseväega rahvusvahelises sõjalises koostöös osalevate relvajõudude valduses olevate objektide vastu suunatud ründe tõrjumiseks;
- 3) rahu ja julgeoleku säilitamiseks ja taastamiseks ning muude Kaitseväele antud ülesannete täitmiseks.”;

21) paragrahvi 48 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

”(1¹) Kollektiivse enesekaitse operatsioonil osaledes lähtub Kaitsevägi jõu kasutamisel välislepingutest, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetest ja normidest, sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutava ministri, rahvusvahelise organisatsiooni ja asjaomase välisriigi kehtestatud jõu kasutamise korrast ning Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse antud õigustest ning seatud piirangutest.”;

22) paragrahv 48¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 48¹. Füüsilise jõu ja erivahendite kasutamine demineerimistöodel

Käesoleva seaduse § 3 lõike 1 punktides 4¹ ja 4² sätestatud ülesannete täitmisel võib Kaitsevägi kasutada füüsilist jõudu ja erivahendeid päästeseaduse §-s 24¹ ettenähtud alusel ja korras ning korrakaitse seaduse §-s 44 sätestatud riikliku järelevalve erimeedet korrakaitse seaduses sätestatud alusel ja korras.”;

23) paragrahvi 49 lõike 1 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”2) käesoleva seaduse § 3 lõike 1¹ alusel riiklikku järelevalvesse kaasamisel;”;

24) paragrahvi 49 lõikest 5 jäetakse välja tekstiosa ”ja käesoleva seaduse § 3 lõikes 2”.

§ 209. Kaitseväeteenistuse seaduse muutmise

Kaitseväeteenistuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 12 täiendatakse lõikega 6¹ järgmises sõnastuses:

”(6¹) Politseiametniku või päästeteenistuja ametikohale nimetatud isik vabastatakse sõjaaja ametikohalt, välja arvatud juhul, kui:

- 1) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 108 lõike 3 kohaselt on selgunud, et isikut ei ole võimalik tema sõjaaja ametikohal asendada, ning asutuste juhid või nende volitatud isikud lepivad kokku, et isikut ei vabastata sõjaaja ametikohalt;
- 2) isik on Kaitseväe tegevliige.”;

2) paragrahvi 14 lõiget 1 täiendatakse pärast sõna ”töökoha” tekstiosaga ”, kriisiülesandega ameti- või töökoha”;

3) paragrahvi 26¹ lõikes 10 asendatakse tekstiosa ”Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni” sõnadega ”Riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud erakorralise seisukorra ja demobilisatsiooni”;

4) paragrahvi 37 lõikes 7 ja § 39¹ lõikes 1 asendatakse sõnad ”kõrgendatud kaitsevalmiduse ning mobilisatsiooni” sõnadega ”riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra ja demobilisatsiooni”;

5) paragrahvi 39¹ lõikes 3 asendatakse sõnad "kõrgendatud kaitsevalmiduse või sõjaseisukorra aja võrra" sõnadega "riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud erakorralise seisukorra ja demobilisatsiooni aja võrra ning mobilisatsiooni korral kuni demobilisatsiooni väljakuulutamiseni kulgenud aja võrra";

6) paragrahvi 46 lõigetes 3–4, § 54¹ pealkirjas ja lõikes 1 ning § 76¹ lõikes 1 asendatakse sõnad "kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni" sõnadega "riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud sõjaseisukorra";

7) paragrahvi 54 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud sõjaseisukorra ajal ajateenistuse kestuse pikendamise korral makstakse ajateenijale ajateenistuses viibitud lisapäevade eest toetust enne riigikaitse kriisiolukorda, välja arvatud sõjaseisukorda määratud toetuse kahekordses ulatuses.“;

8) paragrahvi 59 lõikes 2¹ ja §-s 224¹ asendatakse sõnad "kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni" sõnadega "riigikaitse kriisiolukorra";

9) paragrahvi 59 lõikes 4 ning § 60 lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõnad "Kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni" sõnadega "Riigikaitse kriisiolukorra";

10) paragrahvi 70 lõike 3 punktis 1¹ asendatakse tekstiosa "riigikaitse seaduse § 46 lõikes 1 sätestatud riigikaitse töökohustusega ametikohale" tekstiosaga "kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 107 lõikes 3 nimetatud kriisiülesandega ametikohale";

11) paragrahvi 70 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(4) Lisaõppekogunemisele ei kutsuta lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud isikutele reservis olevat isikut, kes töötab kriisiülesandega ameti- või töökohal, välja arvatud juhul, kui isiku töökohustuse täitmist on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 108 lõike 4 alusel ning 11 alusel antud määrusega kehtestatud tingimustest lähtudes tähtajaliselt piiratud."

12) paragrahvi 76 lõike 1 punktis 9, § 79 lõike 1 punktis 4 ja § 80⁷ lõike 1 punktis 4 asendatakse tekstiosa "riigikaitse seaduse § 46 lõikes 1 nimetatud riigikaitse töökohustusega ametikohale" tekstiosaga "kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 107 lõikes 3 nimetatud kriisiülesandega ametikohale";

13) paragrahvi 76 lõike 3 punktis 4 asendatakse tekstiosa "ameti- või töökohal, mis on riigikaitse seaduse § 46 lõike 3 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruse kohaselt riigikaitse töökohustusega ameti- või töökoht, ning isiku reservteenistuses viibimise tõttu võib olla oluliselt mõjutatud tööandja riigikaitse ülesande täitmine" tekstiosaga "kriisiülesandega ameti- või töökohal ning isiku reservteenistuses viibimise tõttu võib olla oluliselt mõjutatud tööandja püsiva kriisiülesande või põhiseadusliku institutsiooni ülesande täitmine";

14) paragrahvi 76¹ lõikes 2 asendatakse sõnad "kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni väljakuulutamist" sõnadega "riigikaitse kriisiolukorda, välja arvatud sõjaseisukorda";

15) paragrahvis 80⁹ asendatakse läbivalt tekstiosa "eriolukorra, kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra" sõnadega "eriolukorra ning riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni";

16) paragrahvi 80¹¹ lõike 1 punkt 3 ja § 156¹¹ lõike 2 punkt 3 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

"3) töötamine kriisiülesandega ameti- või töökohal, välja arvatud juhul, kui isiku töökohustuse täitmist on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 108 lõike 4 alusel ning lõike 11 alusel antud määrusega kehtestatud tingimustest lähtudes tähtajaliselt piiratud";

17) paragrahvi 93 lõikes 2 asendatakse tekstiosa „, võttes arvesse Riigikogu riigikaitsekomisjoni seisukoha“ sõnadega „ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni nõusolekul“;

18) paragrahvi 93 lõikes 3 asendatakse sõnad „seisukohta arvesse võttes“ sõnaga „nõusolekul“;

19) paragrahvi 104 lõike 1 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
"1) päästesündmuse lahendamisel";

20) paragrahvi 104 lõike 1 punktid 2 ja 3 tunnistatakse kehtetuks;

21) seaduse 9¹. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"9¹. peatükk

Kaitseväeteenistuse erandid riigikaitse kriisiolukorra ajal";

22) seaduse 9¹. peatüki 1. jao pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"1. jagu

Kaitsevähkohustuse täitmine riigikaitse kriisiolukorra ajal";

23) paragrahvi 156¹ lõikes 2 asendatakse tekstiosa "Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni" tekstiosaga "Riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud erakorralise seisukorra";

24) paragrahvi 156² lõigetes 2 ja 3 ning § 156⁴ lõikes 1 asendatakse tekstiosa "Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni" tekstiosaga "Riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud erakorralise seisukorra ja demobilisatsiooni";

25) paragrahvi 156⁴ lõikes 2 asendatakse sõnad "Kõrgendatud kaitsevalmiduse ja mobilisatsiooni" sõnadega "Riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra ja demobilisatsiooni";

26) paragrahvi 156⁴ lõikes 4 asendatakse sõnad "Kaitsevalmiduse kõrgendamine ning sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni väljakuulutamine" sõnadega "Riigikaitse kriisiolukord";

27) paragrahvi 156¹⁰ lõikes 2 asendatakse tekstiosa "riigikaitse seaduse § 23 lõike 4" tekstiosaga "kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 32 lõike 5";

28) paragrahvi 156¹¹ lõike 3 teist lauset täiendatakse pärast sõna "punktides" tekstiosaga "3,";

29) paragrahvi 226¹ lõikes 6 asendatakse tekstiosa "kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra, mobilisatsiooni ja sõjaseisukorra" sõnadega "riigikaitse kriisiolukorra, välja arvatud demobilisatsiooni".

§ 210. Karistusregistri seaduse muutmine

Karistusregistri seaduse § 23 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2) Elektroonilise päringu tasu maksmisest on vabastatud isik enda ja teda volitanud isiku kohta päringu tegemise korral, käesoleva seaduse § 19 lõikes 1 ja § 20 lõike 1 punktides 3–11 ja 13 nimetatud isikud, hankijad riigihangete seaduse § 5 tähenduses riigihangete seaduse §-s 95 sätestatud kõrvaldamise aluste kontrollimise korral ning elutähtsa teenuse osutajad kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 85 sätestatud isiku taustakontrolli tegemisel.”.

§ 211. Karistusseadustiku muutmine

Karistusseadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 81 lõiget 7 täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

”4) väärteo korral erakorralise või sõjaseisukorra ajaks.”;

2) paragrahvi 82 lõiget 2 täiendatakse punktiga 5 järgmises sõnastuses:

”5) väärteo korral erakorralise või sõjaseisukorra ajaks, kuid mitte kauemaks kui üheks aastaks.”;

3) paragrahv 261 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 261. Asja sundkasutusse andmise ja asja sundvõõrandamise kohustuse täitmata jätmine ning selle takistamine eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal

(1) Asja sundkasutusse andmise või asja sundvõõrandamise kohustuse täitmata jätmise või selle täitmise võimatusest teatamata jätmise eest eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal – karistatakse rahalise karistusega.

(2) Asja sundkasutusse võtmise või sundvõõrandamise takistamise eest eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal – karistatakse rahalise karistusega või kuni viieaastase vangistusega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahalise karistusega.”.

§ 212. Kaugkütteseaduse muutmine

Kaugkütteseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 7 lõikes 3 asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 36 lõike 4 punktis 1” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 8”;

2) paragrahvi 7 lõige 3¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3¹) Soojusettevõtja, kelle tootmise prognoositav maht aastas on vähemalt 10 000 MWh võrgupiirkonna kohta, on kohustatud soojuse tootmiseks tagama niisuguse koguse kütusevaru või reservvõimsuse kasutamise võimaluse, mis kindlustab soojusvarustuse seitsme ööpäeva jooksul vastavalt elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja kehtestatud nõuetele.”;

3) paragrahvi 7 täiendatakse lõikega 3² järgmises sõnastuses:

”(3²) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks

valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

4) paragrahvi 28 senine tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

”(2) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 7 lõikes 3² sätestatud elutähtsa teenuse osutamise nõuete täitmise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 213. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmine

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses asendatakse läbivalt sõna ”hädaolukorra” sõnaga ”kriisiolukorra”.

§ 214. Kiirgusseaduse muutmine

Kiirgusseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 108 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Kiirgushädaolukorrale reageerimise valmisoleku tagamiseks koostatakse plaan vastavalt kriisiolukorra ja riigikaitse seadusele.”;

2) paragrahvi 113 täiendatakse pärast tekstiosa ”32,” tekstiosaga ”44,”.

§ 215. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse muutmine

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadust täiendatakse 9¹. peatükiga järgmises sõnastuses:

”9¹. peatükk

EELARVELISTE VAHENDITE KORRALDUSE ERISUSED ERAKORRALISE JA SÕJASEISUKORRA AJAL

§ 52¹. Kohaliku omavalitsuse üksuse eelarveliste vahendite korraldamisega seotud erisused erakorralise ja sõjaseisukorra ajal

(1) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal võib kohaliku omavalitsuse volikogu anda valla- või linnavalitsusele volituse muuta volikogus kinnitatud valla- või linnaeelarves väljaminekute liigendust kuni 25 protsendi ulatuses aasta eelarves ettenähtud väljaminekute kogusummast.

(2) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal võib kohaliku omavalitsuse volikogu anda valla- või linnavalitsusele rahavoogude juhtimise eesmärgil õiguse laenu võtta volikogu otsuseta või anda laenu võtmisel valla- või linnavalitsusele õiguse eelarveaastaks määratud piirmäära ületada ilma volikogu eelneva heakskiiduta.

§ 52². Maksete peatamine okupeeritud aladel

(1) Olukorras, kus välisriik on kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumi ulatuslikus osas okupeerinud, võib rahandusminister peatada kohaliku omavalitsuse üksusele edasiantavate maksude ning tasandusfondi ja toetusfondi vahendite ülekanded.

(2) Kohaliku omavalitsuse üksus võib oma haldusterritooriumi osalise või täieliku okupatsiooni korral otsustada peatada okupeeritud aladele enda eelarveliste maksete ja toetusfondi vahendite ülekanded.”.

§ 216. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmine

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 6 lõige 2¹ tunnistatakse kehtetuks;

2) paragrahvi 6 täiendatakse lõikega 2² järgmises sõnastuses:

”(2²) Omavalitsusüksuse ülesanne on tagada kriisideks valmisolek vastavalt kriisiolukorra ja riigikaitse seadusele ning selle alusel kehtestatud õigusaktidele.”;

3) seadust täiendatakse 6². peatükiga järgmises sõnastuses:

”6². peatükk

KOHALIKU OMAVALITSUSE KORRALDUSEGA SEOTUD ERISUSED ERAKORRALISE JA SÕJASEISUKORRA AJAL

§ 53⁶. Kohaliku omavalitsuse üksuste ülesannete volitamise, volikogu kokkukutsumise ja hääletamisega seotud erisused

(1) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal võib kohaliku omavalitsuse volikogu volitada kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud ülesannete täitmise valla- või linnavalitsusele, kohaldamata käesoleva seaduse § 22 lõike 1 punktides 3, 5 ja 8 sätestatud volikogu ainupädevuse piiranguid, arvestades kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse §-s 52¹ sätestatut.

(2) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal võib põhjendatud juhtudel jätta volikogu kokkukutsumisel kohaldamata käesoleva seaduse § 43 lõikes 3 sätestatud nõuded istungist etteteatamise aja või istungi materjalide eelneva teatavakstegemise kohta. Istungi kutse teatavaks tegemise ja istungi toimumise vahele peab jääma mõistlik aeg, mis võimaldab volikogu liikmetel volikogu istungile koguneda.

(3) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal ei pea kohaliku omavalitsuse volikogu järgima käesoleva seaduse § 45 lõikes 5 sätestatud volikogu koosseisu hääلteenamuse nõuet.”.

§ 217. Kohtute seaduse muutmine

Kohtute seaduse § 54¹ lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(6) Kui Riigikohtu esimehe volitused on lõppenud ennetähtaegselt, tuleb julgeolekukontroll Riigikohtu esimehe kandidaadi suhtes teostada kolme kuu jooksul arvates käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud dokumentide saamisest. Julgeolekukontrolli teostava asutuse juhi loal võib julgeolekukontrolli teostamise tähtaega pikendada ühe kuu võrra, kui esineb riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 33 lõike 4 punktis 1 või 2 nimetatud asjaolu või kui ühe kuu jooksul on võimalik sama lõike punktis 3 või 4 nimetatud asjaolu ilmnemine. Julgeolekukontrolli teostamise tähtaja pikendamisest teavitatakse Vabariigi Presidenti, asjaomaseid valitsuskomisjone ning Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni.”.

§ 218. Konsulaarseaduse muutmine

Konsulaarseaduse § 51 lõike 1 esimeses lauses asendatakse sõnad ”ja riigikaitse seaduse” sõnadega ”ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse”.

§ 219. Korrakaitse seaduse muutmine

Korrakaitse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvid 16¹, 16² ja 61 tunnistatakse kehtetuks;

2) paragrahvi 62 täiendatakse punktiga 5 järgmises sõnastuses:

”5) on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alusel eriolukorra, erakorralise ja sõjaseisukorra ajal keelatud.”;

3) paragrahvi 63 täiendatakse punktiga 1¹ järgmises sõnastuses:

”1¹) erakorralise ja sõjaseisukorra ajal alaliselt või ajutiselt kaitstavale olulise tähtsusega objektile ja riigikaitsele ehitisele lähemal kui 500 meetrit.”;

4) seaduse 6. peatükki täiendatakse §-dega 82¹–82⁴ järgmises sõnastuses:

”§ 82¹. Kaitseväge ja Kaitseliidu kaasamine riiklikku järelevalvesse

(1) Kaitseväge ja Kaitseliitu võib kaasata riiklikku järelevalvesse juhul ja nii kaua, kui korrakaitseorgan ei saa ise ega vabatahtlikult kaasatud isiku abil õigel ajal või piisavalt tulemuslikult ohtu ennetada, välja selgitada või tõrjuda või korrariikkumist kõrvaldada ning kaasaval korrakaitseorganil puuduvad muud vahendid ülesande täitmiseks.

(2) Kaitseväge ja Kaitseliitu võib kaasata järgmiste riikliku järelevalve ülesannete täitmise:

1) päästesündmuse lahendamine, otsingutööde tegemine maismaal lennuõnnetuse korral ja demineerimistöö;

2) kriisiolukorra lahendamine;

3) liikluse korraldamine ja reguleerimine ning turvalisuse tagamine, sealhulgas kriisiolukorra ajal;

4) riigipiiri valvamine;

5) politsei ja piirivalve seaduses ning selle alusel määratud isikute kaitsmine ja objektide valvamine;

6) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel määratud alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti kaitsmine;

7) ühiskonna toimimise seisukohast oluliste võrgu- ja infosüsteemide kaitsmine;

8) riigivastaste, avaliku rahu vastaste ja üldohtlike süütegude toimepanemise ennetamine, väljaselgitamine ja tõrjumine ning korrariikkumise kõrvaldamine;

9) ulatusliku evakuatsiooni läbiviimine ja varjumise korraldamine.

(3) Riiklikku järelevalvesse kaasatav kaitseväelane ja Kaitseliidu liige on allutatud ülesande täitmise eest vastutavale korrakaitseorgani ametnikule või käsuõigusega ülemale või juhile, kes saab korraldusi korrakaitseorganilt.

(4) Riiklikku järelevalvesse kaasatav kaitseväelane ja Kaitseliidu liige võib kohaldada riikliku järelevalve meetmeid ja vahetut sundi juhul, kui ta kaasatakse riikliku järelevalve meetmete ja vahetu sunni kohaldamise volitusega.

(5) Kui käesoleva seaduse § 82³ lõike 1 punktis 3 nimetatud otsuses ei ole määratud teisiti, võib riikliku järelevalve meetmete kohaldamise volitusega kaasatud kaitseväelane ja Kaitseliidu liige käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud ülesande täitmisel kohaldada käesoleva seaduse §-des 28 ja 30, § 32 lõigetes 1–4, §-des 38, 41, 42 ja 44, § 45 lõigetes 1 ja 5 ning §-des 46, 47, 48, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud erimeetmeid.

(6) Kaitseväelane ja Kaitseliidu liige võib käesoleva seaduse § 45 lõikes 5 sätestatud erimeetmeid kohaldada vaid eriolukorra või erakorralise seisukorra ajal.

(7) Kui käesoleva seaduse § 82³ lõike 1 punktis 3 nimetatud otsuses ei ole määratud teisiti, võib riiklikku järelevalvesse vahetu sunni kohaldamise volitusega kaasatud kaitseväelane või Kaitseliidu tegevliige kanda ja kasutada kaasava korrakaitseorgani erivahendit ning sõjaväerelva, sealhulgas sõjarelva, ja lahingumoona relvaseaduse tähenduses.

§ 82². Kaitseväge ja Kaitseliidu riiklikku järelevalvesse kaasamise tingimused

(1) Riiklikku järelevalvesse võib riikliku järelevalve meetmete ja vahetu sunni kohaldamise volitusega kaasata kaitseväelast ja Kaitseliidu tegevliiget, kes on läbinud kaitseväelase ja Kaitseliidu tegevliikme riiklikku järelevalvesse kaasamise väljaõppe ja omandanud selle

tulemusena asjaomase ülesande täitmiseks ning selle raames riikliku järelevalve meetmete ja vahetu sunni kohaldamiseks vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud (edaspidi *õpiväljundid*).

(2) Riiklikku järelevalvesse kaasatav kaitsevaelane ja Kaitseliidu tegevliige peab kandma vormiriietust koos eritunnusega. Riiklikus järelevalves kasutatav Kaitseväe või Kaitseliidu sõiduk tähistatakse eritunnusega.

(3) Ülesande iseloomust tuleneval erandjuhul võib korrakaitseorgani loal loobuda vormiriietuse kandmisest ja eritunnuse kasutamisest.

§ 82³. Kaitseväe ja Kaitseliidu riiklikku järelevalvesse kaasamise otsustamine ning lõpetamine

(1) Kaitseväe ja Kaitseliidu riiklikku järelevalvesse kaasamise otsustab:

1) Kaitseväe juhataja või tema volitatud ülem, kui Kaitsevägi kaasatakse ilma korrakaitseorgani riikliku järelevalve meetmete ja vahetu sunni kohaldamise volitusega;

2) Kaitseliidu ülem või tema volitatud isik, kui Kaitseliit kaasatakse ilma korrakaitseorgani riikliku järelevalve meetmete ja vahetu sunni kohaldamise volitusega;

3) Vabariigi Valitsus Vabariigi Presidendi nõusolekul, kui Kaitsevägi või Kaitseliit kaasatakse korrakaitseorgani riikliku järelevalve meetmete ja vahetu sunni kohaldamise volitusega.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 nimetatud otsusest teavitatakse viivitamata Riigikogu juhatus ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimeest.

(3) Kaitseväe ja Kaitseliidu riiklikku järelevalvesse kaasamise otsustamisel määratakse muu hulgas:

1) kaasatavate kaitsevaelaste ja Kaitseliidu liikmete koguarv või selle ülempiir igal ajal;

2) kaasamise tähtaeg;

3) lubatud riikliku järelevalve meetmed, relvad ja erivahendid, kui need erinevad käesoleva seaduse § 82¹ lõigetes 5 ja 7 sätestatust.

(4) Kaitseväge ja Kaitseliitu võib kaasata kuni 30 päevaks otsuse tegemise päevast arvates. Kaitseväe ja Kaitseliidu kaasamist võib pikendada kuni 30 päeva kaupa, järgides käesolevas seaduses kaasamise kohta sätestatud tingimusi ja korda.

(5) Kui jätkuv Kaitseväe või Kaitseliidu kaasamine takistaks märkimisväärselt Kaitseväe või Kaitseliidu põhiülesannete täitmist, võib kaasamise otsustanud organ kaasamise enne tähtaega lõpetada, teavitades sellest enne korrakaitseorganit.

§ 82⁴. Kaitseväe ja Kaitseliidu riiklikku järelevalvesse kaasamise kord

(1) Kaitseväe ja Kaitseliidu riiklikku järelevalvesse kaasamise tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(2) Kaitseväe ja Kaitseliidu riiklikku järelevalvesse kaasamise korras sätestatakse:

1) riiklikku järelevalvesse kaasamise taotlemise ja otsustamise täpsem kord;

2) riiklikku järelevalvesse kaasatavate kaitsevaelaste ja Kaitseliidu liikmete alluvuse küsimused;

3) kaitsevaelase ja Kaitseliidu liikme riiklikku järelevalvesse kaasamise väljaõppe kord, õpiväljundite kirjeldus või õppekava;

4) eritunnuse kirjeldus ja eritunnuse kasutamise nõuded;

5) riiklikku järelevalvesse kaasamisega kaasneva kulu hüvitamise kord.”.

§ 220. Krediidiasutuste seaduse muutmine

Krediidiasutuste seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 3 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2) Eestis asutatud krediidiasutus või välisriigi krediidiasutuse Eestis asutatud filiaal on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktides 12 ja 17 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja, välja arvatud juhul, kui tema Eestis tehtud maksed või Eestis tehtud sularaha väljamaksed moodustavad vähem kui ühe protsendi Eesti krediidiasutuste, makseasutuste ja e-raha

asutuste vastavast kogunäitajast ning Eesti Panga hinnangul ei ole tal Eestis maksete toimimisele olulist mõju. Hinnangu andmisel arvestab Eesti Pank eelnimetatud maksete kõrval ka asjaomasel krediidasutuses või filiaalis maksekontot omavate klientide arvu ja kaasatud hoiuste mahtu.”;

2) paragrahvi 3 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

”(2¹) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

3) paragrahvi 3 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks;

4) paragrahvi 3 täiendatakse lõigetega 4 ja 5 järgmises sõnastuses:

”(4) Eesti Pank võib kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja määramise täpsemad tingimused ja korra.

(5) Kriisiolukorra ajal pakub elutähtsat teenust osutav krediidasutus ja välisriigi krediidasutuse Eesti filiaal makseteenuseid vähemalt ulatuses, mis vastab kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel kehtestatud määruuses sätestatud. Elutähtsat teenust osutav krediidasutus ja välisriigi krediidasutuse Eesti filiaal, kes osutab sularaha- või makseautomaadist sularaha väljavõtmise teenust, peab kriisiolukorra ajal tagama teenuse toimimise sõltumata sellest, kas sularaha välja võttev isik on selle krediidasutuse või välisriigi krediidasutuse filiaali klient või mitte.”;

5) paragrahvi 82⁴ lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Krediidasutusele ei kohaldata küberturvalisuse seaduse 2. peatükis sätestatud küberturvalisuse tagamise nõudeid.”;

6) paragrahvi 87¹ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Kriisiolukorra ajal, kui elektroonilise side võrgu toimimist, kaardipõhise maksetehingu vastuvõtmist või selle tehingu töötlemist võimaldava infosüsteemi häire teeb võimalikuks kaardipõhise maksetehingu tegemise või takistab seda oluliselt, peavad krediidasutus ja välisriigi krediidasutuse Eesti filiaal võimaldama võrguühenduseta kaardipõhise maksetehingu tegemist vastavalt Eesti Panga määratud tingimustele.”;

7) paragrahvi 92⁴ lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2) Kui krediidasutus on elutähtsa teenuse osutaja kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 83 lõike 1 tähenduses, loetakse käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt esitatud teavitusega täidetuks kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 83 lõike 11 punktis 2 sätestatud elutähtsa teenuse osutaja kohustus teavitada tõsisest info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaga seotud intsidendist. Kui kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 9 punktis 5 nimetatud sündmus ei liigitu tõsiseks info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaga seotud intsidendiks, kohaldatakse sündmusest teavitamisele nimetatud seaduses ja selle alusel antud õigusaktis sätestatud nõudeid.”.

§ 221. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmine

Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 3 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(4) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal kohaldatakse käesolevat seadustikku, arvestades käesoleva seadustiku 14². peatükis sätestatud erandeid.”;

2) paragrahvi 63 lõige 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1¹) Julgeolekuasutuste seaduse ning erakorralise ja sõjaseisukorra ajal kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel kogutud teabe tõendina esitamise kriminaalmenetluses otsustab riigi peaprokurör, arvestades käesoleva seadustiku § 126¹ lõikes 2 ja § 126⁷ lõikes 2 nimetatud piiranguid.”;

3) paragrahvi 126² lõike 10 esimest lauset täiendatakse pärast sõna ”üksnes” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses,“;

4) seadustikku täiendatakse 14². peatükiga järgmises sõnastuses:

”14². peatükk

ERAKORRALISE JA SÕJASEISUKORRA AJAL MENETLUSTOIMINGUTE TEGEMISE JA KOHTUMENETLUSE ERANDID

§ 382¹¹. Isiku kahtlustatavana kinnipidamine

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib kuriteos kahtlustatavat kohtu loata kinni pidada kuni tema kohtu alla andmiseni, kuid mitte üle 96 tunni.

(2) Kahtlustatava kinnipidamise kohta erakorralise või sõjaseisukorra ajal koostab uurimisasutus kinnipidamisprotokolli ja teatab kinnipidamisest esimesel võimalusel prokuratuurile. Kinnipidamisprotokolli sisu tehakse kahtlustatavale teatavaks.

§ 382¹². Vahistamine

(1) Kui prokuratuur veendub erakorralise või sõjaseisukorra ajal isiku vahistamise vajaduses, koostab ta vahistamistaotluse ja tagab, et eeluurimiskohtunikule oleks kahtlustatavat võimalik küsitleda ja kahtlustataval kohtunikule vahetult avaldada oma seisukohta vahistamistaotluse kohta.

(2) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal tuleb põhjendustega vahistamismäärus vormistada seitsme päeva jooksul määruse tegemisest arvates.

(3) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal kohtueelses menetluses ei või täisealine kahtlustatav ega süüdistatav olla vahistatud üle ühe aasta.

(4) Isiku vahistamisel annab eeluurimiskohtunik kahtlustatava või süüdistatava vahi all pidamiseks loa kuni kuueks kuuks. Nimetatud tähtaega võib eeluurimiskohtunik pikendada prokuratuuri põhistatud taotluse alusel korraga kuni kuue kuu võrra.

§ 382¹³. Kaitsja osavõtt

(1) Kui erakorralise või sõjaseisukorra ajal Eesti Advokatuur ei nimeta kaitsjat kuue tunni jooksul menetleja määruse saamisest arvates või ei saa kaitsja 48 tunni jooksul menetleja juurde kutsumisest arvates asuda kaitseülesandeid täitma, on lubatud kohtueelse menetluse toimingud kahtlustatava suhtes teha kaitsja osavõtuta.

(2) Kriminaaltoimiku tutvustamisel käesoleva seadustiku § 224 järgi tuleb kahtlustatavale tema soovil kaitsja tagada.

(3) Kohtumenetluses on erakorralise ja sõjaseisukorra ajal kaitsja osavõtt kohustuslik:

1) esimese astme kuritegude üldmenetluses;

2) kokkuleppemenetluse läbirääkimistel või kui kaitsja läbirääkimistel ei osalenud, siis kohtuistungil, kus arutatakse kokkulepet;

3) lühimenetluses, kui süüdistatav, kes kohtu hinnangul on võimeline end ise adekvaatselt kaitsma, ei ole kaitsjast loobunud;

4) teise astme kuriteo üldmenetluses, kui süüdistatav, kes kohtu hinnangul on võimeline end ise adekvaatselt kaitsma, ei ole kaitsjast loobunud;

5) kassatsioonimenetluses.

§ 382¹⁴. Kuriteoteatele vastamine

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal on uurimisasutus või prokuratuur kohustatud kuriteoteate esitajale teatama kriminaalmenetluse alustamata jätmisest käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 või 2 kohaselt 30 päeva jooksul kuriteoteate saamisest arvates.

(2) Füüsilisest isikust kannatanule saadetakse 30 päeva jooksul kuriteoteate kättesaamisest arvates taasesitamist võimaldavas vormis kinnitus kuriteoteate kättesaamise kohta. Kinnitust ei ole vaja saata, kui sama tähtaja jooksul teatatakse kannatanule kriminaalmenetluse alustamata jätmisest või kannatanu kutsutakse menetlustoimingule.

§ 382¹⁵. Jälitustoiminguks loa andmise vormistamine

Erakorralise või sõjaseisukorra ajal vormistatakse käesoleva seadustiku § 126⁴ lõigetes 2 ja 3 nimetatud kirjalik luba 48 tunni jooksul jälitustoimingu alustamisest arvates.

§ 382¹⁶. Jälitustoimingust teavitamine

(1) Kui jälitustoimingu tegemise loa tähtaeg lõpeb või mitme ajaliselt vähemalt osaliselt kattuva jälitustoimingu tegemisel neist viimase loa tähtaeg lõpeb erakorralise või sõjaseisukorra ajal, teavitab jälitusasutus isikut, kelle suhtes jälitustoiming tehti, ning isikut, kelle perekonna- või eraelu puutumatus jälitustoiminguga oluliselt riivati ja kes on menetluse käigus tuvastatud, nelja kuu jooksul pärast erakorralise või sõjaseisukorra lõppemist, kuid hiljemalt viis aastat pärast jälitustoimingu loa tähtaja lõppemist.

(2) Käesoleva seadustiku § 126¹³ lõikes 6 nimetatud teavitamata jätmise loa tähtaja lõppemise või selle pikendamisest keeldumise korral teavitatakse isikut jälitustoimingust nelja kuu jooksul pärast erakorralise või sõjaseisukorra lõppemist, kuid hiljemalt viis aastat pärast jälitustoimingu loa tähtaja lõppemist.

(3) Isikul, keda teavitati jälitustoimingust enne erakorralist või sõjaseisukorda, võimaldatakse soovi korral tutvuda jälitustoiminguga kogutud andmetega nelja kuu jooksul pärast erakorralise või sõjaseisukorra lõppemist, välja arvatud juhul, kui tutvumine on vajalik erakorralise või sõjaseisukorra ajal kohtumenetluse läbiviimiseks.

§ 382¹⁷. Tõlkimine

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib tõlgi ülesannet täita ka kriminaalmenetluse muu subjekt.

(2) Menetleja võib otsustada, et erakorralise või sõjaseisukorra ajal jäetakse dokument, mis ei ole eestikeelne, eesti keelde tõlkimata.

(3) Kui prokuratuur või kohus peab vajalikuks käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud dokumendi tõlkimist, laseb ta dokumendi suuliselt või kirjalikult eesti keelde tõlkida.

§ 382¹⁸. Muul eesmärgil kogutud daktüloskopeerimisel, näokujutise ja häälenäidise võtmisel ja DNA-proovi analüüsil saadud andmete ning arhiivi kantud andmete kasutamine kriminaalmenetluses kohtuekspertiisi tagamiseks

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei kohaldata käesoleva seadustiku § 99² lõiget 2.

(2) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib käesoleva seadustiku § 99² lõikes 1 nimetatud toimingu teha ka prokuratuuri loal.

§ 382¹⁹. Kriminaalasja arutamise peatamine maakohtus ja ringkonnakohtus

(1) Kohus võib erakorralise või sõjaseisukorra ajal oma määrusega peatada kohtusse saadetud kriminaalasja kohtuliku arutamise või kriminaalasja apellatsiooni korras arutamise, kui asja arutamine ei ole võimalik või on oluliselt raskendatud erakorralise või sõjaseisukorraga kaasnevate erandlike asjaolude tõttu.

(2) Kohus uuendab käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel peatatud menetluse, kui peatamise aluseks olev asjaolu on ära langenud.

§ 382²⁰. Kriminaalasja kassatsiooni korras läbivaatamise peatamine

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib Riigikohus oma määrusega menetlusse võetud kriminaalasja läbivaatamise peatada, kui asja läbivaatamine ei ole võimalik või on oluliselt raskendatud erakorralise või sõjaseisukorraga kaasnevate erandlike asjaolude tõttu.

(2) Riigikohus uuendab käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel peatatud menetluse, kui peatamise aluseks olev asjaolu on ära langenud.

(3) Kriminaalaja läbivaatamise peatamise korral katkeb käesoleva seadustiku § 363 lõikes 7 sätestatud menetlustähtaja kulgemine ja menetluse uuendamisel algab tähtaja kulgemine uuesti.
§ 382²¹. Kohtuotsuse ja -määruse täitmisele pööramise tähtaeg

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib prokuratuur taotleda kohtult süüdimõistva kohtuotsuse või kohtumääruse viivitamata täitmisele pööramist, kui kohtulahendi hilisem täitmine on raskendatud või võimatu või viivitamatu täitmine on vajalik riigi julgeolekut ja põhiseaduslikku korda ähvardava vahetu ohu kiireks tõrjumiseks.

(2) Kohus lahendab kohtulahendi viivitamata täitmisele pööramise taotluse oma määrusega kirjalikus menetluses.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrust saab vaidlustada üksnes süüdimõistva otsuse peale edasi kaevates.”.

§ 222. Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse muutmine

Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse § 4¹ pealkirjas ja lõikes 1 asendatakse tekstiosa ”kõrgendatud kaitsevalmiduse ja sõjaseisukorra ajal” tekstiosaga ”riigikaitse kriisiolukorra ajal”.

§ 223. Käibemaksuseaduse muutmine

Käibemaksuseaduse § 39 lõikes 6 asendatakse sõna ”riigikaitse” sõnadega ”riigi sõjalise kaitse”.

§ 224. Küberturvalisuse seaduse muutmine

Küberturvalisuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 3 lõike 2 punktis 2 asendatakse tekstiosa „hädaolukorra seaduse“ tekstiosaga „kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse“;

2) paragrahvi 4¹ lõikes 4 ja § 28¹ lõikes 4 asendatakse tekstiosa „hädaolukorra seaduse § 38 lõike 13 punktis 3“ tekstiosaga „kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 83 lõike 4 punktis 3“;

3) paragrahvi 17⁴ lõikes 2 asendatakse tekstiosa „hädaolukorra seaduse § 37 lõike 5 alusel määratud asutuse“ tekstiosaga „kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse või ametiasutuse“.

§ 225. Lastekaitse seaduse muutmine

Lastekaitse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 20 täiendatakse lõigetega 3¹ ja 3² järgmises sõnastuses:

”(3¹) Kui lapsega töötamist võimaldav isik või vastava tegevusloa väljastaja ei saa käesoleva paragrahvi lõigetes 1–2 sätestatud piirangutest kinnipidamist enne isiku töölevõtmist või tegevusloa väljastamist kriisiolukorra tõttu kontrollida ning kui isiku töölevõtmisega või tegevusloa väljastamisega viivitamine takistaks otseselt kriisiolukorra lahendamist või inimeste elu ja tervise kaitsmist vahetu ohu korral, võib isiku tööle võtta või tegevusloa väljastada, kui isik on andnud kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kinnituse selle kohta, et tal puuduvad lõigetes 1–2 nimetatud piirangud lastega töötamiseks. Sellisel juhul on lapsega

töötamist võimaldav isik või vastava tegevusloa väljastaja kohustatud kontrollima käesoleva paragrahvi lõigetes 1–2 sätestatud piirangutest kinnipidamist viivitamata pärast seda takistanud asjaolude äralangemist või vahetu ohu tõrjumist.

(3²) Kriisiolukord käesoleva seaduse tähenduses on kriisiolukord kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses.”;

2) paragrahvi 28 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

”(4) Sellise kriisiolukorra ajal, mis mõjutab oluliselt lastekaitsetööd kohaliku omavalitsuse üksuses, hindab lastekaitsetöötaja lapse abivajadust käesoleva paragrahvi alusel, lähtudes nendest meetmetest, mida on kriisiolukorraga kaasnevaid asjaolusid arvestades võimalik lapse abistamiseks kohaldada.”.

§ 226. Lennunduseaduse muutmine

Lennunduseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seaduses asendatakse läbivalt sõnad ”riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister” sõnadega ”sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister”;

2) paragrahvi 4 lõikes 5 asendatakse sõna ”riigikaitseaduse” sõnadega ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse”;

3) paragrahvi 7² lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(6) Kaitsevägi võib riigikaitse kriisiolukorra ajal anda korraldusi lennuliiklusteenust osutava sertifitseeritud aeronavigatsiooniteenuse osutajale, et tagada Eesti õhuruumi puutumatus, valvamine ja kaitsmine.”;

4) seaduse 1. peatükki täiendatakse §-ga 7⁸ järgmises sõnastuses:

”§ 7⁸. Lennundusjulgestuse osutaja püsiv kriisiülesanne

(1) Elutähtsat teenust osutava lennuvälja käitlejaga sõlmitud lepingu alusel julgestuskontrolli tagava lennundusjulgestuse osutaja püsiv kriisiülesanne on tagada teenuse osutamine vastavalt käesolevas seaduses sätestatule ja lennuvälja käitlejaga sõlmitud lepingule.

(2) Valdonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kriisiülesande täpsustused, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuded, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.”;

5) paragrahvi 46² lõikes 5 ja § 60¹ lõike 3 punktis 2 asendatakse sõna ”hädaolukorra” sõnaga ”kriisiolukorra”;

6) seaduse 8³. peatükki täiendatakse §-ga 50⁴¹ järgmises sõnastuses:

”§ 50⁴¹. Maapealse teenindaja püsiv kriisiülesanne

(1) Elutähtsat teenust osutavale lennuvälja käitlejale maapealse teeninduse lepingu alusel nõukogu direktiivi 96/67/EÜ lisas loetletud maapealse käitluse teenuseid, välja arvatud toitlustusteenust, osutava maapealse teenindaja püsiv kriisiülesanne on tagada teenuse osutamine vastavalt käesolevas seaduses sätestatule ja maapealse teeninduse lepingule.

(2) Valdonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kriisiülesande täpsustused, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuded, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.”;

7) paragrahv 58⁸ tunnistatakse kehtetuks;

8) paragrahvi 58⁹ lõikes 1 asendatakse tekstiosa "hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1¹ punktis 6" tekstiosaga "kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 1";

9) paragrahvi 58⁹ lõikes 2 asendatakse tekstiosa "hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1¹ punktis 5" tekstiosaga "kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 10";

10) paragrahvi 58⁹ täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

"(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.";

11) paragrahvi 60¹ täiendatakse lõikega 13 järgmises sõnastuses:

"(13) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 7⁸ lõikes 1, § 50⁴¹ lõikes 1 ja § 58⁹ lõikes 3 sätestatud kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.".

§ 227. Liiklusseaduse muutmine

Liiklusseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 8 lõiget 3 täiendatakse punktiga 1¹ järgmises sõnastuses:

"1¹) kriisiolukorra ajal korrakaitseorgani poolt riiklikku järelevalvesse kaasatud reguleerija Kaitseväest või Kaitseliidust;"

2) paragrahvi 99 lõike 5 punktis 1 asendatakse tekstiosa "riigikaitse seaduse 4. peatüki" tekstiosaga "kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse 16. peatüki";

3) paragrahvi 190⁶ lõike 2 punkt 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"4) veoautoga on täidetud kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisiülesannet või kriisiülesande täitmiseks vajalikku kodanikukohustust.".

§ 228. Maagaasiseaduse muutmine

Maagaasiseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 17¹ lõikes 2¹ asendatakse tekstiosa "hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1¹ punktis 2" tekstiosaga "kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 11";

2) paragrahvi 17¹ täiendatakse lõikega 2² järgmises sõnastuses:

"(2²) Käesoleva paragrahvi lõikes 2¹ nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.";

3) paragrahvi 22 lõikes 15 asendatakse tekstiosa "Hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1¹ punktis 2" tekstiosaga "Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 11";

4) paragrahvi 22 täiendatakse lõikega 15² järgmises sõnastuses:

"(15²) Käesoleva paragrahvi lõikes 15 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud

nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

5) paragrahvi 22 täiendatakse lõikega 17 järgmises sõnastuses:

”(17) Käesoleva paragrahvi lõikes 15 nimetatud elutähtsa teenuse osutajale võrgu või selle osa arendamise või opereerimise teenust osutava isiku püsiv kriisiülesanne on tagada võrgu toimimine vastavalt kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel kehtestatud toimepidevuse nõuetele.”;

6) paragrahvi 26² lõigetes 2¹ ja 4¹ ning § 26³ lõikes 2 asendatakse sõnad ”Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon” sõnadega ”asjaomane asutus” vastavas käändes;

7) paragrahvi 29² lõikes 2 asendatakse sõnad ”Eesti julgeolekupoliitika alustest” sõnaga ”julgeolekustrateegiast”;

8) paragrahvi 37 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

”(1¹) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 17¹ lõikes 2² ja § 22 lõigetes 15² ja 17 sätestatud kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 229. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmine

Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 4 lõiget 1 täiendatakse punktiga 15 järgmises sõnastuses:

”15) pangatähtede käitluse seadmete haldamine.”;

2) paragrahvi 4 täiendatakse lõigetega 6 ja 7 järgmises sõnastuses:

”(6) Pangatähtede ja müntide töötlemine käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 3 tähenduses on pangatähtede ja müntide lugemine, sortimine, pakendamine ja arvestuse pidamine ning sularaha- või makseautomaatide kassettide täitmine.

(7) Pangatähtede käitluse seadmete haldamine käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 15 tähenduses on Euroopa Keskpanga kinnitatud sularaha käitlemise registris olevate seadmete omamine, monitoorimine, riistvaralise ja tarkvaralise toimekindluse tagamine ning sularaha- või makseautomaatide kassettide sularaha- või makseautomaatidesse paigaldamise korraldamine.”;

3) paragrahvi 4¹ pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 4¹. Makseteenuste hulgast välistatud teenuseid osutava isiku kohustused”;

4) paragrahvi 4¹ täiendatakse lõigetega 5–8 järgmises sõnastuses:

”(5) Isik, kes osutab vähemalt ühte käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktides 3, 14 ja 15 nimetatud teenust, on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 17 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja, kui ta osutab teenuseid sama lõike punktis 12 nimetatud elutähtsa teenuse osutajale ning Eesti Panga hinnangul on isikul maksete toimimisele oluline mõju.

(6) Isik, kes osutab vähemalt ühte käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktis 9 nimetatud teenust, on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 12 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja, kui ta osutab teenuseid sama lõike punktis 17 nimetatud elutähtsa teenuse osutajale ning Eesti Panga hinnangul on isikul maksete toimimisele oluline mõju.

(7) Eesti Pank võib kehtestada käesoleva paragrahvi lõigetes 5 ja 6 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja määramise täpsemad tingimused ja korra.

(8) Käesoleva paragrahvi lõigetes 5 ja 6 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

5) seadust täiendatakse §-ga 7¹ järgmises sõnastuses:

”§ 7¹. Makseasutus ja e-raha asutus elutähtsa teenuse osutajana

(1) Makseasutus või e-raha asutus või välisriigi makseasutuse või välisriigi e-raha asutuse filiaal Eestis on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktides 12 ja 17 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja, kui tema Eestis tehtud maksed või sularaha väljamaksed moodustavad rohkem kui ühe protsendi Eesti krediitiasutuste, makseasutuste ja e-raha asutuste vastavast kogunäitajast ning Eesti Panga hinnangul on tal Eestis maksete toimimisele oluline mõju. Hinnangu andmisel arvestab Eesti Pank eelnimetatud maksete kõrval ka asjaomases makseasutuses või e-raha asutuses maksekontot omavate klientide arvu.

(2) Eesti Pank võib kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja määramise täpsemad tingimused ja korra.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

6) paragrahvi 63⁶ täiendatakse lõikega 9 järgmises sõnastuses:

”(9) Kui makseasutus või e-raha asutus on elutähtsa teenuse osutaja kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 83 lõike 1 tähenduses, loetakse käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt esitatud teavitusega täidetuks kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 83 lõike 11 punktis 2 sätestatud elutähtsa teenuse osutaja kohustus teavitada tõsisest info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaga seotud intsidendist. Kui kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 9 punktis 5 nimetatud sündmus ei liigitu tõsiseks info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaga seotud intsidendiks, kohaldatakse sündmusest teavitamisele nimetatud seaduses ja selle alusel antud õigusaktis sätestatud nõudeid.”;

7) paragrahvi 89 täiendatakse lõikega 5 järgmises sõnastuses:

”(5) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 4¹ lõikes 8 ja § 7¹ lõikes 3 sätestatud elutähtsa teenuse osutamise nõuete täitmise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 230. Maksukorralduse seaduse muutmine

Maksukorralduse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 29 punktis 46¹ asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 41¹ lõikes 1” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 85 lõikes 1”;

2) paragrahvi 29 punktid 53–55 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”53) Kaitseressursside Ametile kaitseväeteenistuse seaduses sätestatud kutsealuse ja asendusteenistuja kaitseväeteenistuskohustuse täitmise tagamiseks ja riikliku järelevalve korraldamiseks ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud kriisiülesande määramiseks ja täitmise tagamiseks, ning kriisiolukorra lahendamiseks vajaliku töökohustuse nõuete kontrollimiseks;

53¹) Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusele kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel ühekordse kriisiülesande andmiseks ja teatavaks tegemiseks, asja sundkasutusse võtmiseks ja

sundvõõrandamiseks ning nende teatavaks tegemiseks, samuti nende täitmise tagamiseks ja järelevalve teostamiseks;

54) Kaitseväele kaitseväeteenistuse seaduses nimetatud reservis oleva isiku kaitseväeteenistuskohustuse täitmise tagamiseks ja riikliku järelevalve teostamiseks, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel kodanikukohustuse rakendamiseks, selle täitmise tagamiseks ja järelevalve teostamiseks, ning Kaitseväe korralduse seaduses sätestatud kaitsevaeluure teostamiseks;

55) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 15 alusel ühekordse kriisiülesande või § 115 alusel isikule kodanikukohustuse panemise otsustamiseks;”;

3) paragrahvi 29 täiendatakse punktiga 68 järgmises sõnastuses:

”68) Välisministeeriumile välisriikide esindustes töötanud või töötavate isikute töötamise andmete kohta.”.

§ 231. Meditsiiniseadme seaduse muutmine

Meditsiiniseadme seaduse § 16 täiendatakse lõikega 7 järgmises sõnastuses:

”(7) Kui see on vajalik paljude inimeste elu ja tervist vahetult ohustavas olukorras, sealhulgas loodusõnnetus, katastroof, nakkushaiguse epideemia, tervishoiu toimepidevust ohustav olukord tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses või kriisiolukord kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses, ning kui kõigi kehtestatud nõuete täitmine ei võimalda tagada elanikkonna ja raviasutuste katkematut varustatust meditsiiniseadmetega, võib Ravimiamet ajutiselt lubada erandeid meditsiiniseadme turul kättesaadavaks tegemise nõuete, meditsiiniseadme kliiniliste uuringute ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadme toimivusuuringute nõuete, meditsiiniseadme ohutusalse teabe esitamise nõuete ja teabe edastamise nõuete täitmisest. Samuti võib Ravimiamet sellises olukorras piirata meditsiiniseadme reklaami, kui see on vajalik paljude inimeste elu ja tervise kaitseks.”.

§ 232. Meediateenuste seaduse muutmine

Meediateenuste seaduse § 21 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

”(4) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal tuleb edastatud programmi salvestisi säilitada erakorralise või sõjaseisukorra lõppemiseni.”.

§ 233. Meresõiduohutuse seaduse muutmine

Meresõiduohutuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 50 täiendatakse lõigetega 3 ja 4 järgmises sõnastuses:

”(3) Jäämurdeteenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on tagada jäämurdeperioodil jäämurdmine enda teeninduspiirkonnas vastavalt Transpordiametiga sõlmitud lepingule.

(4) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud kriisiülesande täpsustused, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuded, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.”;

2) paragrahvi 76 täiendatakse lõikega 12 järgmises sõnastuses:

”(12) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 50 lõikes 3 sätestatud püsiva kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 234. Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse muutmine

Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 13 lõikes 8 asendatakse sõnad "eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra" sõnaga "kriisiolukorra";

2) paragrahv 26 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 26. Nakkushaiguste leviku tõkestamine kriisiolukorra ajal

Nakkushaiguse leviku tõkestamiseks kriisiolukorra ajal rakendatakse kriisiolukorra ja riigikaitse seadust käesolevast seadusest tulenevate erisustega.”;

3) paragrahvi 28 lõige 12 tunnistatakse kehtetuks;

4) paragrahvi 45² lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Terviseamet võib kaasata olukorras, mis on seotud tervishoiu toimepidevust ohustava olukorra või kriisiolukorraga, oma ülesannete täitmise korrakaitseorgani juhul ja nii kaua, kui ta ei saa ise õigel ajal või piisavalt tulemuslikult neid ülesandeid täita. Korrakaitseorgani kaasamise otsustab Vabariigi Valitsus.”.

§ 235. Ohvriabi seaduse muutmine

Ohvriabi seaduse § 14 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

”(4) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib Sotsiaalkindlustusamet ohvriabiteenuste korraldamisel teha ajutiselt teenuste sisu puudutavaid erandeid, kui see on vajalik eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal ohvriabiteenuste osutamiseks.”.

§ 236. Perekaitse seaduse muutmine

Perekaitse seaduse 1. peatükki täiendatakse §-ga 14¹ järgmises sõnastuses:

”§ 14¹. Perekaitse taotlemise ja maksmise erisused erakorralise ja sõjaseisukorra ajal

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei ole vaja perekaitse saaja vahetamiseks esitada käesoleva seaduse § 6 lõikes 1 sätestatud teise vanema nõusolekut, kui see ei ole erakorralise või sõjaseisukorra tõttu võimalik.

(2) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal on perekaitse taotlemise ja saamise õigus ka last tegelikult kasvataval isikul.

(3) Kui erakorralise või sõjaseisukorra tõttu on täitemenetlus või pankrotimenetlus peatatud, kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega täitemenetlusaegse ja pankrotimenetlusaegse elatisabi suuruse, mis ei sõltu võlgniku makstud elatisest.”.

§ 237. Planeerimisseaduse muutmine

Planeerimisseaduse § 2 lõike 2 teises lauses asendatakse sõna "hädaolukorra" sõnaga "kriisiolukorra".

§ 238. Politsei ja piirivalve seaduse muutmine

Politsei ja piirivalve seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seadust täiendatakse §-ga 3¹ järgmises sõnastuses:

”§ 3¹. Politsei ülesannete täitmise kaasamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib avaliku korra kaitsesse kaasata vanglateenistuse ametnikke juhul ja nii kaua, kui Politsei- ja Piirivalveamet ei saa ise õigel ajal või piisavalt tulemuslikult ohtu ennetada, välja selgitada, tõrjuda või korrarikkumist kõrvaldada ning ülesannet ei ole võimalik täita täidesaatva riigivõimu asutustel või vabatahtlikult kaasatavate isikute abil õigel ajal või piisavalt tulemuslikult.

(2) Vanglateenistuse kaasamine on lubatav juhul, kui see ei takista oluliselt vanglateenistuse ametnike teenistuskohustuste täitmist. Vanglateenistuse ametnike esmane ülesanne on täita neile pandud teenistuskohustusi.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel kaasatud vanglateenistuse ametnikul on politseiametniku volitused.

(4) Täpsemad Politsei- ja Piirivalveameti ülesanded, mille täitmisse võib vanglateenistuse ametnikke kaasata, ning kaasamise tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(5) Kaitseväge ja Kaitseliitu võib kaasata politsei ülesannete täitmisse ning selle raames riiklikku järelevalvesse korrakaitseasutustes sätestatud tingimustel ja korras.”;

2) paragrahvi 72¹ lõikest 1 jäetakse välja sõnad ”hädaolukorra lahendamise”.

§ 239. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmine

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 5¹ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
”Kriisiolukorra ajal võib Sotsiaalkindlustusamet valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul pikendada isiku puude raskusastme kestust, kui puude raskusastme tuvastamine on kriisiolukorra tõttu objektiivsetel põhjustel oluliselt takistatud ja pikendamine on vajalik puudega inimesele tema sotsiaalsete tagatiste säilimiseks, kuni kriisiolukorrast tingitud ümberkorralduse vajadus on ära langenud.”.

§ 240. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmine

Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 punkt 9 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”9) lahendab taotlusi peatada erakonna tegevus või töötajate ja tööandjate ühingu või selle liidu tegevus;”;

2) paragrahvi 2 täiendatakse punktiga 11 järgmises sõnastuses:

”11) lahendab taotlusi kontrollida erakorralise või sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni väljakuulutamise ja lõpetamise otsuse, riigikaitsealase kriisiolukorra kehtestamise heakskiitmise ja heakskiitmise lõpetamise otsuse ning Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele riigis viibimise loa andmise otsuse vastavust põhiseadusele, seadusele ja välislepingule või tunnistab need otsused kehtetuks.”;

3) paragrahvi 3 täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

”(4¹) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal otsustab erakonna ning töötajate ja tööandjate ühingu või selle liidu tegevuse peatamise kolleegium.”;

4) paragrahvi 13 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal lahendab kohus § 6 lõikes 1 nimetatud taotluse pärast nõuetekohase taotluse saamist viivitamata.”;

5) seaduse 3. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”3. peatükk

KAEBUSED RIIGIKOGU, RIIGIKOGU JUHATUSE, VABARIIGI PRESIDENDI JA VABARIIGI VALITSUSE OTSUSTE PEALE NING TAOTLUSED RIIGIKOGU, VABARIIGI PRESIDENDI JA VABARIIGI VALITSUSE OTSUSTE TÜHISTAMISEKS”;

6) paragrahvi 16 pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 16. Kaebus Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse otsuse peale”;

7) paragrahvi 16 senine tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

”(2) Õiguskantsler ja kohus võivad esitada Riigikohtule taotluse tühistada Vabariigi Valitsuse kriisiolukorra kehtestamise või lõpetamise, eriolukorra väljakuulutamise või lõpetamise otsus, Riigikogu erakorralise või sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni väljakuulutamise või lõpetamise otsus, Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele riigis viibimise loa andmise otsus ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisiolukorra lõpetamata jätmine ja kriisiolukorra ajal vastu võetud Vabariigi Valitsuse üldkorraldused.”;

8) paragrahvi 18 senine tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

”(2) Õiguskantsler ja kohus võivad esitada Riigikohtule taotluse tühistada Vabariigi Presidendi sõjaseisukorra või mobilisatsiooni väljakuulutamise otsus.”;

9) paragrahv 20 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 20. Kaebuse ja taotluse sisu- ja vorminõuded

(1) Kaebus ja taotlus esitatakse põhistatult ning selles märgitakse:

1) andmed kaebuse või taotluse esitaja kohta;

2) andmed vaidlustatava otsuse kohta;

3) selgelt väljendatud taotlus;

4) kuidas vaidlustatav otsus rikub kaebuse esitaja õigusi.

(2) Lisaks lõikes 1 nimetatule märgitakse taotluses põhiseaduse sätted või põhimõtted või seaduse sätted, millele vaidlustatav Riigikogu või Vabariigi Presidendi otsus ei vasta.

(3) Kaebuse ja taotluse allkirjastab esitaja ning sellele lisatakse vaidlustatava otsuse tekst ja muud kaebuse või taotluse aluseks olevad dokumendid.”;

10) paragrahvi 20¹ pealkiri ning lõiked 1 ja 2 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

”§ 20¹. Puuduste kõrvaldamine ning kaebuse ja taotluse tagastamine läbivaatamatult

(1) Kui kaebus või taotlus ei vasta §-s 20 sätestatud nõuetele ja selles on kõrvaldatavaid puudusi, annab Riigikohus kaebuse või taotluse esitajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Kui kaebuse või taotluse esitaja ei ole määratud tähtpäevaks puudusi kõrvaldanud, tagastab Riigikohus kaebuse või taotluse läbivaatamatult selle esitajale.

(2) Kaebus ja taotlus tagastatakse läbivaatamatult selle esitajale, kui selle läbivaatamine ei kuulu Riigikohtu pädevusse.”;

11) paragrahvi 21 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Menetlusosalised kaebuse ja taotluse läbivaatamisel Riigikohtus on kaebuse või taotluse esitaja ja otsuse teinud organ.”;

12) paragrahvi 21 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Kohtuotsuse või -määruse alusel algatatud menetluses on taotluse läbivaatamisel menetlusosalised kohtuvaidluse menetlusosalised ja otsuse teinud organ.”;

13) paragrahvi 22 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Kohus lahendab kaebuse Riigikogu, Riigikogu juhatuse, Vabariigi Valitsuse või Vabariigi Presidendi otsuse peale ja taotluse Riigikogu, Vabariigi Valitsuse või Vabariigi Presidendi otsuse tühistamiseks viivitamata pärast nõuetekohase kaebuse või taotluse saamist.”;

14) paragrahvi 23 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Kui Riigikogu, Riigikogu juhatuse või Vabariigi Presidendi otsuse peale esitatud kaebuse ja Riigikogu või Vabariigi Presidendi otsuse tühistamise taotluse läbivaatamisel tekib kohtul põhjendatud kahtlus asjassepuutuva õigustloova akti, selle andmata jätmise või välislepingu põhiseadusele vastavuses, uuendab kohus määrusega menetluse, kaasates asja läbivaatamise menetlusosalistena ka § 10 lõikes 1 nimetatud isikud.

(2) Menetluse uuendamise korral lahendab kohus lõikes 1 nimetatud kaebuse ja taotluse üheaegselt asjassepuutuva õigustloova akti, selle andmata jätmise või välislepingu põhiseadusele vastavuse kontrollimisega § 13 lõikes 1 nimetatud tähtaja jooksul pärast menetluse uuendamist.”;

15) paragrahvi 24 lõike 1 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”2) jätta kaebus või taotlus rahuldamata.”;

16) seaduse 5. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”5. peatükk

ERAKONNA TEGEVUSE PEATAMINE JA LÕPETAMINE NING TÖÖTAJATE JA TÖÖANDJATE ÜHINGU TEGEVUSE PEATAMINE”;

17) seadust täiendatakse §-ga 32¹ järgmises sõnastuses:

”§ 32¹. **Taotlus peatada erakonna ning töötajate ja tööandjate ühingu tegevus erakorralise ja sõjaseisukorra ajal**

Vabariigi Valitsus võib esitada erakorralise või sõjaseisukorra ajal Riigikohtule taotluse peatada erakonna ning töötajate ja tööandjate ühingu või selle liidu tegevus, kui see on vajalik olukorra lahendamiseks.”;

18) paragrahvi 33 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Menetlusosalised erakonna tegevuse peatamise või lõpetamise või töötajate ja tööandjate ühingu või selle liidu tegevuse peatamise taotluse läbivaatamisel Riigikohtus on Vabariigi Valitsus ja erakond, kelle tegevuse peatamist või lõpetamist taotletakse, või töötajate ja tööandjate ühing või selle liit, kelle tegevuse peatamist taotletakse.

(2) Lõikes 1 nimetatud menetlusest võib arvamuse andmise õigusega osa võtta õiguskantsler.”;

19) paragrahvis 34 ja § 35 lõikes 1 asendatakse sõnad ”erakonna tegevuse lõpetamise taotluse” sõnadega ”erakonna tegevuse peatamise või lõpetamise või töötajate ja tööandjate ühingu või selle liidu tegevuse peatamise taotluse”;

20) paragrahvi 36 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Asja lahendamisel võib Riigikohus:

1) otsustada erakonna tegevuse lõpetamise;

2) otsustada erakonna või töötajate ja tööandjate ühingu või selle liidu tegevuse peatamise erakorralise või sõjaseisukorra lõppemiseni;

3) jätta Vabariigi Valitsuse taotluse rahuldamata.”;

21) paragrahvi 36 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

”(2¹) Lõike 1 punktide 1 ja 2 kohasest otsusest tuleb viivitamata asjaosalisi teavitada.”.

§ 241. Päästeseaduse muutmine

Päästeseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks;

2) paragrahvi 2 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(5) Päästeamet võib sõlmida juriidilise isikuga tsiviilõigusliku lepingu Päästeameti tegevuses osaleva vabatahtliku tegevuse korraldamiseks.”;

3) paragrahvi 5 lõike 1 punkt 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”6) kriisiolukorraks valmistumine ning selle lahendamine kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel;”;

4) paragrahvi 5 lõiget 1 täiendatakse punktiga 6¹ järgmises sõnastuses:

”6¹) tegutsemine elanikkonnakaitse tegevuste eest vastutava asutusena ja elanikkonnakaitse tegevuste koordineerimine;”;

5) paragrahvi 5 täiendatakse lõikega 5 järgmises sõnastuses:

”(5) Kaitseväge ja Kaitseliitu võib kaasata Päästeameti ülesannete täitmisse ning selle raames riiklikku järelevalvesse korrakaitse seaduses sätestatud tingimustel ja korras.”;

6) seaduse 6¹. peatükk tunnistatakse kehtetuks;

7) paragrahvi 32 lõiget 1 täiendatakse pärast sõna ”osaleb” sõnaga ”elanikkonnakaitstes,”;

8) paragrahvi 34 lõike 1 punktist 4 jäetakse välja sõnad ”, välja arvatud ennetustööl osalevad isikud”;

9) paragrahv 38 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 38. Vabatahtliku päästja väljaõpe, osalemine elanikkonnakaitstes, päästetööl ja ennetustööl ning kohaldatavad meetmed

(1) Vabatahtliku päästja väljaõpet korraldab Päästeamet.

(2) Vabatahtliku päästja väljaõpe jaguneb päästetöö väljaõppeks ja elanikkonnakaitse väljaõppeks, mis on kaheastmelised:

1) esimese astme väljaõppes omandatakse vabatahtliku päästja tööks vajalikud päästealase ennetustöö, päästetöö ja elanikkonnakaitse algteadmised ja oskused;

2) teise astme väljaõppes omandatakse vabatahtliku päästja iseseisvaks ülesande täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused.

(3) Esimese astme väljaõppe läbinud vabatahtlik päästja võib iseseisvalt osaleda päästealasel ennetustööl.

(4) Esimese astme väljaõppe läbinud vabatahtlik päästja võib päästeametniku korraldusel ja koos temaga:

1) osaleda päästetööl;

2) osaleda elanikkonnakaitstes kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel;

3) siseneda päästetöökäesolevasse ning vaadata valdus läbi korrakaitse seaduses ettenähtud alusel ja korras, arvestades käesoleva seaduse §-des 13¹ ja 13² sätestatud erisusi;

4) kasutada päästesündmuse käigus füüsilist jõudu korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(5) Elanikkonnakaitse esimese astme väljaõppe läbinud vabatahtlik päästja võib päästeametniku korraldusel ja koos temaga, arvestades käesoleva seaduse §-des 13¹ ja 13² sätestatud erisusi:

1) siseneda valdusesse ning vaadata valdus läbi korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras, et tagada isiku varjumine või evakuatsioon ohustatud alalt ohutusse kohta;

2) peatada sõiduk korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras, et tagada isiku varjumine või evakuatsioon ohustatud alalt ohutusse kohta;

3) tuvastada varjumiskohta või evakuatsioonikohta siseneva ning sealt väljuva isiku isikusamasus korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras;

4) kontrollida korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras varjumiskohta või evakuatsioonikohta sisenevat isikut ja tema riietust vaatlemise ja kompimise teel või tehnilise vahendi või väljaõppe saanud teenistuskoera abil, et teha kindlaks, kas isiku valduses ei ole eset või ainet, millega ta võib varjumiskohas või evakuatsioonikohas ohustada ennast või teisi isikuid või mille omamine varjumiskohas või evakuatsioonikohas on keelatud;

5) kontrollida korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras varjumiskohta või evakuatsioonikohta siseneva isikuga kaasas olevat asja vaatlemise teel või tehnilise vahendi või väljaõppe saanud teenistuskoera abil, et teha kindlaks, kas isiku valduses ei ole eset või ainet, millega ta võib varjumiskohas või evakuatsioonikohas ohustada ennast või teisi isikuid või mille omamine on keelatud;

6) pidada korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras kinni isik vahetult eesseisva kuriteo toimepanemise ärahoidmiseks või elu või kehalist puutumatumust ähvardava vahetu ohu tõrjumiseks, kusjuures kinnipeetud isik antakse viivitamata üle Politsei- ja Piirivalveametile.

(6) Vabatahtlikul päästjal on õigus võtta korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras hoiule käesoleva paragrahvi lõike 5 punktides 4 ja 5 nimetatud kontrolli käigus leitud ese või aine, millega isik võib ohustada ennast või teisi isikuid või mille omamine varjumiskohas või evakuatsioonikohas on keelatud. Esemel või aine hoiule võtmine dokumenteeritakse ja ese või aine antakse viivitamata üle Politsei- ja Piirivalveametile.

(7) Vabatahtlikul päästjal on õigus käesoleva paragrahvi lõike 5 punktis 6 nimetatud asjaoludel isiku kinnipidamisel kasutada füüsilist jõudu korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras, kui isiku kinnipidamine ning isiku tegevuse tõkestamine vabatahtliku päästja suulise korraldusega ei ole võimalik või õigel ajal võimalik.

(8) Päästetöö teise astme väljaõppe läbinud vabatahtlik päästja võib päästeametniku korraldusel iseseisvalt:

1) osaleda päästetööl;

2) siseneda päästetöök valdusesse ning vaadata valdus läbi korrakaitseaduses ettenähtud alusel ja korras, arvestades käesoleva seaduse §-des 13¹ ja 13² sätestatud erisusi;

3) kasutada päästesündmuse käigus füüsilist jõudu korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras.

(9) Elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe läbinud vabatahtlik päästja võib päästeametniku korraldusel iseseisvalt osaleda elanikkonnakaitse kriisiolukorras valmistumisel ja selle lahendamisel ning kasutada käesoleva paragrahvi lõike 5 punktides 1–6 sätestatud õiguseid.”;

10) paragrahvi 39 lõiget 2 täiendatakse pärast sõna ”peavad” tekstiosaga ”elanikkonnakaitse,”;

11) paragrahvi 42¹ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Kriisiroll määratakse abideminereerijale (edaspidi *kriisirolliga abideminereerija*), kes annab nõusoleku abistada Päästeametit demineerimistööl enne kriisiolukorda ja kriisiolukorra ajal

(edaspidi koos *kriisiajal*) ning kellel on ülesande täitmiseks vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud.”;

12) paragrahvi 42³ lõike 1 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Kui kriisirolliga abideminööri arvatakse Kaitseväge sõjaaja üksuse koosseisu või ta asub tööle püsiva kriisiülesandega ameti- või töökohale või tema ameti- või töökoht määratakse kriisiülesandega ameti- või töökohaks, peatatakse tema kriisirolliga abideminööri staatus.”;

13) paragrahvi 42³ lõike 3 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Kriisirolliga abideminööri staatus jätkub, kui isik vabastatakse püsiva kriisiülesandega ameti- või töökohalt, tema ameti- või töökohta ei loeta enam püsiva kriisiülesandega ameti- või töökohaks või ta arvatakse välja Kaitseväge sõjaaja üksuse koosseisust.”;

14) paragrahvid 45 ja 46 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

”§ 45. Ulatusliku või pikaajalise päästetöö ja demineerimistöoga ning kriisiolukorra ajal elanikkonnakaitsega seotud kulu hüvitamine

(1) Ulatuslikul või pikaajalisel päästetööl või demineerimistööl või kriisiolukorra ajal elanikkonnakaitstes osalevale juriidilisele isikule, vabatahtlikule päästjale, abideminerijale ja käesoleva seaduse § 19 alusel päästetööle rakendatud füüsilisele isikule tekitatud kulu, välja arvatud saamata jäänud tulu, hüvitatakse riigieelarve seaduse § 58 lõike 3 alusel kehtestatud korras.

(2) Ulatusliku või pikaajalise päästetöö või demineerimistöoga või kriisiolukorra ajal elanikkonnakaitsega seotud kulu juriidilisele isikule hüvitamise ning vabatahtlikule päästjale, abideminerijale ja päästetööle rakendatud füüsilisele isikule kulu hüvitamise ning tasu maksmise alused, tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

§ 46. Ulatuslikul või pikaajalisel päästetööl ja demineerimistööl ning kriisiolukorra ajal elanikkonnakaitstes osalemise tasu maksmine

(1) Ulatuslikul või pikaajalisel päästetööl või demineerimistööl või kriisiolukorra ajal elanikkonnakaitstes osalevale vabatahtlikule päästjale, abideminerijale ja käesoleva seaduse § 19 alusel päästetööle rakendatud füüsilisele isikule makstakse päästetööl, demineerimistööl või elanikkonnakaitstes osaletud aja eest tasu, milleks eraldatakse Päästeametile eelarvevahendid riigieelarve seaduse § 58 lõike 3 alusel kehtestatud korras.

(2) Vabatahtlikule päästjale, abideminerijale ja päästetööle rakendatud füüsilisele isikule ulatuslikul või pikaajalisel päästetööl või demineerimistööl või kriisiolukorra ajal elanikkonnakaitstes osaletud aja eest kulu hüvitamise ning tasu maksmise alused, tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.”;

15) paragrahv 49 tunnistatakse kehtetuks.

§ 242. Päästeteenistuse seaduse muutmise

Päästeteenistuse seaduse § 20² lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(5) Päästeteenistuja puhkuse võib ilma tema nõusolekuta katkestada, kui ta kutsutakse teenistusse tagasi kriisiolukorra tõttu.”.

§ 243. Rahvastikuregistri seaduse muutmise

Rahvastikuregistri seaduse § 19 lõikes 1 asendatakse tekstiosa ”Hädaolukorra, eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra” sõnaga ”Kriisiolukorra”.

§ 244. Raudteeseaduse muutmine

Raudteeseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 6 lõiget 1 täiendatakse pärast sõna "korras" sõnadega "ja alustel";

2) paragrahvi 6 täiendatakse lõigetega 3 ja 4 järgmises sõnastuses:

"(3) Avalikku reisijatevedu teostava raudtee-ettevõtja püsiv kriisiülesanne on korraldada teenust vastavalt käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule.

(4) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega või liinivedu korraldav pädev asutus avaliku teenindamise lepinguga või haldusaktiga kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud kriisiülesande täpsustused, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuded, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.";

3) paragrahv 6¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"§ 6¹. Elutähtsa teenuse osutaja ja püsiv kriisiülesanne

(1) Raudteeinfrastruktuuriettevõtja, kes majandab avalikku raudteeinfrastruktuuri, on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 6 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.";

4) seadust täiendatakse §-ga 81¹ järgmises sõnastuses:

"§ 81¹. Raudtee kasutamise piirangud

(1) Vabariigi Valitsus võib piirata avaliku raudtee kasutamist, kui seda on vaja põhiseaduslikku korda, riigi julgeolekut või inimeste elu ja tervist ähvardava suurenenud ohu ajal kriisiülesande täitmiseks või selleks valmistumiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud juhul võib ajutiselt piirata raudteeveoettevõtjate juurdepääsu raudteeinfrastruktuurile, piirata oluliselt raudteeliiklust või selle ajutiselt sulgeda ja nõuda liiklusgraafiku muutmist ulatuses, mis on vajalik kriisiülesande täitmiseks või selleks valmistumiseks.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel kehtestatud piirangute tõttu tekkinud kahju ja saamata jäänud tulu hüvitab piirangu kehtestaja.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel kehtestatud piirangud võivad mõjutada piiriülest raudteeliiklust, teavitab raudteeinfrastruktuuriettevõtja teisi raudteeinfrastruktuuriettevõtjaid, kelle raudteevõrgustikku ja -liiklust see häire võib mõjutada, ning teisi asjassepuutuvate riikide läbilaskevõime jaotamise organeid.";

5) paragrahvi 143 täiendatakse lõikega 10 järgmises sõnastuses:

"(10) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 6 lõikes 3 ja § 6¹ lõikes 2 sätestatud püsiva kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.".

§ 245. Ravikindlustuse seaduse muutmine

Ravikindlustuse seaduse 3. peatüki 5. jao 1. jaotist täiendatakse §-ga 62¹ järgmises sõnastuses:

"§ 62¹. Ajutise töövõimetuse hüvitise määramise ja maksmise erisused kriisiolukorra ajal

(1) Kui kriisiolukorra tõttu ei ole võimalik esitada töövõimetuslehte elektroonilisel kujul, esitatakse see paberil. Tööandja või füüsilisest isikust ettevõtja edastab töövõimetuslehe koos oma kannetega Tervisekassale 14 kalendripäeva jooksul selle saamise päevast arvates.

(2) Kriisiolukord käesoleva paragrahvi tähenduses on kriisiolukord kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses.

(3) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei kohaldata käesoleva seaduse § 53 lõikes 5 nimetatud tähtaega.”.

§ 246. Ravimiseaduse muutmine

Ravimiseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 15 lõige 8 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(8) Kui see on vajalik paljude inimeste elu ja tervist vahetult ohustavas olukorras, sealhulgas loodusõnnetus, katastroof, nakkushaiguse epideemia, tervishoiu toimepidevust ohustav olukord tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses ning kriisiolukord kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses, ning kui kõigi kehtestatud nõuete täitmine ei võimalda tagada elanikkonna ja raviasutuste katkematut varustatust ravimitega, võib Ravimiamet ajutiselt piirata ravimite väljastamist ning lubada erandeid käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud ravimite käitlemise nõuete, ravimi müügiloa nõuete, ravimite kliiniliste uuringute nõuete, ravimi väljakirjutamise nõuete, ravimi ohutuslase teabe esitamise nõuete ja teabe edastamise nõuete täitmisest. Samuti võib Ravimiamet sellises olukorras piirata ravimireklaami või lubada erandeid selle tegemiseks, kui see on vajalik paljude inimeste elu ja tervise kaitseks.”;

2) paragrahvi 21 lõike 8 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”1) kriisiolukorra ajal kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel;”;

3) paragrahvi 26 lõige 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1¹) Ravimite hulgimüügi tegevusloa omaja, kelle kaudu tagatakse ravimite hulgimüük ravimitega katkematu varustatuse tagamiseks ja tervishoiu toimepidevust ohustava olukorra, eriolukorra ja riigikaitse kriisiolukorra ajal ja kes vastab käesoleva paragrahvi lõikes 1² sätestatud ja lõike 1³ alusel kehtestatud tingimustele ning kelle elutähtsa teenuse osutajaks määramise kohta on Ravimiamet teinud ettepaneku, on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 14 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja.”;

4) paragrahvi 26 täiendatakse lõikega 1⁵ järgmises sõnastuses:

”(1⁵) Käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ nimetatud ravimite hulgimüügi tegevusloa omaja püsiv kriisiülesanne on osutada ravimitega varustamise elutähtsat teenust käesolevas seaduses, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

5) paragrahvi 29 lõikes 1¹ asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 36 lõike 2 punktis 2” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 14”;

6) paragrahvi 29 täiendatakse lõikega 1⁵ järgmises sõnastuses:

”(1⁵) Käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ nimetatud üldapteegi püsiv kriisiülesanne on osutada ravimitega varustamise elutähtsat teenust käesolevas seaduses, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

7) seadust täiendatakse §-ga 102¹ järgmises sõnastuses:

”§ 102¹. Riiklik järelevalve kriisiülesande täitmise ja selleks valmistumise üle

Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 26 lõikes 1⁵ ja § 29 lõikes 1⁵ sätestatud püsiva kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 247. Relvaseaduse muutmine

Relvaseaduses asendatakse läbivalt sõnad ”riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister” sõnadega ”sõjalise riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister”.

§ 248. Riigieelarve seaduse muutmine

Riigieelarve seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 20 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

”(2¹) Riigisaladust sisaldavat valdkonna arengukava ei esitata Riigikogule arutamiseks. Enne sellise arengukava või selle muutmise eelnõu esitamist Vabariigi Valitsusele esitatakse eelnõu arvamuse andmiseks Riigikogu riigikaitsekomisjonile ja vajaduse korral ka teisele asjaomasele komisjonile.”;

2) paragrahvi 45 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Pärast riigikaitse kriisiolukorra kehtestamise otsuse heakskiitmist sealhulgas selle lahendamiseks erakorralise või sõjaseisukorra või mobilisatsiooni väljakuulutamist, või kollektiivse enesekaitse lepinguga ettenähtud kohustuste täitmiseks võib Vabariigi Valitsus esitada Riigikogule riigieelarve muutmise seaduse või lisaelarve eelnõu ja otsustada vajaduse korral selle rakendamise kuni Riigikogu poolt küsimuse otsustamiseni, kusjuures enne Riigikogu poolt küsimuse otsustamist tehtavate kulude kogumaht ei tohi ületada kümmet protsenti jooksva aasta riigieelarve kulu mahust. Kui riigieelarve muutmise seaduse või lisaelarve eelnõuga nähakse ette seaduses sätestatud toetus- või tasumäärade muutmise, esitatakse riigieelarve muutmise seaduse või lisaelarve eelnõuga samal ajal asjakohase seaduse muutmise eelnõu.”;

3) paragrahvi 45 lõike 2 punkt 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”3) kriisiolukord või kollektiivse enesekaitse lepinguga ettenähtud kohustuste täitmine;”;

4) paragrahvi 45 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Riigikaitse kriisiolukorra lahendamiseks, sealhulgas selle lahendamiseks väljakuulutatud erakorralise või sõjaseisukorra või mobilisatsiooni ajal sellega seonduvate ülesannete täitmiseks, või kollektiivse enesekaitse lepinguga ettenähtud kohustuste täitmiseks võib Vabariigi Valitsus esitada Riigikogule riigieelarve muutmise seaduse eelnõu ja otsustada vajaduse korral selle rakendamise kuni Riigikogu poolt küsimuse otsustamiseni.”;

5) paragrahvi 64 lõike 6 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”1) riigi toimimine tsiviilkriisi lahendamiseks;”;

6) paragrahvi 64 lõige 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(7) Kui riigikaitse kriisiolukorra ajal on vaja kasutada täiendavaid riigi rahalisi vahendeid olukorra lahendamiseks, sealhulgas riigi eelarvelise jätkusuutlikkuse tagamiseks, võib Vabariigi Valitsus määrata riigieelarve ja käesoleva seaduse § 67 lõikes 1 nimetatud isikute väljamaksete tingimused.”;

7) paragrahvi 65 lõiget 3 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:

”Kriisiolukorra ajal võib Rahandusministeerium kaasata Eesti Panga riigi rahavoo juhtimisse, sealhulgas käesoleva seaduse § 70 lõigetes 3 ja 4 nimetatud toimingutesse.”;

8) paragrahvi 66 lõiget 5, § 70 lõiget 5 ja § 72 lõiget 4 täiendatakse pärast sõnu ”Vabariigi Valitsus” sõnadega ”või tema volitatud minister”;

9) paragrahvi 72 lõiget 2 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:

”Kriisiolukorra ajal võib Rahandusministeerium kaasata stabiliseerimisreservi haldamisse Eesti Panga.”.

§ 249. Riigihangete seaduse muutmise

Riigihangete seaduse § 15 täiendatakse lõikega 10¹ järgmises sõnastuses:

”(10¹) Kriisiolukorra ajal on hankijal õigus kriisiolukorra lahendamise seotud hankelepingu sõlmimisel, mille eeldatav maksumus on vähemalt võrdne lihthanke piirmääraga, kuid on väiksem kui rahvusvaheline piirmäär, kohaldada käesoleva seaduse 3. peatüki 1. jaos sätestatud korda.”.

§ 250. Riigikaitse seaduse kehtetuks tunnistamine

Riigikaitse seadus tunnistatakse kehtetuks.

§ 251. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 49 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Riigikogu juhatuse otsusel või käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud ettepaneku alusel võib väljaspool käesoleva seaduse §-s 47 sätestatud töö ajagraafikut toimuda Riigikogu täiendav istung.

(2) Täiendava istungi kutsub kokku Riigikogu esimees vähemalt kolm päeva enne täiendava istungi toimumist. Kaalukate põhjuste olemasolu korral võib etteteatamise aeg olla lühem.

(3) Riigikogu esimees kutsub Riigikogu täiendava istungi kokku viivitamata, kui Vabariigi Valitsus või Vabariigi President on esitanud Riigikogule ettepaneku kuulutada välja erakorraline seisukord või pikendada erakorralist seisukorda või kui Vabariigi President on esitanud Riigikogule ettepaneku kuulutada välja sõjaseisukord, mobilisatsioon või demobilisatsioon.

(4) Riigikogu esimehe teade Riigikogu liikmetele täiendava istungi toimumise kohta avaldatakse viivitamata, muutmata kujul ja tasuta üleriigilise levikuga massiteabevahendis. Kaalukate põhjuste olemasolu korral võib Riigikogu esimees täiendava istungi kokkukutsumisest teatada Riigikogu liikmetele muul viisil.”;

2) paragrahvi 51 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2) Riigikogu esimehe teade Riigikogu liikmetele erakorralise istungjärgu toimumise kohta avaldatakse viivitamata, muutmata kujul ja tasuta üleriigilise levikuga massiteabevahendis. Kaalukate põhjuste olemasolu korral võib Riigikogu esimees erakorralise istungjärgu kokkukutsumisest teatada Riigikogu liikmetele muul viisil.”;

3) paragrahvi 56 lõike 1 punkti 5 täiendatakse pärast sõna ”väljakuulutamine” tekstiosaga ”või selle pikendamine”;

4) paragrahvi 56 lõike 1 punktis 6 asendatakse tekstiosa "kaitsevalmiduse kõrgendamise seotud otsus" tekstiosaga "riigikaitse kriisiolukorra heakskiitmisega seotud otsus";

5) paragrahvi 56 lõiget 1 täiendatakse punktidega 6¹ ja 6² järgmises sõnastuses:

"6¹) otsuse-eelnõu, mis on seotud Eesti Vabariigi või muu riigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele ajutise riigis viibimise loa andmisega ja mis võetakse arutamisele esimesel võimalusel;

6²) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 62 lõikes 2 nimetatud isiku põhiõiguste ja -vabaduste piiramise üldvolutuse alusel otsustatud põhiõigusi ja -vabadusi piirava meetme heakskiitmisega seotud otsuse-eelnõu, mis võetakse arutamisele esimesel võimalusel;";

6) seadust täiendatakse §-ga 117¹ järgmises sõnastuses:

"§ 117¹. Sõjaseisukorra ajal põhiõiguste ja -vabaduste piiramisega seotud Riigikogu otsuse eelnõu menetlemise erisused

(1) Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 62 lõike 2 alusel otsustatud piirava meetme heakskiitmise Riigikogu otsuse eelnõu esitab Vabariigi Valitsus. Muudatusettepanekuid Vabariigi Valitsuse otsusega kehtestatud põhiõiguste ja -vabaduste piiramise mõne meetme või kõikide meetmete heaks kiitmata jätmiseks võib otsuse-eelnõu kohta esitada juhtivkomisjon.

(2) Otsuse-eelnõu arutatakse ühel lugemisel.

(3) Juhtivkomisjon teeb ettepaneku otsuse-eelnõu Riigikogu istungi päevakorda võtmiseks esimesel võimalusel.

(4) Otsuse-eelnõu lugemise käigus esinevad ettekandega peaminister või tema volitusel mõni teine valitsusliige ja juhtivkomisjoni esindaja. Riigikogu liige võib kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse.

(5) Eelnõu lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega fraktsioonide esindajad. Pärast läbirääkimiste lõpetamist pannakse eelnõu lõpphääletusele;";

7) paragrahvi 118 pealkiri ja lõige 1 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

"§ 118. Erakorralise ja sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni väljakuulutamist ja pikendamist käsitleva ja Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele riigis viibimise loa andmisega seotud ning riigikaitse kriisiolukorra kehtestamise heakskiitmisega või heaks kiitmata jätmisega seotud Riigikogu otsuse eelnõu menetlemise erisused

(1) Erakorralise ja sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni väljakuulutamist ja pikendamist käsitleva ja Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele riigis viibimise loa andmisega seotud ning riigikaitse kriisiolukorra kehtestamise heakskiitmisega või heaks kiitmata jätmisega seotud Riigikogu otsuse eelnõu arutatakse ühel lugemisel;";

8) paragrahvi 118 täiendatakse lõigetega 5 ja 6 järgmises sõnastuses:

"(5) Riigikaitsekomisjon hindab vähemalt iga kolme kuu järel riigikaitse kriisiolukorra kehtestamisest arvates selle jätkumise põhjendatust ja esitab riigikaitse kriisiolukorra põhjutanud asjaolude äralangemisel riigikaitse kriisiolukorra kehtestamise heakskiitmise lõpetamise Riigikogu otsuse eelnõu.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud Riigikogu otsuse eelnõu menetlemisele kohaldatakse lõigetes 1, 2 ja 4 sätestatud. Otsuse-eelnõu lugemise käigus esinevad ettekandega riigikaitsekomisjoni esindaja ja peaminister või tema volitusel mõni teine valitsusliige. Riigikogu liige võib kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse;";

9) seadust täiendatakse §-ga 155² järgmises sõnastuses:

„§ 155². Kaitseväe juhataja kandidaadi ettekanne

(1) Enne Vabariigi Valitsusele ametisse nimetamiseks riigikaitsekomisjoni nõusoleku andmist esineb Kaitseväe juhataja kandidaat Riigikogus ettekandega. Vabariigi Valitsus esitab Riigikogu juhatusele sellekohase taotluse, milles märgib esinemise soovitava aja ja kestuse.

(2) Esinemisele kohaldatakse § 155 lõigetes 3–5 sätestatut.“.

§ 252. Riigikontrolli seaduse muutmine

Riigikontrolli seaduse § 18 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(6) Kui riigikontrolöri volitused on lõppenud ennetähtaegselt, tuleb julgeolekukontroll riigikontrolöri kandidaadi suhtes teostada kolme kuu jooksul arvates käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud dokumentide saamisest. Julgeolekukontrolli teostava asutuse juhi loal võib julgeolekukontrolli teostamise tähtaega pikendada ühe kuu võrra, kui esineb riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 33 lõike 4 punktis 1 või 2 nimetatud asjaolu või kui ühe kuu jooksul on võimalik sama lõike punktis 3 või 4 nimetatud asjaolu ilmnemine. Julgeolekukontrolli teostamise tähtaja pikendamisest teavitatakse Vabariigi Presidenti, asjaomaseid valitsuskomisjone ja Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni.“.

§ 253. Riigipiiri seaduse muutmine

Riigipiiri seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 9⁶ lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2) Politsei- ja Piirivalveamet võib ajutiselt keelata isiku viibimise piiriveekogul, sisemerel või selle jääl isiku elu või tervist ähvardava ohu väljaselgitamiseks, ennetamiseks või tõrjumiseks või piirirežiimi rikkumise ennetamiseks.“;

2) paragrahvi 9⁶ lõikest 7 jäetakse välja tekstiosa ”riigikaitse seaduse tähenduses“;

3) paragrahvi 9¹⁰ lõiget 1 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:

”Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorda käsitatakse käesolevas seaduses väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse tähenduses.“;

4) paragrahvi 9¹⁰ täiendatakse lõikega 7 järgmises sõnastuses:

”(7) Käesolevas seaduses massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra kohta sätestatut võib kohaldada ka kriisiolukorra ajal.“;

5) paragrahvi 11 lõige 8 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(8) Politsei- ja Piirivalveametil on kriisiolukorra ajal õigus kontrollida ning keelata Eesti kodaniku lahkumist Eestist, kui tema suhtes kehtib kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel kehtestatud Eestist lahkumise keeld või piirang.“;

6) paragrahvi 14¹ lõikes 5 asendatakse sõna ”riigikaitse seadust” sõnadega ”kriisiolukorra ja riigikaitse seadust“.

§ 254. Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise

Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 7 pealkiri, sissejuhatav lauseosa ja punkt 1 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

”§ 7. Kriisiolukorra ja riigikaitse riigisaladus

Kriisiolukorra ja riigikaitse riigisaladus on:

1) tsiviilkriisiks ja riigikaitseks valmistumist, selle juhtimist ja tegevust käsitlev teave, välja arvatud teave, mille avalikuks tulek ei kahjusta Eesti Vabariigi julgeolekut. See teave salastatakse salajasel või madalamal tasemel kuni 50 aastaks;”;

2) paragrahvi 8 punkt 8 tunnistatakse kehtetuks;

3) paragrahvi 9 punktis 3 asendatakse sõna ”hädaolukord” sõnaga ”kriisiolukord” vastavas käändes;

4) paragrahvi 10 punkt 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”1¹) kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel määratud alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti, välja arvatud käesoleva paragrahvi punktis 1 nimetatud objektid, ja avaliku korra tagamiseks alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valve- ja häiresüsteeme ning kaitsemeetmeid käsitlev teave, välja arvatud teave, mille avalikuks tulek ei kahjusta Eesti Vabariigi julgeolekut. See teave salastatakse piiratud tasemel kuni 20 aastaks;”;

5) paragrahvi 22 lõike 2 punktis 4, § 23 lõike 3 punktis 4 ja § 52 lõike 1 punktis 7 asendatakse sõnad ”Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjonile” sõnadega ”asjaomasele ministeeriumile ja Riigikantseleile”;

6) paragrahv 24 tunnistatakse kehtetuks;

7) paragrahvi 30¹ lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(5) Riigikaitse kriisiolukorra ajal ja lisaõppekogunemisele kutsumise korral võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isiku suhtes teostada julgeolekukontrolli tema nõusolekuta.”;

8) paragrahvi 33 lõike 4 punkt 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”1¹) julgeolekukontrolli teostamiseks ei ole kolme kuu jooksul arvates dokumentide nõuetekohasest esitamisest olnud võimalik juurdepääsuloa taotlejaga vestlust läbi viia eriolukorrast või riigikaitse kriisiolukorrast tulenevatel põhjustel;”;

9) paragrahvi 38 lõike 3 punktis 2 asendatakse sõnad ”töötlevat üksust, Kaitsepolitsei ametit ja Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni” sõnadega ”töötlevat üksust ja Kaitsepolitsei ametit”;

10) seadust täiendatakse §-ga 58² järgmises sõnastuses:

”§ 58². Üleminekusäte kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse rakendamisel

Enne 2026. aasta 1. oktoobrit käesoleva seaduse § 8 punkti 8 ja § 9 punkti 3 alusel salastatud teave jääb riigisaladuseks vastavalt salastamise ajal kehtinud nõuetele.”.

§ 255. Riigi Teataja seaduse muutmise

Riigi Teataja seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 9 lõige 2¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2¹) Vabariigi Valitsuse kriisiolukorra kehtestamise ja lõpetamise ning eriolukorra väljakuulutamise ja lõpetamise otsus, Riigikogu erakorralise ja sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni väljakuulutamise ja lõpetamise otsus, Vabariigi Presidendi sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni väljakuulutamise otsus, Riigikogu riigikaitse kriisiolukorra kehtestamise heakskiitmise ja heaks kiitmata jätmise otsus, Riigikogu põhiõigusi ja -vabadusi piirava meetme heakskiitmise ja heaks kiitmata jätmise otsus, samuti kriisiolukorra lahendamiseks, sealhulgas mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni korraldamiseks antud haldusakt esitatakse avaldamiseks viivitamata.”;

2) paragrahvi 9 lõiked 2² ja 6² tunnistatakse kehtetuks.

§ 256. Riigivaraseaduse muutmise

Riigivaraseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 11 lõiked 3 ja 4 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Vallasaja, välja arvatud väärtpaberi valitsemise võib üle anda ajutiselt või alaliselt ühelt riigivara valitsejalt teisele täidesaatva riigivõimu asutusele, kui vallasasi on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.

(4) Kinnisasjade ja piiratud asjaõiguste valitsemist kriisiolukorra ajal ühelt riigivara valitsejalt teisele üle ei anta. Kui kriisiolukorra lahendamiseks on vaja kinnisasja või selle osa kasutada teisel täidesaatva riigivõimu asutusel, võib kinnisasja kasutuse ajutiselt üle võtta.”;

2) paragrahvi 12 lõiked 7–8 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(7) Käesoleva seaduse § 11 lõigetes 3 ja 4 nimetatud riigivara valitsemise üleandmine ning ajutisse kasutusse võtmine otsustatakse kriisiolukorra ajal riigivara valitseja või volitatud asutuse ja riigivara üleandmist või ajutist kasutust taotleva täidesaatva riigivõimu asutuse omavahelisel kokkuleppel.

(7¹) Käesoleva seaduse § 11 lõigetes 3 ja 4 nimetatud vara valdajal on õigus keelduda vara üleandmisest või ajutisse kasutusse andmisest, kui taotletav vara on vajalik tema ülesannete täitmiseks ning vara kasutusele puudub alternatiiv või vara on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks, sealhulgas mobilisatsiooni või demobilisatsiooni korraldamiseks.

(7²) Vabariigi Valitsus võib ette näha riigivara valitsemise üleandmisele, ajutisse kasutusse võtmisele, tagastamisele või kulu hüvitamisele käesolevas seaduses sätestatud erinevad tingimused ja korra, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks, sealhulgas mobilisatsiooni või demobilisatsiooni korraldamiseks.

(8) Käesoleva seaduse § 11 lõigetes 3 ja 4 nimetatud riigivara valitsemise üleandmise ning ajutisse kasutusse võtmise, tagastamise ja kulu hüvitamise tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.”;

3) paragrahvi 33 lõike 1 punkt 3¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”3¹) vara on vajalik kohaliku omavalitsuse üksusele, avalik-õiguslikule juriidilisele isikule või eraõiguslikule juriidilisele isikule kriisiolukorra ajal tema ülesannete täitmiseks või paljude inimeste elu või tervist vahetult ohustava sündmuse lahendamiseks või muul avalikul eesmärgil.”.

§ 257. Riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise

Riikliku pensionikindlustuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seaduse 10. peatükki täiendatakse §-ga 48¹ järgmises sõnastuses:

”§ 48¹. Pensioni maksmise erisused erakorralise ja sõjaseisukorra ajal

Kui erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei ole võimalik käesoleva seaduse § 24 lõikes 7 ja § 28 lõikes 2¹ sätestatud kirjalikku nõusolekut esitada, tuleb see esitada kuue kuu jooksul pärast erakorralise või sõjaseisukorra lõppemist. Sotsiaalkindlustusamet arvestab õigustatud isiku pensioni suuruse ümber ja maksab saamata jäänud pensionisumma välja tagasiulatuvalt õigustatud isiku pensionilisale või täiendavale pensioniõiguslikule staažile õiguse tekkimise ajast arvates.”;

2) paragrahvi 60¹ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Kriisiolukorra ajal võib Sotsiaalkindlustusamet valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul pikendada püsiva töövõimetuse ekspertiisi otsuse lõpptähtaega, kui uus hindamine on kriisiolukorra tõttu objektiivsetel põhjustel oluliselt takistatud ja pikendamine on vajalik püsivalt töövõimetule inimesele tema sotsiaalsete tagatiste säilimiseks, kuni kriisiolukorrast tingitud ümberkorralduse vajadus on ära langenu.”.

§ 258. Sadamaseaduse muutmine

Sadamaseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõike 2 punkt 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”5) alaliselt või ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määratud sadamale kohaldatakse käesolevat seadust kriisiolukorra ja riigikaitse seadusest tulenevate erisustega.”;

2) paragrahvi 3¹ pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 3¹. **Elutähtsa teenuse osutaja ja püsiv kriisiülesanne**”;

3) paragrahvi 3¹ lõike 1 sissejuhatavas lauseosas asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1¹ punktis 8” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 16”;

4) paragrahvi 3¹ täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

5) seaduse 1. peatükki täiendatakse §-ga 3² järgmises sõnastuses:

”§ 3². **Sadamaoperaatori püsiv kriisiülesanne**

(1) Käesoleva seaduse § 3¹ lõike 2 alusel kinnitatud elutähtsa teenuse osutamiseks kasutatavas sadamas konteiner- ja veeremkaupu lastiva ja lossiva sadamaoperaatori püsiv kriisiülesanne on tagada teenuse osutamine vastavalt käesolevas seaduses sätestatule ja elutähtsat teenust osutava sadama pidajaga sõlmitud lepingule.

(2) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kriisiülesande täpsustused, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuded, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.”;

6) paragrahvi 33 lõige 4 tunnistatakse kehtetuks;

7) seaduse 6. peatükki täiendatakse §-ga 36¹ järgmises sõnastuses:

”§ 36¹. **Sadama kasutamise piirangud**

(1) Vabariigi Valitsus võib piirata sadamas sadamateenuste osutamist, kui seda on vaja põhiseaduslikku korda, riigi julgeolekut või inimeste elu ja tervist ähvardava suurenenud ohu ajal kriisiülesande täitmiseks või selleks valmistumiseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel kehtestatud piirangute tõttu tekkinud kahju ja saamata jäänud tulu hüvitab piirangu kehtestaja.”;

8) paragrahvi 42 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

”(6) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 3¹ lõikes 3 ja § 3² lõikes 1 sätestatud kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 259. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmine

Sotsiaalhoolekande seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahv 13¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 13¹. **Sotsiaalteenuste osutamise erandid eriolukorra, erakorralise ja sõjaseisukorra ajal**

(1) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal ja kaks aastat pärast sõjaseisukorra lõppemist võib kohaliku omavalitsuse üksuses olla sotsiaaltöötajana ametis isik, kelle ettevalmistus ei vasta käesoleva seaduse §-s 16¹ sätestatud nõudele, kuid kes vastab avaliku teenistuse seaduse § 14 lõikes 1 sätestatud nõuetele.

(2) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal ja kaks aastat pärast sõjaseisukorra lõppemist võib väljaspool kodu osutatavat üldhooldusteenust osutada hooldustöötajana isik, kelle ettevalmistus ei vasta käesoleva seaduse § 22 lõikes 4 sätestatud nõudele, kuid kes on täisealine ja teovõimeline ning kui on tagatud, et teda juhendab hooldustöötaja, kelle ettevalmistus vastab § 22 lõikes 4 sätestatud nõudele.

(3) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal peatub käesoleva seaduse § 64 lõikes 5 sätestatud tähtaja kulgemine.

(4) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib Sotsiaalkindlustusamet valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul pikendada sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmise tähtaega kuni eriolukorrast, erakorralisest või sõjaseisukorrast tingitud ümberkorralduse vajaduse äralangemiseni.”;

2) seaduse 1. peatükki täiendatakse §-dega 13²–13⁴ järgmises sõnastuses:

”§ 13². **Erihoolekandeteenuste osutamise erandid eriolukorra, erakorralise ja sõjaseisukorra ajal**

(1) Eriolukorra ajal, kui see on vajalik erihoolekandeteenuse osutamise jätkamiseks, võib lisaks käesoleva seaduse § 86 lõikes 1 nimetatud isikutele erihoolekandeteenust vahetult osutada ka füüsiline isik, kes on täisealine ja teovõimeline ja kellel on vähemalt põhiharidus ning kui on tagatud, et teda juhendab § 86 lõikes 1 sätestatud nõuetele vastav isik.

(2) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal ja kaks aastat pärast sõjaseisukorra lõppemist, kui see on vajalik erihoolekandeteenuse osutamise jätkamiseks, võib lisaks käesoleva seaduse § 86 lõikes 1 nimetatud isikutele erihoolekandeteenust vahetult osutada ka füüsiline isik, kes on täisealine ja teovõimeline ning kui on tagatud, et teda juhendab § 86 lõikes 1 sätestatud nõuetele vastav isik.

(3) Sõjaseisukorra ajal lõpetab teenuseosutaja käesoleva seaduse § 80 lõike 1 punktis 1 sätestatud juhul majutamisega erihoolekandeteenuse osutamise suunamisotsuse alusel, kui isik ei kasuta teenust kauem kui 14 päeva, välja arvatud statsionaarse tervishoiuteenuse osutamise korral.

(4) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal pikenevad käesoleva seaduse § 71 lõigetes 6 ja 7 sätestatud tähtajad 14 päevani.

(5) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib Sotsiaalkindlustusamet valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul pikendada erihoolekandeteenuse osutamise suunamisotsuse

tähtaega kuni eriolukorrast, erakorralisest või sõjaseisukorrast tingitud ümberkorralduse vajaduse äralangemiseni.

(6) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal teeb erihoolekandeteenuse osutaja kõik endast oleneva, et tagada teenuse toimimine. Erihoolekandeteenuse toimimise tagamiseks peab ööpäevaringse erihooldusteenuse osutaja lähtuvalt täisealise isiku vajadustest ja teenuseosutaja võimalustest tagama isiku turvalisuse ning abistama isikut enese eest hoolitsemisel.

(7) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal peab kogukonnas elamise teenuse osutaja ja ööpäevaringse erihooldusteenuse osutaja lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatule tagama lähtuvalt oma võimalustest isikule majutamise ja toitlustamise.

(8) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal peab ööpäevaringse erihooldusteenuse osutaja lisaks käesoleva paragrahvi lõigetes 6 ja 7 sätestatule järgima raviskeemi, mille tervishoiuteenuse osutaja on täisealisele isikule määranud, ning tal peab olema ülevaade ööpäevaringset erihooldusteenust saava täisealise isiku viibimiskohast.

(9) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei kohaldata käesoleva seaduse § 99 lõikes 3 ja § 102 lõike 1 punktis 4 sätestatut, kui see on vajalik.

(10) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei kehti käesoleva seaduse § 102 lõikes 3 nimetatud seaduslikult esindajalt nõusoleku saamise kohustus, kuid ööpäevaringse erihooldusteenuse osutaja peab teavitama seaduslikku esindajat esimesel võimalusel ööpäevaringset erihooldusteenust saava täisealise isiku viimisest väljapoole tegevusloal märgitud kohta.

§ 13³. Lapsele turvakoduteenuse, suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiu teenuse ning asendushooldusteenuse osutamise erandid kriisiolukorra ajal

(1) Sellise kriisiolukorra ajal, mis mõjutab oluliselt turvakoduteenuse osutamist, ja kaks aastat pärast sõjaseisukorra lõppemist võib turvakodus viibivale lapsele teenust vahetult osutada isik, kes vastab vähemalt käesoleva seaduse § 36 lõikes 1 sätestatud nõuetele.

(2) Kriisiolukord käesoleva seaduse tähenduses on kriisiolukord kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses.

(3) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal, kui see on suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiu teenuse (edaspidi *hoiuteenus*) osutamiseks vajalik, võib lapsehoiuteenust saada rohkem lapsi, kui on sätestatud käesoleva seaduse § 45³ lõikes 2.

(4) Sellise kriisiolukorra ajal, mis mõjutab oluliselt hoiuteenuse osutamist, ja kaks aastat pärast sõjaseisukorra lõppemist võib lapsehoidjaks olla isik, kes vastab vähemalt käesoleva seaduse § 45⁴ lõike 1 punktis 2 sätestatud nõudele ning kellel on tööks sobivad isikuomadused.

(5) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib asendushooldusteenust osutada pikemalt kui käesoleva seaduse § 45⁵ lõike 3 punktis 2 sätestatud tähtaja jooksul, kui see on kriisiolukorrast tulenevatel asjaoludel põhjendatud ja teenust vajava lapse huvides.

(6) Eriolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal ja kaks aastat pärast vastava olukorra lõppemist võib asendushooldusteenuse osutamisel perekodus, asenduskodus ja hooldusperes teha laste arvu suhtes ajutisi erandeid käesoleva seaduse § 45⁶ lõikes 2, § 45⁷ lõikes 1 ja § 45⁸ lõikes 1 sätestatust, kui see on kriisiolukorra ajal teenuse osutamiseks vajalik. Laste arvu suurendamise korral ei kohaldata käesoleva seaduse § 45⁶ lõikes 3, § 45⁷ lõikes 1¹ ja § 45⁸ lõikes 1¹ sätestatut.

(7) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei kohaldata käesoleva seaduse § 45⁵ lõigetes 4 ja 5 sätestatut.

(8) Sellise kriisiolukorra ajal, mis mõjutab oluliselt asendushooldusteenuse osutamist, ja kaks aastat pärast sõjaseisukorra lõppemist võib asendushooldusteenuse osutamisel last vahetult kasvatada isik, kes on vähemalt täisealine ning kes vastab käesoleva seaduse § 45¹³ lõike 1 punktides 1, 3–7 ja 11 sätestatud nõuetele.

(9) Kui kriisiolukorra ajal osutatakse asendushooldusteenust last vahetult kasvatava isiku eluruumides, ei kohaldata käesoleva seaduse § 45¹³ lõikes 2 sätestatud nakkushaiguste suhtes tervisekontrolli läbimise kohta tervisetõendi esitamise nõuet.

(10) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal, kui see on asendushooldusteenuse osutamise jätkamiseks vajalik, võib jätta kohaldamata käesoleva seaduse § 45¹⁴ lõikes 1 ning lõike 3 punktides 2 ja 3 sätestatud perevanema minimaalse ja maksimaalse tööaja ning teenuse osutamise aja nõuded.

§ 13⁴. Toimetulekutoetuse määramise ja maksmise erandid kriisiolukorra ajal

(1) Kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil toimuva ulatusliku evakuaatsiooni korral võetakse toimetulekutoetuse määramisel evakuaatsioonikohas viibivate isikute eluasemekulusid arvesse selle eluaseme puhul, kus toimetulekutoetuse taotleja alaliselt elab ja mis võib asuda ka teise kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil.

(2) Kui erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei ole võimalik toimetulekutoetust toetuse taotlejale maksta sotsiaalseadustiku üldosa seaduse § 28 lõikes 3 nimetatud arvelduskontole, võib kohaliku omavalitsuse üksus toimetulekutoetuse sularahas maksmise korral määrata toetuse nulli või viiega lõppeva summamana, ümardades toetuse suuruse inimese kasuks. Toetuse võib sularahas välja maksta mõistliku aja jooksul.”;

3) paragrahvi 45¹ lõikest 1 jäetakse välja tekstiosa „(edaspidi *hoiuteenus*)“;

4) seaduse 6. peatükki täiendatakse §-ga 155¹ järgmises sõnastuses:

”§ 155¹. Tegevusloa andmise erandid ja teavitamiskohustus kriisiolukorra ajal

(1) Sellise kriisiolukorra ajal, mis mõjutab oluliselt sotsiaalteenuse osutamist, võib Sotsiaalkindlustusamet lisada tegevusloale kõrvaltingimusena tegevusloa tähtaja. Tähtajalise tegevusloa võib anda kuni kolmeks aastaks.

(2) Kui massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras või kriisiolukorra ajal on sotsiaalteenuse osutajal vaja jätkata sotsiaalteenuse osutamist kehtival tegevusloal märgitud tegevuskohast erinevas tegevuskohas või suuremale arvule isikutele, on ta kohustatud sellest Sotsiaalkindlustusametit teavitama.

(3) Sotsiaalteenuse osutamise tegevusloa taotlemisel kriisiolukorra ajal ja 90 kalendripäeva pärast kriisiolukorra lõppemist ei kohaldata käesoleva seaduse § 152 lõikes 4, lõike 5 punktis 2 ja lõikes 7 sätestatud.

(4) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal ja 90 päeva pärast vastava olukorra lõppemist ei kohaldata käesoleva seaduse §-s 151 sätestatud tegevusloa nõuet ning sotsiaalteenuse osutajal tuleb enne §-s 151 nimetatud teenuste osutamise alustamist esitada Sotsiaalkindlustusametile teade teenuse osutamise alustamise kohta.”.

§ 260. Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse muutmine

Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse 3. peatüki 1. jagu täiendatakse §-ga 30¹ järgmises sõnastuses:

”§ 30¹. Hüvitise andmine kriisiolukorra ajal

(1) Kriisiolukorra ajal on hüvitise andjal õigus laiendada nende isikute ringi, kellele võimaldatakse seaduses sätestatud rahalise hüvitise riigi kulul kojukannet, kui see on kriisiolukorra tõttu vajalik.

(2) Kriisiolukorra tõttu Eestist ajutiselt eemal viibiv isik loetakse Eestis elavaks isikuks käesoleva seaduse § 3 lõike 1 tähenduses.

(3) Kriisiolukord käesoleva paragrahvi tähenduses on kriisiolukord kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses.

(4) Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib hüvitise andja anda sama hüvitise puhul hüvitise andmise või hüvitise andmisest keeldumise haldusakti korraga mitmele hüvitise saamise õigust omavale isikule.”.

§ 261. Tervisekassa seaduse muutmine

Tervisekassa seaduse § 2 täiendatakse lõigetega 5 ja 6 järgmises sõnastuses:

”(5) Tervisekassa püsiv kriisiülesanne kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses on tagada käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmine.

(6) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud kriisiülesande täpsustused, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuded, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.”.

§ 262. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmine

Tervishoiuteenuste korraldamise seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõige 2⁴ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2⁴) Kriisiolukorraks valmistumisel ning selle lahendamisel kohaldatakse tervishoiukorraldusele kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse sätteid, arvestades käesoleva seaduse erisusi.”;

2) paragrahvi 4 senine tekst loetakse lõikeks 1 ning paragrahvi täiendatakse lõigetega 2 ja 3 järgmises sõnastuses:

”(2) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega:

1) loetelu tervishoiuteenuse osutajatest, kes ei kuulu elutähtsa teenuse osutajate hulka, kuid kes täidavad püsivaid kriisiülesandeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 12 lõike 2 tähenduses;
2) tervishoiuteenuse osutaja püsiva kriisiülesande täpsema sisu, selle täitmise mahu, püsiva kriisiülesande täitmise ja selleks valmistumise nõuded, arvestades käesoleva seaduse §-des 58¹–58³ sätestatud.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punkti 1 alusel kehtestatud loetelus nimetatud juriidilise isiku või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva tervishoiuteenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada tervishoiuteenust käesolevas seaduses, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt.”;

3) seaduse 1. peatükki täiendatakse §-ga 4⁵ järgmises sõnastuses:

”§ 4⁵. Tervishoiu toimepidevust ohustav olukord

(1) Tervishoiu toimepidevust ohustav olukord käesoleva seaduse tähenduses on olukord või oht sellise olukorra tekkeks:

1) mis põhjustab tõsiseid häireid käesoleva seaduse § 7 lõikes 5, § 17 lõikes 1¹ ja § 22 lõikes 4¹ nimetatud elutähtsa teenuse toimepidevuses või ohustab vahetult paljude inimeste elu ja tervist ning
2) mille lahendamiseks on vajalik mitme asutuse või isiku tegevuse ühtsus ja koordineeritus ning mille lahendamine ei ole võimalik tavapärasest erinevat juhtimiskorraldust rakendamata või tavapärasest oluliselt rohkem võimeid, isikuid ja vahendeid kasutamata ning
3) mille lahendamiseks ei ole vaja rakendada kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud juhtimiskorraldust ega kriisiolukorra meetmeid, piiranguid ega nõudeid.

(2) Tervishoiu toimepidevust ohustava olukorra üle otsustab Terviseamet, lähtudes ohuhinnangust ja muust asjassepuutuvast teabest.

(3) Terviseamet teavitab tervishoiu toimepidevust ohustavast olukorrast ja selle lõpetamisest valdkonna eest vastutavat ministrit ning teisi asjassepuutuvaid asutusi ja isikuid.

(4) Terviseamet hindab tervishoiu toimepidevust ohustava olukorra põhjustanud asjaolusid järjepidevalt ja otsustab nende äralangemisel selle lõppemise üle.”;

4) paragrahvi 7 lõikes 5 asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 36 lõike 2 punktis 1” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 19”;

5) paragrahvi 7 täiendatakse lõikega 10 järgmises sõnastuses:

”(10) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud perearstiabi osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust käesolevas seaduses, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

6) paragrahvi 17 lõige 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1¹) Kiirabibrigaadi pidaja, kellega on sõlmitud käesoleva seaduse §-s 17² sätestatud kiirabi rahastamise leping, on kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 19 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja.”;

7) paragrahvi 17 täiendatakse lõikega 1³ järgmises sõnastuses:

”(1³) Käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ nimetatud kiirabibrigaadi pidaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust käesolevas seaduses, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

8) paragrahvi 22 lõikes 4¹ asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 36 lõike 2 punktis 1” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 19”;

9) paragrahvi 22 täiendatakse lõikega 4³ järgmises sõnastuses:

”(4³) Käesoleva paragrahvi lõikes 4¹ nimetatud haiglavõrgu haigla püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust käesolevas seaduses, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

10) seadust täiendatakse §-ga 42² järgmises sõnastuses:

”§ 42². Tegevusloa taotlemise ja andmise erisused

(1) Tegevusloale võib lisada kõrvaltingimusena tegevusloa tähtajalisuse kriisiolukorra ajaks (edaspidi *tähtajaline tegevusluba*). Tähtajaline tegevusluba väljastatakse kuni üheks aastaks. Kriisiolukorra ajaks antud tähtajalise tegevusloa puhul ei kehti kindlustuskohustuse nõue tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seaduse tähenduses.

(2) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal, kui tervishoiuteenuse osutamist ei ole võimalik kehtivas tegevusloas märgitud tegevuskohas jätkata ning Terviseametil ei ole võimalik anda tähtajalist tegevusluba, ei ole tervishoiuteenuse osutamise jätkamiseks tegevusluba nõutav.

(3) Kui tervishoiuteenuse osutajal on vaja käesoleva paragrahvi lõike 2 tähenduses jätkata tervishoiuteenuse osutamist kehtivas tegevusloas märgitud tegevuskohast erinevas tegevuskohas, on ta sellest kohustatud teavitama Terviseametit ja tegevust võib jätkata Terviseameti nõusolekul.”;

11) paragrahvi 52 lõike 1 punktid 2¹ ja 2² muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

”2¹) tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras või kriisiolukorra ajal käesoleva paragrahvi lõike 1³ alusel kehtestatud tingimuste ja korra kohaselt Tervisekassa kaudu isikutele ravikindlustuse seaduses sätestatud soodsamatel tingimustel hüvitiste maksmist tervishoiu toimepidevust ohustavast olukorrast või kriisiolukorrast tulenevate toimetulekuraskuste ennetamiseks ja leevendamiseks riigieelarvega ettenähtud summa piires;

2²) tervishoiu toimepidevust ohustavast olukorrast või kriisiolukorrast tulenevalt käesoleva paragrahvi lõike 1³ alusel kehtestatud tingimuste ja korra kohaselt Tervisekassa kaudu tervishoiuteenuse osutajale ja kiirabibrigaadi pidajale eritingimustel teenuste eest tasumist tervishoiuteenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamiseks riigieelarvega ettenähtud summa piires;”;

12) paragrahvi 52 lõike 1 punkt 2³ tunnistatakse kehtetuks;

13) paragrahvi 52 lõike 1 punkt 2⁴ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”2⁴) sõjas haavata saanud isikute raviks käesoleva paragrahvi lõike 1³ alusel kehtestatud tingimuste ja korra kohaselt Tervisekassa kaudu tervishoiuteenuse osutajale ja kiirabibrigaadi pidajale teenuste eest tasumist riigieelarvega ettenähtud summa piires;”;

14) paragrahvi 52 lõike 1 punkt 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”7) valmisoleku tagamist tervishoiuteenuste osutamiseks tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras või kriisiolukorra ajal, tervishoiuteenuse osutaja tegevusvaru moodustamist ja uuendamist, tervishoiuteenuste osutamise korralduse ümberkorraldamise planeerimist ja ümberkorraldamist ning tervishoiuteenuse osutajate kriisialast väljaõpet;”;

15) paragrahvi 52 lõige 1² muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1²) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 2¹ ja 2² sätestatud tervishoiu toimepidevust ohustava olukorraga või kriisiolukorraga seotud hüvitisi ja teenuste eest tasumist võib rakendada kuni vajaduse äralangemiseni, kuid mitte kauem kui 90 kalendripäeva pärast nimetatud olukorra lõppemist.”;

16) paragrahvi 52 lõige 3¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3¹) Vanglas ja arestimajas kinni peetavatele isikutele ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 150 nimetatud sõjavangidele tervishoiuteenuste osutamist, sealhulgas vanglas kohapeal osutatavat hambaravi, ravimeid, meditsiiniseadmeid ja muid tervishoiuteenuste osutamisega seotud kulusid rahastatakse riigieelarvest Tervisekassa kaudu vangistusseaduse § 52 lõike 1¹ alusel kehtestatud korras ning Tervisekassa tervishoiuteenuste loetelus sätestatud alustel, tingimustel ja korras.”;

17) paragrahvi 52 täiendatakse lõikega 3⁴ järgmises sõnastuses:

”(3⁴) Tervisekassa püsiva kriisiülesande täitmine tagatakse riigieelarves ravikindlustuseks ja Tervisekassa eelarves ettenähtud vahenditest.”;

18) paragrahv 57⁴ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 57⁴. **Tervishoiuteenuse osutaja tegevusvaru**

Käesolevas seaduses sätestatud elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud tagama enda teenuse toimepidevuse tagamiseks tervishoiuteenuse osutaja tegevusvaru, lähtudes kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel kehtestatud elutähtsa teenuse kirjeldusest ja toimepidevuse nõuetest.”;

19) paragrahv 58¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 58¹. **Tervishoiukorraldus tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras ja kriisiolukorra ülesannete täitmisel ning selleks valmistumisel**

(1) Tervishoiu toimepidevust ohustavast olukorrast ja kriisiolukorrast tulenevate ülesannete täitmiseks ning selleks valmisoleku tagamiseks kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega:

1) tervishoiu rakendatavate meetmete, piirangute ja nõuete (edaspidi koos *kriisimeetmed*) sisu valitsemisala asutustele ning tervishoiuteenuse osutajatele;

2) Terviseameti juures tegutseva eriarstiabi, kiirabi ja perearstiabi kriisistaabi moodustamise alused ja ülesanded.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 nimetatud kriisimeetmed hõlmavad vastavalt olukorra kriitilisusele olukorraks ettevalmistavaid tegevusi, tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras või kriisiolukorra ajal rakendatavaid tervishoiuteenuste ümberkorraldusi ning tervishoiuteenuste kvaliteedi nõudeid ja kättesaadavuse piiranguid ning tervishoiuteenuse osutaja tegevusvaru kasutusele võtmist.

(3) Terviseamet määrab haldusaktiga konkreetse kriisimeetme koos vajalike tegevuste ja tervishoiuteenuse osutajatega, kellele need kohalduvad. Edasilükkamatus olukorras antakse kriisimeetme rakendamise korraldus suuliselt ja see vormistatakse haldusaktina esimesel võimalusel.

(4) Terviseamet kohaldab ainult sellist kriisimeetmet, mis on proportsionaalne, arvestades sellega taotletavat eesmärki ja kohaldamist nõudvat olukorda. Terviseamet hindab konkreetse kriisimeetme vajalikkust pidevalt ja otsustab tervishoiu toimepidevust ohustava olukorra või kriisiolukorra lõppemisel ka sellega seonduva kriisimeetme rakendamise lõpetamise.

(5) Terviseamet teavitab kriisimeetme rakendamisest ja selle lõpetamisest valdkonna eest vastutavat ministrit ning teisi asjassepuutuvaid asutusi ja isikuid.

(6) Valdkonna eest vastutav minister võib tervishoiu toimepidevust ohustavast olukorrast ning kriisiolukorrast tulenevate ülesannete täitmiseks kehtestada haldusaktiga tervishoiuteenuse osutajatele ajutised tervishoiuteenuste kvaliteedi nõuded ja kättesaadavuse piirangud ning tervishoiuteenuste osutamise tavapärasest erinevad ajutised nõuded, sealhulgas tavapärasest erinevad väljaõppe- ja haridusnõuded töötajatele, juhul kui nõuete ja piirangute kehtestamine ei ole ette nähtud käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel antud määrusega ning nõuete ja piirangute kehtestamine on vältimatult vajalik.

(7) Terviseametil on õigus nimetada meditsiinijuht või -juhid, kes täidavad Terviseameti peadirektori antud ülesandeid ja koordineerivad tervishoiuteenuse osutajate tegevust tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras ning kriisiolukorra ajal või selleks valmistumisel, sealhulgas juhivad käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud kriisistaapide tegevust.”;

20) seadust täiendatakse §-dega 58²–58⁵ järgmises sõnastuses:

”§ 58². Terviseameti ülesanded tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras ja kriisiolukorra ajal ning nendeks valmistumisel

Terviseamet tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras ja kriisiolukorra ajal ning nendeks valmistumisel:

1) kavandab kooskõlas kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud piirangutega tervishoiutöötajate ning apteekide töötajate töökohustuse täitmise korraldust;

2) annab kooskõlas kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud piirangutega töökohustuse täitmiseks asjakohaseid korraldusi;

3) kaasab vajaduse korral teisi ministeeriume ning asjassepuutuvaid asutusi ja isikuid muudatuste ettevalmistamiseks tervishoiuteenuste toimepidevuse tagamiseks;

4) annab tervishoiuteenuse osutajatele haldusakte, lähtudes käesoleva seaduse § 58¹ lõike 1 alusel kehtestatud kriisimeetmetest ja lõike 6 alusel kehtestatud ministri haldusaktidest ning muudest õigusaktidest;

5) omab ülevaadet nende tervishoiuteenuse osutajate hõivatuses, kes täidavad kriisiülesannet, ja koordineerib tervishoiualase info vahetust;

- 6) otsustab tervishoiuteenuse osutaja tegevusvaru ümberjagamise;
- 7) otsustab riigi tervishoiuvaru kasutamise;
- 8) täidab muid käesolevas seaduses, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud ülesandeid.

§ 58³. Püsiva kriisiülesandega tervishoiuteenuse osutaja ülesanded tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras ja kriisiolukorra ajal ning nendeks valmistumisel

Püsiva kriisiülesandega tervishoiuteenuse osutaja, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja, tervishoiu toimepidevust ohustavas olukorras ja kriisiolukorra ajal ning nendeks valmistumisel:

- 1) teavitab Terviseametit tervishoiuteenuse osutamise takistustest, abi vajadusest ja patsientide teise tervishoiuteenuse osutaja juurde ümberpaigutamisest suures mahus;
- 2) teavitab Terviseametit lisapersonali ning täiendavate meditsiiniseadmete ja ravimite vajadusest;
- 3) annab Terviseametile tema nõudmisel tervishoiu toimepidevust ohustava olukorra või kriisiolukorra lahendamise juhtimiseks või selleks valmistumiseks vajalikku teavet;
- 4) teavitab õigel ajal oma patsiente tervishoiuteenuste osutamise ümberkorraldusest;
- 5) korraldab personali kriisialase väljaõppe;
- 6) täidab muid käesolevas seaduses, kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud ülesandeid.

§ 58⁴. Haldusmenetluse erisused

- (1) Teabe käesoleva seaduse §-s 58¹ sätestatud Terviseameti ja valdkonna eest vastutava ministri haldusaktide kohta võib avaldada massiteabevahendis, kui haldusakti adressaatide arv on suurem kui 50.
- (2) Käesoleva seaduse §-s 58¹ sätestatud haldusakt jõustub selle teatavaks tegemisel vahetule adressaadile või selle avaldamisel massiteabevahendis, kui haldusaktis eneses ei sätestata teist tähtaega.

§ 58⁵. Terviseameti ülesanded piiriülese tervishoiualase humanitaarabi andmisel ja vastuvõtmisel

Terviseamet koordineerib riiklikul tasandil piiriülese tervishoiualase humanitaarabi (edaspidi *humanitaarabi*) andmist ja vastuvõtmist järgmiselt:

- 1) hindab humanitaarabi vajadust ja mahtu ning teeb vajaduse korral vastavasisulise ettepaneku valdkonna eest vastutavale ministrile;
- 2) hindab Eestis viibivate patsientide teistesse riikidesse suunamise vajadust ja teeb vajaduse korral vastavasisulise ettepaneku valdkonna eest vastutavale ministrile;
- 3) teeb koostööd rahvusvaheliste koostööpartneritega humanitaarabi väljasaatmisel ja vastuvõtmisel;
- 4) juhib humanitaarabi vastuvõtmist ja väljastamist, sealhulgas abi jagamist Eesti territooriumil;
- 5) koordineerib tervishoiutöötajate ja muu tervishoiuteenuste osutamiseks vajaliku personali tervishoius rakendamise seotud vastuvõtmist ja väljasaatmist;
- 6) osaleb oma haldusala rahvusvaheliste abitaotluste koostamisel koostöös asjaomaste ministriumide, asutuste ja isikutega;
- 7) täidab muid ülesandeid kooskõlas Vabariigi Valitsuse otsusega.”;

21) paragrahv 59 tunnistatakse kehtetuks;

22) seadust täiendatakse §-ga 62¹ järgmises sõnastuses:

”§ 62¹. Riiklik järelevalve kriisiülesande täitmise ja selleks valmistumise üle

Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 4 lõikes 3, § 7 lõikes 10, § 17 lõikes 1³ ja § 22 lõikes 4³ sätestatud kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 263. Tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seaduse muutmise

Tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 4 täiendatakse lõikega 5 järgmises sõnastuses:

”(5) Käesolevas paragrahvis nimetatud kindlustuskohustus ei kehti tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses tähtajalise tegevusloa puhul, mis on antud kriisiolukorra ajaks.”;

2) paragrahvi 20 punkt 9 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”9) kahju, mis on tekkinud tervishoiu toimepidevust ohustava olukorra või kriisiolukorra tõttu või seoses terroriakti toimepanemisega;”.

§ 264. Toiduseaduse muutmise

Toiduseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõikes 4¹ ja § 46¹ lõikes 1 asendatakse tekstiosa ”ja hädaolukorra seaduses” tekstiosaga ”ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses”;

2) paragrahvi 46¹ lõikes 2 asendatakse tekstiosa ”Hädaolukorras või selle ohu, eriolukorra, erakorralise seisukorra, kõrgendatud kaitsevalmiduse või sõjaseisukorra ajal” sõnadega ”Kriisiolukorra ajal”;

3) paragrahvi 46² lõige 1 tunnistatakse kehtetuks;

4) paragrahvi 46² lõikes 2 asendatakse tekstiosa ”hädaolukorra seaduse § 36 lõikes 5” tekstiosaga ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 20”;

5) seaduse 7¹. peatükki täiendatakse §-dega 46⁶–46⁸ järgmises sõnastuses:

”§ 46⁶. Toidu jaekaubandusega tegeleva ettevõtja püsiv kriisiülesanne

(1) Ettevõtja on püsiva kriisiülesandega isik toidu jaekaubanduse valdkonnas, kui tema turuosa toidu jaekaubanduse valdkonnas, välja arvatud toitlustamine ja hulgikaubandus, moodustab tema toidu jaekaubanduse müügitulu suuruse alusel vähemalt ühe protsendi suurimate asjakohase müügituluga või asjakohaste ettevõtete arvuga ettevõtjate valimis olevate ettevõtjate müügitulude summast, ja kelle valdkonna eest vastutav minister on määranud haldusaktiga püsiva kriisiülesandega isikuks.

(2) Ettevõtja vastavus käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud nõudele tehakse kindlaks tema majandusaasta aruande ning riigi toidu ja sööda käitlejate registri andmete alusel.

(3) Püsiva kriisiülesande määramiseks ettevõtja toidu jaekaubanduse valdkonna turuosa kindlakstegemisel toidu jaekaubanduse valdkonna turust võetakse aluseks määramise aastale vahetult eelnenud kahe majandusaasta andmed.

(4) Toidu jaekaubanduse valdkonna püsiva kriisiülesandega isiku tingimustele vastab enim selline ettevõtja, kes lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tingimuste täitmisele on teisi toidu jaekaubanduse valdkonna püsiva kriisiülesandega isikuid või toiduga varustamise

valdkonna ettevõtjaid arvestades sobivaim, et tagada elanikkonna toiduga varustamine võimalikult terviklikult, laiapindselt ja parimal viisil, lähtudes tema ettevõtte asukohast, teistest tegevusvaldkondadest, käideldavatest toidugruppidest, tegevuseks vajaliku lepingulise suhte olemasolust ning võimaluse korral ettevõtja huvidest.

(5) Ettevõtja määrab püsiva kriisiülesandega isikuks kindlaksmääratud piirkonna ettevõtte piires, vajaduse korral määratud mahus ja ajaks, valdkonna eest vastutav minister haldusaktiga.

(6) Vajaduse korral võib valdkonna eest vastutav minister määrata käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud haldusaktis ettevõtjale käesoleva seaduse alusel kehtestatud nõuete täitmise tähtaja, mis ei ole pikem kui viis aastat.

(7) Ettevõtja püsiva kriisiülesandega isikuks määramise otsus tehakse ettevõtjale teatavaks viie tööpäeva jooksul otsuse tegemise päevast arvates elektroonilise kättetoimetamisega.

(8) Püsiva kriisiülesandega isiku kriisiülesanne on tagada toidu jaekaubanduse toimimine kriisiolukorra ajal valdkonna eest vastutava ministri haldusaktiga määratud piirkonna ettevõttes, vajaduse korral määratud mahus ja toidugruppide kaupa.

(9) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega toidu jaekaubanduse valdkonna ettevõtja püsiva kriisiülesandega isikuks määramise täpsemad tingimused ja korra ning püsiva kriisiülesande täitmise täpsemad nõuded, samuti nõuded ettevõtte ja selles kriisiülesande täitmiseks vajalike vahendite ja varustuse kohta.

§ 46⁷. Toiduvaru koosseis ja kasutusele võtmise tingimused

(1) Riigi tegevusvarusse kuulub toiduvaru. Toiduvaru hulka kuulub toit ning võib kuuluda teravilja ja sellise toote varu, mis on vajalik ettevõtjale tootmissisendina toidu või loomse toidu tootmise eesmärgil peetavate loomade sööda tootmiseks või nende loomade söötmiseks (edaspidi *tooraine varu*).

(2) Toiduvaru moodustab ning seda haldab kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 99 lõikes 3 sätestatud riigi tegevusvaru haldaja.

(3) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada toiduvarus oleva toidu ja tooraine varu kogused, koguste osakaalu või varu täpsema koosseisu ning toiduvaru väljaostmise ja uuendamise alused.

(4) Toiduvaru võetakse kasutusele, kui toidupuudus ohustab elanikkonna elu või loomse toidu tootmise eesmärgil peetavate loomade elu või on oht sellise olukorra tekkeks.

(5) Toiduvaru võetakse kasutusele kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 101 lõikes 1, 2 või 3 sätestatud korras.

(6) Vabariigi Valitsus kehtestab tooraine varu tootmissisendina kasutusele võtmise otsustamisel seda kasutavale ettevõtjale kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 101 lõike 4 punkti 3 alusel selle kasutamise tingimused.

§ 46⁸. Toidu väljaveo keelamine

Vabariigi Valitsus võib keelata osaliselt või täielikult toidu väljaveo Eestist, kui toitu ei turustata piisavas koguses elanikkonna esmavajaduste rahuldamiseks või on oht sellise olukorra tekkeks.”;

6) paragrahvi 47 täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

”(4¹) Riiklikku järelevalvet toiduga varustamise tagamise nõuete täitmise üle teostab Põllumajandus- ja Toiduamet kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning käesolevas seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 265. Tulumaksuseaduse muutmine

Tulumaksuseaduse § 19 lõike 3 punktis 12 asendatakse tekstiosa ”, hädaolukorra seaduse § 44 ning riigikaitse seaduse § 55¹” tekstiosaga ”ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 160”.

§ 266. Töölepingu seaduse muutmine

Töölepingu seaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 19 punkti 5 täiendatakse pärast sõna "reservteenistuses" sõnadega "või mobilisatsioonikäsu alusel tegevteenistuses";
- 2) paragrahvi 65 lõiget 2 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:
"Vanemapuhkusele jäämisel ei rakendata käesoleva seaduse § 62 lõikes 3 sätestatud etteteatamistähtaega, kui etteteatamist ei saa asjaolusid arvestades mõistlikult eeldada.";
- 3) paragrahvi 92 lõike 1 punkti 6 täiendatakse pärast sõna "reservteenistuses" sõnadega "või mobilisatsioonikäsu alusel tegevteenistuses".

§ 267. Töövõimetoetuse seaduse muutmine

Töövõimetoetuse seaduse § 8¹ lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(2) Kriisiolukorra ajal võib töötukassa valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul pikendada isiku osalise või puuduva töövõime kestust, kui töövõime hindamine on kriisiolukorra tõttu objektiivsetel põhjustel oluliselt takistatud ja pikendamine on vajalik vähenenud töövõimega inimesele tema sotsiaalsete tagatiste säilimiseks, kuni kriisiolukorrast tingitud ümberkorralduse vajadus on ära langenuud."

§ 268. Tööstusheite seaduse muutmine

Tööstusheite seaduse § 78 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(3) Loa andja võib kuni kuueks kuuks kirjalikult peatada kohustuse järgida vääveldioksiidi heite piirväärtust suure põletusseadme puhul, mis tavaliselt kasutab vähese väävლისaldusega kütust, kui seadme käitaja ei suuda täita vääveldioksiidi piirväärtuse nõuet vähese väävლისaldusega kütuse tarnete katkemise või katkemise ohu tõttu, kui see on vajalik kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses elutähtsa teenuse kättesaadavuse ja toimepidevuse tagamiseks."

§ 269. Tööturumeetmete seaduse muutmine

Tööturumeetmete seaduse 2. peatükki täiendatakse §-ga 6¹ järgmises sõnastuses:

”§ 6¹. Tööhõiveprogramm erakorralise ja sõjaseisukorra ajal

Erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib Vabariigi Valitsus vähendada tööhõiveprogrammis sätestatud tööturuteenuste osutamise ja tööturutoetuste maksmise ulatust või peatada tööturuteenuste osutamise ja tööturutoetuste maksmise, kui tööturuteenuste osutamine ja tööturutoetuste maksmine on erakorralise või sõjaseisukorra tõttu objektiivsetel põhjustel oluliselt takistatud või kui on vaja kasutada täiendavaid riigi rahalisi vahendeid riigi kaitsmiseks, sealhulgas riigi eelarvelise jätkusuutlikkuse tagamiseks."

§ 270. Töötuskindlustuse seaduse muutmine

Töötuskindlustuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 23 pealkirja täiendatakse pärast sõna "eesmärk" sõnadega "ja püsiv kriisiülesanne";
- 2) paragrahvi 23 täiendatakse lõikega 2² järgmises sõnastuses:

”(2²) Töötukassa püsiivad kriisiülesanded on käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1, 3¹ ja 4 nimetatud ülesannete täitmine, tööturumeetmete seaduse alusel töötuna arvelevõtmine ning töötute, töövõime hindamise ja töövõimetoetuse, töötutoetuse maksmise ning käesoleva seaduse alusel kindlustatute ja hüvitiste maksmise üle arvestuse pidamine.”.

§ 271. Vabariigi Presidendi töökorra seaduse muutmine

Vabariigi Presidendi töökorra seaduse § 20 lõikes 3 asendatakse sõna ”nelja” sõnaga ”viie”.

§ 272. Vabariigi Valitsuse seaduse muutmine

Vabariigi Valitsuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 16 lõige 2¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2¹) Eesti riigi iseseisvust ja sõltumatust, territoriaalset terviklikkust ja põhiseaduslikku korda ähvardava vahetu ohu korral on Vabariigi Valitsus otsustusvõimeline, kui istungist võtab peale peaministri osa vähemalt kaks ministrit.”;

2) paragrahvi 37 lõikes 5 asendatakse tekstiosa ”ja riigikaitse seaduse § 9 lõikes 4” tekstiosaga ”ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 39 lõikes 2”;

3) paragrahvi 60 lõikes 1 asendatakse läbivalt sõna ”riigikaitse” sõnadega ”sõjalise riigikaitse”;

4) paragrahvi 77 lõiget 1 täiendatakse punktiga 2¹ järgmises sõnastuses:

”2¹) nõustab Vabariigi Valitsust ja peaministrit;”;

5) paragrahvi 77 lõike 1 punkt 13 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”13) juhib riigi julgeolekuolukorra analüüsimist ja hindamist;”;

6) paragrahvi 77 lõiget 1 täiendatakse punktidega 13¹ ja 13² järgmises sõnastuses:

”13¹) koordineerib riigi strateegilist kommunikatsiooni;

13²) kogub ja töötleb ühtlustatud riigiülese olukorrateadlikkuse tagamiseks tsiviilkriise ja riigikaitset puudutavat teavet;”;

7) paragrahvi 77 lõike 1 punkt 14 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”14) töötab välja tsiviilkriisipoliitika ja koordineerib selle elluviimist ning koordineerib laia riigikaitse poliitika elluviimist;”;

8) paragrahvi 77 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Oma ülesannete täitmiseks teeb Riigikantselei koostööd rahvusvaheliste organisatsioonide ja teiste riikide asutuste ja isikutega.”.

§ 273. Vangistuseseaduse muutmine

Vangistuseseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 5¹ lõiget 1 täiendatakse punktiga 8 järgmises sõnastuses:

”8) võimaldada pidada arvestust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 153 nimetatud sõjavangide kinnipidamise üle.”;

2) paragrahvi 5¹ lõike 2 teine lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Sõjavangide kinnipidamise arvestuse andmetöötluse (edaspidi sõjavangide andmestik) kaasvastutavad töötajad on Justiits- ja Digiministeerium, Kaitseministeerium ning Kaitsevägi.”;

3) paragrahvi 5¹ lõike 3 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”1) vangiregistri vastutav töötaja, kaasvastutavad töötajad ja volitatud töötajad ning nende ülesanded.”;

4) paragrahvi 5² täiendatakse lõikega 9 järgmises sõnastuses:

”(9) Sõjavangide andmestikust väljastatakse andmeid:

1) seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks ning selleks vajalikus mahus vangiregistri põhimääruses nimetatud isikutele ja asutustele;

2) käesoleva seaduse §-s 52 nimetatud tervishoiuteenuse osutajale, kellel on juurdepääs vangiregistrile, et täita käesolevas seaduses ja selle alusel sätestatud ülesandeid;

3) teise riiki andmete edastamiseks seaduse, välislepingu või muu Eesti jaoks siduva rahvusvahelise kohustuse täitmiseks üksnes juhul, kui neid kasutatakse seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks, ning kooskõlas andmete töötlemise ja andmekogusse kandmise eesmärgiga;

4) sõjavangile tema kohta andmekogusse kantud andmetega tutvumiseks sõjavangi kirjaliku taotluse alusel.”;

5) paragrahvi 5³ täiendatakse lõikega 1² järgmises sõnastuses:

”(1²) Sõjavangide andmestikku kantakse järgmised andmed:

1) üldandmed;

2) aastme andmed;

3) andmed kinnipidamise asjaolude, sealhulgas kinnipidamise aja ja koha kohta;

4) kinnipidamise korraldamiseks vajalikud terviseandmed;

5) andmed asjade, sõjaliste dokumentide ja raha hoiulevõtmise ja tagastamise ning sõjavangile vanglateenistuse või Kaitseväge poolt antud asjade kohta;

6) andmed sõjavangi paiknemise ja liikumise kohta;

7) andmed sõjavangile määratud distsiplinaarkaristuse ja selle täideviimise kohta;

8) andmed sõjavangi suhete, kontaktide, sealhulgas elektroonilise suhtluse, kirjavahetuse, interneti kasutamise ja telefonikõnede ning nende kontrollimise ja piiramise kohta;

9) andmed sõjavangi töötamise kohta;

10) digitaalsed dokumendid, mis koostatakse ning edastatakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses või muus seaduses või nende alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud ülesannete täitmise käigus;

11) andmed usulise kuuluvuse kohta, kui sõjavang on need avaldanud;

12) teave sõjavangi või kinnipidamiskohta ohustavate sündmuste kohta või nende toimumise ohule viitav teave.”;

6) paragrahvi 5³ täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

”(2¹) Sõjavangide andmestikku kantakse andmed kinnipidamise alusdokumentide, teistest andmekogudest saadud teabe, isikutelt ja asutustelt saadud teabe ning vanglateenistuse tegevuse käigus saadud teabe alusel.”;

7) paragrahvi 5⁴ täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

”(1¹) Sõjavangi andmeid töödeldakse sõjavangide andmestikus tema kinnipidamise ajal. Pärast kinnipidamise lõppemist andmed arhiveeritakse ja neid säilitatakse 50 aastat.”;

8) paragrahvi 72 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

”(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud kohaldatakse ka arestialustele.”;

9) seaduse 2. peatüki 8. jagu täiendatakse §-ga 72³ järgmises sõnastuses:

”§ 72³. Vangla püsiv kriisiülesanne

Vangla püsiv kriisiülesanne on vangla toimepidevuse ja vangistuse täideviimise tagamine piiratult.“;

10) seaduse 6. peatüki 1. jagu täiendatakse §-ga 109¹ järgmises sõnastuses:

”§ 109¹. Vangla ülesannete täitmise kaasamine

(1) Vangla võib kaasata vangla julgeolekut ja korda ohustava sündmuse lahendamisse ning kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute saatmiseks politseiametnike juhul ja nii kaua, kui vangla ei saa ise õigel ajal või piisavalt tulemuslikult neid ülesandeid täita.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel kaasatud politseiametnikul on vanglaametniku volitused.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ülesande täitmise politseiametnike kaasamise tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.”.

§ 274. Veeseaduse muutmine

Veeseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 112 lõikes 5 asendatakse sõna ”hädaolukorra” sõnaga ”kriisiolukorra”;

2) paragrahvi 114 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Maandamiskava rakendamist korraldab Kliimaministerium koostöös teiste ministeeriumide ja kohaliku omavalitsuse üksustega.

(2) Valmisolek üleujutusteks tagatakse päästeseaduses ning kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud korras koostatud plaanide ja maandamiskavade kohaselt.”;

3) paragrahvi 188 lõike 1 punktides 1 ja 8 ning § 194 lõikes 4 asendatakse sõna ”hädaolukord” sõnaga ”kriisiolukord” vastavas käändes.

§ 275. Vedelkütuse seaduse muutmine

Vedelkütuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 lõike 1 punkt 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”6) kütuse hoiuteenuse osutamine on isiku poolt tema majandustegevuse raames teisele isikule kuuluva kütuse hoidmine ja ladustamine, välja arvatud kriisiülesannete täitmiseks vajalike vahendite ja varu hoidmine kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse tähenduses;”;

2) paragrahvi 2¹ lõike 8 punktis 3 asendatakse tekstiosa „hädaolukorra seaduse § 18³ lõikes 1 või 2“ tekstiosaga „kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 101 lõikes 1, 2 või 3“;

3) paragrahvi 2¹ lõike 8 punkt 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”4) kütuse puhul, mis on tarbimiseks lubatud vedelkütusega varustamisest tingitud kriisiolukorra ajal.”;

4) paragrahvi 3 lõike 7 sissejuhatavas lauseosas asendatakse tekstiosa ”Hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1¹ punktis 3” tekstiosaga ”Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 21”;

5) paragrahvi 3 täiendatakse lõikega 7¹ järgmises sõnastuses:

”(7¹) Käesoleva paragrahvi lõikes 7 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmiseks vajalikke toimepidevuse nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

6) paragrahvi 20 täiendatakse lõikega 7 järgmises sõnastuses:

”(7) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 3 lõikes 7¹ sätestatud elutähtsa teenuse osutamise nõuete täitmise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 276. Vedelkütusevaru seaduse muutmine

Vedelkütusevaru seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 4 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”Varu moodustab ning seda haldab kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 99 lõikes 3 nimetatud äriühing (edaspidi *varu haldaja*).”;

2) paragrahvi 7 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2) Varustamisraskuste korral võetakse varu kasutusele kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 101 lõikes 1, 2 või 3 sätestatud korras.”;

3) paragrahvi 7¹ lõikes 2 asendatakse sõnad ”hädaolukorra seaduse” sõnadega ”kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse”.

§ 277. Veterinaarseaduse muutmine

Veterinaarseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 lõikes 3 asendatakse sõnad ”hädaolukorra seadust” sõnadega ”kriisiolukorra ja riigikaitse seadust”;

2) paragrahv 60 tunnistatakse kehtetuks.

§ 278. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmine

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse §-i 1 täiendatakse lõigetega 3 ja 4 järgmises sõnastuses:

”(3) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorda käsitatakse käesolevas seaduses väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse tähenduses.

(4) Käesolevas seaduses massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra kohta sätestatud võib kohaldada ka kriisiolukorra ajal.”.

§ 279. Välismaalaste seaduse muutmine

Välismaalaste seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 43 lõikes 3² asendatakse sõnad ”hädaolukorras või eriolukorras” tekstiosaga ”massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras või kriisiolukorra ajal”;

2) paragrahvi 43 täiendatakse lõikega 3⁴ järgmises sõnastuses:

”(3⁴) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorda käsitatakse käesolevas seaduses väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse tähenduses.”;

3) paragrahvi 91¹ lõige 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1¹) Pärast massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra või kriisiolukorra lõppu võib pikaajalist viisat Politsei- ja Piirivalveametis taotleda välismaalane, kellele on antud Eestis viibimise seaduslik alus käesoleva seaduse § 43 lõike 3² alusel.”;

4) paragrahvi 106 lõikes 1⁶ asendatakse sõnad ”hädaolukorras või eriolukorras” tekstiosaga ”massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras või kriisiolukorra ajal”.

§ 280. Välissuhtlemisseaduse muutmine

Välissuhtlemisseaduse § 6 lõike 2 punkt 4 ja § 8 lõike 1 punkt 5 tunnistatakse kehtetuks.

§ 281. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmine

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seadust täiendatakse §-ga 1⁵ järgmises sõnastuses:

”§ 1⁵. Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukord

(1) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukord käesoleva seaduse tähenduses on olukord, kus ootamatult saabub Eestisse ja viibib Eestis erakordselt palju välismaalasi ning see tekitab ettenägematult suure koormuse haldusasutustele, kohtutele ja rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskusele või kinnipidamiskohtade mahutavusele.

(2) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra lahendamist juhivad Politsei- ja Piirivalveamet, kes otsustab, kas olukord on massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukord. Politsei- ja Piirivalveamet otsustab massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra alguse ja lõpu ning teavitab võimalikult vara massilise sisserände ohust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 20 sätestatud kriisiplaanis nimetatud osalisi.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet juhivad massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra lahendamist kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel koostatud kriisiplaani kohaselt.

(4) Käesolevas seaduses massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra kohta sätestatud võib kohaldada ka kriisiolukorra ajal.”;

2) paragrahvi 13 lõikes 4 asendatakse sõnad ”hädaolukorras või eriolukorras” sõnadega ”massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras”;

4) paragrahvi 15⁴ pealkirjas ning lõigetes 3¹ ja lõike 6 punktis 7, lõike 7 esimeses lauses, lõike 9 esimeses lauses ja lõikes 10 asendatakse sõna ”hädaolukord” sõnadega ”massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukord” vastavas käändes.

§ 282. Väärteomenetluse seadustiku muutmine

Väärteomenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 3¹ täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

”(4¹) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal ei kohaldata käesoleva paragrahvi lõiget 4.”;

2) paragrahvi 44 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

”(1¹) Erakorralise ja sõjaseisukorra ajal võib isikut kinni pidada kuni 96 tundi.”.

§ 283. Õiguskantsleri seaduse muutmine

Õiguskantsleri seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 täiendatakse lõikega 12 järgmises sõnastuses:

”(12) Õiguskantsler teostab järelevalvet kriisiolukorra kehtestamise ja selle lõpetamise otsuse, erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni väljakuulutamise ja lõpetamise otsuse ning Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele riigis viibimise loa andmise otsuse põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud korras.”;

2) paragrahvi 6¹ lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(6) Kui õiguskantsleri volitused on lõppenud ennetähtaegselt, tuleb julgeolekukontroll õiguskantsleri kandidaadi suhtes teostada kolme kuu jooksul arvates käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud dokumentide saamisest. Julgeolekukontrolli teostava asutuse juhi loal võib julgeolekukontrolli teostamise tähtaega pikendada ühe kuu võrra, kui esineb riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 33 lõike 4 punktis 1 või 2 nimetatud asjaolu või kui ühe kuu jooksul on võimalik sama lõike punktis 3 või 4 nimetatud asjaolu ilmnemine. Julgeolekukontrolli teostamise tähtaja pikendamisest teavitatakse Vabariigi Presidenti, asjaomaseid valitsuskomisjone ja Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni.”.

§ 284. Ühistranspordiseaduse muutmine

Ühistranspordiseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seadust täiendatakse §-ga 6¹ järgmises sõnastuses:

”§ 6¹. Vedaja püsiv kriisiülesanne

(1) Käesoleva seaduse § 6 lõikes 3 nimetatud liinivedu teostava vedaja püsiv kriisiülesanne on tagada liinivedu pädeva asutusega sõlmitud avaliku teenindamise lepinguga või haldusaktiga pandud avaliku teenindamise kohustuse kohaselt.

(2) Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega või liinivedu korraldav pädev asutus avaliku teenindamise lepinguga või haldusaktiga kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kriisiülesande täpsustused, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuded, kui see on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks.”;

2) paragrahvi 80 täiendatakse lõikega 9 järgmises sõnastuses:

”(9) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 6¹ lõikes 1 sätestatud kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 285. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse muutmine

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 6 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(2) Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 81 lõike 3 punktis 22 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja on vee-ettevõtja, kes on määratud vee-ettevõtjaks käesoleva seaduse § 24 lõikes 3 sätestatud korras.”;

2) paragrahvi 6 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja püsiv kriisiülesanne on osutada elutähtsat teenust kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses ning selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja täpsustab kriisiülesannet, selleks valmistumise ning selle täitmise nõudeid kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 82 lõike 6 alusel.”;

3) paragrahvi 66 täiendatakse lõikega 11 järgmises sõnastuses:

”(11) Järelevalvet käesoleva seaduse § 6 lõikes 3 sätestatud kriisiülesande täitmise ning selleks valmistumise üle tehakse kriisiolukorra ja riigikaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.”.

§ 286. Seaduse jõustumine

(1) Käesolev seadus jõustub 2026. aasta 1. oktoobril.

(2) Käesoleva seaduse § 154 lõiked 5 ja 6, § 155 ning § 273 punktid 1–7 jõustuvad 2027. aasta 1. jaanuaril.

(3) Käesoleva seaduse § 284 jõustub 2029. aasta 1. jaanuaril.

(4) Käesoleva seaduse § 76 lõike 2 punkt 7 kehtib kuni 2029. aasta 31. märtsini.

***Selgitus:** Kuna selgitus on mahukas, siis vaata lähemalt eelnõu II lugemise seletuskirjas olevat muudatusettepaneku nr 4 selgitust.*

Riigikaitsekomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Enn Eesmaa, Raimond Kaljulaid, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Mati Raidma, Priit Sibul, Kalev Stoicescu, Peeter Tali, Kristo Enn Vaga)

6. Muuta eelnõu 2. peatükki „Riigikaitse Nõukogu ja Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon“ ja sõnastada see järgmiselt:

„2. peatükk

Vabariigi President, Riigikogu, Vabariigi Valitsus ja Riigikaitsekohus

***Selgitus:** Lisaks juriidilisele korrektsusele ja pädevusele peaks iga seadus olema veel ka sisult selge ja ammendav, süsteemse ülesehitusega ning täitjatele hõlpsasti arusaadav.*

Paraku on käesolev eelnõu, nagu ka 2015. aasta riigikaitse seadus, millele see paljuski tugineb, seaduse süsteemse ülesehituse ja täitjatele arusaadavuse mõttes tagasihoidlik võrreldes 2002. aasta rahuaja riigikaitse seadusega, kus Vabariigi Presidendi ja Vabariigi Valitsuse pädevused olid sätestatud kohe pärast üldsätteid eraldi peatükkidena.

Oleks väärt eeldada, et inimesed, kes seda seadust täitma ja selle järgi kriisi- ja sõjaajal tegutsema hakkaksid, peaksid põhiseadusest, käesoleva seaduse erinevatest peatükkidest ning teistest seadustest lähtuvalt ise pildi kokku panema, mis on Vabariigi Presidendi, seadusandliku, täidesaatva ning kohtuvõimu roll ja ülesanded riigikaitse korraldamisel.

Seetõttu oleks mõistlik 2002. aasta rahuaja riigikaitse seadust eeskujul võttes need rollid ja ülesanded Eesti Põhiseaduse sätetele tuginedes formuleerida kohe pärast üldsätteid omaette uue peatükina.

1.jagu Vabariigi President

§ 5. Vabariigi President

(1) Vabariigi President riigikaitse kõrgeima juhina:

1) teeb Riigikogule ettepaneku erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni väljakuulutamiseks;

2) kuulutab Eesti Vabariigi vastu suunatud agressiooni korral välja sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni, ootamata ära Riigikogu otsust;

3) teavitab sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni väljakuulutamisest viivitamatult Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni peasekretäri ja Põhja-Atlandi Nõukogu ning Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni;

4) kutsub kokku Riigikaitse Nõukogu;

5) täidab teisi talle seadusega pandud ülesandeid riigikaitse korraldamisel.

***Selgitus:** Presidendi kui riigikaitse kõrgeima juhi roll on sätestatud põhiseaduses ning ilma põhiseadust muutmata ei saa seda temalt ära võtta või vähendada.*

Selle rolli täitmine eeldab, et sõjaseisukorra väljakuulutamisel võtaks president endale Eesti peamise esindaja ja kaalukaima kõneisiku rolli rahvusvahelisel areenil, sest Vabariigi Valitsuse jõupingutused keskenduksid paratamatult tekkinud riigikaitse kriisiolukorra lahendamisele. Paragrahvi kolmas lõige hõlmab ka rahvusvaheliste institutsioonide ammendavat loetelu, keda Vabariigi President peaks sel juhul kindlasti teavitama.

§ 6. Riigikaitse Nõukogu (eelnõus § 5)

(1) Riigikaitse Nõukogu on Vabariigi Presidendi juures tegutsev nõuandev organ.

(2) Riigikaitse Nõukogu arutab kõikehõlmava julgeoleku ja riigikaitse seisukohalt olulisi küsimusi ja avaldab nende kohta arvamust.

(3) Riigikaitse Nõukokku kuuluvad Riigikogu esimees, Riigikogu riigikaitsekomisjoni ja väliskomisjoni esimees, peaminister, kaitseminister, siseminister, välisminister, rahandusminister, kliimaminister, justiitsminister, Kaitseväe juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor, Päästeameti peadirektor ning Kaitsealiidu ülem.

(4) Vabariigi presidendi kutsel võivad Riigikaitse Nõukogu istungitel sõnaõigusega osaleda teised isikud.

(5) Riigikaitse Nõukogu töökorra kinnitab ning selle istungeid juhatab Vabariigi President või tema kohuseid täitev isik.

***Selgitus:** Täpsustatud on Riigikaitse Nõukogu funktsiooni ja koosseisu. Lisatud on, riigikaitse seisukohalt võtmetähtsusega ministrid ning tähtsaimaid riigikaitseülesandeid täitvate asutuste juhid. Säärases koosseisus Riigikaitse Nõukogult võib eeldada, et see suudab oma funktsiooni täita. Samuti on loodud Vabariigi Presidendile võimalus kutsuda Riigikaitse Nõukogu istungitele ka teisi isikuid vastavalt vajadusele.*

„Koosolek“ ei ole kohane termin Riigikaitse Nõukogu tegevuse kirjeldamiseks. Näiteks Riigikogu komisjonid ei korralda koosolekuid, vaid istungeid. Riigikaitse Nõukogu tähtsust arvestades peaks kasutama terminit „istung“.

Kliimaministerium on vastutav kaheksa elutähtsa teenuse eest kahekümne kahest käesoleva seadusega sätestatud elutähtsast teenusest, mistõttu on vältimatu kliimaministri osalemine Riigikaitse Nõukogu töös.

§ 7. Vabariigi Presidendi asendamisjärjekord

(1) Kui Vabariigi President ei saa vaenutegevuse tõttu või mingil muul põhjusel täita oma ülesandeid, täidavad tema kohuseid ja asendavad teda:

- 1) Riigikogu esimees;
- 2) Riigikogu esimene aseesimees;
- 3) Riigikogu teine aseesimees.

***Selgitus:** Varasemates riigikaitset käsitlevates seadustes ei ole Vabariigi Presidendi asendamisjärjekorda sätestatud. See on vältimatu presidendi kui riigikaitse kõrgeima juhi rolli järjepidevaks täitmiseks kriisi- ja sõjaolukorras.*

2.jagu **Riigikogu**

§ 8. Riigikogu

(1) Riigikogu:

- 1) kuulutab välja erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni;
- 2) kiidab Vabariigi Valitsuse ettepanekul heaks Julgeolekupoliitika alused ja Riigikaitse strateegia;
- 3) nimetab Vabariigi Valitsuse ettepanekul salajasel hääletusel ametisse Kaitseväge juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori, Päästeameti peadirektori ja Kaitseliidu ülema;
- 4) kuulab ära Kaitseväge juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori, Päästeameti peadirektori ja Kaitseliidu ülema iga-aastase tegevusaruande;
- 5) nimetab Riigikohtu esimehe ettepanekul ametisse Riigikaitsekohtu esimehe;
- 6) otsustab rahvusvahelise sõjalise koostöö üle käesolevas seaduses sätestatud korras;
- 7) täidab teisi talle seadusega pandud ülesandeid riigikaitse korraldamisel.

***Selgitus:** Riigikogu rolli riigikaitse korraldamisel pole varasemates seadustes eraldi välja toodud, kuna ilmselt on oletatud, et piisab põhiseaduses sätestatust. Kuna tegu on mahuka tervikseadusega, mis käsitleb komplekselt kogu riigikaitse korraldust, siis peab see olema seaduse täitjatele hõlpsasti arusaadav.*

Kui Riigikogu XI ja XII koosseisu liikmed muutsid põhiseadust, arvates kaitseväge juhataja institutsiooni sealt välja, kärpisid nad sellega eelkõige iseenda võimupädevust, sest kaitseväge juhataja ametisse nimetamine oli kuni kõnealuse põhiseaduse paranduse jõustumiseni just Riigikogu, aga mitte kellegi teise pädevuses.

Erinevate võimuharude vahel peab valitsema tasakaal, nagu õiguskantsler Ülle Madise on õigustatult tähelepanu juhtinud. Kui suurendada täidesaatva võimu pädevust kriisolukorras

käsitluse rakendamise ja peaministrile kriisiolukorra juhi volituste andmisega tuleb seda paratamatult kompenseerida seadusandliku võimu tugevama kontrolli- ja arupärimisõigusega.

Arvestades nende kandvat rolli kõikehõlmavas riigikaitstes oleks mõistlik tuua riigikaitsete võtmeasutuste ehk kaitseväge juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori, Päästeameti peadirektori ja Kaitseliidu ülema ametisse nimetamine Riigikogu tasandile ning kohustada neid kord aastas Riigikogule oma tegevusest aru andma.

Analoogselt strateegiaga „Eesti 2035“ mille kiitis heaks Riigikogu oma otsusega võtaks Riigikogu üle ka Riigikaitse strateegia heakskiitmise ülesande.

3.jagu **Vabariigi Valitsus**

§ 9. Vabariigi Valitsus

(1) Vabariigi Valitsus:

- 1) teostab täidesaatvat riigivõimu riigikaitse korraldamisel;
- 2) koordineerib valitsusasutuste, maavalitsuste ja riigi osalusega äriühingute (edaspidi riigiettevõtete) tegevust riigikaitse planeerimisel ning arendamisel;
- 3) juhib riigikaitse strateegiliste arengudokumentide ja Riigi kaitsetegevuse kava koostamist;
- 4) esitab Riigikogule heakskiitmiseks Julgeolekupoliitika alused ja Riigikaitse strateegia;
- 5) kinnitab Riigi kaitsetegevuse kava;
- 6) esitab Riigikogule ametisse nimetamiseks Kaitseväge juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori, Päästeameti peadirektori ja Kaitseliidu ülema kandidaadi;
- 7) kinnitab Kaitseväge ja Kaitseliidu ülesehituse ning nende struktuuriüksuste moodustamise, ümberformeerimise, laialisaatmise ja paiknemise rahu ajal;
- 8) kehtestab kriisiolukorra käesoleva seaduse tähenduses;
- 9) korraldab rahvusvahelist sõjalist koostööd vastavalt käesolevale seadusele;
- 10) täidab teisi talle käesoleva seaduse, teiste seaduste ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

(2) Minister kannab isiklikku vastutust oma valdkonna kriisiülesannete täitmise ja elutähtsate teenuste tagamise eest.

Selgitus: Sellesse paragrahvi on kätketud Vabariigi Valitsuse olulisemad ülesanded riigikaitse korraldamisel.

Vabariigi Valitsuse esmane ülesanne – teostada täidesaatvat võimu riigikaitse korraldamisel – oli sätestatud juba 2002. aasta Rahuaja riigikaitse seaduses. Sellest ei oleks mõistlik loobuda.

Vabariigi Valitsuse koordineeritavate asutuste nimekirja lisanduksid maavalitsused ja riigi osalusega äriühingud ehk riigiettevõtted.

Maavalitsuste küsimus väljub tegelikult käesoleva seaduse raamidest ning vajab eraldi poliitilist otsust. Riigikaitse ja kriisijuhtimise seisukohast oli maavalitsuste kaotamine kahtlemata viga. Kriisiolukorra juhina ei ole peaminister ühegi juhtimisteooria kohaselt võimeline 79 kohaliku omavalitsuse üksust juhtima. Kriisi- ja sõjaajal vajab riik regionaalset juhtimistasandit, mille optimaalne vajadus oleks neli maavalitsust. Kaitseväge, Kaitseliidu,

Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti ja teiste ametite regionaalsete üksuste vastutusosalad peaksid kattuma uute loodavate maakondade piiridega.

Ka riigiettevõtete riigikaitseülesanded vajaksid määratlemist, kuna näiteks Eesti Energia või Eleringi rolli elutähtsate teenuste tagamisel kriisi- ja sõjaajal on raske alahinnata. Riigiettevõtete käsutuses on suured ressursid, mida on võimalik ja mõistlik rakendada riigikaitse vajaduseks.

§ 10. Peaminister

Peaminister juhib ainujuhtimise põhimõttel kriisiolukorra ning selle tagajärjel väljakuulutatud eriolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra lahendamist (edaspidi kriisiolukorra juht).

***Selgitus:** Peaministri roll kriisiolukorra juhina on selguse huvides mõistlik välja tuua eraldi paragrahvina.*

Ka on selge, et erakorraline seisukord või sõjaseisukord kuulutatakse välja tekkinud kriisiolukorra tagajärjel. Säärane määratlus oleks sisuliselt kõige täpsem.

§ 11. Peaministri asendamisjärjekord kriisiolukorra juhina

(1) Kui peaminister ei saa vaenutegevuse tõttu või mingil muul põhjusel täita oma ülesandeid kriisiolukorra juhina, täidavad tema kohuseid ja asendavad teda:

1) kaitseminister;

2) siseminister;

3) kliimaminister;

4) teised ministrid peaministri määratud järjekorras.

***Selgitus:** Peaministri asendamisjärjekord oleks mõistlik sätestada vastavalt teda asendava ministri valitsemisala riigikaitseülesannete olulisusele. Kolmandaks oluline minister pärast kaitse- ja siseministrit oleks selles järjekorras kliimaminister, kuna ta vastutab kokku kaheksa elutähtsa teenuse, sealhulgas ka energiajulgeoleku eest. Kriisiolukorra juhi tähtsusest tulenevalt peaks asendamisjärjekord olema paika pandud kuni viimase valitsuskabineti liikmeni, samas oleks mõistlik jätta peaministrile ses suhtes ka teatud tegevusvabadus.*

§ 12. Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon (eelnõus § 6)

(1) Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon (edaspidi julgeolekukomisjon) arutab riigi julgeoleku seisukohalt olulisi küsimusi ning täidab muid talle õigusaktidega määratud ja Vabariigi Valitsuse antud riigi julgeoleku ja riigikaitsega seotud ülesandeid.

(2) Julgeolekukomisjoni ülesanded, töökorra, koosseisu, julgeolekukomisjoni ülesannete täitmiseks vajalike alakomisjonide ja nõukogude moodustamise korra ning teiste osalistega koostöö korralduse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

***Selgitus:** Käesolevas paragrahvis ei ole muudatusi välja pakutud, kuid selle paragrahvi loogiline koht oleks siin.*

§ 13. Riigikaitsekohus

(1) Riigikaitsekohus arutab riigikaitseliste küsimustega seotud kohtuasju.

(2) Riigikaitsekohtu pädevus sätestatakse kohtute seaduse ja teiste seadusega.“.

***Selgitus:** Valdkondade puhul, mida käesolev seadus otseselt ei reguleeri, oleks mõistlik ning seaduse täitjate huvides lisada iga kord sobiva üldistusastmega viide, millise seadusega on vastav valdkond siis reguleeritud.*

Mõistagi ei leidu varasemates seadustes ühtegi viidet riigikaitsekohtule. Kriisi- ja sõjaaja kohtusüsteemi ei ole siamaani seadusandlikult reguleeritud.

Selles paragrahvis sätestatu elluviimiseks esitavad Riigikogu riigikaitsekomisjoni liikmed, kes kuulusid riigikaitse raporti töörühma, asjakohase Kohtute seaduse muutmise eelnõu.

Meelis Kiili, Leo Kunnas, Peeter Tali, Alar Laneman

Juhtivkomisjon: ARVESTADA SISULISELT (konsensus: Enn Eesmaa, Raimond Kaljulaid, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Mati Raidma, Priit Sibul, Kalev Stoicescu, Peeter Tali, Kristo Enn Vaga), vt muudatusettepanek nr 4.

7. Lisada eelnõule uus 3. peatükk (uue numeratsiooni järgi §-id 14–18) „Riigikaitse planeerimine ja riigikaitse valdkonna strateegilised arengudokumendid“ ja sõnastada see järgmiselt:

„3. peatükk

Riigikaitse planeerimine ja riigikaitse valdkonna strateegilised arengudokumendid

***Selgitus:** 2002. aasta rahuaja riigikaitse seaduses oli riigikaitse strateegiliste arengudokumentide koostamine koondatud eraldi peatükki (7. peatükk „Riigikaitse põhikavad“). Seaduse täitjatele oli asi lihtne ja selge.*

Käesolevas eelnõus pole paraku selle põhimõttega arvestatud. Välissuhtlemisseaduses on küll viidatud julgeolekupoliitika alustele ning riigieelarve seaduses on käsitletud poliitikaid ja arengukavasid üldiselt, aga oleks ekslik eeldada, et selle seaduse täitjad, kes pole valdavas enamuses juristid, suudaksid sellest juriidilisest rägastikust läbi tungida.

Seepärast on riigikaitse planeerimist ja riigikaitse strateegiliste arengudokumentide koostamist mõistlik käsitleda selgel ja täitjatele arusaadaval moel eraldi peatükis, samuti määratleda siinkohal nende koostamise spetsiifilised erisused võrreldes riigieelarve seaduses sätestatuga. Need olid jäetud seaduseelnõus sätestamata.

§ 7. (uue numeratsiooni järgi § 14) Riigikaitse planeerimine

(1) Riigikaitse ühtseks planeerimiseks koostatakse riigikaitse valdkonna strateegilised arengudokumendid ja Riigi kaitsetegevuse kava.

(2) Riigikaitse valdkonna strateegilisteks arengudokumentideks on Julgeolekupoliitika alused, Riigikaitse strateegia ja Riigikaitse arengukava.

(3) Riigikaitse strateegiliste alusdokumentide ning riigi kaitsetegevuse kava koostamist ja muutmist koordineerib Riigikantselei.

(4) Kui käesolevas peatükis ei ole sätestatud teisiti, lähtutakse riigikaitse strateegiliste arengudokumentide koostamisel, elluviimisel ja muutmisel riigieelarve seaduses ning selle alusel antud õigusaktides sätestatud strateegiliste arengudokumentide koostamise, elluviimise ja muutmise korrast.

(5) Valitsusasutused on kohustatud andma ohuhinnanguid ning muud riigi julgeolekut ja riigikaitset puudutavat teavet Vabariigi Valitsusele, asjaomastele valitsusasutustele ja valitsuskomisjonidele, Vabariigi Presidendile, Riigikogu esimehele ja asjaomastele Riigikogu komisjonidele.

(6) Järelevalvet riigikaitse strateegiliste arengudokumentide täitmise üle teostavad Riigikaitse Nõukogu, peaminister, Riigikontroll ja Riigikogu riigikaitsekomisjon.

***Selgitus:** Paragrahvi teises lõikes on esitatud riigikaitse strateegiliste arengudokumentide loetelu, kolmandas sätestatud nende koostamist koordineeriv asutus ning neljandas määratletud neid dokumente puudutavate spetsiifiliste erisuste võimalus võrreldes riigieelarve seaduses sätestatuga. Kuues lõige määratleb järelevalve teostajad riigikaitse strateegiliste arengudokumentide täitmise üle.*

§ 14. (uue numeratsiooni järgi § 15) Julgeolekupoliitika alused

(1) Julgeolekupoliitika alused määratlevad Eesti julgeolekupoliitilise keskkonna ja võimalikud ohud, Eesti Vabariigi julgeolekupoliitilised eesmärgid Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni ja Euroopa Liidu liikmena ning Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika üldised põhimõtted.

(2) Julgeolekupoliitika alused kiidab Vabariigi Valitsuse ettepanekul heaks Riigikogu oma otsusega.

(3) Enne Julgeolekupoliitika aluste või nende muudatuste esitamist kuulab peaminister Riigikogu kinnisel istungil ära Riigikogu fraktsioonide seisukohad.

(4) Julgeolekupoliitika aluseid muudetakse vastavalt vajadusele, kuid mitte harvemini kui üks kord nelja aasta jooksul.

***Selgitus:** Paragrahvi esimene lõige sätestab Julgeolekupoliitika aluste sisu, teine ja kolmas lõige nende heakskiitmise korra ning neljas muutmise ajaraamistiku.*

Julgeolekupoliitika aluste muutmise ajaraamistik peaks olema võimalikult paindlik, samas peaks olema tagatud Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika pikaajaline stabiilsus.

See, et Julgeolekupoliitika aluseid on mainitud ka Välissuhtlemisseaduses ei ole ega saa olla takistuseks nende palju täpsemale määratlemisele siinkohal.

§ 15. (uue numeratsiooni järgi § 16) Riigikaitse strateegia

(1) Riigikaitse strateegia määratleb sõjalise riigikaitse, sisejulgeoleku ja korrakaitse, elanikkonnakaitse, toidu- ja energiajulgeoleku, majandusliku-, transpordi-, tervishoiu- ja keskkonnajulgeoleku, psühholoogilise kaitse, informatsiooni- ja küberjulgeoleku ning teiste kõikehõlmava riigikaitse valdkondade arendamise põhialused, arengueesmärgid ja prioriteetsed arengusuunad.

(2) Riigikaitse strateegia on aluseks Riigikaitse arengukavale ja teistele valdkondlikele arengukavadele nende püsivaid kriisiülesandeid käsitavas osas.

(3) Riigikaitse strateegia kiidab Vabariigi Valitsuse ettepanekul heaks Riigikogu oma otsusega.

4) Riigikaitse strateegiat muudetakse vastavalt vajadusele, kuid mitte harvemini kui üks kord nelja aasta jooksul.

***Selgitus:** Eelnõus on Riigikaitse strateegia strateegiliste arengudokumentide loetelust põhjendamatult välja jäetud. Kõikehõlmava riigikaitsekäsitluse rakendamine eeldab kogu ühiskonna ettevalmistamist kriisi- ja sõjaajaks, mis omakorda eeldab detailsust, mida Julgeolekupoliitika alustes kui poliitikadokumendis pole võimalik paraku lahti kirjutada.*

Paragrahvi esimene lõige määratleb Riigikaitse strateegia sisu, moodustades ühtlasi selle dokumendi peatükkide loetelu.

Teine lõige sätestab, milleks Riigikaitse strateegiat vaja on, ehk selle koha riigikaitse strateegiliste alusdokumentide hierarhias.

Kolmas ja neljas lõige käsitlevad Riigikaitse strateegia kehtestamist ja muutmist. Nagu Julgeolekupoliitika alustegi puhul, peaks ka Riigikaitse strateegia muutmise ajaraamistik olema võimalikult paindlik, samas peaks olema tagatud strateegiliste põhimõtete järjepidevus.

Viimane Riigikaitse strateegia kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 2010. aastal. Kuna 2017. aastal tunnistati see kehtetuks, meil praegu kehtiv Riigikaitse strateegia puudub.

Kuna strateegia „Eesti 2035“ kiideti heaks Riigikogu poolt ning Vabariigi Valitsus pole pidanud vajalikuks Riigikaitse strateegiaga tegelda, on mõistlik tuua selle kinnitamine Riigikokku. Tulenevalt meie julgeolekuolukorra tõsidusest ja võimalikust pikaajalisest vastasseisust Venemaaga võiks Riigikogu tasandil kinnitatud Riigikaitse strateegia ühtlasi toimida erakondade ülese ühiskondliku leppena.

§ 16. (uue numeratsiooni järgi § 17) Riigikaitse arengukava

(1) Riigikaitse arengukava koostatakse iga nelja aasta tagant visioonina kahekümneks ja kavana kümneks aastaks.

(2) Pikaajalise visiooni koostamisel lähtutakse kõige ohtlikumate võimalike tagajärgedega ohustsenaariumist.

(3) Riigikaitse arengukava koostamisel arvestatakse Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni väevõime-eesmärkidega.

Selgitus: Paragrahvis on määratletud spetsiifilised erisused võrreldes Riigieelarve seaduses sätestatuga, millega tuleb Riigikaitse arengukava koostamisel arvestada.

Need erisused võrreldes teiste valdkondlike arengukavadega käsitavad riigikaitse pikaajalise tervikvisiooni vajalikkust, Riigikaitse arengukava ajaraamistikku ja NATO väevõime-eesmärkidega arvestamist.

Eraldiseisva riigikaitse pikemaajaseid arengusuundi käsitava visioonidokumendi koostamine ei oleks mõistlik, samas on riigikaitse pikemaajaset tervikvisiooni vaja. Seepärast oleks ratsionaalne koostada see Riigikaitse arengukava osana.

NATO väevõime-eesmärgid (Force Goals) määratlevad Eesti osa NATO väestruktuuris. Nendega arvestamine on vältimatu.

§ 17. (uue numeratsiooni järgi § 18) Riigi kaitsetegevuse kava

(1) Riigi kaitsetegevuse kava määrab ohuhinnanguid arvestades omavahel seostatuna täidesaatva riigivõimu asutuste ja teiste asjaosaliste püsivad kriisiülesanded ja võimed.

(2) Riigi kaitsetegevuse kavas määratakse täidesaatva riigivõimu asutustele, valitsusasutustele, maavalitsustele ja riigiettevõtetele riigikaitse eesmärgi saavutamiseks püsivad kriisiülesanded, sealhulgas ülesanded korraldada ümber oma tegevus, jaotada ümber vahendid ja moodustada varud, samuti täpsustatakse muude riigiasutuste, ja isikute seaduses või seaduse alusel määratud püsivaid kriisiülesandeid ja nende täitmist.

(3) Riigi kaitsetegevuse kava kinnitab Vabariigi Valitsus.

(4) Riigi kaitsetegevuse kava muudetakse vastavalt vajadusele, kuid mitte harvemini kui üks kord nelja aasta jooksul.

(5) Riigi kaitsetegevuse kavaga määratakse kriisiülesandega asutuse valmisoleku kriteeriumid ja standardid ning sätestatakse tõhususe ja toimivuse mõõdikud selle asutuse valmisoleku ning valmiduse hindamiseks.“

Selgitus: Paragrahvi esimene ja teine lõige määratleksid Riigi kaitsetegevuse kava sisu, kolmas lõige selle kinnitamise ja neljas lõige selle muutmise ajaraami.

Teiste asjaosaliste loetelu on toodud teises lõikes, selle mõiste kasutamine siinkohal oleks õigustatud, kuna näiteks Kaitseliit ei mahu ühegi kitsama määratluse raamidesse.

Meelis Kiili, Leo Kunnas, Peeter Tali, Alar Laneman

Juhtivkomisjon: ARVESTADA SISULISELT (konsensus: Enn Eesmaa, Raimond Kaljulaid, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Mati Raidma, Priit Sibul, Kalev Stoicescu, Peeter Tali), vt muudatusettepanek nr 4.

8. Jätta eelnõust välja eelnõu § 7:

„§ 7. Vabariigi Valitsuse ülesanne kriisiolukorraks valmistumisel

(1) Vabariigi Valitsus kujundab kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise poliitika.

(2) Vabariigi Valitsus kehtestab riigikaitse strateegilise arengudokumendi. Riigikaitse strateegilise arengudokumendi koostamisel, elluviimisel ja muutmisel lähtutakse riigieelarve seadusest ning selle § 20 lõike 5 alusel sätestatud korrast.“

***Selgitus:** See muudatusettepanek on seotud muudatusettepanekutega nr 3 ja nr 4.*

Muudatusettepanek nr 3 sätestab Vabariigi Valitsuse kriisi- ja sõjaaja ülesanded palju ammendavamalt kui see paragrahv. Muudatusettepanek nr 4 sätestab omakorda palju põhjalikumalt riigikaitse strateegilised arengudokumendid. Need kaks põhjust muudavad eelnõu selle paragrahvi üleliigseks.

Vabariigi Valitsus ei kujunda mingit kriisiolukorraks valmistumise ja lahendamise poliitikat. Vabariigi Valitsus eesotsas peaministriga, kes on kriisiolukorra juht, juhib kriisiolukorraks valmistumist ja selle lahendamist.

Meelis Kiili, Leo Kunnas, Peeter Tali, Alar Laneman

Juhtivkomisjon: JÄTTA ARVESTAMATA (konsensus: Enn Eesmaa, Raimond Kaljulaid, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Mati Raidma, Priit Sibul, Kalev Stoicescu, Peeter Tali)

9. Muuta eelnõu § 14 lõiget 2 (uue numeratsiooni järgi § 45 lg 2¹) ja sõnastada see järgmiselt:

„(2¹) Vabariigi Valitsuse kriisiplaan on Riigi kaitsetegevuse kava osa ning toetab selle elluviimist.“

***Selgitus:** Riigi kaitsetegevuse kava ei saa olla osa Vabariigi Valitsuse kriisiplaanist, vaid see peab olema vastupidi. Kui oleme valmis sõjaks, oleme valmis kõigeks. Kui me ei ole valmis sõjaks, ei ole me valmis mitte millekski.*

Meelis Kiili, Leo Kunnas, Peeter Tali, Alar Laneman

Juhtivkomisjon: ARVESTADA SISULISELT (konsensus: Enn Eesmaa, Raimond Kaljulaid, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Mati Raidma, Priit Sibul, Kalev Stoicescu, Peeter Tali), vt muudatusettepanek nr 4.

10. Muuta eelnõu § 17 lõiget 1 (uue numeratsiooni järgi § 48 lg 1¹) ja sõnastada see järgmiselt:

„(1¹) Vabariigi Valitsus korraldab riigi valmisoleku ja valmiduse hindamiseks vähemalt kord aastas riigikaitse kriisiolukorra lahendamise õppuse ja vähemalt üks kord nelja aasta jooksul mitmest sündmusest põhjustatud kriisiolukorra lahendamise õppuse mitme asutuse ja isiku kriisiplaani samaaegse rakendamise harjutamiseks.“

***Selgitus:** Sellel õppusel peab olema selge eesmärk, milleks on riigi valmisoleku ja valmiduse hindamine Riigi kaitsetegevuse kava täitmiseks.*

Meelis Kiili, Leo Kunnas, Peeter Tali, Alar Laneman

Juhtivkomisjon: ARVESTADA OSALISELT (konsensus: Enn Eesmaa, Raimond Kaljulaid, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Mati Raidma, Priit Sibul, Kalev Stoicescu, Peeter Tali), vt muudatusettepanek nr 4.

12. Lisada eelnõu 4. peatükile „Kriisiolukord“ uus 6. jagu (uues numeratsiooni järgi 6. peatükk §-id 30-41) ja sõnastada see järgmiselt:

„6. jagu
Riigikantselei ja ministeeriumide kriisiülesanded

§ 39. (uue numeratsiooni järgi § 30) Riigikantselei

(1) Riigikantselei on peaministri kui kriisiolukorra juhi tööorgan.

(2) Riigikantselei tagab Vabariigi Valitsusele õigeaegse ja tõepärase teadlikkuse olukorrast.

(3) Riigikantselei:

- 1) juhib riigi julgeolekuolukorra analüüsimist, hindamist ja informatsiooni edastamist;
- 2) vastutab Julgeolekupoliitika aluste ja Riigikaitse strateegia koostamise eest ja koordineerib selleks vajalike analüüside koostamist;
- 3) juhib kõikehõlmava riigikaitse planeerimist, Riigi kaitsetegevuse kava ja Vabariigi Valitsuse kriisiplaani koostamist;
- 4) korraldab koostöös Kultuuriministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga psühholoogilist kaitset;
- 5) teostab järelevalvet Riigi kaitsetegevuse kava täitmise üle;
- 6) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

***Selgitus:** Paragrahvis sätestatakse Riigikantselei kriisiülesanded. Rahuajal koordineerib peaminister Riigikantselei kaudu kõikehõlmava riigikaitse ülesehitamist. Kriisi- ja sõjaajal on Riigikantselei tema tööorganiks. Riigikantselei tagab Vabariigi Valitsusele õigeaegse ja tõepärase teadlikkuse olukorrast nii rahu-, kriisi- kui ka sõjaajal. Lisaks täidab Riigikantselei juhtrolli veel psühholoogilise kaitse korraldamisel.*

§ 40. (uue numeratsiooni järgi § 31) Kaitseministeerium

(1) Kaitseministeerium:

- 1) korraldab riigi sõjalist kaitset;
- 2) kujundab kaitsepoliitikat ja teeb ettepanekuid julgeolekupoliitika kujundamiseks;
- 3) korraldab riigikaitseks vajaliku välisriike puudutava teabe kogumist ja töötlemist;
- 4) korraldab kutsealuste arvestust ja ajateenistusse kutsumist;
- 5) korraldab sundkoormisi, -kasutamist ja -võõrandamist;
- 6) valmistab ette ja viib läbi Kaitseväe mobilisatsiooni;
- 7) toetab Siseministeeriumi sisekaitsereservi ettevalmistamisel;
- 8) korraldab õhuruumi ja merepiiri valvamist ja kaitset;
- 9) korraldab merereostustõrjega seotud tegevusi;
- 10) teeb rahvusvahelist sõjalist koostööd;
- 11) tagab tuvastatud õhuseirepildi Põhja-Atlandi Leping Organisationsiooni (edaspidi ka NATO) kollektiivkaitse tarbeks;
- 12) tagab tuvastatud mereseirepildi NATO kollektiivkaitse tarbeks;

- 13) korraldab vastuvõtva riigi toetuse väljaarendamist Eestis NATO kollektiivkaitse tarbeks;
- 14) teeb koostööd Välisministeeriumiga sõjalise välisabi taotlemisel;
- 15) arendab kaitsetööstust;
- 16) koostab riigikaitset reguleerivate õigusaktide eelnõud;
- 17) korraldab koostöös Rahandusministeeriumiga Kaitseväge ja Kaitsealiidu rahastamist ning varustamist;
- 18) teostab järelevalvet Kaitseväge ja Kaitsealiidu üle;
- 19) tagab küberjulgeoleku oma valitsemisalas ning teeb koostööd Justiits- ja Digiministeeriumiga riigi küberjulgeoleku korraldamisel;
- 20) teeb koostööd Haridus- ja Teadusministeeriumiga riigikaitse teadus- ja arendustöö korraldamisel;
- 21) toetab Haridus- ja Teadusministeeriumi riigikaitseõpetuse korraldamisel gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes;
- 22) täidab teisi talle seaduse, kaitseministeeriumi põhimääruse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

(2) Riigikaitset reguleerivate õigusaktide eelnõud esitatakse koos Kaitseväge juhataja arvamusega eelnõu kohta.

***Selgitus:** Paragrahvis sätestatakse kaitseministeeriumi põhiülesanded, mis on aluseks kaitseministeeriumi põhimääruse üksikasjalikumale ja täpsemale ülesannete lahtikirjutusele. Põhiülesannete loetelus leidub ka viis ülesannet, kus kaitseministeerium täidab toetavat rolli, aga mille täitmine on oluline kõikehõlmava riigikaitse kui terviku mõttes.*

Teises lõikes pannakse paika esimese lõike punktis 16 välja toodud riigikaitset reguleerivate eelnõude esitamise kord. Need tuleks esitada koos Kaitseväge juhataja arvamusega.

§ 41. (uue numeratsiooni järgi § 32) Siseministeerium

- (1) Siseministeerium:
 - 1) korraldab riigi sisejulgeoleku tagamist;
 - 2) kujundab riigi sisejulgeoleku, avaliku korra kaitsmise, kodakondsus- ja rändevaldkonna poliitika ning koordineerib selle teostamist;
 - 3) koordineerib maa- ja järvepiiri halduse, -valve ja -kaitse ülesannete täitmist;
 - 4) koordineerib merepääste ja lennupääste ülesannete täitmist;
 - 5) koordineerib pääste- ja demineerimisülesannete täitmist;
 - 6) koordineerib hädaabiteadete vastuvõtmise ja edastamise tegevust ning elanikkonna teavitamisülesannete täitmist;
 - 7) korraldab kriisijuhtimisülesannete täitmist, elanikkonnakaitset, operatiivinformatsiooni kogumist, analüüsimist ja vahendamist kriisi- ja sõjaajal ning koordineerib koostööd teiste riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste, valitsusväliste organisatsioonide ja avalikkusega;
 - 8) korraldab ülesannete täitmisega seotud rahvusvahelist koostööd asjaomaste välisriikide ametiasutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega;
 - 9) korraldab koostöös teiste ministeeriumidega operatiivraadioside võrgu toimimise ja arendustegevuse;
 - 10) koordineerib vabatahtlike teenistuse korraldamist valitsemisalas;
 - 11) koordineerib sisekaitsereservi ettevalmistamist ja ülesannete täitmist;
 - 12) korraldab koostöös Rahandusministeeriumiga valitsemisala asutuste, ametite ja keskuste rahastamist ning varustamist;

- 13) kontrollib valitsemisala asutuste, ametite ja keskuste ülesannete täitmist ning korraldab teenistuslikku järelevalvet;
- 14) koordineerib valitsemisala kriisiülesannete täitmiseks vajalikku ettevalmistust ja väljaõppe korraldamist;
- 15) teeb koostööd Välisministeeriumiga välisabi taotlemisel;
- 16) täidab teisi talle seaduse, siseministeeriumi põhimääruse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

***Selgitus:** Sisejulgeoleku tagajana, avaliku korra kaitsjana ja elanikkonnakaitse eest vastutajana täidab siseministeerium kõikehõlmavas riigikaitstes teiseks tähtsamat rolli kaitseministeeriumi kõrval. Paragrahvis sätestatakse Siseministeeriumi põhiülesanded. Põhiülesannete täitmiseks korraldab Siseministeerium koostööd riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, valitsusväliste organisatsioonide ja avalikkusega ning korraldab koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega.*

Riigikaitse rahu-, kriisi ja sõjaaegse korralduse rakendamisel kohaldab Siseministeerium hädaolukorra seaduse sätteid, arvestades käesolevas seaduses sätestatud kriisiolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra erisusi.

Põhiülesannete täitmiseks nähakse ette sisekaitsereservi loomine, mille koosseisus on piirivalve-, politsei- ja päästeüksused.

§ 42. (uue numeratsiooni järgi § 33) Kliimaministeerium

(1) Kliimaministeerium:

- 1) korraldab aeronavigatsiooniteenuse toimimist, avaliku raudtee toimimist, elektriga varustamist, lennuväljade toimimist, maagaasiga varustamist, riigitee sõidetavuse tagamist, sadamate toimimist ja vedelkütusega varustamist elutähtsate teenustena;
- 2) korraldab koos Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ning kohalike omavalitsustega strateegiliste varude laialivedu ja jaotust ning muid riigikaitsele veoseid kriisi- ja sõjaajal;
- 3) korraldab kriisi ja sõjaajal ümber mere- ja õhustranspordi vastavalt riigikaitse nõutele, arvestades Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni kollektiivkaitse vajadusega;
- 4) kehtestab koostöös Kaitseministeeriumi valitsemisala asutustega teede, raudteede, sildade ja viaduktide infrastruktuuri nõuded, mis arvestavad riigi sõjalise kaitse vajadustega ning teostab järelevalvet nende täitmise üle;
- 5) kehtestab koostöös Kaitseministeeriumi valitsemisala asutustega ehitustegevuse nõuded, mis arvestavad riigi sõjalise kaitse ja elanikkonnakaitse vajadustega ning teostab järelevalvet nende täitmise üle;
- 6) koordineerib maastikukujundamise riigikaitsele aspekte, sealhulgas metsa istutamist ja raiet, maakasutuse planeerimist, kuivendamist ja veekogude rajamist Kaitseministeeriumi valitsemisala asutustega.
- 7) korraldab materjali hankimist riigikaitse vajadusteks kriisi- ja sõjaajal;
- 8) korraldab meteoroloogiateenustust kriisi- ja sõjaajal;
- 9) hindab riigikaitseülesannete täitmise mõju looduskeskkonnale ning teeb vajaduse korral asjaosalistele ettekirjutusi;
- 10) hindab kriisi- ja sõjaaja tegevuste, sealhulgas lahingutegevuse mõju looduskeskkonnale;
- 11) koordineerib pärast sõjaseisukorra lõpetamist looduskeskkonnale tekitatud kahjude leevendamist ja parandamist;
- 12) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

Selgitus: Kliimaministeerium on võtnud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt üle vastutuse kõigi varem selle valitsemisalasse kuulunud kaheksa elutähtsa teenuse tagamise eest, mis muudab Kliimaministeeriumi kolmandaks tähtsamaks ministeeriumiks kriisiülesannete täitmisel Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumi järel.

Kliimaministeerium täidab jätkuvalt ka endise Keskkonnaministeeriumi kriisiülesandeid, hinnates erinevate kriisiülesannete täitjate, sealhulgas kaitseväe, Kaitsejõudude ja liitlasvägede tegevuse mõju looduskeskkonnale ning tehes neile vajaduse korral ettekirjutusi. Samas peab ministeerium olema valmis tegema seda ka kriisi- ja sõjaolukorras, mil lahingutegevusega võidakse looduskeskkonnale määratud kahju tekitada. keskkonnaministeeriumi kõige raskem ülesanne seisaks tegelikult ees aga hoopiski sõjajärgsel perioodil, mil ministeerium peaks koordineerima looduskeskkonnale tekitatud kahjude leevendamist ja parandamist.

Seoses Kliimaministeeriumi suure rolliga kriisiülesannete täitmisel võtab kliimaminister üle seni majandus- ja kommunikatsiooniministrile kuulunud koha Riigikaitse Nõukogus.

§ 43. (uue numeratsiooni järgi § 34) Rahandusministeerium

(1) Rahandusministeerium:

1) toetab Riigikantseleid, Kaitseministeeriumi ja teisi ministeeriume kõikehõlmava riigikaitse rahastamise planeerimisel ja teostamisel;

2) valmistab ette riigieelarve muutmise seaduse või lisaelarve eelnõu kriisiolukorra ning selle tagajärjel väljakuulutatud erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra lahendamiseks;

3) valmistab ette stabiliseerimisreservi kasutuselevõtu kriisiolukorra ennetamiseks või lahendamiseks või Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni aluslepinguga võetud kohustuste täitmiseks;

4) valmistab ette riigi võlakohustuste võtmise kõikehõlmava riigikaitse rahastamiseks;

5) valmistab ette sõjalaenu võtmise;

6) korraldab ümber maksusüsteemi ja väärtpaberituru kriisi- ja sõjaajal;

7) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

Selgitus: Riigi sõjalise kaitse korraldamist rahastatakse kaitse-eelarvest, millele alates 2026. aastast kulutatatakse üle 5% SKTst. Teiste kriisiülesannete täitmist rahastatakse ministeeriumi eelarvest, kellele vastav kriisiülesanne on määratud.

Rahandusministeerium valmistab ette kõik Vabariigi Valitsuse otsused, mis on seotud riigikaitse rahastamisega rahu-, kriisi- ja sõjaajal. Riigieelarve seadus lubab kasutada stabiliseerimisreservi muuseas ka olulise mõjuga kriisi ennetamiseks ning sätestab, et riigi võlakohustuste suurimat lubatud jääki ei kohaldata sõjaseisukorra ajal võlakohustuste võtmisel.

Uue mõistena on seaduseelnõusse sisse toodud sõjalaenu mõiste. Vabadussõja ajal võeti sõjalaenu umbes pooleteise 1919. aasta SKT ulatuses.

§ 44. (uue numeratsiooni järgi § 35) Välisministeerium

(1) Välisministeerium:

1) kujundab koostöös Kaitseministeeriumiga julgeolekupoliitika põhisuunad;

- 2) teostab julgeolekupoliitikat, kasutades kriisi- ja sõjaajal välispoliitikat julgeolekupoliitika vahendina;
- 3) korraldab ja koordineerib riigikaitsest välissuhtlemist, sealhulgas sõjalise välisabi taotlemist;
- 4) arendab küberdiplomaatiat, sealhulgas küberjulgeolekualast koostööd liitlas- ja partnerriikidega;
- 5) korraldab Eesti esinduste ja kodanike ning nende vara kaitset välismaal;
- 6) korraldab riigi toimepidevust tagavate andmete hoiustamist ja kaitset välismaal;
- 7) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

***Selgitus:** Välisministeeriumi kriisiülesanded on lahutamatult seotud ministeeriumi põhiülesannete ja igapäevase tegevusega. Eesti suuruse väikeriigi välispoliitika on paratamatult esmajoones julgeolekupoliitika. Sõjalise välisabi küsimist liitlasriikidelt ei maksaks häbeneda ning sellega tuleks süsteemselt tegeleda.*

§ 45. (uue numeratsiooni järgi § 36) Justiits- ja Digiministeerium

(1) Justiits- ja Digiministeerium:

- 1) korraldab andmeside toimimist, autentimist ja digitaalset allkirjastamist, mobiiltelefoniteenuse toimimist ning telefoniteenuse toimimist elutähtsate teenustena;
- 2) korraldab koostöös Kaitseväe juhatajaga Riigikaitsekohtu ametitegevust;
- 3) toetab Kaitseministeeriumi riigikaitset reguleerivate õigusaktide koostamisel ja kooskõlastab need;
- 4) korraldab vanglate tegevust kriisi- ja sõjaajal;
- 5) korraldab sõjavangide valvet;
- 6) jälgib Eesti territooriumil, territoriaalvetes ja õhuruumis võitlevate kombatanide rahvusvahelisest sõjaõigusest kinnipidamist, vajaduse korral edastab informatsiooni rahvusvahelise sõjaõiguse rikkumiste kohta Haagi rahvusvahelisele kohtule;
- 7) korraldab riigi küberjulgeoleku tagamist ja koordineerib teiste ministeeriumide tegevust küberjulgeoleku valdkonnas;
- 8) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

***Selgitus:** Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt korraldab Justiits- ja Digiministeerium esimese ja teise astme kohtute ametitegevust. Riigikaitsekohtus kui esimese astme kohus kuuluks nende kohtute hulka. Kuna kaitseväe juhatajal on oma roll Riigikaitsekohtu ohvitserkohtunike määramisel, täidetaks see ülesanne koostöös kaitseväe juhatajaga.*

Veel toetab Justiits- ja Digiministeerium Kaitseministeeriumi riigikaitset reguleerivate õigusaktide eelnõude koostamisel, korraldab vanglate tegevust kriisi- ja sõjaajal, mil selle ülesande täitmine on rahuajaga võrreldes tunduvalt raskem, korraldab sõjavangide valvet pärast sõjavangide üleandmist sõjaväepolitsei poolt ning jälgib rahvusvahelisest sõjaõigusest kinnipidamist.

Pärast digivaldkonna üle toomist Justiitsministeeriumi valitsemisalasse ning Justiits- ja Digiministeeriumi moodustamist vastutab ministeerium ka andmeside toimimise, autentimise ja digitaalse allkirjastamise, mobiiltelefoniteenuse toimimise ning telefoniteenuse toimimise elutähtsate teenustena ning riigi küberjulgeoleku tagamise eest.

§ 46. (uue numeratsiooni järgi § 37) Sotsiaalministeerium

(1) Sotsiaalministeerium:

- 1) korraldab tervishoiuteenuse toimimist ja ravimitega varustamist elutähtsate teenustena;
- 2) korraldab vältimatu abi toimepidevust kriisi- ja sõjaajal;
- 3) korraldab haavatute ja vigastatute ravi kriisi- ja sõjaajal;
- 4) korraldab sotsiaalkindlustust ja -hoolekannet kriisi- ja sõjaajal;
- 5) korraldab laste, vanurite ja invaliidide hooldust kriisi- ja sõjaajal ning planeerib selleks vajaliku tööjõu;
- 6) korraldab riigikaitsealist töökohustust;
- 7) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

***Selgitus:** Kuna Sotsiaalministeerium jätkab oma põhiülesannete täitmist ka kriisi- ja sõjaajal on oluline teadvustada, et samade ülesannete, eriti meditsiinilise abi osutamise vajadus kasvab kordades. Sotsiaalministeerium korraldab ka kriisiolukorra töökohustust.*

§ 47. (uue numeratsiooni järgi § 38) Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

(1) Regionaal- ja Põllumajandusministeerium:

- 1) kindlustab Eesti elanikkonna, kaitseväge ja liitlasvägede põhitoiduainetega varustatuse kriisi- ja sõjaajal tagades toiduga varustamist elutähtsa teenusena;
- 2) korraldab koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga toiduteravilja ning teiste põllumajandussaaduste kriisi- ja sõjaaja varu soetamist ning hoidmist;
- 3) suunab põllumajanduse, kalanduse ja maaelu arengut nõnda, et ükski Eesti piirkond ei jääks inimtühjaks;
- 4) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

(2) Regionaal- ja Põllumajandusministeerium määratleb toiduenergia miinimumvajaduse elaniku kohta ööpäevas ja tagab vastava toiduainete varu Eesti elanikkonnale üheks aastaks.

***Selgitus:** Paragrahvis on sätestatud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kriisiülesanded. Esmaseks ülesandeks oleks Eesti elanikkonna ja liitlasvägede põhitoiduainetega varustatuse kindlustamine kriisi- ja sõjaajal. Selleks oleks vaja jätkusuutlikku ning mitmekülgset põllumajandust ja kalandust ning kriisi- ja sõjaaja põllumajandussaaduste varusid.*

Toiduvarude soetamine ja hoidmine oli sätestatud juba 2002. aasta Rahuaja riigikaitse seaduses toonase Põllumajandusministeeriumi ülesandena, aga 2015. aasta Riigikaitse seaduses seda enam ei leidu. Seda ülesannet täidaks Regionaal- ja Põllumajandusministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga.

Toiduainete varu on vajalik mitte ainult võimaliku sõjaaja tarbeks, vaid ka kriisiolukordade puhuks. Paragrahvi teise lõike rakendamiseks tuleks anda mõistlik rakendamistähtaeg, mis võiks olla 5-10 aastat.

Põllumajandus, kalandus ja maaelu tervikuna peaks arenema nõnda, et ükski Eesti piirkond ei jääks inimtühjaks. Säärane negatiivne areng kujutaks endast tõsist julgeolekuriski, mida peaks igal juhul vältima. See oleks kõige raskem Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kriisiülesanne mitte ainult lähemateks aastakümneteks, vaid koguni terveks käesiolevaks sajandiks.

§ 48. (uue numeratsiooni järgi § 39) Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

(1) Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium:

- 1) korraldab riigi strateegiliste varude ladustamist;
- 2) toetab Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduteravilja ning teiste põllumajandussaaduste kriisi- ja sõjaaja varu soetamisel ning hoidmisel;
- 3) toetab Kliimaministeeriumi strateegiliste varude laialiveo ja jaotamise teostamisel;
- 4) korraldab väliposti toimimist kriisi- ja sõjaajal;
- 5) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

***Selgitus:** Pärast kaheksa elutähtsa teenuse korraldamise üleandmist Kliimaministeeriumile on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi roll kriisi- ja sõjaajal oluliselt vähenenud.*

Kuna Transpordiamet on nüüd Kliimaministeeriumi valitsemisalas põhjustab see olukorra, kus riigi strateegiliste varude ladustamine ja varude laialivedu ja jaotamine on nüüd kahe erineva ministeeriumi valitsemisalas.

Seoses ministeeriumi kriisiülesannete olulise vähenemisega kaotab majandus- ja kommunikatsiooniminister oma koha Riigikaitse Nõukogus

§ 49. (uue numeratsiooni järgi § 40) Haridus- ja Teadusministeerium

(1) Haridus- ja Teadusministeerium:

- 1) korraldab koostöös Kaitseministeeriumi, liitlasriikide, ülikoolide ja teiste asjaosalistega riigikaitse teadus- ja arendustööd;
- 2) korraldab koostöös Kaitseministeeriumiga riigikaitseõpetust gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes;
- 3) korraldab koostöös Kultuuriministeeriumi ja Kaitseväe isamaalist kasvatust;
- 4) toetab Riigikantseleid psühholoogilise kaitse korraldamisel;
- 5) teostab koostöös Sotsiaalministeeriumiga riigikaitse teadusega isikute ameti- ja täiendõpet kriisi- ja sõjaajal asendamaks lisaõppekogunemisele kutsutud või mobiliseeritud reservväelasi;
- 6) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.

***Selgitus:** Haridusministeerium võtaks üle kaks kaitseministeeriumi ülesannet – riigikaitse teadus- ja arendustöö ning riigikaitseõpetuse korraldamise gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes. Kaitseministeerium jääks mõlema ülesande täitmisel toetavasse rolli.*

Esimese ülesande ülevõtmine on seotud teaduse rahastamise tõusuga kuni 1%-ni SKTst. Sellest tõusust peaks osa minema ka riigikaitse-, julgeoleku-, küberturvalisuse- ja infosõja-alaste teadusuuringute rahastamiseks.

Riigikaitseõpetus peaks hõlmama kogu õpilaskonda kõigis gümnaasiumites ja kutseõppeasutustes ning isamaaline kasvatust mõjutama ja kujundama Eesti ühiskonna väärtusi ja hoiakuid.

Elutähtsate teenuste osutajad vajavad kriisi- ja sõjaajal lisatööjõudu, asendamaks lisaõppekogunemisele kutsutud või mobiliseeritud reservväelasi. Nende ameti- ja täiendõppe korraldamine kuulub Teadus- ja Haridusministeeriumi kriisiülesannete hulka.

§ 50. (uue numeratsiooni järgi § 41) Kultuuriministeerium

(1) Kultuuriministeerium:

- 1) korraldab avalik-õigusliku meediateenuse osutamiseks vajaliku ringhäälinguvõrgu teenuse toimimise tagamist ja avalik-õigusliku meediateenuse toimimist elutähtsate teenustena;
- 2) toetab Riigikantseleid psühholoogilise kaitse korraldamisel;
- 3) koordineerib ja korraldab välispäritolu rahvastiku põlistamist;
- 4) edendab riigikaitset toetavaid spordialasid ja liikumisharrastust;
- 5) korraldab kultuuriväärtuste kaitset kriisi- ja sõjaajal;
- 6) toetab Haridusministeeriumi isamaalise kasvatusse korraldamisel;
- 7) täidab teisi talle seaduse ja Riigi kaitsetegevuse kavaga pandud ülesandeid.“

***Selgitus:** Kultuuriministeerium ja haridusministeerium täidavad kõikehõlmavas riigikaitstes niiöelda „pehme jõu“ rolli. Meie idanaaber on rakendanud ning kahtlemata rakendab ka edaspidi Venemaa kindralstaabi ülema järgi nimetatud Gerassimovi doktriini kohaselt Eesti vastu „pehmet jõudu“ kõigis selle avaldumisvormides. Seda ei tohiks alahinnata ega passiivselt pealt vaatama jääda.*

Kuigi psühholoogilise kaitse korraldamisel on juhtiv roll Riigikantseleil, on tegelikult kultuuriministeerium see asutus, kes saab teostada psühholoogilist kaitset kultuuripoliitika kujundamise kaudu.

Välispäritolu rahvastiku põlistamisel on eesmärgiks lojaalsus Eesti Vabariigile. Eesti keele oskus ning põlisrahva kultuuri, ajaloo ja kommete tundmine on siin võtmetähtsusega märksõnad. See nõuab tõsiseid ja väga pikaajalisi jõupingutusi.

Meelis Kiili, Leo Kunnas, Peeter Tali, Alar Laneman

Juhtivkomisjon: ARVESTADA SISULISELT (konsensus: Enn Eesmaa, Raimond Kaljulaid, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Mati Raidma, Priit Sibul, Kalev Stoicescu, Peeter Tali), vt muudatusettepanek nr 4.

15. Lisada eelnõule uus 5. peatükk (uues numeratsioonis 9. peatükk §-id 62-70) „Valmidus ja mobilisatsioon“ ja sõnastada see järgmiselt:

„5.peatükk
Valmidus ja mobilisatsioon

***Selgitus:** Kriisiolukorra käsitlemise sissetoomine ja sisustamine käesolevas seaduseelnõus ei kompenseeri mitte kuidagi astmelise valmidussüsteemi puudumist, ammugi ei dubleeri seda.*

Kriisiolukorra üle otsustamine ja erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra väljakuulutamise on paratamatult reaktsioon juba toimunud sündmustele, mis tähendab, et see on oma olemuselt reaktiivne. Kas kriisiolukorra üle saab otsustada ja erakorralist seisukorda või sõjaseisukorda välja kuulutada ennetavalt või õppeotstarbel? Ei saa.

Valmiduse tõstmine (varasemalt kasutatud ka termineid „kaitsevalmidus“ või kaitseväge ja Kaitseväe puhul „sõjaline valmisolek“) peaks aga olema ennetav ja proaktiivne ehk oma olemuselt vastupidine protsess. Vastasel korral ei täida see oma eesmärki, milleks on kriisiolukorra tekkimise ärahoidmine. Kas valmidust saab tõsta ennetavalt või õppeotstarbel?

Saab, kui säärane võimalus seadusega sätestada, defineerides ühtlasi tingimused, mille puhul seda teha tohiks.

Mobilisatsioon kuulaks seaduse süsteemse ülesehituse loogikat järgides valmidusega samasse peatükki.

1. jagu Valmidus

§ 42. (uue numeratsiooni järgi § 62) Valmidus

(1) Kriisiülesannetega asutuses, mille põhiülesanne ei ole riigikaitse või sisejulgeolek, määrab asutuse juht pädeva ametiisiku, kes koordineerib kriisiülesannete täitmist asutuses ja vastutab:

1) asutuse valmisoleku ja valmiduse eest;

2) korraldab asutuse tegevust Riigi kaitsetegevuse kavaga kehtestatud valmisoleku kriteeriumine ja standardite kohaselt;

3) kooskõlastatult asutuse juhiga esitab hiljemalt esimesel poolaastal aruande eelmise aasta valmisolekut ja valmidust tagavatest tegevustest Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjonile.

(2) Kriisiülesandega asutuse valmisolekut ja valmidust kontrollitakse vähemalt kord aastas riigikaitse kriisiolukorra lahendamise õppuse ja vähemalt üks kord nelja aasta jooksul mitmest sündmusest põhjustatud kriisiolukorra lahendamise õppusega.

(3) Valmiduse andmekogud on Mobilisatsiooniregister, Tsiviiltoetuse register ja Kaitseplaneerimise infosüsteem.

***Selgitus:** Kehtivas riigikaitse seaduses on kaitsevalmidus määratletud riigi kui terviku seisundina. Säärane määratlus oli ekslik, mis käesolevas eelnõus on kriisiolukorra mõiste sissetoomisega parandatud.*

See viga on küll parandatud, aga samas on tekkimas uus – eelnõus puudub astmeline valmidussüsteem hoopiski.

Valmidus tuleb kehtiva riigikaitse seadusega võrreldes ümber või uuesti defineerida. See ei ole ega saa olla riigi kui terviku seisund, küll aga võib ja peabki olema ministriumini valitsemisala, riigiasutuse või kohaliku omavalitsuse, linna või valla seisund, mis iseloomustab selle konkreetse kriisiülesannetega asutuse võimet talle määratud kriisiülesandeid õigeaegselt ja täies mahus täita.

Valmidussüsteem peab olema kogu riigi jaoks ühtne ning tagama õigeaegse, paindliku, ja ohupildi kujunemisele vastava reageerimise.

Kriisiülesandega asutustes, millele riigikaitse või sisejulgeolek ei ole üldise valmiduse seisundis peatülesanne, on tihti jäänud senised hädaolukorra seadusest tulenenud või Riigi kaitsetegevuse kavast määratud ülesanded unarusse või tagaplaanile.

Säärase olukorra edaspidiseks vältimiseks tuleb igas kriisiülesannetega asutuses ametisse määrata pädev ametiisik, kes vastutaks kriisiülesannete täitmiseks vajaliku valmiduse eest oma asutuses. Näiteks Soomes nimetataksegi säärast ametiisikut otsesõnu „valmiuspäällikkö“.

§ 43. (uue numeratsiooni järgi § 63) Valmidusastmed

(1) Valmidusastmed on:

- 1) üldine valmidus;
- 2) kõrgendatud valmidus;
- 3) tõrjevalmidus;
- 4) täielik valmidus.

(2) Valmidusastmete kirjeldused ja nõuded ministeeriumite valitsemisalade lõikes kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(3) Valmidusastmete kirjelduse ja nõuded põhiseaduslikule institutsioonile kehtestab selle juht käesolevast seadusest ja riigi kaitsetegevuse kavast lähtudes.

***Selgitus:** Neljaastmeline valmidussüsteem kaitseväge ja Kaitseliidu tarbeks sätestati esmakordselt 2003. aastal Vabariigi Valitsuse määrusega number 113. Sellega pandi paika valmidussüsteemi alused, aga paraku muudeti süsteemi rakendamine liiga jäigaks. Juba teiseks madalama valmidusastme, kõrgendatud valmiduse kehtestamine, tõsteti Vabariigi Valitsuse tasandile. Sellega läks kaotsi valmidussüsteemi rakendamise tegelik mõte – kiirus ja paindlikkus ning tekkis illusioon, et süsteem ei tööta, kuna seda ei saanud otsustusprotsessi jääkuse tõttu praktikas rakendada.*

Kehtiva riigikaitseadusega tehti tunnustust vääriv katse laiendada valmidussüsteemi kogu riigi tasandile, samas redutseeriti süsteem kõigest kaheastmeliseks – üldine ja kõrgendatud kaitsevalmidus, kusjuures viimasest kujundati sisuliselt Vabariigi Valitsuse otsusega kehtestatav erioiguslik kord. Süsteem muutus eelmisest veelgi jäigemaks. Proaktiivsuse ja paindlikkuse seisukohalt, mida nüüdisaegsele kriisile reageerimine eeldab, on see kasutu.

Ilmselt oli see üks põhjus, miks hädaolukordadeks ja riigikaitseülesannete täitmiseks valmistumine läks kumbki oma teed, kuigi paljudele täitjatele on ülesanded ühed ja samad, vahest ainult erinevas mahus, mida saaski astmelise valmisolekusüsteemiga reguleerida.

Lahenduseks on taaskoostada neljaastmeline valmidussüsteem mitte ainult kaitsevägele ja Kaitseliidule, vaid kõigile riigiasutustele, samas hoidudes varasematest vigadest.

Ka on selge, et nõuded valmidussüsteemile on erinevate ministeeriumide valitsemisalade kaupa küllaltki erinevad. Nende kehtestamine tuleks jätta Vabariigi Valitsuse pädevusse.

§ 44. (uue numeratsiooni järgi § 64) Valmiduse tõstmine ja alandamine

(1) Valmiduse tõstmine planeeritakse riigi kaitsetegevuse kavaga.

(2) Kui käesolevas peatükis ei ole sätestatud teisiti, tõstab ja alandab valmidust:

- 1) minister ministeeriumi valitsemisalal;
- 2) põhiseadusliku institutsiooni juht oma pädevuse piires;
- 3) maavanem maakonna haldusterritooriumil;
- 4) linnapea või vallavanem kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil.

(3) Ministri valmiduse tõstmise ja alandamise otsus kehtib kõigile ministeeriumi valitsemisala riigikaitseülesannetega asutustele, kaasa arvatud riigiettevõtetele.

(4) Maavanema valmiduse tõstmise ja alandamise otsus kehtib kõigile maakonna haldusterritooriumil paiknevatele riigikaitseülesannetega asutustele.

(5) Valmidust alandatakse kui vastava valmidusastme kehtimise põhjus on ära langenud.

***Selgitus:** Selle paragrahvi pandaks paika valmiduse tõstmise ja alandamise tehnilised üksikasjad. Valmidussüsteem detsentraliseeritaks. Valmidust saaks muuta nii funktsionaalselt ministriumide valitsemisalade lõikes kui ka territoriaalselt maakonna, linna või valla haldusterritooriumil. See uuendus muudaks valmidussüsteemi universaalselt rakendatavaks ka tsiviilkriisi ennetamise ja lahendamise otstarbel.*

§ 45. (uue numeratsiooni järgi § 65) Üldine valmidus

Üldine valmidus on kriisiülesannetega asutuse igapäevane seisund, mil täidetakse oma tavapäraseid põhitegevusega seotud ülesandeid ning tehakse ettevalmistusi kriisiülesannete täitmiseks.

***Selgitus:** Kehtiva riigikaitseadusega võrreldes oleks üldise valmiduse definitsioonis kaks muudatust: üldine valmidus poleks enam riigi, vaid konkreetse riigikaitseülesannetega asutuse igapäevane seisund ning valmidus oleks universaalne, mis tähendab, et valmistutaks nii tsiviilkriisi kui ka riigikaitse ülesannete täitmiseks.*

§ 46. (uue numeratsiooni järgi § 66) Kõrgendatud valmidus

(1) Kõrgendatud valmiduse kehtestamise eesmärk on hoida ära võimaliku kriisiolukorra tekkimine või selle tekkimisele viivitamata reageerida.

(2) Kõrgendatud valmiduse kehtestamine ei eelda, et Vabariigi Valitsus oleks kehtestanud kriisiolukorra või see oleks tekkinud.

(3) Kõrgendatud valmiduse kehtimise ajal ei saa rakendada kriisiolukorra meetmeid, välja arvatud käesolevas seaduses täiendavate töö- ja teenistusülesannete täitmise kohta sätestatu.

(4) Välisluureameti peadirektor, Kaitsepolitsei ameti peadirektor, Kaitseväe juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor, Päästeameti peadirektor ja Kaitseleidu ülem saab kehtestada kõrgendatud valmiduse ilma valdkonna eest vastutava ministri otsust ära ootamata juhul, kui ilmneb üks või mitu alljärgnevat asjaolu:

1) vaenuliku luuretegevuse ebatavaline kasv;

2) liitlasriigi luureteenistuse hoiatus võimaliku vaenutegevuse kohta;

3) massilised ebaseaduslikud piiriületamised;

4) massilised korratused või rahutused;

5) terroristlik akt või terroristlikud aktid;

6) suurõppused Balti riikide naabruskonnas Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (edaspidi NATO-sse) mittekuuluvate riikide territooriumil;

7) NATO-sse mittekuuluva riigi vägede ja lahingutehnika õhu- ning raudteeveod Eesti naabruskonnas;

8) NATO-sse mittekuuluva riigi relvajõudude lahinguvalmiduse kontrollõppused Eesti naabruskonnas;

9) NATO-sse mittekuuluva riigi vägede ja lahingutehnika liikumine Eesti piiride läheduses;

10) õhupiiri rikkumised või NATO-sse mittekuuluvate riikide õhujõudude intensiivne lennutegevus Balti riikide naabruskonnas;

11) merepiiri rikkumised või NATO-sse mittekuuluva riigi mereväe ulatuslikud õppused Läänemerele;

12) Eesti julgeolekut või elutähtsate teenuste toimimist ohustavad ulatuslikud küberrünnakud.

(5) Välisluureameti peadirektor, Kaitsepolitsei ameti peadirektor, Kaitseväe juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor, Päästeameti peadirektor ja Kaitseliidu ülem teavitab kõrgendatud valmiduse kehtestamisest ning selle põhjustest viivitamata valdkonna eest vastutavat ministrit, peaministrit ja Vabariigi Presidenti.

(6) Kaitseväe juhataja saab kõrgendatud valmiduse kehtimise ajal kutsuda kaitseministri otsust ära ootamata lisaõppekogunemisele kuni 3000 reservväelast. Kaitseväe juhataja teavitab lisaõppekogunemise korraldamisest ning selle põhjustest viivitamata kaitseministrit ja peaministrit.

(7) Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor saab kõrgendatud valmiduse kehtimise ajal kutsuda siseministri otsust ära ootamata lisaõppekogunemisele kuni 1000 sisekaitsereservi liiget ning Päästeameti peadirektor kuni 500 sisekaitsereservi liiget. Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor ning Päästeameti peadirektor teavitab lisaõppekogunemise korraldamisest ja selle põhjustest viivitamata siseministrit, peaministrit ja Vabariigi Presidenti.

(8) Kõrgendatud valmiduse saab kehtestada ka õppeotstarbel. Kõrgendatud valmiduse kehtestaja peab sel juhul teavitama, et tegu on õppeotstarbelise valmiduse tõstmisega.

(9) Välisluureameti peadirektor, Kaitsepolitsei ameti peadirektor, Kaitseväe juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor, Päästeameti peadirektor ja Kaitseliidu ülem saab kehtestada kõrgendatud valmiduse õppeotstarbel:

1) valdkonna eest vastutava ministri korraldusel;

2) seoses õppusega, kus osaleb üle 3000 inimese;

3) seoses lisaõppekogunemise korraldamisega.

***Selgitus:** Võrreldes kehtivas riigikaitse seaduses sätestatuga on kõrgendatud valmidus täielikult ümber- või uuesti defineeritud. Paragrahvi esimeses lõikes esitatud määratlus tooks esile kõrgendatud valmiduse kehtestamise proaktiivse iseloomu.*

Teine lõige rõhutaks seda veelgi, täpsustades, et kõrgendatud valmiduse kehtestamine kriisiülesandega asutuses ei eelda Vabariigi Valitsuse kriisiolukorra puhkemise otsust.

Kuna kriisiolukorra meetmeid ei ole võimalik rakendada enne kriisiolukorra kehtestamist Vabariigi Valitsuse poolt, kinnitaks kolmas lõige veel kord üle, et kõrgendatud valmiduse kehtivuse ajal ei saa neid meetmeid rakendada, tehes erandi ainult kriisiülesandega asutuse ametnike ja töötajate täiendavate töö- ja teenistusülesannete täitmise kohta.

Neljas lõige annaks Välisluureameti peadirektorile, Kaitsepolitsei ameti peadirektorile, Kaitseväe juhatajale, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektorile, Päästeameti peadirektorile ja Kaitseliidu ülemale erandliku õiguse kõrgendatud valmiduse kehtestamiseks ennetava meetmena ilma valdkonna eest vastutava ministri vastavat otsust ära ootamata juhul, kui on täidetud üks või rohkem samas lõikes täpselt defineeritud 12 eeltingimusest.

Viies lõige sätestaks, et säärasest erandlikust valmiduse tõstmisest ja selle põhjustest tuleb viivitamata teavitada valdkonna eest vastutavat ministrit, peaministrit ja Vabariigi Presidenti.

Kuues lõige annaks Kaitseväe juhatajale õiguse kutsuda kõrgendatud valmiduse kehtivuse ajal kaitseministri otsust ära ootamata lisaõppekogunemisele kuni 3000 reservväelast ehk juhtimis- ja logistilise valmisoleku tõstmiseks vajalikud allüksused ning vähemalt pataljoni taktikalise grupi suuruse lahinguüksuse.

Seitsmes lõige lubaks Politsei- ja Piirivalveameti peadirektoril kutsuda kõrgendatud valmiduse kehtivuse ajal siseministri otsust ära ootamata lisaõppekogunemisele kuni 1000 sisekaitsereservi liiget, piirivalve ja politseijõudude tugevdamiseks. Päästeameti peadirektor saaks samasuguse õiguse kuni 500 sisekaitsereservi liikme lisaõppekogunemisele kutsumiseks.

Kaheksas lõige sedastaks, et kõrgendatud valmidust saaks kehtestada ka õppeotstarbel ning üheksas lõige määratleks selleks vajalikud tingimused.

Käesoleva muudatusettepanekute paragrahviga antaks Välisluureameti peadirektorile, Kaitsepolitsei ameti peadirektorile, Kaitseväe juhatajale, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektorile, Päästeameti peadirektorile ning Kaitseliidu ülemale senisest palju ulatuslikum otsustusõigus ja tegevusvabadus valmidusega seotud küsimuste üle. Nüüdisaegsete kriiside keerukat ning ettearvamatut olemust arvestades on see vältimatu. Jäiga ja reaktiivse valmisolekusüsteemiga jätkates riskiksime lubamatult palju.

Samas nõuaks senisest suurem otsustusõigus ja tegevusvabadus ka senisest tõhusamat ning rangemat tsiviilkontrolli. Muudatusettepanek nr 3 sätestaks selleks konkreetseid abinõud: tuua riigikaitseliste võtmeasutuste ehk Kaitseväe juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori, Päästeameti peadirektori ja Kaitseliidu ülema ametisse nimetamine Riigikogu tasandile ning kohustada neid kord aastas Riigikogule oma tegevusest aru andma.

§ 47. (uue numeratsiooni järgi § 67) Tõrjevalmidus

(1) Tõrjevalmiduse kehtestamise eesmärk on hoida ära kriisiolukorra eskaleerumine ja tekkinud olukord de-eskaleerida või ennetada võimalikku Eesti Vabariigi vastast agressiooni.

(2) Tõrjevalmiduse kehtestamine eeldab, et Vabariigi Valitsus on kehtestanud kriisiolukorra või see on tekkinud.

(3) Tõrjevalmiduse kehtestamisel saab kriisiülesandega asutus rakendada kriisiülesande täitmiseks lisaõppekogunemisele kutsutud või mobiliseeritud reservväelaste asemel kriisiolukorra töökohustusega isikuid.

(4) Tõrjevalmiduse saab kehtestada õppeotstarbel seoses õppusega, kus osaleb üle 10 000 inimese. Tõrjevalmiduse kehtestaja peab sel juhul teavitama, et tegu on õppeotstarbelise valmiduse tõstmisega.

Selgitus: Säärasel kujul sisustatud tõrjevalmiduse mõiste on oma eesmärgilt lähedane kehtivas riigikaitse seaduses sätestatud kõrgendatud kaitsevalmiduse mõistega, selle erinevusega, et ümberdefineeritud valmidus ei käsita riiki tervikuna, vaid kriisiülesandega asutusi eraldi võetuna.

Riigi kui terviku seisundi määratleb Vabariigi Valitsuse kriisiolukorra puhkemise otsus. Ilma selleta ei saaks üheski riigikaitseülesandega asutuses tõrjevalmidust kehtestada. Nii on ka paragrahvi teises lõikes sätestatud.

Tõrjevalmidust ja täielikku valmidust saaks kehtestada ainult üldises valmiduse tõstmise korras. Kaitseväge juhataja, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor, Päästeameti peadirektor, Kaitseliidu ülem, Kaitsepolitsei ameti peadirektor ja Välisluureameti peadirektor seda teha ei võiks.

Kolmas lõige sätestaks võimaluse, et tõrjevalmidust saab kehtestada ka õppeotstarbel seoses õppusega, kus osaleb üle 10 000 inimese. Seni on Eestis toimunud neli säärast õppust: „Siil 2015“, „Siil 2018“, „Siil 2022“ ja „Siil 2025“. Ilma valmidust tõstmata ja selle tõstmist kõigil juhtimistasanditel läbi mängimata jäävad need õppused paraku lihtsalt tavalisest suuremateks taktikalisteks õppusteks.

§ 48. (uue numeratsiooni järgi § 68) Täielik valmidus

(1) Täieliku valmiduse kehtestamise eesmärk on tõrjuda Eesti Vabariigi vastane agressioon.

(2) Täielik valmidus saavutatakse mobilisatsiooniga.

(3) Täieliku valmiduse kehtestamisel saab riigikaitseülesandega asutus rakendada riigikaitseülesande täitmiseks mobiliseeritud reservväelaste asemel riigikaitsealise töökohustusega isikuid.

(4) Täieliku valmiduse saab kehtestada ka õppeotstarbel seoses õppusega, kus osaleb üle 30 000 inimese. Täieliku valmiduse kehtestaja peab sel juhul teavitama, et tegu on õppeotstarbelise valmiduse tõstmisega.

***Selgitus:** Kehtivas riigikaitse seaduses täielikku valmidust või oma sisult sellega sarnast või kattuvat mõistet ei leidu.*

Ainsa valmidusastmena ei oleks täielik valmidus ennetava või proaktiivse iseloomuga vaid kõige jõulisem võimalik reaktsioon juba toimunud või parajasti toimuvatele sündmustele. Täieliku valmiduse kehtestamisel oleks vaid üks eesmärk – Eesti Vabariigi vastase agressiooni tõrjumine.

Teine lõige sätestaks, et täieliku valmiduse saavutamise eeltingimuseks on mobilisatsiooni väljakuulutamine.

Kolmas lõige määratleks, et täieliku valmiduse saaks kehtestada ka õppeotstarbel seoses õppustega, kus osaleb üle 30 000 inimese. Seni nõnda suuri õppusi Eestis toimunud pole, aga ei saa välistada nende korraldamise võimalikkust tulevikus.

2. jagu **Mobilisatsioon ja demobilisatsioon**

§ 49. (uue numeratsiooni järgi § 69) Mobilisatsioon ja selle väljakuulutamine (eel nõus § 27)

(1) Riigikogu kuulutab Vabariigi Presidendi ettepanekul viivitamata välja mobilisatsiooni Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse või territoriaalse terviklikkuse vastu suunatud relvastatud rünnaku või sellega samaväärse rünnaku või agressiooni või nende ohu korral või käesoleva seaduse § 136 punktis 1 nimetatud Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni kollektiivkaitse operatsioonil osalemiseks.

(2) Mobilisatsioon on tegevuste kogum, mille käigus tagatakse Kaitseväe sõjaaja üksuste valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks.

(3) Mobilisatsiooni käigus kohustatakse kaitseväekohustuslasi ja sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikohale (edaspidi sõjaaja ametikoht) nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikmeid asuma täitma sõjaaja ametikoha ülesandeid ning võetakse kaitseväeteenistusse vabatahtlikke.

(4) Eesti Vabariigi vastu suunatud agressiooni korral kuulutab mobilisatsiooni välja Vabariigi President, ootamata ära Riigikogu otsust.

(5) Kui mobilisatsioon kuulutatakse välja enne sõjaseisukorra väljakuulutamist, määrab Vabariigi Valitsus korraldusega mobilisatsiooni väljakuulutamise järel sõjalises tegevuses osaleva Kaitseväe isikkoosseisu suuruse või osalevad Kaitseväe sõjaaja üksused.

§ 50. (uue numeratsiooni järgi § 70) Demobilisatsioon ja selle väljakuulutamine (eel nõus § 28)

(1) Riigikogu kuulutab Vabariigi Presidendi ettepanekul viivitamata välja demobilisatsiooni, kui mobilisatsiooni väljakuulutamise põhjustanud asjaolud on ära langenud.

(2) Demobilisatsioon on tegevuste kogum, mille tulemusena viiakse Kaitseväe sõjaaja üksused mobilisatsioonile eelnenud valmisolekusse.

(3) Demobilisatsiooni käigus vabastatakse sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud tegevväelased tegevteenistusest või nad jätkavad sõjaväelise auastmega rahuaja ametikoha ülesannete täitmist.

(4) Demobilisatsiooni väljakuulutamine lõpetab mobilisatsiooni.

(5) Demobilisatsiooni väljakuulutamisel otsustab Riigikogu demobilisatsiooni kestuse.

Selgitus: Mobilisatsioon ja demobilisatsioon on lahutamatu seotud valmiduse ning selle tõstmise ja hoidmisega. Seepärast oleks nende paragrahvide õige koht siin.

Eesti Vabariigil ei ole muid siduvaid kohustusi peale NATO aluslepinguga võetu, mis sätestaks Eesti osaluse võimalikel kollektiivkaitse operatsioonidel väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi. Muul viisil või formaadis ei oleks säärane sõjaline operatsioon praktikas võimalik. Seaduses ei ole mõtet sätestada midagi, mida ei saa tegelikkuses rakendada. „Kollektiivse enesekaitse“ asemel on „kollektiivkaitse“ terminoloogilise täpsuse huvides.

Meelis Kiili, Leo Kunnas, Peeter Tali, Alar Laneman

Juhtivkomisjon: ARVESTADA SISULISELT (konsensus: Enn Eesmaa, Raimond Kaljulaid, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Mati Raidma, Priit Sibul, Kalev Stoicescu, Peeter Tali), vt muudatusettepanek nr 4.

